BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
32 A
21 H
L.VI.34.

Digitized by Google

DE VITA
ET MORIBVS
S. IGNATIJ
LOIOLÆ,
QUI SOCIETATEM JESU FUNDAVIT.

LIBRI III.

Auctore Joanne Petro Maſſeio, Presbytero Societatis eiuſdem.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

MEDIOLANI, MDCCXVI.

Apud Joſephum Agnellum Sculptorem, & Impreſſorem.

Idus Maij MDCCXVI.

REIMPRIMATVR.

Fr. Felix Maria Ferrarini Ord. Præd. Sac. Theologiæ Magiſter, ac Commiſſarius S. Officij Mediolani.

Carolus Franciſcus Curionus pro Eminentiſs, & Reuerendiſs. D. D. Card. Archiep.

Angelus Maria Maddius pro Excellentiſs. Senatu.

CLAVDIO AQVAVIVÆ

PRÆPOSITO GENERALI Societatis JESV.

Joannes Petrus Maffeius S. D.

QVÆ parens, & conditor noſtræ Societatis Ignatius, auctore ac duce Deo geſſit in terris, ea profectò digna ſunt, in quibus commendandis immortalitati, ſcriptorum omnium certet induſtria. Id ſcilicet fuit cauſæ, cum in eo munere alij non ſine pietatis, & ingenij laude verſati ſint, cur ego quoque, de latam olim ad

me à Patre noſtro Euerardo nonnullam huiuſce prouinciæ partem, neque ita grauatè receperim, & receptam, ſi minus cum apparatu, & copia, certè cum fide, curaque, Deo adiuuante confecerim. Nec ſanè dubium, quin, qui talem mihi laborem iniunxerat, huic potiſſimùm laboris eius, & operæ fructus, ac prima libamina deberentur. Nunc, quando, priuſquam in vulgùs exirent lucubrationes meæ, ad beatos ipſius Ignatij complexus, vti ſperamus, ille deceſſit; ei nempe, qui in vtriuſque Præpoſiti locum, & curas nutu diuino ſucceſſit, optimo iure dicandæ fuerunt. Ac tibi quidem, Pater humaniſſime & optime, in præclarum illud exemplar dies, noctesque intuenti, minimè dubito quin opus hoc qualecunque, gratum acceptumque futurum ſit. Cæteris vt perinde iucundum, ác fructuoſum accidat; nimirum, ab IESV, tuis incenſis officio, & charitate, precibus, & ſacrificijs impetrabis. Vale. Romæ Kal. Ianuarijs. M.D.LXXXV.

DE

DE IGNATIJ LOIOLÆ

VITA, ET MORIBVS.

LIBER PRIMVS.

Ortus eius, & educatio. *Cap. I.*

IN EA HISPANIÆ regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi ſermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara eſt Loiolarum familia. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis, & Loiolæ dominus, quæ loca ſunt in finibus vrbis Aſpeithiæ, in matrimonium ductâ Marinâ Sone, æquè clari generis fœminâ, quinque ſuſcepit ex eâ filias, filios octo, quorum minimus natu fuit IGNATIUS, is

quem Societas JESU parentem agnoſcit; cuius de vitâ & moribus, quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque, litteris mandare decreuimus. Hiſce ergo parentibus natus IGNATIUS eſt anno poſt Uirginis partum M.CDXCI. regnantibus in Hiſpania Ferdinando, & Eliſabethâ, cognomento Catholicis. Ac de primâ ipſius pueritiâ id vnum conſtat, haud ita ſeuerâ diſciplinâ educatum a ſuis fuiſſe; atque ab ipſis incunabulis, vt in opulentâ domo, profanos admodum hauſiſſe ſpiritus: deinde litteris vixdum à limine ſalutatis, cum eſſet eximiâ, & animi, & corporis indole, continuò in Ferdinandi regiam a patre miſſum, veteri Hiſpaniæ more; quo in Regno principum liberi ea ferè conditione, ac iure naſcuntur, vt maximus ætate dumtaxat in patrimonio, imperioquè ſuccedat; reliqui ſiue ad acuendam gentis induſtriam, ſiue ad familiæ ſplendorem in vno capite retinendum, portiunculâ quadam hæreditatis aſperſi, quæ tenuem in victum, cultumque ſit ſatis, vel ſtudijs doctrinæ, militiæue dant operam, vel aulæ, Regumque præſidio ad opes, gloriamque nituntur. Hic ille cum in ephebis honorarijs Regi aliquandiù miniſtraſſet, aulicis imbutus moribus, ad Antonium Manricum ſeſe contulit

Naia-

Naiarenſium Ducem, ex ijs quos in Hiſpaniâ Magnates appellant; quo cum Loioleiæ genti neceſſitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi foriſque in honore habitus, rei militaris tyrocinia poſuit: &, quod ijs ferme vluvenit, qui nondum cœleſtes delicias deguſtarunt, idipſum IGNATIO contigit, vt ardenti laudis humanæ ſtudio, & communis conſuetudinis impetu abreptus, cum eſſet in corporis ornatu elegantiſſimus, equorumque, & armorum vſu præcelleret; quod ſibi datum fuerat temporis ad negotiationem ſalutis æternæ, id ille miſerabiliter, vt plerique mortalium, partim in factionum, rixarumque periculis, partim in amatoriâ væſaniâ, & cæterâ ſæculi vanitate conſumeret. Verumtamen inter eiuſmodi vitia, & cæcos errores, præclara quædam emicabant bonæ, ac religioſæ mentis indicia. Primum enim in tantâ licentiâ militari, tamque corruptis hominum moribus, quamuis animo conſternatus eſſet interdum, & multis vndique cinctus anguſtijs; nulla tamen ipſius atrocior vnquam audita vox eſt, quales multæ à nefarijs hominibus in Deum, ac Dei prouidentiam vulgò iactantur. Nec ſolùm ab omni verborum impietate ſemper abhorruit, ſed etiam ſacra omnia, ſacrorumque Antiſtites naturæ

perpetuo inſtinctu admodum religioſè reueritus eſt. Erat præterea intactus ab auaritiæ ſordibus, & a lucri cupiditate vehementer alienus; quod cum aliàs, tum verò in expugnatione vrbis Naiaræ, quæ in Cantabriæ finibus eſt, perſpici potuit: quam cum ob defectionis crimen Dux militi diripiendam dediſſet; IGNATIUS, quamuis ad ipſum victoriæ pars non exigua pertineret, tamen nec præſentis prædæ dulcedine, nec cæterorum exemplo adduci potuit, vt ſeſe alienæ rei contactu pollueret: non Chriſtiano ſolùm, ſed etiam ingenuo homine id indignum exiſtimans. Quæ ipſius altitudo animi in priuatis quoque diſſidijs, ac ſimultatibus eminebat; vt ſi quando ex certamine dignitatis (vt fit) ad manus, pugnamque veniſſet, ſi locus reconciliationi daretur, illico vnâ cum armis odium omne deponeret, & cum inimicis in gratiam planè bonâ rediret fide. Neque verò eidem in magnis, arduiſque negotijs, vel capeſſendis alacritas, vel gerendis conſilium, & cautio deerat: quocirca inter quoſdam Cantabriæ populos graui ortâ ſeditione, legatus ad eos a Duce Naiaræ, breui controuerſias omnes magno partis vtriuſque conſenſu, & approbatione diremit: ac licèt iuuenis admodum eſſet ætate, in agendo tamen, tractandiſque hominum inge-

ingenijs iam tum ſenilis quædam in eo maturitas apparebat; prorſus, vt negotium nullum fermè ſuſceperit; quod non ad optatum exitum ſuâ lenitate, ac virtute perduxerit, quamquam ob imperitiam rerum diuinarum hæc tam egregia animi bona, & quaſi talenta non optimè collocabat interdum; ad hominum videlicet gratiam, ac ſui ipſius incrementa ijs artibus vtens, quas ad vnius Dei honorem, & gloriam omninò referri oportuerat.

Conuerſio eius ad Chriſtum. *Cap. II.*

HVNC maximè in modum adoleſcentiâ, atque ipſo ætatis flore conſumpto, cum annum ageret iam nonum circiter, & vigeſimum, a miſerabili errore, certoque æternæ vitæ periculo in rectum ſalutis iter ſummo Dei beneficio reuocatus eſt. Tota autem eius conuerſionis ratio fuit eiuſmodi. Ardebat eo tempore Hiſpania inteſtini belli tumultibus; quam nactus occaſionem Franciſcus Galliæ Rex, Nauarræ Vaſconum, quæ Guipuzcoam attingit, Henrico Albreto cognato ſuo recuperandæ (cuius pater ex eo Regno Ferdinandi Catholici armis olim exactus fuerat) Andream Fo-

xium, cognomento Aſparotum, cum exercitu iuſſit in eas regiones impetum facere, qui celeritate vſus, cum aliquot loca improuiſo aduentu cepiſſet; cumque nobilitas Henrici cupida ad Gallum ſeſe quotidie adiungeret; Naiaræ Dux, qui Nauarræ ſummo cum imperio præerat, eius rei famâ commotus, in vlteriorem Hiſpaniam ad auxilia contrahenda profectus eſt, IGNATIO, paucisq; præterea Pompelone cuſtodiæ cauſa relictis. Ac cæteri quidem, appropinquante Gallorum exercitu, magnitudine pedeſtrium, & equeſtrium copiarum exterriti, & ſimul diffiſi oppidanorum animis, tempori cedere, & vrbem relinquere omnino decreuerant: IGNATIUS verò multis verbis homines ab eo conſilio reuocare conatus, vbi ſe nihil proficere hortando perſpexit, ardentibus oculis deteſtatus ignauiam perfidiamque, ſpectantibus omnibus in arcem ſolus introijt, paratus illam cum aliquot in eo præſidio relictis omni ope tueri. Quo virtutis exemplo permotus alius quidam IGNATIJ in ſtudio bellicæ laudis æmulus, eamdem aleam ſubijt: reliquis verò ſalus, quàm aut fides, aut gloria fuit antiquior. Ventum deinde in conſilium eſt à cuſtodibus de ſummâ rei: cumque in tantâ

propu-

propugnatorum paucitate contra tantas hoſtium copias negarent plerique locum obtineri poſſe diutius, ac ſeniorum præſertim ſententiæ ad profectionem inclinarent; IGNATIUS, quo erat animi; & corporis robore, quam acerrimè ſeſe rurſus oppoſuit, remq; diſiecit. Interea Galli, reſiſtente nemine, propius ad vrbem accedunt, & magnâ ciuium voluntate admiſſi, caſtris ad arcem poſitis, Præfectum præſidij ad colloquium euocant. Ille, acceptâ fide, cum tribus dumtaxat egreditur, in quibus erat IGNATIUS; qui cum ab hoſtibus proponi conditiones iniquiores vidiſſet; exarſit nimiùm, eaſque conditiones tam acri, ac vehementi oratione commilitonibus diſſuaſit, vt ad extrema omnia perpetienda potius, quàm arcem deſerendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omiſſo colloquio acriùs inſtare, tormentis mœnia quatere, atque diruere; vndique aſcenſum tentare: Hiſpani contra, IGNATIJ præſertim exemplo, atque adhortationibus incitati, fortiter ſeſe defendere, ſubeuntem hoſtem gladijs, telis, contis arcere; quoad IGNATIO ante alios dimicanti, globi vi excuſſus è muro lapis læuam haud ita grauiter læſit tibiam: globus verò ipſe, quamquam impetú

refracto ſubſiliens, dextram adeò labefactauit, atque confregit, vt è veſtigio ſemianimis alienatâ mente corruerit. Tum verò debilitati animis cæteri, & deditio facta; IGNATIUM porrò ſtratum, vel ad colligendam clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoſte admirati Galli benignè ſuſcipiunt, & in vrbem ex arce translatum, in priſtino hoſpitio collocant, medicisque adhibitis, & rebus omnibus neceſſarijs diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro ſuâ animi magnitudine egregiè reſpondit IGNATIUS, quippe tantum aberat, vt eos odiſſet, a quibus in illam calamitatem, vitæque diſcrimen erat adductus, vt cum in lecto decumberet, ſingulos blandè, comiterque compellans, omnia ferè ſua in eos amoris causâ diuiſerit: atque hunc clypeo, illum pugione, alium thorace donarit. Interiectis deinde aliquot diebus; cum grauiùs laboraret, quàm vt breui tempore ſanari poſſe videretur; ad cæteram humanitatem illud etiam additum à Gallis, vt IGNATIUM lecticâ Loiolam vſque (neque enim longè aberat) deportandum curarent, qui peramanter a ſuis acceptus, cum, ingraueſcente in dies morbo, periculoſiùs ægrotaret, accerſiti confeſtim vndique medici,

medici, crure inſpecto, ſeuerè pronunciant, oſſa illa, ſiue id prioris chirurgi vitio, ſiue itineris agitatione contigerit, nequaquam eſſe benè locata: neque verò, niſi ea coagmentatione denuò reſolutâ, fruſtiſque ſuo loco repoſitis, poſſe vllo modo fieri vt coaleſcant. Qua tam acerbâ denuntiatione IGNATIUS minimè exterritus, non modo ſtatim æquo animo ſeſe paratum oſtendit ad omnia ſubeunda, ſed etiam inter ipſam curationem, quamuis eſſet aſperrima, nullum aliud indicium dedit doloris, niſi vt coactos in pugnum digitos valdè conſtringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum eſt auctus; cumque iam IGNATIVS omnes ferè cibos, hauſtuſque ſtomacho faſtidiente reſpueret, aliaque in eo cernerentur lethalia ſigna, ſuorum admonitu, ſacris, quæ ad expiandum animum pertinent, ritè procuratis, ipſo B. Petri Apoſtoli peruigilio, cunctis mærentibus, eò deductus eſt, vt medici prorſus actum affirmarent, niſi ante mediam eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iamdudum IGNATIUS præcipuo quodam cultu Principem Apoſtolorum; quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hiſpanico celebrauerat: cuius profectò pietatis fructum non exiguum

guum tulit, ſiquidem illâ ipſâ decretoriâ nocte per quietem videre ſibi viſus eſt eundem Apoſtolum, optatam ſibi valetudinem diuinitus aſſerentem, nec ſanè in irritum ea viſio recidit: quippe continuò leuari doloribus, ciboque refici eſt cœptus. Jamque Dei beneficio periculum mortis euaſerat, magnâque ſuorum gratulatione melius habebat in dies: cum repentè animaduertit os quoddam genu ſub ipſo fœdiùs prominere: quod, quoniam præter cætera incommoda impedimento etiam ſibi videbat fore, quo minus graphicè quàm ſoleret, ac vellet, ocreatus incederet: vt erat idem, & patientiæ militari, & vrbanæ munditiæ, & elegantiæ apprime deditus, percontatus eſt medicos, poſſetne vllo pacto deformitas tolli, qui cum reſpondiſſent poſſe vtique, ſed dolore omnium, quos ad eam diem ſenſiſſet, maximo, & acerbiſſimo; propterea quod in eam ſedem fragmenta iam firmiter coaluerant: non dubitauit IGNATIUS ingenti omnium, vel admiratione, vel metu, concinnum, ac decorum corporis habitum anteferre manifeſto vitæ diſcrimini; ſecarique de ſententiâ medicorum os iuſſit, clariore etiam quàm antea, fortitudinis, ac patientiæ documento; quandoquidem

in

in eâ carnificinâ (quæ quò lentior, eò ſuit horribilior) non modò ligari, teneriue ſe non eſt paſſus, verùm etiam ijs qui aderant, pauore propemodum exſanguibus, ab omni prorſus querimoniâ, gemituque ſe ipſe continuit. Poſt hæc doloribus magnâ iam ex parte mitigatis, nondum tamen greſſu recuperato, nec pedibus ad inſiſtendum idoneis, interea, dum iacentis corpus terreſtres medici perſanare conantur, eiuſdem animi vulnera curare medicus cœleſtis aggreditur. Cum enim affixus lectulo IGNATIUS fallendi temporis causâ profanum quempiam librum popoſciſſet ex ijs, quos antea per otium lectitare conſueuerat: diuino planè conſilio factum eſt, nullus vt eo tempore domi liber eſſet eiuſmodi: at verò longè meliores alij duo reperti ſunt, Hiſpanico ſermone conſcripti; quorum alterius, Uita CHRISTI, alterius (quo ſelecta virtutum exempla continebantur) Sanctorum flores, erat inſcriptio. Ea videlicet lectio ſalutis initium attulit homini. Dum enim oblatos ſibi libros, varijs locis, quaſi aliud agens, delibat, ſenſim capi cœptus eſt pulchritudine eorum, quæ ſcripta reperiebat; atque adeò inter ipſam lectionem, vbi quidpiam inſigne cognouerat, ſubſiſtere, ſecum ipſe

deli-

deliberans: Quid ſi præclarum hoc Sancti Dominici facinus, quid ſi hoc Sancti Franciſci Deo fretus aggrediar? Neque verò, cum hæc, & alia ſibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere ſeſe poſſe generoſâ quadam alacritate confideret. Quæ cum apud ſe diutius agitaſſet, emergebant rurſus rerum inanium voluntates, & ſecularia deſideria, quorum ſeſe nonnullis adeò manciparat, vt dum eorum, vel adipiſcendi rationem exquirit, vel potiundi ſpem animo concipit, pluries interim horas per imprudentiam in eâ cogitatione defixus hæreret. Iamque priora illa propemodum exciderant, accenſoſque nuper igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & perniciosa rerum fluxarum blandimenta reſtinxerant: cum periclitanti ſeruulo diuina bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recordatione quæ legerat, meliorem ei mentem, & conſilia ſaniora ſubmittens, atque in hac item commentatione tamdiu morabatur, donec interuentu cuiuſpiam, aliò mentem, animumque conuerteret. Hac ille viciſſitudine, & quaſi conflictu dies aliquot mirum in modum exagitatus, cum in eius pectore voluptas, & virtus penè ex æquo certarent;

tarent;

tarent; contrarias in partes magnâ ſuâ perturbatione diſtrahebatur, incertus animi, hanccine viam, an illam, cum primùm poſſet, inſiſteret. Verumtamen inter alternas fluctuantis animi propenſiones illud intererat, quod blandis illis rerum fluxarum imaginibus, quamdiu præſentes obuerſabantur, tamdiu tirillabatur IGNATIJ mens: abeuntibus verò, ſuccedebat illico amarus quidam torpor, & ægritudo, & ſibimet diſplicentis animi tædium. At contra, præclari illi ad Chriſtianam laudem impetus, cogitationeſque de adæquandâ vigilantiâ, & ſobrietate Sanctorum, de votiuis peregrinationibus, de victu, cultuque in primis horrido, & aſpero, non modò cum aderant, animum inſolitâ quadam iucunditate mulcebant, ſed in receſſu quoque triſtitia ſubeunte nullâ, ſecurum hilaremque præſtabant. Sed enim tantum hoc ille diſcrimen, ſeculi tenebris obcæcatus adhuc, hebeſque ad ſubtiliora hominis interni iudicia, quaſi ignotum quidpiam prætéribat, quoad clariore demum obortâ ſibi luce, mentis aciem accuratiùs in eam varietatem cœpit intendere: ac deniq; non ſine admiratione quadam animaduertit; ab illis cogitationibus, vt erant inanes ipſæ, ſic ſe ieiunum, & aridum; ab his autem velut a pabulo ſalutari,

lætum

lætum vegetumque diſcedere: liquidò-que perſpexit, fucata, & inſidioſa voluptas, quantum a vero, & ſolido gaudio, ac ſuauitate diſtaret. Atque hanc primam de intimis animi ſenſibus, motibuſque ratiocinationem habuiſſe fertur IGNATIUS: ad quam vbi maior deinde rerum diuinarum vſus acceſſit, tantam in ſpirituum diſcretione (quæ conſummatæ ſapientiæ virtus eſt) ſolertiam, atque peritiam eſt conſecutus, vt egregia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitiorum appellatur, poſteritati reliquerit. His ergo obſeruationibus, & aſſiduis librorum monitis è lethali animæ veterno excitatus, anteactæ vitæ peccata, & infinitam in ſe Dei clementiam aliquando cœpit agnoſcere: nec ſolùm de mutandis in poſterum moribus, verùm etiam de expiandis omni ratione delictis, placandoque numine, seriò cogitare. Atque in hanc deliberationem ingreſſus, denuò ſeſe ad CHRISTI Domini, Sanctorumque ſectanda veſtigia occulto quodam inſtinctu acriter ſentiebat impelli, & eorum præcipuè, qui in ſe ipſi quàm maximè duri, ac ſeueri extitiſſent: artium quippe ſpiritualium, & Chriſtianæ Philoſophiæ rudis, & ignarus adhuc, omnem ferè ſanctitatis, & officij perfectionem in aſperi-
tate

tate vitæ, & in voluntariâ corporis afflictatione ſtatuerat. Quocirca iam tum agitabat animo, ſimulatque per valetudinem liceret, nudis pedibus Hieroſolymam petere, ac frequenti verberatione, longoque ieiunio tantas peccatorum pœnas vltro ſuſcipere, quantas videlicet ab excelſo magnoque animo, ſalutare odium ſui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ ſtudium exigebat. Jamque rectis euntem ſenſibus; & optima quæque expetentem, longè vehementiùs incitauit diuina viſio. Etenim nocte quadam vigilanti auguſtiſſimâ ſpecie; ac beatiſſimo lumine fulgens MARIA Virgo vnà cum paruulo JESU, non modò ſeſe palam oſtendit, verùm etiam incredibili benignitate ſpectandam aliquandiu præbuit: quo viſo mirificè recreatus IGNATIUS, tantum repentè odium faſtidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præſertim quæ cum inhoneſtâ voluptate coniuncta ſunt, vt omnes rerum illarum, quamuis diuturno vſu, ac vetuſtate corroboratas imagines, ex hominis memoriâ confeſtim aſpectus ille deterſerit. Acceſſit ad hæc illud quoque non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam proprium, ac ſtabile manſit:

vt quotieſcunque ſublatis in cœlum oculis aſtra ſuſpiceret (quod ſanè ſæpe faciebat, ac diu) mortalia cuncta illi repentè ſordeſcerent; & miro quodam æternæ patriæ deſiderio raperetur.

Ad Montem ſerratum religionis cauſa proficiſcitur. *Cap. III.*

INTEREA ſimul, & animo, & corpore conualeſcens, è lectulo ſurgere, & intra cubiculi fines paulatim crura explicare, atque ingredi cœperat; nihilque longius ei videbatur, quàm vt de cognatione ſuâ, & de domo patris exire, & præteritæ vitæ peccata quàm acerrimè vindicare ſibi liceret. Sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, conſtituit interim præclariſſimas quaſq; CHRISTI Domini Sanctorumque res geſtas memoriæ causâ deſcribere: atque ad id ipſum exquiſiti cuiuſdam nitoris, & elegantiæ codice comparato, quæ de virtutum exemplis præcipuè admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quàm compoſitiſſimis, & quàm clariſſimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum inſiſtit ardentiùs quamquam ſua de inſtituendo nouo genere

vitæ conſilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tanta ſcribendi, ac legendi aſſiduitas, contemptus corporis, frugalitatis amor & parſimoniæ, ſermo quotidianus nòn ad vrbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, ſed ad modeſtiam pietatemque compoſitus, hæc igitur, & alia non obſcura immutati animi indicia, celeriter illum domeſticis prodiderunt. In ijs Martinus Garzia frater natu maximus, qui, demortuo iampridem Bertramo, in dominatu, reique familiaris adminiſtratione ſucceſſerat, ſuſpicatus id quod erat, IGNATIUM vel morbi vexatione, vel eorum, quæ legerat, admonitione compunctum, ac pertæſum vitæ prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortaſſe nuncium rebus humanis velle remittere; commotus animo vehementer hominem ſeuocat, varijſque interrogationibus blandè pertentans, ad extremum per communes parentes, perque fortunas omnes obteſtatur, & obſecrat, videat etiam atque etiam quid agat, quò progrediatur, neu quid noui conſilij capiat, quod vel ipſi munitum, & exploratum ad gloriam, & opes iter impediat, vel ſempiternam Loioleiæ familiæ dedecoris notam inurat. Ad quæ IGNATIUS breuiter, quò ſe quàm-

quàmprimum a fratre expediret, ſatis memorem fore ſeſe reſpondit officij: & ſimul, quoniam de recuperatâ propemodum eius, valetudine ad Naiaræ Ducem nuncij venerant, in oppido finitimo, cui Nauarreto nomen eſt, eo tempore commorantem; veniam à fratre petijt, Ducis pro amicitiâ reuiſendi; ac per eam cauſam, duobus dumtaxat aſſumptis famulis, eques in viam ſe dedit, ac breui Nauarretum peruenit incolumis. Ibi Duce amiciſque ita ſalutatis, vt arcana conſiliorum ſuorum quàm accuratiſſimè tegeret, ſimul etiam certâ pecuniæ ſummâ in vſus pios inſumptâ, Barcinonem petere, vt Hieroſolymas inde contenderet, famuloſque dimittere ſtatuit, quò liberiùs, remotis arbitris, in ſuum ſæuire corpus, & debita vitæ licentiùs actæ ſupplicia à ſemetipſo poſſet exigere. Solus ergo per ſummam diſſimulationem Nauarreto profectus, primùm omnium religionis causâ celeberrimam Beatæ Virginis ædem adire decreuit, quæ in Monte ſerrato a Monachis Benedictinis incolitur, eſtque Barcinonem è Nauarrâ petentibus minimè deuia. Deinde reputans apud animum ſuum partim voluptates, quibus antea indulſerat, partim etiam periculoſum,

& graue

& graue bellum, quod ſibi rurſum a carnis illecebris, atque ab inferioris animæ viribus imminebat: omni ratione ſe contra domeſtici hoſtis inſidias muniendum eſt arbitratus. Ergo non ſolum inſtitutam, ex quo die Loiolâ diſceſſerat, conſuetudinem obfirmato retinuit animo, vt ſingulis noctibus pœnæ nomine ſe acerrimè verberaret, ſed etiam ratus nullum continentiæ præſidium poſſe firmius inueniri, quàm Dei Matris, eiuſdemque Virginis perpetuæ patrocinium, recenti præſertim illius in ſe clementiâ, ac benignitate inuitatus, in eius maximè clientelam, fidemque confugit, ac ſtudio virtutis incenſus, illico fecit, vt eidem Virgini ſacratiſſimæ ſeſe irreuocabili voto caſtitatis obſtringeret. Quod religioſi animi obſequium, & ſacrificium pro ſuâ infinitâ bonitate ratum, & gratum Deus ipſe videtur habuiſſe; quandoquidem Beatiſſimâ Virgine deprecante, videlicet, ex eo tempore ad extremum vſque diem IGNATIUS planè omni ſenſu libidinis caruit. Cæterum quo faciliùs omnes intelligant, quam ſit periculoſum, & anceps in Chriſtianæ Philoſophiæ curriculo ſine rectore, ac magiſtro verſari; non omittam hoc loco, quod ambulanti in feruore ſpiritus

ritus per eos ipſos dies IGNATIO contigit. Erant eo tempore in Hiſpaniæ finibus Maurorum multæ reliquiæ: quos nefariæ ſuperſtitioni Mahometis addictos, Ferdinandus Catholicus haud ita pridem è ſuo pepulerat regno. Ex eâ igitur fæce quidam inſidens mulo, IGNATIUM fortè aſſecutus, comitem ſeſe illi adiunxit: ac nonnulla primùm (vt fit) de itinere ſciſcitantur, varijs deinde ſermonibus eò deuentum eſt, vt de ſingulari MARIÆ virginitate diſſererent. Quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamque fuiſſe fateretur, a partu verò nequaquam; contra IGNATIUS ab eiuſmodi errore quibuſcunque poterat rationibus hominem reuocare contenderet: poſt multam altercationem magis magiſque obſtinatus impius ille, cum oblatam ſibi veritatis lucem intueri nollet, repentè non ſine rabie quadam ſubditis mulo calcaribus anteceſſit, ſeque celeriter ex IGNATIJ conſpectu proripuit. Quo facto vehementiùs irritatus IGNATIUS, parum abfuit quin citato greſſu perſequeretur abeuntem, & pugione confoderet: facinus indignum exiſtimans, non tam contemptum relictumque ſuperbè ſe, quam de ſummâ caſtimoniâ, & ſan-

ctitate

ctitate Reginæ Angelorum auſum fuiſſe viliſſimum caput ore polluto detrahere: cumque militari etiam tum ſpiritu Religionis officijque momenta perpenderet, ſeſe vix pietati ſatisfacturum putabat, ſi tantas blaſphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ repoſceret. Verumtamen incitatum iam generoſi pectoris impetum retardabat ſuſpicio latentis in tam ſpecioſâ cogitatione piaculi; metuſque probabilis, ne per hanc animaduerſionem, & cœleſte numen, & eam ipſam, quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa ſecum agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius, ad extremum, ſanè quam præcipiti conſilio, ſtatuit ad biuium vſque procedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum nouerat diuertiſſe. In eo biuio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re totâ interpretari, vt ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigijs inſiſteret, non dubitaret, quin accepta futura eſſet vltio Maieſtati diuinæ: ſin minus, pro certo putaret nequaquam id à ſe officij Deum, Beatamque Virginem poſtulare. Hac ille mente proceſſit ad biuium: cumque pagus ille, quem diximus, abeſſet diuerticulo paſ-

ſuum non amplius XL. viâ facili, ac ſpatioſâ, planè diuinitus factum eſt, vt ſponte ſuâ iumentum anguſtiore viâ Barcinonem verſus iter arriperet. Atque hunc in modum IGNATIVS in re tam graui, nullo pia ipſius ſtudia regente periclitatus, lethalis noxæ crimen feliciùs effugit, quàm ſapientiùs. Inde progreſſus ad vicum à Monte ſerrato haud longè diſtantem, de peregrinatione Hieroſolymitanâ, deque aſperiore vitâ quamprimum ineundâ mirè ſolicitus, viatorium ibi coemit ornatum, ſparteos videlicet calceos, talarem è ſacco tunicam, funemque pro balteo, tornatilem baculum, & in vſum aquæ cucurbitam. Quæ omnia, vt CHRISTI paupertatem non erubeſcere, & peruerſam recti verecundiam deponere paulatim aſſueſceret, ſuſpenſa propalam ex ephippijs ad montem vſque lætus aduexit.

Acta eius in Monte ſerrato. *Cap. IV.*

QVO ſimul atque peruenit, Templum ingreſſus, ac Numine ſalutato, nihil antiquius habuit, quàm vt per ſacram totius anteactæ vitæ confeſſionem, contractas animi ſordes elueret; qua confeſſione in primis

mis fideliter atque accuratè de ſcripto peractâ per triduum, ſummâ deinde cum veneratione ad Sacramentum altaris acceſſit. Contulit etiam cum eodem patre, qui ſibi confitenti aures dederat, omnia ſua conſilia cogitationeſque de imitatione Sanctorum, quæ ad eam vſque diem prorſus nemini patefecerat. Præterea quidquid habuit pecuniæ, totum id in CHRISTI Domini gratiam pauperibus benignè diuiſit. Dein ſilentio noctis eius, cui dies feſtus Angelicæ ſalutationis illuxit, pretioſa veſtimenta, quibus erat ornatus, quam occultiſſimè potuit, pannoſo cuidam ex infimâ plebe largitus, confeſtim optato illo ſacco ſeſe alacer induit, ac fune præcinxit: dextro pedi, quòd ex reliquijs morbi ſingulis etiam tum noctibus intumeſceret, calceum induxit è ſparto; ſiniſtrum vtique nudum relinquere, & capite item nudo prorſus decreuit incedere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus eſſe Philoſophos, veſtemque faciliùs multò mutari quàm mentem; omni ope ſibi enitendum exiſtimauit, vt illa exterioris amictus inſignia, ad intimos animi ſenſus occultâ quadam affinitate pertingerent, cumque accepiſſet in more poſitum olim fuiſſe, vt nobiles equites antequam in ordines

referrentur, in ſacris ædibus noctem vnam armati excubarent (quod in Hiſpaniâ peruigilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Chriſtianæ perfectionis in ſemetipſo transferre conſtituit. Igitur gladio, ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo ſuſpenſis, nouo inſtructus armorum genere, totam eam noctem peruigil ante aram ſanctiſſimæ Virginis modo ſtans, modo nixus genibus, præteritorum veniam demiſsè precari, diuino cultui deuouere ſeſe, ac Beatam præcipuè Dei matrem intentâ ſupplicatione propitiare non deſtitit. Atque hunc in modum Chriſtianæ militiæ nomen ex animo dedit IGNATIVS anno poſt Chriſtum natum M.D XXII. quo ferme ipſo tempore, vt a multis non ſine admiratione quidem animaduerſum eſt, Martinus Luther infamis hæreſiarcha, magnis in Germaniâ motibus excitatis, iuſſus à Carolo Quinto Imperatore adeſſe Vormatiæ, malè preſſum ad eam diem virus opinionum ſuarum effudit in illo conuentu palàm, ſedique Apoſtolicæ, & Catholicæ veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit: vt ſatis appareat, cum maximè furiam illam contra omnia diuina, & humana iura, legeſque ſacratas obarmaret

maret Sathanas: tum ex alterâ parte, præter alia militantis Eccleſiæ robora, nouum etiam hunc ducem excitatum diuinæ prouidentiæ nutu, quem CHRISTVS Imperator, & ipſum, & ſectatores ipſius, obligatos religionis arctiſſimæ ſacramento, adactoſque nominatim in verba Romani Pontificis, furori, ac libidini hæreticæ prauitatis opponeret.

Ardores eiuſdem in ſtudio pœnitentiæ. Cap. V.

SAcrâ igitur vigiliâ, quemadmodum dicebamus exactâ, quo celebritatem hominum, famamque ſanctitatis vitaret IGNATIVS, nondum certâ luce, relicto monachis iumento, pedes ipſe, obuoluto etiam tum faſcijs altero crure claudicans, per ſummum laborem à Monte ſerrato diſceſſit, & è viâ militari paulò poſt deflexit primùm ad deſerta in vicino loca, dein ad oppidum Barcinonenſis agri Minoreſſam (hodie Manreſam vulgus appellat) nouem ferè millibus paſſuum à Monte ſerrato: vbi antequam longinquæ, & periculoſæ peregrinationi Hieroſolymitanæ ſeſe committeret, ſœuiente præſertim Barcinone per id tempus peſtilentiâ, deuio, & obſcuro loco aliquandiu de-

liteſcere, & humilitatis Chriſtianæ, quæ cœterarum eſt parens cuſtoſque virtutum, ſolida iacere fundamenta decreuerat. Interea mendicus ille, quem IGNATIUS pridie ſuis veſtimentis induerat, cum ex inſolito ornatu in furti ſuſpicionem veniſſet, illico à loci magiſtratibus comprehenditur, & diuinam humanamque fruſtra implorans fidem in vincula conijcitur. Cumque inter quæſtionem ea ſibi à viro quodam nobili clam donata iureiurando affirmaret, notaſque corporis, ignarus nominis, ederet; conquiritur extemplo diligenter IGNATIUS. Cum nuſquam appareret, mittitur ad eum inſequendum feſtinè viator, qui ægre procedentem facilè conſecutus, quærit ex eo num cui quidpiam in Monte ſerrato donauerit? Ad eam vocem, id quod erat ſuſpicatus IGNATIUS, ſubſtitit; coactuſque innocentis periculo, pauperi cuidam veſtimenta ſeſe pridie largitum eſſe confeſſus eſt: cumque viator porrò inſtaret, quis tu aut cuias? nullum omnino ad ea verbum IGNATIUS reddidit, ſed itinere cœpto perrexit tacitus, caſum inſontis apud ſe miſerans, ac ſemetipſum incuſans, qui ne benefacere quidem ſine ipſius, cui benefaceret, damno, vel certè
diſcri-

diſcrimine, didiciſſet. Ut igitur Minoreſſam acceſſit, oppidum ingreſſus quo dicebamus amictu, ad publicum infimæ plebis hoſpitium precario ſeſe contulit, ibique ſanctæ paupertatis, ac pœnitentiæ ſtudio, inter egentes, ac ſordidos quam exequemur vitam exorſus eſt. Victum oſtiatim precibus infimis emendicare quotidie; totam hebdomadam, excepto die Dominico, ieiunare; in ipſo cibatu ſimplici pane contentus, atque vbi ſitis vrgeret, aquâ profluente: ſomni parciſſimus humo nudâ cubare, auctoque ſupplicio, ſingulis diebus ter ſeſe flagellis quàm accerrimè cædere. Ad hæc horas quotidie ſeptenas genibus nixus in oratione vocali perſiſtere; nam eius quæ mentalis dicitur, vſum, & conſuetudinem adhuc ignorabat. Præterea ſacrificio matutino, Veſperarum, & Completorij officijs attentiſſimâ curâ ſemper intererat. Obibat etiam octauo quoque die ſacra Confeſſionis, & Euchariſtiæ myſteria. Et quoniam ſuperioribus annis (vt diximus,) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditiarum, ornatuſque fuerat ſtudioſior; vt vitium vtriuſque diligentiæ pari neglectu rependeret, natalium ſuorum generiſque ſplendorem, ne quis illi honos

haberetur, ſtudioſè celare, & capillum, quem pro eius ſæculi more promiſſum impenſiùs comere, curareque conſueuerat, relinquere cœpit impexum, & ſqualidum: quin etiam vngues ipſos excreſcere per diuturnam incuriam pati: atque in hoc tam aſpero, tamque horrido vitæ inſtituto, conſtanter id omne refugere, quod vllam poſſet afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaque cum eſſet decoro vultu, & egregiâ totius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris, & forma viridis iuuentæ prorſus elanguit.

Moleſtia ſcrupulorum, & tentationes eiuſdem. Cap. VI.

EIuſmodi vitæ curſum aliquandiu ſecutus IGNATIVS magno animi fructu ſine vllâ offenſione tenuerat; nondum grauiora prælia, & occultas dæmonum artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, ſi præſertim ſuis viribus ipſi confidant, facilè in fraudem inducitur: cum repentè quædam illi obijcitur ſpecies, cuius, quamuis identidem apparentis, formam & figuram ſatis explicare non poſſet, multis diſtincta

ſtincta luminibus, & grato quodam ſplendore collucens, quod ſpectrum diabolicum poſtea, vt dicemus, agnouit; iiſdemque ferè diebus cum ſe illuuie, & ſqualore obſitum animaduerteret, atrox illa cogitatio nec opinantem inuaſit: Quæ, malùm, ratio te, miſer, impulit, vt, relictâ patriâ, cognatis amicisque potentibus, pedore, ac dirâ macie deformatus triſtiſſimo, & obſoletiſſimo veſtitu, vel ſtipem in triuijs corrogares, vel inter infimas plebis minutæ quiſquilias lateres inglorius? non ne intermiſſa militiæ honoratæ ſtipendia, dulciſſimoſque æqualium conuictus, & priſtinæ fortunæ cultum, victumque maiore cum tuâ tuique ſanguinis dignitate repeteres? Hæc, & alia id genus vbi animo vehementer obiecta; auctorem ſenſit IGNATIVS illico: & quamuis initio pauliſper eâ recordatione commotus, tamen vt ſe collegit, illam ita conſtanter ab ſe reiecit, ac repulit, vt vltro etiam familiariùs quàm antea, ſeſe cœtibus atque colloquijs egentium, & mendicorum insereret. Qua ſubmiſſione victus princeps auctorque ſuperbiæ, rurſus IGNATIO templum ingredienti ad officia diuina celebranda, quibus mirâ cum attentione, ac perſeuerantiâ quotidie dabat operam (vt diximus)

mus) incœpti operis molem, ac difficultatem ita repræſentauit, quaſi eius ærumnas, & incommoda miſerans diceret: Hem infœlix IGNATI, annis vtique ſeptuaginta, quot ætas tua recipit, in tantis tibi laboribus, in tantâ vitæ aſperitate degendum eſt: quos tu, præſertim vrgente ſenio, tolerare quî poteris? Tum ille fortiter, nec ſine contemptu: Quaſi verò, inquit, mihi tu vel vnius diei ſpatium præſtare poſſis. Hæc duo prima poſt conuerſionem IGNATIVS de ſummâ rerum certamina ſubijt: quorum vtroque turpiter ſuperatus humani generis hoſtis, vbi ſe irruptione, & apertâ vi nihil proficere intelligit, longè diuerſâ bellandi ratione, dolo, cuniculiſque graſſari conſtituit. Neque abnuit CHRISTVS, pugnarum eiuſmodi iuſtiſſimus arbiter, qui vt neminem ſupra id quod poteſt, oppugnari permittit, ſic militibus ſuis, quos gratiæ diuinæ præſidio, & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutem exercet, ne partâ ſemel victoriâ, per otium torpeant, nouam in dies glorioſi triumphi materiam deeſſe non patitur. Eſt igitur in dæmonis artibus, quas ad bonorum perniciem aſſiduè meditatur, illa vel peſſima; vt quos ita videt ſtudio virtutis, ac religionis addictos, vt inde

terre-

terreſtrium vel bonorum ſpe, vel commodorum, & voluptatum illecebris auelli non poſſint; hos per ſpeciem ipſiuſmet honeſti, quod adamarunt, ad immoderatam inediam, & carnis macerationem acrioribus incitamentis impellat, eoſdemque præteriti temporis piacula reputantes, ac cœleſtis iræ ſeruili metu perculſos, in ſingula momenta miſero quodam angore ſolicitet. Id autem eo conſilio, vt vel planè defecti viribus, per cauſam recuperandæ valetudinis paulatim ad ſocordiam atque ad ignauiam dilabantur; vel aſſiduâ ſcrupulorum agitati moleſtiâ, dum ſe ipſi calumniari non deſinunt, ſi minus inertiâ, certè defatigatione, ac laſſitudine ab incœpto deſiſtant. Cuius vtriuſque cladis vtinam ne tam multa nobis quotidie exempla ſuppeterent. Hæc igitur eadem fraus IGNATIUM quoque in diſcrimen adduxit. Obtinuerat ille (quemadmodum dicebamus) ex quo ſeſe ad CHRISTUM adiunxit, in ſummâ vitæ auſteritate perpetuam animi tranquillitatem atque lætitiam: quam ne ex quotidianâ copiâ vilem duceret, neu ſuis ipſe meritis per inſolentiam adſcriberet; ab ijs, quas diximus, tentationibus cœpit illi Pater cœleſtis vniuerſam repentè ſubtrahere, ſic, vt interdum cum maximè gau-

dens exultaret in Domino, tunc ſubitò nullâ præcedente ſignificatione, prorſus exui nudarique ſe omni gaudio, & iucunditate ſentiret, nec iam in precibus, neque in pſalmis, neque in cæteris, quibus aſſuerat, pietatis officijs vllam inueniret omnino delectationem aut requiem. Idque cum ei frequenter accideret; attonitus rei nouitate animo ſuſpenſo, ac mirè ſolicito, cauſas eius varietatis, & immutationis inquirere, ac dubitare apud ſe, rectè ne confeſſionem in Monte ſerrato, quam diximus, peregiſſet? quidquam ne omiſiſſet, quod ad integram criminum accuſationem attineret? ac proinde num idcirco fortaſſe Deum adhuc iratum experiretur? Quæ ille dum anxius agitat, arreptâ occaſione diabolus perturbandi hominis, deque ſuo ſtatu deijciendi, hanc ipſam ſuſpicionem atque formidinem inſtitit incutere. Ex eo tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iungere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amiſſam recuperare conſcientiæ pacem, & hærentem viſceribus peſtem omni ratione conatur euellere; non ſatis habuit peccata vetera, quorum de confeſſione ambigebat, iterum, iterumque apud ſacerdotem exponere; ſed etiam cuiuſ-
dam

dam concionatoris monitu, qui Minoreſſæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuocare in memoriam potuit in libellum relatas, quod ad Montem ſerratum antea fecerat, quam accuratiſſimè rurſus explicuit. Sed (quod ſæpe contingit) quod ſibi adiumento fore putabat, id erat ei contrarium maximè. Siquidem ipsâ commemoratione rerum quas aliquando obliuiſci oportuerat, fiebat, vt etiam ſi quid ipsâ die mitigatum fuerat, recrudeſceret. Nec iam tantummodo ſuperiorum annorum delicta occupatum animum amariſſimâ ſuperſtitione torquebant, ſed etiam præſentis temporis cura pauorque ne inuiſa CHRISTO ſua eſſent ſtudia, neu Dominum ſuis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus fruſtra tentatis vnum dumtaxat occurrebat illi remedium, nec ſanè ſpernendum; vt ſacerdos pro poteſtate omnino ſibi poſt hac eiuſmodi ſuſpicionibus, ac recordationibus interdiceret. Sed id ipſum conſilij ad eum deferre non audebat, peruersâ videlicet ratiocinatione deluſus, ac veritus ne ſibi minus ea medicina prodeſſet, cuius auctor ipſemet extitiſſet. Inter has ergo curas, graui preſſus mœſtitiâ cum ita iaceret, vt nulla

iam

iam res mitigare dolorem poſſe videretur, inuaſit hominem atrox, & ſæua cogitatio, vti ad luctus miſeriaſque finiendas, è feneſtrâ cubiculi (Dominicanorum hoſpitio tum fortè vtebatur) ſemetipſe præcipitem daret. Quam ille cogitationem, ope diuinâ cum acerrimè repuliſſet, ſubijt animum firmitas, & conſtantia cuiuſdam anachoretæ, quem in Patrum hiſtoriâ legerat, impetrandi gratiâ neſcio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tandiu abſtinuiſſe, quoad per eam abſtinentiam propitiato numine voti compos exiſteret. Et quamquam periculoſa admodum ea ratio videbatur, metuſque ſuberat, ne tam audaci incœpto Deum irritaret potius, quam reconciliaret ſibi; tamen totâ re apud ſe diu multumque agitatâ, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipſum rigorem perſeuerantis inediæ ſine vllâ dubitatione experiri conſtituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidianâ precatione, verberibus, & cæterâ corporis maceratione remitteret. Dies igitur vnus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linqui animo, aut moleſtiâ liberari. Itaque ad ſeptimum vſque diem, obfirmatâ mente ieiunium extendit, extendiſſetque porrò, ni ſacerdos idem, cui ſua non modo

vitia,

vitia, ſed etiam bona, & intimos omnes animi receſſus, ac latebras diuino quodam inſtinctu nudas, & apertas habebat, pro imperio vetuiſſet eum longiùs progredi, minis inſuper additis, ni paruiſſet, illum a ſacrâ corporis CHRISTI communione prohibendi. Hac igitur tam ſeuerâ denunciatione deterritus, cibum ſumpſit IGNATIVS, & illo quidem, ac poſtero die fuit illi quies: tertio verò eadem illa peccata rurſum occurſare memoriæ: Quarum cogitationum initia dum admittit incautiùs, ac ſpecies (vt fit) ſpeciem adducit, ſenſim in priſtinos fluctus, æſtuſque ſolicitudinum reuolutus: cum ex vnâ parte prorſus inſtaurandum confeſſionis myſterium iudicaret, ex alterâ verò id ſibi non modò non profuiſſe, verùm etiam nocuiſſe antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tædium præſentis miſeriæ mentem eius inuaſit, non quidem vt de morte oppetendâ, ſed vt de abijciendâ ſeueriore diſciplinâ, & ſæculi commodis repetendis magno quodam impetu cogitauerit. Verùm in tantis tenebris, ac procellis nutanti, & in magnum adducto periculum, peropportunè tunc radius diuinæ bonitatis affulſit, cuius beneficio diabolicâ diſcuſſâ caligine, totius tentationis exordia

dia progreſſuſque attentè conſiderans, liquidò comperit, omnes illos conſcientiæ ſtimulos, vanaſque ſuſpiciones à malo ſpiritu fraudulenter immiſſas, ac proinde ſine vllâ dubitatione conſtituit, præteritæ vitæ labes, quod ad confeſſionem attineret, perpetuâ obliuione conterere. Atque in hunc modum ſingulari Dei beneficio; non modò infelicem illam ſui calumniandi miſeriam, ac pœnam euaſit ipſe, verùm etiam alios curandi, qui eâdem ægritudine laborarent, miram à patre luminum facultatem, & ſcientiam eſt conſecutus.

Ignatij profectus in ſpiritu.
Cap. VII.

HISCE igitur periculis perfunctus IGNATIVS, ac veluti auulſus ab vbere, maiores quotidie efficiebat in ſolidâ virtute proceſſus. Et quò acrior, ac diuturnior probatio fuerat, eò magis idoneus euaſit ad noua omnipotentis Dei chariſmata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cum enim religionis cauſâ ædem Pauli Apoſtoli extra oppidum peteret, & in ipſo itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoreſſam interfluit, conſtitiſſet; nec opinanti repentè di-

nina

uina quædam oborta lux eſt tanta, tamque mirifica, vt momento pene temporis nullo magiſtro quàmplurima clarè perſpexerit, non ſolùm de fidei Chriſtianæ myſterijs, verùm etiam de alijs vel ſubtiliſſimis Philoſophorum quæſtionibus, atque decretis: quaſi nitidiſſimo quodam in ſpeculo perſpicuè cerneret ea quæ poſt multam, accuratamque lectionem, maximoſque labores, ac vigilias, vix demum ſolent homines intelligentiâ comprehendere: atque in eo cœleſti prorſus intuitu, non ſine ſummâ animi voluptate diutius acquieuit. Quo tanto, tamque inſigni accepto beneficio, cum ad agendas Domino gratias acceſſiſſet ad Crucem in propinquo defixam; oranti ſeſe denuo in aere ſpectrum illud obiecit, de quo diximus antea, ſed (quæ nimirum virtus, ac poteſtas eſt Crucis) nequaquam pari ſplendore, vel pulchritudine. Itaque quod ſuſpicatus pridem IGNATIVS fuerat, tum denique clarè perſpexit eſſe dæmonium. Eodemque deinde ſæpius apparente, tantum abeſt vt moueretur, vt illud etiam baculo per contemptum abigeret. Atque eius ferè generis per id tempus planè diuinitus alia multa percepit. Quodam die, dum indictâ publicâ ſupplicatione Minoreſſæ religioſum

agmen

agmen inſtruitur, & IGNATIVS interim Beatiſſimæ Virgini pſallit, inſiſtens gradibus templi Dominicani; ſubitò in Deum ita rapta mens eius eſt, quaſi per appoſita quædam, & maximè illuſtria ſymbola, Trinitatis ipſius numen auguſtiſſimum cerneretur diſtinctum perſonis, vnum eſſentiâ. Qua viſione tanto gaudio eſt delibutus, vt neque in ipſo mox agmine lacrymis, & ſingultui crebro temperare valuerit; neque verò totum eum diem aliâ vllâ de re, niſi de ſanctiſſimo illo fidei Chriſtianæ myſterio diſputare: idque tantâ ſimilium, & exemplorum varietate, & copiâ, vt cuncti obſtupeſcerent. Quin etiam per eos ipſos dies non dubitauit homo, litterarum propemodum ignarus, librum de Trinitate conſcribere quoquo potuit ſtylo: vſque adeò cœleſtes typi quos diximus, in eius memoriâ, atque intelligentiâ diuinas illas rerum altiſſimarum notiones impreſſerant. Ac licèt antea quoque, & monadem in triade, & in monade triadem ſanctiſſimè coleret, ſuaſque, & naturæ diuinæ communiter, & ſeparatim ſingulis perſonis preces, hymnoſque perſolueret; ab hoc tamen raptu longè ſtudioſior, & ardentior euaſit in eodem officio pietatis, eamque laudabilem conſuetudinem ad extre-

extremum vſque vitæ retinuit, ſic, vt præcipuam caperet voluptatem, & proprio quodam ſenſu rerum cœleſtium afficeretur, quotieſcumque Sanctiſſimæ Trinitati ſacra perageret. Neq; verò fuit hic finis mirabilium viſionum: ſiquidem rurſus per ſignificationes arcanas, & myſtica quædam exempla, oblatus eſt eius menti modus ipſe, quem in huius vniuerſitatis molitione ſummus ille rerum opifex tenuit: quas illuſtrationes atque doctrinas, vt omnino vires naturales excedunt, ſic poſtea negabat IGNATIVS poſſe verbis adumbrari, nedum exprimi. Præterea cum ſacrificio Miſſæ in eodem templo Dominicano intereſſet, dum à Sacerdote de more hoſtia ſalutaris attollitur, apertiſſimè vidit IGNATIVS illâ ſpecie CHRISTVM Deum eundem, & hominem veriſſimè contineri. Factum eſt etiam aliquando (idque ipſimet, qui interfuere, teſtati ſunt) vt alienatus à ſenſibus, à completorio Sabbati ad alterum vſque proximi Sabbati Completorium in altiſſimo quodam exceſſu perſtiterit; qua ipsâ horâ, multis adſtantibus, qui rei totius euentum attentè expectabant, quaſi è profundo ſomno excitatus, repentè ſuſtulit oculos, IESVM perquàm ſuauiter inuocans. Atque interim

pij

pij quidam homines mortuum rati, vtique terræ mandaſſent, niſi contemplati omnia diligentiùs, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam ex tenui cordis palpitatione ſenſiſſent. Ad hæc, intento precationi, ſeſe non ſemel tum CHRISTVS Dominus, tum Virgo mater oſtendit. Quibus, & alijs id genus clementiæ diuinæ ſubſidijs in rectâ fide vſque adeò confirmatus eſt, vt etiam ſi nulla extitiſſent Chriſtianæ religionis monumenta, vel teſtimonia, nequaquam tamen dubitaſſet, ex ijs tantummodo, quæ, Deo ſibi aperiente cognouerat, mortem pro defenſione catholicæ veritatis oppetere. Et qui paulò ante vix vocalis noſſet orationis vſum, paucis menſibus tantam rerum ſpiritualium peritiam, ac tantam Dei familiaritatem eſt nactus, vt quidam, eius omnia, vel dicta, vel facta, curioſè obſeruantes, intempeſtâ nocte ſupplicantem animaduerterint (eleuante ſpiritu ſarcinam corporis) quatuor circiter cubitis à terrâ ſublimem: & quidem ex conſortio ſermonis Domini (quod de Moyſe ſcriptum legimus) totâ facie mirum in modum radiante.

De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.

QUÆ omnia, quamquam egregia, atque expetenda per ſe, tamen eò pluris erant in IGNATIO facienda, quò magis erant cum aliorum fructu, & vtilitate coniuncta. Nam in cæteris ornamentis, ac beneficijs, quæ in eum Deus plenâ manu congeſſit, illud equidem vel præcipuum duxerim, quod in tanto perfectionis ardore non dedit illi ſpiritum ſolitudinis, animumue vni ſibi vacantem, ſed Chriſtianæ propagandæ fidei cupidiſſimum, ac mirè ſtudioſum diuinæ gloriæ, ſalutiſque communis. Cum igitur acta eius in Monte ſerrato (quamquam ea ipſe occultiſſima voluerat eſſe) inſtitutamque vitæ aſperitatem, ac ſanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatem viri præcipuè, rumor, (vt fit,) etiam in maius attolleret, ingens hominum concurſus ad eum fieri cœptus, partim viſendi gratiâ, partim etiam conſulendi; quos ille vt omni conatu quàm acerrimè ad CHRISTUM adiungeret, neu ſqualor ille nimius, & diutina illuuies ad ſe adeuntibus terrorem incuteret, primùm

primùm deponere ſordes, & externum corporis habitum cœpit aliquâ ex parte componere; deinde cum intelligeret difficilem in primis, & ancipitem eſſe curationem animorum; quò cautiùs, rectiùſque in re tantâ procederet, ope diuinâ ſuppliciter etiam atque etiam imploratâ, ſuæ conuerſionis originem, ac ſeriem, variaſque tentationum procellas, ac tenebras, & ſubſequutam mox tranquillitatem ac lucem, quàm accuratiſſimè ſecum expendens; demum ex ijs quæ partim cœleſti magiſtro dictante perceperat, partim etiam ipſemet experiendo cognorat, de fructuosâ ratione meditandi, orandique, præclaras obſeruationes, & ſaluberrima præcepta conſcripſit. Qui liber (vt antea dictum eſt) Exercitiorum ſpiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodem auctus, atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio, ac teſtimonio comprobatus, ita multos omnis ætatis, atque ordinis homines, tum in eligendo genere vitæ, tum in componendis moribus perturbationibuſque ſedandis, ac præſertim in retinendâ conſtantiâ ſalutari, mirum in modum iuuit, iuuatque quotidie; vt iure optimo videatur hoc non in poſtremis numerandum eſſe remedijs, quæ diuina

bonitas

bonitas hac hominum ætate, vel ad corrigenda ſæculi vitia, vel ad renouandam veterem Eccleſiæ diſciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectæ virtutis frugem IGNATIVS reperiebat idoneos, paulatim, & quaſi per gradus cœpit excolere: cæteros interim precibus, monitiſque, prout ſeſe dabat occaſio, à vitiorum fœditate deterrens, atque ad ſtudium æternæ beatitudinis incitans: idque eò libentiùs, atque ſecuriùs, quod communicandis ijs, quæ à Domino acceperat, nihil interim ſibi religionis, ac ſpiritus deperire ſentiret. Nec ſolùm venientes ad ſe benigno excipiebat alloquio: ſed etiam inuitatus interdum ab alijs ad prandium, minimè recuſabat accedere; nimirum eo conſilio, vt ex re, & ex tempore ſumptâ occaſione, qui ſe in Dei gratiam terreſtri pauiſſent cibo, eoſdem ipſe viciſſim ſpiritualibus epulis, & opportunâ quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc ferè modum, adiuuante Domino, permultos ad arctam ſalutis ſemitam, à viâ latâ, & ſpatiosâ traduxit.

E graui

E graui morbo periclitatur. *Cap.* IX.

SED in eiuſmodi curam dum incumbit ardentiùs, nec tamen interea ferè quidquam de aſſiduitate precandi, ac de quotidianâ vitæ aſperitate diminuit, morbum, ex ingenti labore contraxit adeò periculoſum, & grauem, vt, ſæuiente atrociter febri, proximè ad mortem acceſſerit. Quo tempore, & oppidi magiſtratus, periculo viri permoti, publicè diuerſorium illi curarunt neceſſarijs rebus inſtructum; & præter aliam amicorum turbam, honeſtæ matronæ, quæ vitandæ peſtilentiæ causâ Barcinone ſeſe eò receperant, certatim ægrotanti aſſidere & nocturnas agere excubias, perinde quaſi in vnius vitâ ſalus omnium verteretur. Atque his populi officijs, ac piâ ſedulitate bonorum, ereptus è præſenti vitæ diſcrimine, in id ipſum iterum, ac tertiò recidit ob eam cauſam; quòd nundum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis, & veteris hominis malitiam veritus) præproperâ feſtinatione ad priſtinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppreſſus, denique didicit

ipſe

ipſe aliјſque deinde præcipere ſolitus eſt, imbecillâ valetudine minuendos labores, curandumque tali tempore, vt quantum de conſuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam, & proximorum edificationem æquitas animi, & exemplum Chriſtianæ fortitudinis addat. Vetabat idem etiam corpus debito ſomno, ciboque fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderatâ ſobrietate vegetatur animus, ſic immoderatâ vigiliâ, vel inediâ vires adeò frangi, ac debilitari, vt mens, earum miniſterio deſtituta, vix munere ſuo fungi, aut ad contemplationem rerum diuinarum poſſit exſurgere. Vexatus, igitur, vt dicebamus, diuturnâ, & periculoſâ ægritudine, demum ita conualuit, vt ex reliquijs morbi, dolore ſtomachi moleſtiſſimo ſubinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni craſſioris tunicâ cinereâ, & capitis tegumento contra ſæuitiam hyemis munire ſeſe piorum hominum benignitate precibuſque coactus eſt.

De inanis gloriæ vitio ſuperato.
Cap. X.

ACceſſit ad illa corporis ægrotantis incommoda, grauis etiam

C animi

animi cruciatus, ab importunâ quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Dum enim, ingraueſcente morbo, conſcientiam ſuam diligentiùs excutit, ſeq; ad extremum comparat mortis agonem, ſubijt illi repentè ſe iuſtum eſſe, neque vllo pacto ſibi de ſempiternâ beatitudine dubitandum. Cui ſuaſioni dum reſiſtere vi ſummâ conatur, intelligens, vt quiſque ſibi maximè placet, ita Deo maximè diſplicere; diuturnum, & anceps intra ſeſe certamen tantâ tentatione, metuque ſuſtinuit, vt miris modis quotidie torqueretur, maioremque ex offenſionis diuinæ formidine, quàm ex ipsâ graſſantis morbi vehementiâ metum, ac ſolicitudinem caperet. Verſabat videlicet in omnes partes hominis animum dæmon callidus, CHRISTI permiſſu; & quem deſperationis iaculis paulò ante ſuperare nequiuerat, eundem rurſus nimiæ confidentiæ, ac vanitatis elatione ſupplantare, & euertere nitebatur. Sed contra eiuſmodi cogitationes IGNATIVS, & in ipſo (vt diximus) morbo, & recuperatâ poſtmodum valetudine, cum diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino gratijs, partim naturæ humanæ fragilitatem apud ſe reputando, denique diuino præſidio deteſtabile hoc ingrati

ti animi vitium ita debellauit, euulſitque radicitus, vt poſtea quotieſcunque ſalus animarum, aut Dei gloria poſtularet, ſua non minus bona, quàm mala ſine vllâ prorſus cenodoxiæ titillatione palàm, & ingenuè exprometeret.

De profectione Hieroſolymitana. *Cap. XI.*

INTER hæc anni ferè ſpatio exacto, partim ſpiritualium rerum ſcientiâ inſtructus, partim etiam arte quadam, & conſuetudine regendarum animarum imbutus, cum nihil vulgare, aut exiguum agitaret animo, ſed egregia quædam, & ardua in Dei gloriam ab ipſo conuerſionis initio concepiſſet; Hieroſolymam, quod iam dudum habebat in votis, petere omnino conſtituit: non tam, vt CHRISTI Domini ſacratiſſima incunabula cerneret (tametſi idipſum vehementer optabat) quàm vt in conuertendis ad Euangelij lucem infidelibus, qui ea tenent loca, vel operæ pretium faceret, vel certè martyrij palmam, cuius auidiſſimus erat, acquireret. Sed hoc ſuum de prædicando Euangelio conſilium, vitandæ ſcilicet humanæ laudis causâ, nemini prorſus

aperiebat : peregrinationis verò propoſitum , cum neceſſariò amicis patefeciſſet, multi primùm id ei multis rationibus diſſuadere , obteſtari etiam, & orare ne populum ab ſe nuper è ſomno vitiorum excitatum ad ſtudia virtutis pietatiſque repentè deſereret , neu ſe ipſe , affectâ præſertim valetudine , itineri tam longinquo , ac tam periculoſo committeret. Deinde cum nec precibus , nec ſuaſionibus eum de ſententiâ dimouere poſſent , inſtare ſaltem, & vrgere, ne incomitatus abiret : multa poſſe in tam remotis ignotiſque ſibi regionibus, ac tantâ rerum humanarum varietate contingere, quæ præſentem cuiuſpiam fidelis opem, ſolatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano iudicio rem æſtimantibus, etiam neceſſaria : nec verò deerant homines impigri, peritique linguarum, qui ſeſe illi comites laboris, ac periculorum libenter offerrent. Verùm IGNATIVS, qua erat animi altitudine , in cælum ſemper intentus, atque à diuinâ prouidentiâ vſquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis, omnia ſua in eum ſtudia profitentibus, ita remiſit, vt diceret, in præcipuis hominis Chriſtiani virtutibus, non modò fidem, & charitatem eſſe, verùm etiam ſpem. Eius porrò

com-

comparandæ gratiâ, certum ſibi eſſe non modò ſine viatico, ſed etiam ſine comite iter id ingredi; quod clarè perſpiceret, ſi, qualia multa poſſunt homini accidere, peregrinanti præſertim, ſibi quidpiam eueniſſet, fieri non poſſe, quin aliquâ ſaltem ex parte comitis præſidio, fideique confideret: proinde quicquid in eo ſpei locaſſet, id vtique ex eâ detractum iri fiduciâ, quam totam in vno Deo clementiſſimo parente, ac rectore vellet eſſe repoſitam.

Nauigat in Italiam. *Cap.* XII.

HAC igitur mente ſub initium anni M.D XXIII. magno omnium dolore Minoreſsâ profectus, venit Barcinonem, vt in Italiam ex eo loco traijceret. Cumque peropportunè paratam ibi nauem offendiſſet, egit cum nauarcho ſuppliciter, vt ſe mendicum, egentemque gratis admittere, ac tranſportare ne grauaretur. Cui naulum quidem ille ſe remiſſurum promiſit: eâ tamen conditione, vt nautici ſaltem panis, quod erat neceſſarium, ſecum inferret. Eo reſponſo cum vehementer angeretur IGNATIVS, quòd commeatûs copiam, quamuis

uis exiguam, cerneret inopiæ illius, quam ſibi ſummam propoſuerat, legibus aduerſari; poſt multas, anxiaſque cogitationes totam rem denique permittere ſtatuit arbitrio ſacerdotis, quem ſibi paucis illis diebus Barcinone, tum ſuæ conſcientiæ iudicem, tum interpretem diuinæ voluntatis elegerat. Ille, re cognitâ, IGNATIO reſpondit, æqua poſtulare nauarchum, proinde non reſiſtendum eſſe, nec verò timendum, ne ſi cibaria, tam vilia præſertim, ac neceſſaria ſibi parauerit, quidquam idcirco contra conſilium perfectæ paupertatis admittat. Tum IGNATIVS, quamquam ſoluto vix dum religione animo, tamen partim ſacerdotis impulſu, partim etiam metu occaſionis eius amittendæ: emendicatâ de more pecuniâ, panes in nauem impoſuit, & ne quid præterea ſecum inferret, paucos, qui ſuperfuerant, nummos reliquit in ipſo littore: deinde ſolutis anchoris die quintâ Caietam non minus periculoſâ, quàm celeri nauigatione delatus, Romam pedibus iter intendit; ac primâ nocte diuertit ad villam militibus refertam quibus nefaria quædam, ac turpia molientibus tanto animi ardore, ac vociferatione ſe obiecit, vt illi partim verborum pondere, partim conſtantiæ
mira-

miraculo obſtupefacti, à flagitioſo conatu deſtiterint. Inde laboribus maximis, cum ſæuiente per eos dies peſtilentiâ luridus ipſe, ac macilentus, tectis ferè atque oppidis arceretur, denique in vrbem Romam haud ita acriter cuſtoditam, laſſitudine, ac fame pene confectus, introijt ipſo dominico die Palmarum; cumque venerabundus religioſiſſima quæque loca obijſſet, Adriani VI. Pontificis Maximi pedes exoſculatur. Mox paranti Venetias ire, vt in Palæſtinam inde transmitteret; rurſum Hiſpani amici nonnulli, qui Romæ eo ipſo tempore verſabantur, profectionem diſſuaſere, cum alijs rationibus, tum præcipuè nauigationis longæ, & infeſtæ periculis proponendis, quippe cum paulò ante per ſummum nominis Chriſtiani æquè damnum, ac dedecus, Turca Rhodum inſulam expugnaſſet, quo nuntio videlicet omnis Italia cohorruerat. Sed cum IGNATIVS ab inſtitutâ peregrinatione nullo terrore poſſet abduci; illud ſaltem hortari, & orare inſtiterunt, ne ſe daret in iter eiuſmodi ſine pecuniâ, tum in alios vſus neceſſariâ, tum vtique ad naulum pro tranſmiſſione ſoluendum. Nam, vt Venetias emendicato victu perueniſſet, quæ deinde ratio, quæ ſpes

homini externo, & ignoto foret, in tam remotas regiones traiectum nanciſcendi gratuitum? Proinde rectè, amicèque ſuadentibus ne reſiſteret, iuuarique in CHRISTI gratiam aliquo ſaltem viatico pateretur. Cum hæc, & alia eiuſmodi aſſeuerantes pariter, ac miſerantes ingererent; ſæpius eadem iterando, cunctantem, ac tergiuerſantem denique pepulerunt, vt in ipſo diſceſſu aureos aliquot nummos acciperet. Quo ille ſubſidio oneratus veriùs, quàm inſtructus, non multum proceſſerat viæ, cum rem totam attentè contemplans, ſeque ipſe accuſans grauiter, quod de fiduciâ diuinâ humano metu ſe deijci, fixumque paupertatis propoſitum oblato auro paſſus eſſet infringi; parum abfuit, quin omnem pecuniam illico indignabundus abijceret: ſed quia id prodigum, ac Deo ingratum fore videbatur, decreuit certè in obuios pauperes paulatim inſumere. Quod cum alacriter præſtitiſſet, breui & nummis omnibus vacuus, & ſtimulis conſcientiæ liber euaſit. Pergentem porrò Venetias, eadem, quæ ſupra memorauimus, incommoda, & difficultates itinere pene toto vexarunt. Sæuiebat etiam tum locis aliquot fœda lues, atque contagio; diſpoſitique cuſtodes aditus

oppido-

oppidorum aſſiduè tuebantur. IGNATIUM verò ex ipſo corporis habitu vel in ſummâ cœli temperie metuiſſes. Obſita erat ſqualore veſtis, & horrida; color exſanguis; cauum macie caput; conditi introrſum oculi; & inanes faucium ſinus. Quocirca fiebat, non ſolùm vt excluſus à diuerſorijs omnibus, pernoctare ſæpe cogeretur in publico, ſed etiam vt pallore, & macie peremptum, rigentemque prætereuntes aliquando nonnulli ceu monſtrum quoddam, aut triſte ſimulacrum horrerent. Ipſe verò linguæ imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione ſæpe deficeret; ad Foſſam tamen Clodiam, Deo adiuuante, peruenit, quo ex emporio breuis, & quotidianus Venetias traiectus eſt. Ibi certior factus à viatoribus, obſeruari Venetijs omnia diligentiſſimè, & è ſuſpectis præſertim regionibus venientes acceſſu prohiberi; flexit inde itinere terreſtri Patauium, quorundam conſilium ſequutus, qui idipſum periculi metuentes, faciliorem ſibi ex eâ vrbe Venetias tranſitum fore ſperabant. Ijdemque IGNATIUM adiunctum ſibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repentè deſtituunt, vnius ope CHRISTI ſubnixum: qui ſanè pro ſuâ infinitâ clemen-

mentiâ laboranti ſeruulo in tantâ ſolitudine minimè defuit, ſed proximâ nocte ſeſe illi, quemadmodum antea ſæpe fecerat, viſendum obtulit; recreatumque mirificè, intra ipſa Patauina mœnia primùm, deinde Venetias ſine vllo errore, aut difficultate perduxit. Nemo quippe ex Patauinis cuſtodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad inſulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingreſſi de more ſingulos vectores diligenter excuterent) IGNATIUM nullâ munitum valetudinis teſſerâ, ne appellauit quidem; mirantibus, cognitâ poſtmodum re, Clodianis deſertoribus illis; quibus per adulterata videlicet ſymbola introitus in vrbem vtramque non ſine magnâ, vel ſolicitudine, vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in receſſu intimo ſinus Adriatici, ea regio, ac ſitus eſt vt leuiter ſtagnantes ex alto aquæ, illam ex omni parte circumluant. Ea inclytæ vrbi, & ad merces copiaſque inuehendas opportuna receptacula, & contra hoſtiles incurſus, munimenta firmiſſima ſunt. Ex iis porrò æſtuarijs maiores, minoreſque euripi totam vrbem intercurſantes, varijs mæandris, ac flexibus ita diſtinguunt, vt, quot in partes pedibus,

bus, in totidem ferè mari aditus ſit; egregio ſanè vel artis, vel naturæ miraculo. Inde vicorum, inſularum, ac pontium ingens numerus: vt, qui diutius ibi verſati non ſunt, viarum, locorumque modò varietate, modò ſimilitudine ſæpe fallantur. Sed contra eiuſmodi ambages, certum, paratumque remedium eſt maxima multitudo Cymbarum, quæ vſquequaque diſperſæ nominatim ad omnia & publica, & priuata loca quemlibet haud ita magnâ mercede traijciant. IGNATIVS naui Patauinâ, ex ijs quæ per Medoacum flumen aſſiduè, commeant, in areâ Marcianâ ſub noctem expoſitus, cum neque vias ad publica xenodochia noſſet, nec portitori conducendo ſuppeterent nummi; aſſuetus longo iam vſu malè cubare, ſub porticu Procuratoriâ, quam appellant, intendentibus iam ſe tenebris, vacuum opificis cuiuſdam fulcrum elegit, in quo feſſos artus vtcumque reficeret. Tenet fama, litteriſque multorum eſt memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigeret, vicinum Senatorem M. Antonium Triuiſanum, cœleſti voce excitatum, increpitumque, quòd in multâ veſte mollique ſtrato decumberet ipſe, cum interim Dei famulus peregrinus non longè à veſtibulo illius ædium iaceret

in publico pauper, & omni humanâ ope, ac ſolatio deſtitutus; itaque ingenti metu, & horrore perfuſum proſilijſſe confeſtim, & quæſitum diligenter IGNATIUM excepiſſe perhonorificè. Sed ille poſtridie cum in amicum veterem Cantabrum incidiſſet, à lautiore hoſpitio ſe ad eum familiariter tranſtulit.

Nauigat in Palæſtinam. *Cap.* XIII.

UBI cum aliquandiu moraretur in omnem nauigandi occaſionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnæ (quos illi vbiuis breui conciliabat cognita viri virtus, atque modeſtia) eum varijs terroribus ab inſtitutâ peregrinatione reuocare conantium; quibus ille, Deo fretus, ita reſiſtebat, vt diceret pro certo habere ſe, vt cætera cuncta deficerent, vel vnâ ſolummodo tabulâ. quò cupiebat, vtique peruenturum. Nec eum fefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cum enim eo anno formidine Turcarum, vt diximus, ſolito minor eſſet in Iudæam peregrinantium numerus, & quotquot erant, ſimul omnes paulò ante ſoluiſſent, deſperatâ iam à cæteris re, IGNATIUS repentè fit certior,

nauem in Cyprum parari patricio Veneto, prætori eiuſdem inſulæ, deſignato: cumque inde non ignoraret breuem, atque facilem eſſe traiectum in Palæſtinam; nullo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aſpernandi ſuppeterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adijt ipſemet, inſigni non minus humanitate, quàm prudentiâ Principem: ac, Deo fauente, facilè ab eodem impetrauit, vt gratis in Cyprum vſque deueheretur. Sed interea dum prætoria ornatur nauis, in febrim IGNATIUS incidit, factumque diuinitus eſt, probandæ ſcilicet eius conſtantiæ causâ, vt quo die pharmacum hauſerat, eo ipſo nautæ ſignum profectionis ediderint. Qua re minimè conturbatus IGNATIUS veniam petit ab hoſpite; qui pertinaciter ipſum etiam atque etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, conſulitur medicus: ille verò ſine cunctatione reſpondet, hominem ad interitum ruere. Attamen IGNATIVS nihilo magis immutatus, & cœleſtis nimirum medici ductum ſequutus, felici ſanè conſilio (quod tamen admirandum potius, quàm imitandum alijs duxerim) fluctuante etiam tum in ſtomacho potione conſcendit; factumque eſt Dei beneficio, vt, orâ ſolutâ, inter naui-

gan-

gandum, ex ipſâ maris agitatione tantam vim peſtiferi, ac vitiati humoris euomeret, vt morbo planè leuatum ſeſe celeriter ſenſerit. Recuperatâ valetudine inſtitit ſuo more, quoſcunque poterat factis, dictiſque ad virtutem, & pietatem adhortari. Cumque in eâdem naui per ſummam impudentiam committi grauia quædam flagitia comperiſſet, non dubitauit apertum dedecus deteſtari palàm; & impuros illos homines tantâ orationis acrimoniâ reprehendere, vt ij, factâ cum nautis coniuratione, moleſtum ſibi monitorem in deſertâ quadam inſulâ exponere, atque ab ſuo conſpectu, & conſuetudine procul amouere decreuerint: quam rem odorati è vectoribus quidam Hiſpani, ad IGNATIUM pro amicitiâ detulere, ſuadentes etiam atque etiam, vt in loquendo cautior eſſet, ſibique conſuleret; ſed ille nihilominus turpiter peccantes obiurgare perrexit, diuinæ prouidentiæ ope ſubnixus: cuius beneficio factum eſt, vt ad inſulam, ſceleri deſtinatam, appropinquantes nautæ, aduerſo repentè vento reiecti, volentes nolentes IGNATIUM in Cyprum vſque peruexerint: vbi cum ſtare ad ſalinas peregrinam nauem, de qua ſupra diximus, audiſſet, illuc itinere terreſtri ſe contulit; in eamque,

que, gratis admiſſus, nihilo plus viatici ſecum intulit, quàm in priores intulerat, CHRISTO vno videlicet fretus, qui totâ illâ nauigatione ſeſe illi non ſemel oſtendit, eumque magnopere confirmauit; ac denique incolumem ad portum Palæſtinæ perduxit.

Palæſtinæ loca Sancta perluſtrat. *Cap. XIV.*

INde cum cæterâ peregrinorum turbâ progreſſus, vt ad conſpectum ſacratiſſimæ vrbis eſt ventum, incredibilem ex ipſo illius intuitu cœpit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam ſolus, loca illa Chriſti Domini, Mariæ Virginis, & Apoſtolorum nobilitata veſtigijs, eximio quodam animi fructu venerabundus haud ſemel obijt: modò inclyti quondam templi reliquias, modò ſepulcra Prophetarum intuens: hìc naſcentis, & vagientis, illic docentis, & miracula patrantis Filij Dei monimenta conſiderans. Vbi verò ad loca eiuſdem acerbiſſimis pænis inſignia, & morientis in cruce ſanguine conſecrata, atque ad defuncti ſepulchrum accederet; effuſus in lacrymas, humo pia oſcula

oſcula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam ſpiritus dulcedine, & ſuauitate compleri. Ad hæc antiquum Beatiſſimæ Virginis domicilium, itemque locum inſtituto primùm Euchariſtiæ myſterio, & Sancti ſpiritus aduentu memorandum, & alia eiuſmodi quampluri ma, quæ per otium deinde reuiſeret, à myſtagogo quam accuratiſſimè addiſcere. Erat IGNATIO iamdiu deliberatum, vt diximus, in anguſtis illis Iudeæ ſedibus pedem figere, atque ad conuertendos ad Euangelij lucem infideles toto pectore incumbere; quòd non reperiret, vel vbi ſanctiùs in terris vitam degeret, vel in quo munere fructuoſiùs operam collocaret. Neque, plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem, paruoque viuere aſſuetum, rerum, quæ ad corpus pertinent, habebat cura vlla ſollicitum. Id verò laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conſcius, ne ſpiritui quotidie deficienti, & noxarum fordes aliquas contrahenti, opportuna ſacræ pœnitentiæ ablutio, & cæleſtis panis alimenta deeſſent. Quam ad rem idoneum ratus miniſterium fratrum è Franciſcanâ familiâ, qui loca illa religioſa tuentur, & peregrinis aduenientibus præſtò ſolent

eſſe

eſſe : adit ille ad cuſtodem cœnobij, ac litteras ei, quas ex Italiâ commendatitias attulerat, reddit; & quod ad conuerſionem infidelium attinet, nihil ei ſuorum conſiliorum impertit; voluntatem verò ſuam in eiſdem ſedibus commorandi habitandique demonſtrat; rogat proinde, vti ſe fratres dumtaxat tecto recipiant, ſibique Confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta miniſtrent: ſe, quæ ad victum, cultumque ſpectent, nullo prorſus eorum incommodo curaturum. Cuſtos, partim commendatione amicorum: partim poſtulati moderatione permotus, bene ſperare iubet IGNATIVM, ita tamen, vt rem in aduentum Prouincialis miniſtri differret, qui per eos dies in Bethleem oppido verſabatur. Nec dubitauit IGNATIVS, quin æquè facilem Prouincialem eſſet habiturus, atque Cuſtodem habuerat. Itaque cum reditus iam peregrinorum inſtaret, litteras ad amicos in Occidentem ſcribere aggreſſus eſt, quibus eos de ſuo ſtatu faceret certiores. Cum igitur maximè ſcriberet, quòd in poſterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à Cuſtode nuntius, adeſſe Prouincialem, & IGNATIVM accerſere. Ad quem bonæ ſpei plenus cum extemplò adijſſet, collaudat ille primò

mò piam hominis voluntatem : ſed re apud ſe diligentiùs deliberatâ, videri ſibi ait ſatius, vt recedat; idque cum alias ob cauſas, tum verò quòd ante id tempus nonnulli eodem ſtudio accenſi, dum ſecuriùs vagantur, à Turcis excepti, vel miſerè perijſſent, vel certè in acerbæ ſeruitutis calamitatem incidiſſent; quos deinde propter officium, ac vicinitatem Franciſcani fratres, non ſine magno cœnobij detrimento redimere cogebantur; proinde ſe in diem inſequentem cum cæteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cum ita reſpondiſſet IGNATIVS, vt ſibi certum fixumque eſſe affirmaret, Hieroſolymis omnino reſtare; ſimulque modeſtè ſignificaret, ſe quamuis aliter ſentiente Prouinciali, nequaquam, niſi aliquâ oblatâ religione, à propoſito receſſurum: tum ille poteſtatem ſe à ſummo Pontifice habere ſubiunxit ſacris interdicendi, ſi quis, inuito ſe, ibidem remanere conatus eſſet: iamque poteſtatis eius diploma proferre paranti, confeſtim IGNATIVS, vt omnia eccleſiaſtica iura, & imperia valde reuerebatur, nihil prolato opus eſſe reſpondit, credere ſe quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audientem fore. Dum igitur ad hoſpitium tendit mœrens, vt ſe ad reditum compa-

pa-

paret; acris illum inceſſit repentè cupiditas montis Olîueti illius celeberrimi reuiſendi, quo in ſummo cernuntur adhuc IESV CHRISTI aſcendentis in cœlum expreſſa veſtigia: ac ne quis fortè in tantis temporis anguſtijs impedimento ſibi eſſet, re nemini patefactâ, & (quod periculoſius eſt) nullo, propter inopiam, Turca ſecum adhibito ex ijs, qui, mercede conducti, peregrinis in eâ regione præſidio ſunt: ſolus ad montem excurrit; cumque à cuſtodibus non admitteretur, cultellum, è calamariâ thecâ detractum, mercedis loco ijs dedit: Sacri montis cacumen ſubijt alacer, & diuinorum pedum notas multâ cum prece, & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi, dum ſingula curioſè perluſtrat, ſubijt illius animum ſubito, minus diligenter in Olîueti faſtigio ſeſe animaduertiſſe, vtrâ ex cœli plagâ dextrum, vtrâ ſiniſtrum eſſet CHRISTI veſtigium: qua dubitatione, quaſi quibuſdam calcaribus incitatus, illico ad Montem recurrit, adnotauitque intentis oculis vel minutiſſima quæque ſic, vt locus in poſterum dubitationi non eſſet: vſque adeò inexplebile ſtudium ſacroſancta illa redemptionis humanæ monimenta, & incunabula Chriſtianæ religionis penitus etiam atque

etiam

etiam cognoſcendi, recolendique mentem eius inuaſerat. Interea cum abeſſet diutius, nec in turbâ peregrinorum appareret, ad Franciſcanos defertur deſiderari ex eo numero IGNATIVM. Franciſcani ſuſpicari id, quod erat; ac veriti ne per eam ſolitudinem IGNATIVS in aliquod vitæ, vel ſeruitutis diſcrimen incurreret; Armenium quendam, in eo cœnobio miniſtrantem, ad illum perquirendum celeriter mittunt, qui deſcendenti ex Oliueto commodùm IGNATIO factus obuiam, fuſte primùm, ac truci vultu acriter minitari, ac temeritatem aſperè admodum increpare, deinde immiſsâ manu, & brachio ferociùs apprehenſum ad diuerſorium trahere minimè ſanè renitentem, quin etiam nouo cœleſtis gaudij rore perfuſum, quòd inter eas contumelias Chriſtum ſibi præſentem, & vſque ad hoſpitium præeuntem, incredibili quodam genere conſolationis aſpiceret.

In Hiſpaniam redit.
Cap. XV.

UT igitur poſtera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum agmine IGNATIVS abijt præ deſiderio triſtior, & relictam prouinciam ſine fine reſ-

reſpiciens: nec tamen, quoniam, præſenti neceſſitate victus, inde recederet, de muniendo in poſterum ſibi quandoque reditu, ac manſione deſperans. Cumque primo traiectu Cyprum tenuiſſet incolumis, tres ibi onerarias in Italiam paratas offendit: quarum vna erat Veneti mercatoris maxima, & omnibus rebus inſtructa; altera minor, ſed bene firma, Turcarum; tertia Chriſtianorum, parua, & male compacta. Ac cæteri peregrini, quòd tempus erat hibernum, & obnoxium tempeſtatibus, pro ſe quiſque tendere, ac certâ mercede paciſci, vt in primam illam aſcenderent: cumque IGNATIVS propter egeſtatem à nauarcho repudiaretur, ijdem illum enixè precari, vt hominem ſibi notum, probum, atque adeò ſanctum ne recuſaret admittere. Quibus ille non minus amarè, quàm ineptè facetus: Atqui ſancto nihil opus eſt (inquit) naui: calcabit æquora multorum exemplo. Neque vnquam exorari ſe paſſus eſt: ſed magno ei ſtetit cauillus, & contumacia. Cum enim IGNATIVS, inde per contemptum excluſus, facilè obtinuiſſet, ijſdem deprecatoribus, vt in illam debilem gratis admitteretur; cumque ſimul omnia nauigia vento ſecundo ſoluiſſent: repentè
coori-

cooritur atrox adeò, ac ſæua tempeſtas, vt Turcica nauis in omnium conſpectu miſerandum, in modum fluctibus hauſta, nullo prorſus euadente perierit; Veneta verò, in ſcopulos illiſa, naufragium fecerit, ſaluis tamen hominibus: tertia tantùm, qua vehebatur IGNATIVS, minimè valida, ventis, ac fluctibus diu, multumque agitata, altero denique menſe in Apuliam, lacera, ac valde feſſa peruenit: quo ex loco ipſo deinde Venetias petijt, tam longâ, & periculoſâ nauigatione mirè vexatus. Etenim ſtudio paupertatis, quæ fuit illi ſemper omnibus commodis, & emolumentis antiquior, nudis cruribus, hyeme ſæuiente conſcenderat, femoralibus tantùm è telâ, conciſâque ad humeros aploide, ac ſciſſili tunicâ breuiore ſemiamictus, cum è cœlo denſa caderet nix, ac triſti gelu cuncta inhorreſcerent. Atque ad has cœli iniurias accedebant quotidiana vitæ diſcrimina, vigiliæque & cætera maris incommoda: quibus ille pene confectus cum Venetias perueniſſet Ianuario menſe anni M.D.XXIV. ab hoſpite Cantabro clementer acceptus, nummiſque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum ſtomachum nimio frigore languentem, panni quodam fruſto donatus, Ferrariam venit. Ibi maxi-

maximum vrbis templum ingreſſus, dum religiosè numen adorat, mendicus quidam ex ijs, qui ſacrarum ædium veſtibula conterunt, precationi apprimè intentum intuitus, confeſtim ad illum accedit, manumque ad ſtipem porrigit ſupplex: cui, cum IGNATIVS ex eâ, quam habebat, pecuniâ, nummulum hilari vultu dediſſet, atque is (vt fit) rem ad cæteros pauperes detuliſſet; alius, aliuſque deinceps ad IGNATIVM accurrere: quos ille cum ſe per CHRISTVM obſecrantes fruſtrari fas eſſe vix duceret, à minoribus nummis ad maiores paulatim progreſſus, breui totam crumenam ita penitus exhauſit, vt ſibi deinde ad cibum illo die capiendum oſtiatim emendicare neceſſe fuerit. Quam rem pauperes ijdem mox conſpicati, & maximâ quâdam admiratione correpti, ſanctum, ſanct m illico exclamant. Quibus plauſibus, vocibuſque nequaquam inflatus ipſe, cum vno bonæ conſcientiæ teſtimonio niteretur, Genuam inde ſine vllâ cunctatione profectus eſt. Graue per id tempus inter Chriſtianos Reges vigebat bellum, & præcipua quæque Ciſalpinæ Galliæ loca, vel Hiſpanicis, vel Gallicis præſidijs tenebantur: cumque ob id ipſum valde infeſta cædibus, ac latrocinijs itinera

eſſe

eſſe conſtaret; admonitus à bonis quibuſdam viris IGNATIVS eſt, vt per occultos tramites à viâ regiâ declinaret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum vellet incidere. At ille, quem ardens odium ſui, & amor imitandæ CHRISTI patientiæ intrepidum redderet, rectâ nihilominus ire perrexit; neque ita multum viæ proceſſerat, cum ad oppidum neſcio quod, in ſtatione circumſidentium Hiſpanorum incurrit, qui tam periculoſo, ac ſuſpicioſo tempore exploratorem ſine dubio rati, comprehenſum IGNATIVM, & in domunculam quandam ſeductum, blandè primùm interrogant, deindè omni veſtimento, & ipſis denique calceis ferociter exuunt, ſingulas partes proteruè ſimul, & curiosè pertractant, numquid ad obſeſſos, vel nuntij, vel litterarum afferat, diligenter exquirunt. Cum nihil eorum, quæ putauerant, neque percunctando elicerent, neque perſcrutando inuenirent; irâ commoti: atqui te Præfecto ſiſtemus, inquiunt, & confeſſionem, quam pertinaciter ſupprimis, exprimemus: cum nihil recuſaret IGNATIVS, ac tantummodo peteret, vt ſuâ ſe tunicâ tectum incedere paterentur, illi verò, ludibrij, & ignominiæ causâ, brachatum per media caſtra, vulgo

inſpe-

inſpectante, atque irridente perducunt. Quam ille tam inſignem contumeliam excepit, ac ſubijt alacer, cum alijs nominibus, tum præcipuè quòd interea ſibi ſpecies quædam eſt obiecta CHRISTI Domini, cum à Pilato per mediam vrbem ad Herodis tribunalia miſſus eſſet, ab eo per ſummam iniuriam, atque indignitatem ſpreti, & illuſi, & vniuerſo irridente, ac ſibilante populo, per hominum ora ſemel, iterumque traducti: cuius opprobrij ſe quoque factum eſſe vtcumque participem, mirificè lætabatur. Sed vbi ad Præfecti diuerſorium appropinquauit, repentino quodam timore perfuſus, cœpit ſubitò cogitare apud ſe, quonam modo ipſum alloqueretur. Etenim IGNATIUS, quòd olim in Regiâ ſermonis floſculos, & verborum elegantiam nimium ſtudioſè captaſſet, ad eam vanitatem expiandam, conſultò poſt conuerſionem inſtituerat rudi, & agreſti ſermone cum ipſis quoque dynaſtis, ac principibus agere; & quò magis vulgò contemneretur, omne liberalioris educationis, & nobilitatis indicium ſtudioſè celare. Tum igitur ſubijt illius animum, expediret ne tali tempore quidpiam de ſuſceptâ ſeu tarditate, ſeu ruſticitate deponere. Sed cum rem totam accuratiùs intuens, ab hu-

mano timore profectam animaduertiſſet; vſque adeò in ſemetipſum animo concitatus eſt, vt nullâ habitâ ratione periculi, non modò mutatâ conſuetudine ad orationis lenocinia non deſcendere, ſed nullum prorſus, neque geſtûs, neque verborum honorem habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuipiam fortaſſe temeritatis potius, quàm conſilij videatur eſſe: ſed vtique ſeruorum Dei, præſertim in ipſo feruore pœnitentiæ, facta, vel dicta, ad communem ſenſum, ac normam exigenda non ſunt. Cum igitur coram illo ſtetiſſet, vt erat ſeminudus, & ſqualidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit. Multa, ac varia ſciſcitanti nullam omnino reddit vocem. Tantùm ad illam interrogationem; es ne ſpeculator? non eſſe, reſpondit; idque ob eam cauſam, ne ſi nihil contradixiſſet, ſilentio ipſo, quod aiunt, rem affirmaſſe, & meritò quæſitorem in ſuam perniciem efferaſſe videretur. Tùm ille inſanum ratus IGNATIVM, acriter milites increpat, quod in conſpectum ſuum, non bene cognitâ re, dementem adduxerint, & ſimul: abigite hunc, inquit, liberumque dimittite. Qua reprehenſione magis, magiſque irritati, cum aduerſus Ducem hiſcere non auderent,

ſui

ſui doloris pœnas ab innocente IGNATIO repetunt. Nec modò iurgia, & probra certatim ingerere, ſed etiam, impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera, faciemque contundere, mirabiliter in ipſo verberum dolore lætantis, quòd aliquid innoxio ſibi ad CHRISTI Domini exemplum perpeti contigiſſet. Cumque verberando, & conuitiando feſſi denique deſtitiſſent, miſeratus alius quidam miles excepit exanimem, ac fouit, ciboque recreatum inſequenti luce tutum abire permiſit. Sed antequam Genuam accederet, rurſus in ſtatiua Gallorum incidit; verùm euentu admodum diſpari. Siquidem Dux, vt eum in Guipuzcoâ natum audiuit, Vaſco ipſe eidem regioni finitimus, quaſi popularem clementer agnouit, ac benignè tractari à militibus iuſſum poſtridie dimiſit incolumem. Inde cum Genuam perueniſſet, Rodericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hiſpanienſi claſſi præpoſitum, in Ferdinandi quondam regiâ ſibi notum, cuius beneficio dum Barcinonem traijcitur, nihilo pacatiori vſus eſt mari, quàm terrâ paulò ante vſus fuerat. Etenim à piratis conſpecta nauis, qui validâ per eos dies claſſe infeſtum habebant mare Liguſticum, ingenti nautarum labore

metuque manus inſectantium effugit.

Barcinone adſtudia litterarum aggreditur. Cap. XVI.

INterea IGNATIUM Hieroſolymitanâ commoratione prohibitum, grauis coquebat cura, quid ageret, quod nam potiſſimum vitæ genus eligeret. Ac multa ſecum agitanti venerat illi dudum in mentem, cœnobium aliquod ingredi maximè diſſolutum, vt ibi, dum lapſam religionis diſciplinam & verbo, & exemplo conaretur ad veterum inſtituta redigere; & cæteris aliquâ re prodeſſet, & ipſe interea (quod neceſſariò futurum videbat) ab iis, qui reſtringi ſe nollent, multa pro CHRISTI nomine pateretur. Sed incertus, num id maximè ad DEI gloriam pertineret, quam videlicet vnam in omni actione ſpectare conſueuerat: multâ, ac diligenti prece, & ieiunio explorat numinis voluntatem; ac diu perplexus, in eam denique mentem ſeſe diuinitus planè ſenſit impelli, vt ſine dubitatione ſtatueret, primùm operam ſuam, qualis qualis eſſet, nequaquam intra vnius familiæ cancellos includere: deinde, quò latiùs pateret vtilitas,

ac

ac fructus animorum, eiuſdem conſilij, ac propoſiti idoneos aliquot adlegere ſocios, atque adiutores: poſtremò vt ſine hominum admiratione verſari in adiuuandis hominibus poſſet, ad Sancti Spiritus vnctionem, doctrinæ quoque ſubſidium, ac litterarum cognitionem adiungere, præſertim quòd eâ commendatione facultatem etiam repetendæ, atque obtinendæ Hieroſolymitanæ prouinciæ (cuius illi cura viuebat in pectore) facilè ſe ab Eccleſiaſticis Magiſtratibus aliquando impetraturum ſperabat. Et quidem, quod ad litterarum ſtudia pertinet, cum nondum intelligeret, quam illa ſibi totum hominem ferè vindicent, ratus poſſe interim ſe animis quoque adiuuandis vacare, Minoreſſam ad gregem illum ſuum reuerti decreuerat, vbi, & ſparſa in hominum mentibus pietatis, virtutiſque ſemina, ad bonam frugem perducere, & Ciſtercienſis cuiuſdam monachi, ſpectatæ ſanctitatis, ac doctrinæ viri, tum conſuetudine perfrui, tum induſtriâ erudiri magnopere cupiebat. Sed cum illum, contra quàm putarat, demortuum reperiſſet, Barcinonem ſibi ſtudiorum idoneam ſedem putauit fore, propter eam maximè cauſam, quòd cum paupertatem perpetuò colere, nihilque ab domo ſuâ, & cognatis ae-

accipere decreuiſſet; in eâ vrbe multos habebat ſpirituali neceſſitudine ſibi coniunctos. In ijs Ardebalum quemdam peritum, vt locis, ac temporibus illis, ludimàgiſtrum; & Eliſabetham Roſellam primariam fœminam, quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos vſus quidquid opus eſſet benignè detulerat. Vt igitur Barcinonem reuertit, ſeque Ardebalo dedit in diſciplinam, repueraſcere in gratiam CHRISTI maturâ iam ætate vir (quippe tertium circiter, ac trigeſimum agebat annum) & elementarius propemodum fieri non erubuit. Cæterum ad illa ſpinoſa rudimenta grammaticæ capienda, ediſcendaſque verborum inflexiones, & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipuè, quòd animum ad rerum cœleſtium ſenſa concipienda longo iam vſu promptum, & agilem, ſi amandi vocabulum, vel alia quæpiam eiuſmodi vox admonuiſſet eorum, quæ piè, ac religioſè cogitare, & commentari conſueuerat, ſubitò pene abſtractus à ſenſibus, in contemplationem diuinæ charitatis, ac ſempiternæ beatitudinis totâ mente raperetur. Ex quo fiebat, non ſolùm, vt nihil noui mandare memoriæ poſſet: ſed etiam, vt ſi quid antea im-

preſſum eſſet, id ipſum concurſu nouarum, & præſtantiorum imaginum illicò deleretur. Quam ipſam rem, quaſi futura præſagiens, pro ſuâ parte adiuuabat etiam vafer humani generis inimicus, eo maximè tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens ſcripturæ ſacræ myſteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito ſæpe conatu, euagationem hanc fruſtra cohibere tentaſſet, pro eâ diſcretione ſpirituum quam diuturnâ exercitatione parauerat, facilè ſenſit diaboli fraudem, ſeſe à litterarum ſtudio reuocare conantis. Ac quo conſilio Barcinonem ſeſe contulerat, id ipſum labore, ac diligentiâ conſequi maiorem in modum exoptans, hanc inijt rationem eius abigendæ moleſtiæ. Templum erat Beatæ Virginis, cui à Mari cognomen eſt, gymnaſio proximum. In id templum fuſis rite ad Deum, eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitiâ accerſit; rem illi totam, vt erat, exponit; deinde ſe ad pedes abijcit homini, etiam atque etiam obteſtans, ne ab incœpto deſiſtat; ſe vtique, modò ſibi panis, & aqua non deſit, in proximum biennium, & eò ampliùs, ſi opus fuerit, ad ſcholas frequentem eſſe venturum,

ſedulóque daturum operam litteris: petere, & rogare, vt ab ſe quotidie non minus, quàm à cæteris penſum exigat; ceſſantem, quaſi quemlibet vnum è grege puerorum, arbitratu ſuo, & verbis, & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem, ac probitatem Ardebalus, bonum animum iubet habere, ſuamque illi operam denuo pollicetur. Atque hac ſubmiſſione victus denique dæmon abſceſſit, & importunis illuſtrationibus Dei beneficio recedentibus, operæ pretium IGNATIVS facere, & liberiùs in grammaticæ cognitione cœpit excurrere. Interea diſcendi mirabiliter auido, & omnia ſtudiorum compendia perquirenti, ſuaſere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrinâ iungendam, vt Eraſmi Roterodami, qui eâ tempeſtate Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Chriſtiani ſtudioſè perlegeret. Quod ille facere cum cœpiſſet, celeriter ſenſit eâ lectione ſpiritûs feruorem in ſe, quaſi frigidâ ſuperfusâ, reſtingui: conſultoque per preces Deo, ita librum illum abiecit, vt neque in manus poſtea ſumpſerit ipſe; & multò poſt. Generalis creatus, omnia ſcriptoris illius opera in Societate IESV legi vetuerit: non quòd ſingula hæretico veneno infecta

puta-

putaret; ſed ne quis fortè captus facetijs, ac dicacitate viri, ſenſim, vt fit, ab incorruptis ad vitioſa deſcenderet. Nec tamen eo tempore IGNATIVS, quamquam ſtudio litterarum adeò intentus, conſueta charitatis officia, & ſtudium pœnitentiæ omiſit. Quinimmo cum Barcinonem valentiore, quàm inde abierat, ſtomacho reuertiſſet, non ille quidem ad ſaccum redijt, neque orationi ita multum temporis tribuit; ſed tamen veſtitu admodum vili vſus eſt, & calceos ad oſtentationem vitandam ita perforauit, vt, ſoleis paulatim magis magiſque diſcerptis, hyeme iam ſæuiente, nudis humi plantis incederet: atque etiam ſubſeciuis operis, erepto è ſcholaſticis exercitationibus tempore, inſtitit pia paſſim colloquia ſerere; plebem infimam doctrinæ Chriſtianæ præceptis imbuere; quoſdam etiam ſpiritualibus exercitijs ad virtutem, ac perfectionem informare. Quarum rerum admiratione permoti præ cæteris viri quatuor, ſeſe ad IGNATIJ ductum, atque inſtitutum aggregarunt (quibus tamen, vt ſuo loco videbimus, in propoſito conſtantia defuit) Calliſtus quidam, qui auctore IGNATIO peregrinationem Hieroſolymitanam nuper obierat; alterum Artiagam cognomento ap-

pellabant ; tertius fuit é Gotholaniæ Proregis familiâ , nomine Cazeres ; ad quos vltimo loco Joannes adoleſcens , natione Gallus acceſſit. His ille ſocijs auctus , tametſi ſtudiorum metam quamprimum attingere optabat , quò liberiùs omnem curam atque operam in hominum ſalute conſumeret ; tamen , quòd ſibi nondum ſat firma grammaticæ fundamenta ieciſſe videbatur , nunquam adduci potuit , vt ab Ardebali diſciplinâ diſcederet (quamuis ad ſuperiores artes vulgò idoneus haberetur) quod inſignis quidam Theologiæ Doctor , cui ſeſe excutiendum , examinandumque tradiderat , facto periculo , ad reliquorum ſententiam acceſſit. Cuius auctoritatem, & iudicium ne contemnere videretur, licèt ipſe ſibi haud ſanè placeret, ad grauiora ſtudia Complutum vnà cum ſocijs abijt.

Eiuſdem commoratio Complutenſis. Cap. XVII.

IBI cum ad publicum xenodochium ſuo more diuertiſſet ; artium, vt appellant , curriculum inijt non admodum felici ſucceſſu : quippe qui eâdem illâ præproperâ feſtinatione incitatus , nullo pene ſeruato vel ordine,

dine, vel diſcrimine diſciplinæ, multa, & varia vno eodemque tempore aggreſſus eſt: & in Logicis terminos, quos appellant, in Phyſicis Albertum, in Theologiâ magiſtrum ſententiarum (qui maximè libri tum in Hiſpaniâ terebantur) euoluere, & plures quotidie in ſcholis audire cœpit interpretes; quæ res in ſpeciem vtilis, & compendiaria, vel maximo ei, in id ipſum quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis ferè fit, cum auidè ſequeretur omnia, nihil propemodum aſſequebatur, & ipſa varietas, ac multitudo rerum, tum intelligentiæ tenebras, tum verò memoriæ perturbationem, & confuſionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in ſummâ paupertate non ſolùm ex emendicato viuebat ipſe cum ſuis, verùm etiam aliorum inopiam, ac difficultates, conquiſitis vndique eleemoſynis, magno labore & corporis, & animi ſubleuabat. Præterea, quod eius curſum vel maximè retardauit in litteris, tantâ cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem, atque ad legem Euangelicam reuocandi, vt, ſe quamuis alieno tum tempore, continere non poſſet, quo minus & in ſcholaſticorum circulis de verâ virtute, ac pietate ſermones

inijceret, & in triuijs pueros, plebemque fidei Chriſtianæ præceptionibus erudiret; & omnium ordinum homines paſſim ad cultum Dei, ſtudiumque religionis, acri, ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus commoti multi cum ad ſanitatem, & officium redirent, & crebris, altiſque ſuſpirijs veram cordis contritionem, ac pœnitentiam teſtarentur; ab imperitis quibuſdam IGNATIVS in ſuſpicionem, & crimen veneficij vocari eſt cœptus; quaſi homines oratione ſuâ cardiacos redderet. Præterea cum inſignes quædam in populo repentè morum, ac vitæ mutationes exiſterent, & maior in dies hominum concurſus ad IGNATIVM fieret; breui rem ad ſacros Inquiſitores Toletum pertulit rumor. Gliſcebat eo maximè tempore apud Germanos Lutherana peſtis, manabatque malum quotidie latiùs. Quin etiam in Hiſpaniâ ipsâ, inſani conatus eorum, qui ſeſe Illuminatos ferebant, paulò ante magiſtratuum diligentiâ oppreſſi fuerant Quocirca Quæſitores in omne eiuſmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentiâ, & inuſitato agendi genere veriti, ne quod nouum incendium exiſteret. Complutum celeriter aduolant, in

IGNA-

IGNATIJ doctrinam, ac mores diligenter æquè, ac diſſimulanter inquirunt. Cum nihil neque in dictis, neque in factis à rectâ fide alienum inuenirent, IGNATIVM ne appellant quidem; totâ re delegatâ Vicario Archiepiſcopi, Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio conſilio præfuit; Toletum ipſi ad ſua tribunalia reuertuntur. Neque ita multò poſt Vicarius ipſe, magis vſurpandi iuris causâ, quàm quòd rem vllâ animaduerſione dignam putaret, ad IGNATIJ diuerſorium adit quietè, & pauca quædam ab eo percunctatus, ad extremum exponit; inquiſitum in ipſius, & ſociorum vitam eſſe acriter, neque inuentum quidpiam vitioſum; proinde more ſuo animarum ſaluti operam darent, cum eo tamen, vt non vno, eodemque omnes habitu incederent; ne tali tempore nouam aliquam ſectam inducere viderentur. Natiui coloris laneâ veſte cuncti vtebantur. Iuſſit ille IGNATIVM & Artiagam Nigro, Calliſtum, & Cazerem rufo colore diſtingui, adoleſcentem Gallum nihil mutare. Nec recuſauit IGNATIVS, vt erat magiſtratibus apprime obediens. Interiecto deinde quatuor ferè menſium ſpatio, cum nihil de inſtitutâ docendi ratione remitterent, nec perſuadere ſibi Vicarius

rius poſſet, homines idiotas, in ijs tractandis, quæ ad Chriſtianæ fidei dogmata pertinent, nuſquam labi; rurſus in eos clam inſtitit quærere. Sed cum nihilominus ſana cuncta reperiſſet, rem totam ſine vllo iudicij tumultu ſuppreſſit. Nec tamen ita multò poſt Vicarius idem tertiam in IGNATIVM quæſtionem exercuit, quorumdam calumnijs, ac ſuſpicione compulſus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi turba promiſcua. In ijs fœminæ duæ honeſto loco natæ, grandis natu mater, & filia formâ eleganti. Hæ publicis IGNATIJ adhortationibus incitatæ, vt eſt ſexus ad pietatem propenſus, adeò exarſere, vt cuncta Hiſpaniæ valetudinaria peragrare, & in CHRISTI Domini gratiam toto vitæ ſuæ tempore pauperibus miniſtrare decreuerint. Hoc animi propoſitum IGNATIO cum aperuiſſent; diſſuaſit ille magnopere cum alias ob cauſas, tum ne cuius oculos animumque ſolicitaret aſpectus adoleſcentulæ: non deeſſe Compluti pauperes, quos officij causâ, ſi vellent, inuiſerent: poſſe etiam operam dare ſacro Euchariſtiæ ferculo proſequendo, & alia id genus obire permulta, vtriuſque ſexui, alterius etiam ætati magis congruentia. Quibus rationibus, & ſimul

ſimul auctoritate viri deterritæ cogitatam quidem illæ depoſuere prouinciam; verumtamen eâdem agitatæ ſpiritûs vi, temperare ſibi poſtea nequiuerunt, quominus inconſulto atque inſcio prorſus IGNATIO, pedibus, ac mendicantium ſpecie, aliud genus peregrinationis longæ, difficiliſque ſuſciperent. Giennium in Bæticâ eſt vrbs, quam nonnulli Menteſſam Oretanorum falsò putarunt, ſacro Sudario in primis viſenda, in quo crucem ſibimet baiulantis expreſſa CHRISTI Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, vt dictum eſt, paucis admodum conſcijs profectæ, duodecim ferme dierum itinere; cum in vrbe non apparerent, admiratio primùm affinium, ac vicinorum orta: deinde vbi à familiaribus cognitum eſt peregrinantium habitu petijſſe Giennium, variè pro ſuo quiſque ſenſu rem interpretari. Nonnulli probare factum, plerique reprehendere, quòd eo loco fœminæ ſine comitibus, nullo apparatu ſe in iter periculoſum dediſſent. Doctor verò Cirolius, cuius in tutelâ erant mulieres, auctorem eius conſilij ſuſpicatus IGNATIVM, vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum, & ignotum, in alienâ patriâ ſuis concionibus cuncta miſcere,

miſcere, & ipſas matres familias à curâ domeſticarum rerum auocare, nubiles verò puellas in pudicitiæ diſcrimen adducere. Atque his querimonijs Vicarium perpulit, vt IGNATIVM in carcerem, miſſo repentè viatore, conijceret. Erat æſtiuum anni tempus, & ſatis laxa cuſtodia. Itaque ad eum, totis iam illis finibus celebrem, vel ſpectandi, vel audiendi causâ plurimi ventitabant. Quibus ille ſecuritate mirabili tum Chriſtianæ doctrinæ rudimenta, tum etiam, vbi res exigeret, ſpiritualium exercitationum præcepta more ſuo tradebat. Georgius quidam Naueſius, inſignis eâ tempeſtate doctor & magnâ apud Carolum Cæſarem gratiâ, cum ad eum viſendum acceſſiſſet, animi magnitudinem, & dicendi vim admiratus, vt primùm ad ſuos domum reuertit: Hodiernâ die vidi Paulum (inquit) in vinculis. Iamque ſeptimumdecimum diem ibi tranſegerat non ſolùm innoxius, verùm etiam prorſus ignarus cuius criminis nomine accerſeretur; cum eius interrogandi gratiâ (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipſe cum ſcribâ publico in carcerem venit. Ac primùm (vt fit) varijs quæſtionibus verſare in omnes partes IGNATIJ animum: deinde, quoniam regis prohibiti edi-

ctis, tamen Hiſpaniâ ferè totâ, ementito corporis habitu, cultuque, Iudæi multi verſantur, maleficum genus hominum, & valde Chriſtianis inimicum; ſciſcitatur ex eo Vicarius, obſeruet ne Sabbata. Cui ille, vtique in honorem Beatæ Mariæ Virginis (inquit) nam cæteroquin, & Iudaicos ritus ignoro, & verò Iudæum patria mea fert nullum. Poſtremò, noſtin, ait, mulieres quaſdam duas matrem, & filiam? Cum IGNATIVS annuiſſet, numquid auctor illis fuiſti (adiungit) peregrinandi Giennium? Nihil verò minùs, ait IGNATIVS: quinimo credas mihi iurato velim, eiuſmodi concurſationes, & itinera in vniuerſim vtrique diſſuaſiſſe me; & ſi profectæ ſunt, me ignaro, atque adeò inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros IGNATIJ leniter apprehendens, atqui ob id ipſum, inquit, in cuſtodiam te ſcito fuiſſe coniectum. His ita peractis, ac totâ ſerie quæſtionis per ſcribam in commentarios relatâ, Vicarius abijt. Interea peregrinatione confectâ, ſecundo, & quadrageſimo denique die mulieres reuertuntur. E quibus IGNATIJ innocentiâ clarè perſpectâ, venit in carcerem ſcriba, & Vicarij ſententiam IGNATIO recitat: qua primùm iubebatur ipſe cum ſocijs cæterorum ſchola-

ſcholaſticorum habitu incedere; deinde quadriennij præfiniebatur ſpatium ſacræ Theologiæ cognoſcendæ, ante quod exactum ſpatium, de fidei Chriſtianæ myſterijs ad populum verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil ſanè recuſabat IGNATIVS, dummodo in id ipſum egenti ſibi neceſſaria præberentur: illam verò temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd eâ re ſibi viam ad procurandam animorum ſalutem obſtrui cerneret. Itaque ſine vllâ dubitatione Salmanticam ad ſua proſequenda ſtudia migrare conſtituit; cum ſeptimum non amplius menſem Compluti moratus, inter eas ipſas difficultates, & occupationes, non nihil tamen è Logicis, Phyſicisque, & ex ipſis Theologiæ fontibus deguſtaſſet. Sed interim, ad gloriam Dei, ne quid in doctrinâ moribuſque ſuis reſideret infamiæ, Toletanum Archiepiſcopum (cuius in diœceſi Complutum eſt) ſibi ex itinere adeundum, totamque ei rem geſtam, & omnem conſiliorum ſuorum rationem explicandam exiſtimauit. Is erat Alfonſus Fonſeca; morabaturque eo tempore Pintiæ: A quo benignè acceptus; animatuſque ad cœpta ſtrenuè promouenda, nec non inſtructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam ante

præ-

præceſſerant : Quorum ille diuerſorium ignorans, primum omnium ſacram ædem ingreditur, vbi orantem conſpicata pia quædam mulier, inſtinctu videlicet numinis, vltrò ad eum acceſſit, & ſciſcitata nomen, ad ſocios iam ſibi notos læta perduxit. Verùm IGNATIO ne Salmanticæ quidem quieto eſſe diutius licuit. Cum enim quod ſupererat à ſtudijs otij, in cohortandis ad virtutem, ac pietatem, & priuatim & publicè non modò plebeijs, verùm etiam principibus viris inſumeret; neque verò, adiuuante Domino, fruſtra operam collocaret; omnium in ſe oculos repentè conuertit, vrbemque totam celeriter eius nominis fama peruaſit. Erat omnino inuſitata res, & ipsâ nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externâ re nullâ differentes à cæteris (etenim eos Figheroa ſuo ſumptu Compluti ſcholaſticorum veſtimentis ornauerat) Apoſtolico ac paſtorali propemodum munere fungi palàm, & Sacerdotes ipſos ad partes ſuas rite obeundas accendere. Et cum eiuſmodi vitæ genus valde probarent, ſuſpicerentque permulti; tum verò non deerant qui totam rem ſecus interpretarentur, ac diligentiùs, cautiùſque examinandam putarent. In ijs Dominicani fratres è diui Stephani

phani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro poteſtate non erat eiuſmodi quæſtio; tamen, quo erant charitatis ardore, ſat ſuum rati, quod communem ad rem totius Eccleſiæ pertineret; IGNATIVM noſcere, ſpiritumque ipſius, & doctrinæ genus, & vitæ inſtitutum expendere omnino conſtituunt. Interim ignarus huiuſce conſilij IGNATIVS confeſſarium ex ipſo cœnobio ſibi delegerat. Is igitur confeſſarius aduenam iuſſu Vicarij (nam Prior, ſeu cœnobiarcha tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inuitat; nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas: quærenda ex te non pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, ſine cunctatione promiſſa fecit IGNATIVS. Exceptus eſt, cum vno è comitibus Calliſto, comiter. Sublatis deinde menſis, vtrumque Vicarius cum eodem confeſſario, & alio è fratribus in ſacellum quoddam ſeducit. Conſident omnes. Tum blando vultu Vicarius IGNATIVM intuens, gaudere ſe admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum ſocijs Apoſtolicum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum Dei ac ſtudium pietatis impellat. Verumtamen auere ſe noſſe quibus maximè litteris operam dederint. Cum id,

quod erat, IGNATIVS, minimè doctos fateretur eſſe: Quid igitur, inquit, doctrinæ ac rerum expertes, concionés de rebus diuinis habetis? Nos verò nequaquam concionamur, ait IGNATIVS; verùm de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occaſio ſeſe dat, familiariter, & ex æquo loco diſſerimus, atque homines ad odium peccatorum, amoremque probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus, vitiiſque ſine liberalium artium cognitione diſputari non poteſt, vel à magiſtris & libris accepta, vel infuſa diuinitus: vos verò neque litteris, neque Doctoribus operam dediſtis, vt ipſi fatemini: reſtat igitur, vt à Spiritu Sancto vobis hæc tradita ſint. Atqui hoc ipſum eſt de Spiritu Sancto, quod maximè quærimus. Tum IGNATIVS, vt peti ſe vidit repentino dilemmate, cum aliquantulum ſubſtitiſſet. De his, inquit, hactenus. Cum nihilominus inſtaret ille, ac Spiritûs Sancti verbo hominem vrgeret; oppreſſus IGNATIVS tam perſeueranti interrogatione, in eodem tamen gradu conſtantiæ perſtitit, ſeque nihil præterea reſponſurum affirmauit, niſi quibus legitimè interrogandi ius eſſet: Quò loco Vicarius: Ita ne verò? inquit. Cum nouæ impoſterum ſectæ quotidie pullulent, & in errorem,

ac fraudem ita multos inducant; vos in reddendâ veſtræ doctrinæ ratione tergiuerſamini? Atqui efficiam, vt omnino reddatis. Triduum deinde intra ſacros cœnobij fines detinentur, atque humaniſſimè tractantur à Fratribus. Eo ſpatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria Vicario Salmanticenſis Epiſcopi, Notarius ambos perducit in carcerem, includitque ſeparato à reliquâ reorum turbâ conclaui, mirum in modum ſqualido, ac perue tuſto, odoriſque teterrimi; cuius tectum medium ſtipes ligneus fulciebat, ac ſtipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifidâ ad extremum ſerie. Huic ergo catenæ altero vtrumque pede adſtringunt; ſic, vt nuſquam alter ſine altero progredi, aut loco pene mouere ſe poſſet. Igitur totâ eâ nocte per ſummum corporis incommodum nullâ captâ quiete, in hymnis, & canticis perſtitere. Poſtridie, vt per vrbem vulgata res eſt, continuò boni viri complures cum ſtragulis, culcitriſque & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus IGNATIVS, ac paulò clementiùs haberi deinde in eâ cuſtodiâ cœptus eſt. Itaque, vt ante Compluti, ſic eo tempore concurſus ingens hominum ad eum fieri. Ad quos ille admi-

admirabili tranquillitate de contemptu rerum humanarum, & de futuro extremo iudicio, deque ſempiternis præmijs, atque ſupplicijs diſſerebat. In ijs Franciſco Mendozæ (qui poſtea S.R.E. Cardinalis, & Epiſcopus Burgenſis eſt mortuus) miſeranti caſum ipſius, & amicè ex eo quærenti, grauiterne ferret cuſtodiam, & vincula: Tantum ne malum tibi videtur eſſe carcer? inquit IGNATIVS: atqui, ſcito, vrbe Salmanticâ totâ non ita multas eſſe compedes, manicaſue, quin ego plures CHRISTI Domini causâ vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Frias ad carcerem accedit, IGNATIVM, & Calliſtum diuerſos interrogat, ac varijs percontationibus, quales haberi à Iudicibus ſolent, vtriuſque ſenſus, & animum diligenter explorat. Cum illi congruentia reſponderent, nec modò ſibi, ſed etiam inter ſe mirè conſtarent, denique librum Exercitiorum, de quo inaudierat poſcit: nec recuſat IGNATIVS; quinetiam ſibi præterea eſſe tres in eâdem vrbe ſocios aperit, editq; diuerſorij nomen, ac notas, quibus inueniri ſine errore poſſint; neque verò ſuperſedit ille, miſſis lictoribus, eos in carcerem tradere inferiorem; ne quod ijs colloquium cum IGNATIO, neu qua communicatio conſiliorum

rum

rum eſſet. Poſt hæc, ablatum Exercitiorum librum, & ipſemet accuratè perlegit; & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui, dum ſingula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam IGNATIJ, & ſociorum declarandam non leuis momenti. Cum enim cæteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam cuſtodum effracto carcere omnes repentè dilapſi eſſent: IGNATIVS, comiteſque ſoli in ſummâ fugiendi licentiâ poſtridie ibidem inuenti ſunt, & cunctis admirantibus, approbantibuſque confeſtim in amplam domum, & commodam inde magiſtratuum iuſſu traducti. Citatus præterea IGNATIVS ad Baccalaureum, & reliquos libri ſui recognitores cum & de Exercitiorum ratione, & de præcipuis fidei Chriſtianæ myſterijs multa ex eo quærerentur, paucis, ac demiſsè præfatus, neque ſe vacaſſe admodum litteris, & quæcumque ſentiret, diceretue, Eccleſiaſtico iudicio, & cenſuræ cuncta ſubmittere; ad ſingulas quæſtiones de Sanctiſſima Trinitate, de Incarnatione Domini, de Sacramento Euchariſtiæ, aliaſque complures ita reſpondit, vt Iudices ipſi pene obſtupeſcerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipſe, cum item reſ-

reſponſa Doctorum ſe ignorare dixiſſet, illico ſoluit egregiè. Poſtremò iuſſus primum Decalogi præceptum, vti conſueuerat ad populum, ſic ibidem repentè explicare; in eam ſententiam vſque adeò variè, & copioſè dixit, vt omnem illius præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cum dies vinculorum eſſet ſecundus iam & vigeſimus, vna cum ſocijs euocatur ad iudicum ſententiam audiendam, cuius erat ſumma, innoxios eos, & ab omni hæreticâ labe intactos videri, ac proinde poſſe arbitratu ſuo in adiuuandos homines, ac plebem erudiendam incumbere; tantùm ne intra quadriennium in Theologiæ ſtudio exactum, quæ cogitatio lethali, quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pene iure Pontificio, ac Theologiâ difficillimus eſt) auderent ipſi per ſe definire, atque ſtatuere: id autem propterea quòd in Exercitiorum libro, ſigna quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoſcenda: quæ tamen, quòd nihil continerent à rectâ fide alienum, nominatim improbare non audebant. Recitatâ ſententiâ, cum honorificè tractatum ab ſe IGNATIVM putarent iudices; ille verò ſuis rebus è conſcientiâ apprimè confidens, vehemen-

 ter

ter indoluit; ab ijs, quos veræ, & Catholicæ fidei tutores, ac præſides agnoſcebat nullo in ſuis neque dictis, neque ſcriptis deprehenſo vitio, tamen in re tantâ, tamque neceſſariâ ſibi ſilentium imponi; atque iter ad excolendos, ac pro viribus adiuuandos homines impediri. Quæ ipſa res inclinatum iam ante animum eius impulit, vti ſatius iudicaret ex hiſce difficultatibus quas in Hiſpaniâ obijci ſibi ſubinde videbat, ad ſcholas Pariſienſes in Galliam vltro ſeſe transferre: vbi tum ob ſuam nouitatem, & eius linguæ inſcitiam ſibi minus interim negotij putabat fore, tum propter illius Academiæ celebritatem, atque frequentiam, non defuturos deinde, quos ad ſuum inſtitutum, atque ad Apoſtolica veſtigia ſectanda pelliceret.

Lutetiam proficiſcitur.
Cap. XVIII.

ET quoniam ad iter adeò longinquum, & anceps, non idem erat ſocijs animus; atque etiam, vt maximè incolumes eò perueniſſent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in ſtudijs litterarum degendi eſſent habituri; communica-

to

to cum ijs conſilio, ſtatuit IGNATIVS antecedere ſolus ipſe Lutetiam: & ſi quidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere poſſet, ipſos euocare per litteras: ſin minus, totâ de re facere certiores; vt, quamquam diuerſis locis, eâdem tamen coniunctione animorum, emenſo interim Philoſophiæ, ac Theologiæ curriculo, intermiſſam ad tempus conſuetudinem, Deo volente, deinde repeterent. Rebus igitur ita compoſitis, quamquam è præcipuâ Salmanticenſi nobilitate multis ægre ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigeſimo circiter die quàm è cuſtodiâ exierat, in viam ſe dedit IGNATIVS, onuſtum libris aſellum præ ſe agens, ac Barcinonem deuenit. Hic verò, vt inter veteres amicos, ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt ſe à lacrymis, atque à complexu carorum auelleret etiam atque etiam deprecantium, ne patriam cum externâ regione mutaret, neu ſe tali tempore in manifeſtum vitæ periculum vltro dimitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hiſpanos, Galloſque, & circa regni vtriuſque præcipuè limites infeſta latrocinijs loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore, nec precibus de ſuſcepto conſilio dimoueri ſe

paſſus, certè illud recuſare non potuit, quominus, tum ad ſumptus itineris, tum ad neceſſaria Pariſijs comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Eliſabethâ Roſellâ, & alijs quibuſdam amicis acciperet. Quibus ille ſubſidijs, ac præcipuè diuinæ bonitatis ope munitus, hyeme ſummâ, pedibus, vt ſolebat, nullo duce, vel comite, inde profectus eſt ſub initium anni 1528. cumque Ianuarium totum in itinere poſuiſſet, Februario menſe Lutetiam ſoſpes introijt. Ibi, quod ad ſtudia pertinet, reſpiciens per exiguum præteriti temporis fructum, rationibus ſuis accuratè ſubductis, ad Dei gloriam ſtatuit in litteras toto pectore incumbere. Cumque experiendo iam cognouiſſet, eam eſſe humanæ mentis imbecillitatem, vt in plura vno, eodemque tempore vix, atque ægre ſufficiat, damnatâ priore feſtinatione, poſt hac, compendijs omiſſis, regiâ viâ procedere, & ſtudiorum ſuorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie, ibique inter procacium puerorum greges, maturâ iam ætate vir, grammaticæ rudimenta repetere non dedignatus eſt. Simul etiam de ſtato precationis tempore, & vexatione corpuſculi,

quò

quò plus otij, ac virium ſtudio ſupereſſet, multum imminuit; ſic tamen, vt illa præcipuè tria nunquam omiſerit: primùm, vt quotidie ſacrificio Miſſæ religiosè intereſſet; alterum, vt octauo quoque die poſt pœnitentiæ Sacramentum celeſti pane ſeſe reficeret: extremum, vt bis quotidie ſua eius diei dicta, facta, cogitata, quàm diligentiſſimè recognoſceret; conferenſque hodiernum cum heſterno die, hebdomadam cum hebdomadâ, menſemque cum menſe; ſuos in ſpiritû vel progreſſus, vel regreſſus perquàm accuratè exploraret, atque perpenderet. Procurationem quoque alienæ ſalutis, & inſtitutam conſuetudinem agendi cum proximis, tantiſper, dum litteris, ac præſertim philoſophiæ vacaret, aliquâ ex parte remiſit, nunquam tamen omnino depoſuit.

Extremæ inopiæ incommoda ſuperat. Cap. XIX.

IAM verò, ſatis vſu ipſo edoctus, quantum detrimentum ſtudijs afferat mendicitas, & cura tolerandæ in ſingulos dies vitæ, & nihilominus optans CHRISTI Domini, & Apoſtolorum exemplo nihil prorſus in hoc ſæculo poſſidere, pio-

rum benignitate, ac facultatibus totam rem ita moderari conſtituit, vt neque in diem, vt antea, precariò victitaret, & nihil idcirco de voluntariæ paupertatis propoſito, meritoque deperderet. Sed ea res primis vtique menſibus minimè ceſſit illi è ſententiâ. Cum enim ſeſe in Hiſpanorum aliquot contubernium contuliſſet, qui plurimi Pariſiis ipſo belli tempore verſabantur, & exactam è ſyngraphâ Barcinonenſi pecuniam cuidam ex eâdem natione cuſtodiendam dediſſet, eam ille clam ſuos in vſus non optimâ fide conuertit; cumque poſtea reddendo non eſſet, reliquis iam nummis inſumptis IGNATIVS, & à locupletibus amicis, quorum ope adiuuari poſſet, longo interuallo diſiunctus, tantâ ſubitò rerum omnium inopiâ oppreſſus eſt, vt ei cibum oſtiatim quæritare quotidie, & in Hoſpitalem Sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci præfecto, demigrare neceſſe fuerit graui ſanè incommodo. Quippe Lutetia Pariſiorum, vrbs in primis Europæ totius, & magnitudine, & celebritate viſenda, trifariam eſt diuiſa. Partem vnam, quam Sequana fluuius inſulam efficit, regiâ vetere, foro, & tribunalibus nobilem, vulgò

Ciui-

Ciuitatem appellant. Altera, quæ nouam regiam continet, Oppidum dicitur. Tertia pars, iam inde à Carolo Magno dicata Muſis, Vniuerſitas nominatur. In hac, præter cæteram incolarum turbam, ſcholaſtici maximè inhabitant; ac numerantur ibi collegia permulta libero aditu, cum ſuis vnumquodque liberalium artium diſcipulis, & doctoribus, & præfecto collegij, quem Primarium vocant. Igitur ex eâ vicinitate in Sancti Iacobi hoſpitium, quod procul inde eſt in ſuburbio, extremâ neceſſitate compulſus IGNATIVS, in tanto locorum interuallo, cum alijs afflictabatur incommodis, tum verò quòd cum ante lucem in Academiâ inciperent ſcholæ, nec niſi nocte deſinerent; ipſe, illius hoſpitij legibus, nec manè ante ſolis ortum egredi poterat, & veſpere ante occaſum regredi cogebatur, ſic, vt inter eundem, & redeundum, quamuis induſtrio, ac vigilanti diſcipulo multum, & de magiſtri dictatis, & de totâ ſcholarum exercitatione deperiret. Cui tanto detrimento cum in præſentiâ nullum aliud remedium occurreret, conſilium cepit more ſcholaſticorum egentium eâ conditione locandi operam ſuam alicui ex Academiæ Primarijs doctoribuſue; vt, quod ſibi à rebus domeſticis otij

ſupereſſet, id totum in ſcholaſticâ diſciplinâ, ſtudijſque doctrinæ conſumeret. Sed magis magiſque probante Deo conſtantiam, & patientiam viri, conditionem eiuſmodi, quamuis magnâ adhibitâ diligentiâ, nactus eſt nullam. Itaque deiectus hac ſpe, cum id ærumnoſæ vitæ genus aliquandiu tolerâſſet; & quos in Hiſpaniâ reliquerat ſocios de ſtatu rerum ſuarum per litteras monuiſſet, hortatus vt ibidem ex condicto curriculum ſtudiorum abſoluerent; rationem inijt multò commodiorem vt indictis vacationum ferijs, in Belgium, atque interdum etiam in Angliam, ſiue Brittaniam, ad Hiſpanos negotiatores excurreret; quorum benignitate cum facilè obtinuiſſet annuam pecuniæ ſummam, Lutetiæ toto ſtudiorum tempore certis penſionibus exigendam, commodiùs multò cœpit in liberalium diſciplinarum cognitione verſari. Cumque octodecim ferè menſes latinææ linguæ tribuiſſet in Montis acuti collegio, in collegium, cui à Sanctâ Barbaræ nomen eſt, ad philoſophiæ ſtudia tranſijt alacritate mirabili: ac primùm occurſantes denuò rerum cœleſtium importunas imagines, quamquam eximiâ cum animi delectatione coniunctas, eâdem ſpiritûs conſtantiâ, qua ſu-

ſuperiores illas, iterum ab ſe reiecit, ac repulit; deinde magiſtris attentè audiendis, multâ, ac diligenti eorum, quæ audierat, commentatione, quotidianis denique gymnaſij exercitationibus, triennio, & menſibus ſex (quod ſpatium temporis curriculo philoſophiæ in Academiâ illâ tribuitur) ita profecit, vt honorifico magiſtri iudicio, ac teſtimonio (is erat Ioannes Penna Philoſophus) poſt conſueta certamina, ritu ſolemni, laureâ, cæteriſque doctrinæ inſignibus decoratus ſit. Poſt hæc in cœnobij Dominicani gymnaſio ſacram Theologiam aggreſſus eſt, ingenti ſanè labore, & induſtriâ, cum præter cæteras lucubrationes, hyeme ſæuiente, quotidie manè ante lucem ad ſcholas, quæ illâ circiter horâ ibi habebantur, accederet. Atque ex eo ſtudio tantum, Deo adiuuante, percepit, quod ſatis eſſet ad fidei, doctrinæque ſuæ rationem, ſine ſuſpicione vllâ nouitatis, ex Patrum decretis, atque auctoritate reddendam.

Variè propter CHRISTUM *exercetur. Cap.* XX.

NEQVE verò, quamuis interim à plebis catecheſi, atque à pu-

 blicis

blicis actionibus abſtineret, idcirco tamen, quoad per ſcholas licitum eſt, ab adiungendis ad CHRISTVM hominibus, animandiſque ad ſtudium veræ laudis, & gloriæ deſtitit. Quapropter multi nec infimæ ſortis viri; priuatis ipſius colloquijs, ac monitis incitati, partim caſtigato vetere luxu, Chriſtianæ diſciplinæ ſeueritatem induerunt; partim etiam ſolemni voto varia religioſorum inſtituta profeſſi ſunt; partim denique ingenti Academiæ totius admiratione, in Chriſti gratiam pecuniâ egentibus diſtributâ, pauperem vitam agere, atque adeò ad conculcandum penitus omnem ſæculi faſtum, & expianda ſuperbiæ crimina, palàm per vicos, & compita manum ad ſtipem ipſi porrigere, victumque palàm emendicare cœperunt. Quos tamen amici rem indignè ferentes, cum neque precibus, neque minis à propoſito reuocare valuiſſent, factâ manu denique ab hoſpitali domo Sancti Iacobi, quò ſeſe contulerant, vi, armiſque in priſtinum Academiæ diuerſorium ad ſua proſequenda ſtudia retraxerunt. IGNATIVS verò tantam eiuſmodi rerum inuidiam ſubijt, vt præter cæteras iniurias, & maledicta, falſis etiam criminationibus ad ſacrum Inquiſitorem, ſemel, iterumque

que delatus ſit. Is erat eâ tempeſtate Matthæus Ori, ex Dominicanâ familiâ Theologiæ Magiſter, tum eruditione, tum probitate conſpicuus; qui accuſatorum fraude compertâ, IGNATIVM non abſoluit modò, ſed etiam miris ornauit laudibus, ipſumque Exercitiorum librum, qui præcipuè in ſuſpicionem, crimenque vocabatur, tantum abfuit, vt damnaret, vt ſibi etiam eiuſdem exemplum, IGNATIJ permiſſu, deſumpſerit. Præterea abſolutionis, ac ſententiæ formulam, publici ſcribæ Chirographo, & ſigno munitam, quam contra iniquorum calumnias, quandocumque opus eſſet, proferret, tametſi minus gratum id potentibus quibuſdam viris fore videbat, IGNATIO petenti conceſſit. Neque verò pro CHRISTI nomine ſolùm hac falſæ accuſationis procellâ defunctus IGNATIVS eſt; ſed eorum ipſorum operâ, qui illum deinde vel maximè dilexerunt, virgarum quoq; publicè periculum adijt. Mos eſt Pariſijs in ſcholaſticos improbos, ac ſeditioſos, ad ſanciendam Academiæ diſciplinam, hunc ferè in modum animaduertere. Diſſimulato conſilio, ad condictam diem in aulam collegij Primarius, Magiſtrique nodoſâ inſtructi virgâ, conueniunt: comprehenſumque repentè no-

xium; & in medio conſeſſu nudatum, certo plagarum numero ſinguli affi-ciunt. Id ſupplicij genus Lutetiæ tum ad ſenſum corporis peracerbum eſt, tum verò ad ignominiam, ac dedecus longè turpiſſimum: deque ipſius loci nomine Aula vulgò appellatur. Hunc igitur cruciatum, ac notam maleficis conſtitutam, IGNATIO inſonti; quòd condiſcipulos feſtis præcipuè die-bus, à ſcholâ ad oratorium, & ſacra my-ſteria confeſſionis, altariſque traduce-ret, vehementer iratus magiſter ipſe Ioannes Penna parauerat, Iacobo Go-ueâ Luſitano, collegij Primario, in ſuam ſententiam facilè adducto; quippè qui iam ante priuatim erat infenſus IGNATIO, quod familiarem quem-dam ſuum Amatorem nomine, ſeuerio-ris vitæ præceptionibus imbuiſſet, atque (vt pietatem ferè interpretantur homi-nes) infatuaſſet abductum à curis ina-nibus, & iucundo conuictu amicorum, atque à priſtinâ conſuetudine. Vt igi-tur dicta ſupplicio dies illuxit: aduen-tans iam ad ſcholas, ab amico fideli maturè monetur IGNATIVS, ne in-tra collegij ſepta vtique illo die inferat pedem; concitatos in eum eſſe omnium animos; pœnas Aulæ daturum extem-plò, ni caueat. Ad cuius rei nuntium ancipiti deliberatione diſtractus IGNA-

TIVS,

TIVS, quòd, & pro CHRISTI nomine verbera, & contumelias perpeti mirificè optabat, & ſupplicij apud homines adeò turpis infamiâ, metuebat ne complures è iuuentute ipſius operâ iam ad meliora conuerſos, nec dum in bono ſtabiles à ſuâ conſuetudine, atque auctoritate auocaret, iterque ſibi ad alios etiam deinceps CHRISTO lucrifaciendos abrumperet; totam rem ad ipſius Goueæ arbitrium, iudiciumque reijcere ſtatuit: quod ille re cognitâ decreuiſſet, id ex diuinâ maximè gloriâ, & voluntate futurum; neque de eiuſmodi ſententiâ vllis amici denunciationibus, precibuſue dimoueri ſe paſſus, quamquam horrenti pœnæ imminentis acerbitatem, & renitenti carni vim fortiter intulit; ingreſſuſque collegium, & rectà Goueam petens nondum è cubiculo egreſſum, placido, ac ſereno vultu, & altam animi pacem, ac ſecuritatem indicante. *Si meæ mihi* (inquit) *exiſtimationis, & incolumitatis, quàm diuinæ gloriæ, ſalutiſque animorum cura prior eſſet, ac potior, nequaquam hodierno die pedem intra fines huiuſce collegij poſuiſſem. Neque enim antequam huc venirem, ignarus eram, Gouea, quantum, veſtrâ omnium indignatione, dedecoris, quàm acerba tormenta me maneant! Sed quoniam nihil omnino*

nino mihi, vel ad meritum optabilius, vel ad veram dignitatem præclarius duco, quàm CHRISTI Domini causâ, tam grauia, tamque multa pro me perfuncti, viciſſim probra, plagas, mortem denique perpeti; idcirco nimirum ad ſcholas acceſſi, & vltro memet in tantum, & corporis, & famæ diſcrimen obieci. Verum enim verò mihi non modò quid votis meis, ac deſiderio, ſed etiam quid proximorum rationibus, & ſempiternæ ſaluti conducat, charitatis lege conſiderandum eſt. Multos habeo adoleſcentes Dei beneficio nuper è cœno flagitiorum emerſos, ac vix dum auulſos ab improborum peſtilenti conſortio. Hos ego vereor, ne ſi me in tam honeſto conuentu publicè vapulaſſe conſtiterit, à meo ſermone, congreſſuque protinus auocet infamiæ metus, ac proinde, vt ſunt flexibiles hominum voluntates, ad eadem illa ſaxa, quibus paulò ante adhæſerant, ingenti dæmonum gaudio, & feruor ætatis, & prauæ conſuetudinis æſtus abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me, Gouea, Doctoriſque mei Pennæ me miſeret, qui Chriſtianam pietatem, ac fidem Sacramento profeſſi, cæteriſque ad exemplum iuſtitiæ, virtutiſque præpoſiti; CHRISTI famulum, CHRISTI cauſam agentem adeò acerbè inſectamini. Et qui, qua pœnâ lex affici iubet eos, qui ſcholaſticos

ſticos deprauare, magiſtris illudere, ſeditiones conſtare voluerint; eâdem dignum iudicatis eum, qui iuuentutem à vitijs, doctores à iurgijs, Academiam à tumultibus vindicare conatur. Quæ quoniam mecum ipſe reputans, non leuis momenti ducebam eſſe, quamquam cupidus inimicorum odij vel meo ſanguine explendi, tamen pro noſtrâ neceſſitudine deeſſe nolui, quominus eâdem tibi quoque, integrâ etiamnum re, conſideranda proponerem. Mihi, vt dixi, pro CHRISTI nomine vexari, ac torqueri optatiſſimum eſt: tamque ſi videtur, ſponte ad patibulum pergo. Tu, Lutetiæ Pariſiorum, à Sanctæ Barbaræ collegio, in eiuſmodi causâ tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an expediat, pro tuâ ſapientiâ, ac religione conſtitue. Vixdum IGNATIVS dixerat, cum Gouea, vir, & ni concitaretur aliunde, ſuopte mitis ingenio, & tum inſtinctu diuino valde compunctus; illico cœpta damnauit, ac maiorem in modum deteſtatus eſt; apprehenſumque amiciſſimè IGNATIVM deduxit in aulam, quò iam collegæ cum reliquâ turbâ parati conuenerant. Ibi ſilentio indicto, repentè contra omnium exſpectationem de IGNATIJ laudibus orationem inſtituit; viri fortitudinem, innocentiam, charitatem extollens; ſe ipſum, & cæteros,

qui

qui innoxio periculum ſtruxerant, vehementer accuſans. Quam in ſententiam cum multa dolenter, grauiterque dixiſſet, ad extremum obortis lacrymis, ad IGNATIJ genua procidit, precatuſque delicti veniam, & apud cæteros illum in admirationem, gratiamque reſtituit, & ipſe in omni deinde vitâ IGNATIVM, & ſocios præcipuo amore, ſtudioque complexus eſt.

De ſocijs ad Ignatium adiunctis. *Cap. XXI.*

HAſce igitur, aliaſque eiuſmodi inſectationes, atque pericula IGNATIVS Chriſti causâ contraxit. Attamen idem plurimorum quoque ſibi gratiam, ac beneuolentiam optimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus infuſa chariſmata, mirum etiam, atque efficax ingenium, & ſtudium ad animos hominum demerendos. In principum amicitias opportunè inſinuare ſeſe, eaſdemque obſequio, & ſubmiſſione tueri; pares facilitate, ac ſuauitate morum allicere; inferioribus & egentibus, auctoritate, operâ, nec non è ſuis anguſtijs etiam pecuniâ præſto eſſe; morbo aliquo laborantes, vel cum valetudinis, & contagionis periculo adire,

ſola-

ſolarique amantiſſimè; eorum quibus cum viueret, ageretue; vel difficultatem naturæ, & arrogantiam perpeti: vel ineptias, ac ſtultitiam, quoad ita res ferret, exſorbere diſſimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatem, quibuſcumque rebus honeſtè poſſet; ſemper accomodare ſe, ac flectere; omnibus denique in CHRISTI gratiam omnia fieri: vbi penitus in hominum ſenſus, ac voluntates irrepſerat, tum demum officijs, ac beneuolentiâ comprehenſos, occupatoſque; pro ſuo quemque captu, ſenſim, & cautè progrediens, Chriſtianæ religionis, & officij præceptionibus excolebat. Atque his ferme artibus, & ſimul ſanctimoniæ, ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitioſâ vitâ non modò ad ſobrietatem, & continentiam, ſed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos graſſante iam tum peſte Lutheranâ, tempeſtiuis diſputationibus, monitiſque conuictos, ad ſacra Quæſitorum tribunalia volentes adduxit; & cum Sanctâ Romanâ Eccleſiâ in gratiam ſecretâ abiuratione reſtituit. Iam verò, quòd ei vel in primis propoſitum initio fuerat, vt aliquos ingenio, doctrinâque præ-

præſtantes, ad ſuum inſtitutum, ac vitæ rationem aggregaret; in idipſum per Theologiæ maximè tempus incubuit; adiunxitque ſibi, Deo bene iuuante, iuuenes nouem ex Academiâ vniuersâ lectiſſimos. Quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennenſis diœceſis, humili natus loco, ſed egregiè pius, quippe qui duodecimo ætatis anno per ſummum ſanctimoniæ ſtudium virginitatem Deo vouerat; idemque ad litteras à vitâ paſtorali traductus, tantùm ingenio, induſtriâque profecerat, vt eum in locis Ariſtotelis difficilioribus magiſter ipſe Penna conſuleret. Hunc igitur IGNATIVS, & ſtudiorum, & contubernij communione ſibi coniunctum; licet ſocium glorioſi operis ipſo initio deſtinaſſet, non tamen continuò illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere confeſtim aggreſſus eſt; ſed conſcientiam excutere, & in ſe ipſum quotidie diligenter inquirere primùm edocuit; deinde ad totius anteactæ vitæ noxas per ſacram confeſſionem expiandas adduxit; poſtremò, cum iam philoſophiæ curriculum exegiſſet, ſpiritualibus exercitationibus perpoliuit: adeò propenſum ad pœnitentiam, tantoque animi ardore ſuccenſum, vt hyeme ſummâ, concretum glacie flumen

Sequa-

Sequanam plauſtris impunè prementibus, in ſeparatâ Iacobæi vici domunculâ propoſitas meditationes, & quidem inſidens niui ſub dio peregerit, ſexque ipſos dies omni prorſus cibo, potuque abſtinuerit inediam longiùs vtique protracturus, niſi eum, re animaduerſâ, conſultoque ſuppliciter Deo vetuiſſet IGNATIVS; & ſanè reſpondit operi fructus. Cum enim antea in eligendo certo vitæ genere Faber mirâ animi ſolicitudine, varijſque ſcrupulorum moleſtijs adeò torqueretur, vt præ nimio angore ſeſe in auias abdere ſolitudines, ibique radicibus herbarum victitare pene decerneret; ex hac ſpirituali exercitatione vocari ſe vnà cum IGNATIO ad animorum ſubſidium non dubiè ſentiens, tantam eſt pacem, ac tranquillitatem conſcientiæ conſecutus, vt ex vehementiſſimâ tamquam agitatione, ac ſalo, placidum, tutumque portum ſe denique nactum eſſe profiteretur. Ex eodem contubernio Franciſcus quoque Xauerius nobilis Cantaber, idemque non vulgari eruditione, quippe qui laureâ magiſtrali donatus, Lutetiæ poſtmodum publicus Ariſtotelis interpres extiterit; quamquam principio ita non ſtudioſus IGNATIJ, vt eius pietatem (vt fit) etiam procaciter irrideret, tamen viri tum patientiâ,

tum

tum obſequijs adeò delinitus eſt, vt ad illius ductum, arbitriumque ſeſe omninò contulerit. Hunc & diuitiarum affluentiâ, & viuido ingenio, & viribus corporis præferocem, admirabili prudentiâ, ac lenitate manſueſecit IGNATIVS, in eamque rerum humanarum deſpicientiam, & charitatis ardorem paulatim adduxit, vt inter ipſa Exercitia ſpiritualia, tum ad carnis macerationem quatuor dies ieiunus omnino tranſegerit, tum verò, quòd inter iuuenum greges deſultor eximius, corporis agilitate ſibi nimium placuiſſet; ad eius piaculum vanitatis, membris valido fune perſtrictis non ſine acri ſenſu doloris, dies aliquot in commentandi, orandique labore, atque attentione perſtiterit. Hic eſt Xauerius ille, qui non multò deinde poſt, Ioannis Luſitaniæ Regis rogatu, ex auctoritate Pontificis Romani miſſus in Orientem, plenus Apoſtolico ſpiritu, totâ Indiâ maritimâ ſummis laboribus, ac periculis peragratâ, in vltimas Iaponiorum terras Euangelij lumen primus intulit, atque ingenti infidelium numero ad Chriſtum adiuncto, multis clarus miraculis, in ipſo aditu Sinarum exceſſit è vitâ. Porrò Xauerium, & Fabrum imitati ſunt Iacobus Laines Saguntinus, qui deinde

Socie-

Societati noſtræ proximus ab IGNATIO præfuit, vir de Chriſtianâ republicâ in primis optimè meritus; & Alphonſus Salmeron Toletanus, Grecis, & Latinis litteris admodum eruditus: vterqne confecto Compluti Philoſophiæ curriculo. Pariſioſque partim Theologiæ causâ, partim etiam IGNATIJ noſcendi gratiâ profecti, de cuius laudibus iam tum in Hiſpaniâ, conſtanti hominum ſermone multa cognouerant. Acceſſit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Palentinus, doctus iuuenis, & philoſophiam publicè profeſſus in oppido Hiſpaniæ Pintiâ: itemque præſtanti indole Simon Rodericus Luſitanus; & poſt aliquantò, Claudius Iaius Gebennenſis, & Ioannes Codurius Ebredunenſis, Paſchaſiuſque Broetus Ambianenſis, Fabri præcipuè item Allobrogis (cuius iam erat nomen Pariſijs celebre) monitis, & exemplo permoti. Hi omnes, impulſu planè diuino, cum alter alterius conſilium ignorarent poſt exactiſſimam totius vitæ confeſſionem ſpiritualibus exercitijs ab IGNATIO perquàm diligenter exculti, vehementi quadam ſpiritûs motione ſeſe, non quidem in vmbram, ac ſolitudinem, ſed in ſolem, ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda ſenſerunt;

nec

nec fuit è nouem vllus ferè, quin ad propitiandum cœleſte numen, eiuſque voluntatem ſuppliciter exquirendam, præter cæteram abſtinentiam, & incommoda voluntaria tridui, vt minimùm, totius inediam ſponte pertulerit, nimis audaci fortaſſe conſilio; niſi eos, & multorum exempla, & feruor ſimul ætatis, ac pietatis excuſet. Hoſce igitur ſocios Dei beneficio nactus IGNATIVS (quorum tres erant ſuperſtites, hæc ſcribente me, Salmeron, Rodericus, & Bobadilla) quod iamdiu moliebatur, & agitabat animo, re ipsâ aggredi primo quoque tempore ſtatuit; vt Hieroſolymas Pontificis maximi permiſſu repeteret; genteſque finitimas Chriſtianâ quondam religione præſtantes, deinde Mahometis nefariâ ſuperſtitione deceptas, vel à miſerabili errore ad veritatem Euangelij reuocaret, vel certè (quod erat proximum) ſanguinem ac vitam in causâ tam piâ tamque gloriosâ profunderet. Neque ſanè difficile fuit, cæteros iam ſponte currentes, & Dei amore incenſos, in eamdem ſententiam, & propoſitum adducere: & quia plerique Theologiæ ſtudia nondum abſoluerant; ne interim conceptus ardor animi refrigeſceret, & ſimul vt ipſorum eò gratius diuinæ maieſtati obſequium eſſet,

quò

quò maiorem ſibimet ipſi neceſſitatem ſeruitutis, ac religionis impoſuiſſent: implorato Beatiſſimæ Virginis patrocinio, ac S. Dionyſij Areopagitæ, cuius in tutelâ Pariſij ſunt, in æde ſuburbanâ, quæ Mons Martyrum dicitur, ſub confeſſionis, & Euchariſtiæ myſteria voto ſeſe obſtrinxere ſinguli, emenſis Theologiæ ſpatijs, continuò mortalibus rebus nuntium remittendi, atque in paupertate perpetuâ ſeruiendi gloriæ diuinæ, ſalutique animorum: ac nominatim, ad conſtitutam diem Hieroſolymam eo conſilio nauigandi, vt in conuerſionem infidelium toto pectore incumberent, palmamque martyrij ſtudioſè captarent. Id conſilium ſi qua re impediretur, anni circumacto ſpatio denique Romam adirent, ſuamque operam ſummo Pontifici CHRISTI Vicario ad ſpirituale proximorum auxilium ſine vllâ vel præmij pactione, vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti conſenſu, & alacritate, anno poſt CHRISTVM natum M.D.XXXIV. decimo octauo Calen. Septembris, quo die Aſſumptionis Mariæ Virginis anniuerſaria gratulatio celebratur. Idemque votum eodem loco, dieque pariter anno proximo, ac tertio renouarunt;

atq;

atq; ea res tum ad conſpirationem, ac vinculum animorum, tum ad confirmandas in ſuſcepto conſilio mentes omnium mirificè valuit. Incendebant præterea ſtudium alter alterius omni genere officij, & charitatis, duce, ac moderatore ſimul IGNATIO, quem omnes vt parentem eundem, & vnicè diligebant, & valde reuerebantur. Ac primùm ſpirituales modò apud hunc, modò apud illum agitare cœtus; ibiq; ſuauiſſima de rebus diuinis habere colloquia, & ſeſe mutuò ad Chriſtianam laudem, & decus hortari; deinde in ſtudiorum difficultatibus, locisq; obſcurioribus adiuuare inter ſe, & lucubrationes quiſque ſuas, lumenque doctrinæ, & ingenij, cum res exigeret, in commune conferre: præterea inuicem ſibi omnibus in rebus adeſſe certatim; denique à frequenti Sacramentorum vſu, & aſſiduitate precandi, meditandiq; nullo pacto recedere. Quibus rebus, & varias dæmonum inſidias, tentationesque conantium eos ab incœpto reuocare, vicerunt: & breui tantâ coaluere concordiâ, vt quamquam è diuerſis, nec non infenſis inter ſe orti nationibus, gratiâ tamen ſuperante naturam, intra eoſdem alti parietes, atque adeò ex vno propemodum omnes vtero in lucem editi viderentur.

Libri Primi Finis.

DE

DE IGNATIJ LOIOLÆ

VITA, ET MORIBVS.

LIBER SECVNDVS.

Æger Hiſpaniam repetit.
Cap. I.

INTEREA IGNATIVS graui morbo, partim è maximis laboribus, vigilijſque, partim etiam è Pariſienſis cœli grauitate contracto: vexatuſque ſubinde ſtomachi iampridem affecti doloribus acerbiſſimis; poſt multa remedia in caſſum adhibita, iubetur à medicis ad patrium ſolum, & incunabula ſe referre; quod vnum ad inueteratas corporis ægri-

tudines certiſſimum perfugium vulgò arbitrantur. Nec recuſauit ille, non tam valetudinis ratione, vel deſiderio ſuorum adductus, quam duabus alijs maximè cauſis; primùm, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentiæ, ac vanitatis ipſemet ſpecimen exſtitiſſet, ibidem ad ſpiritualem ædificationem viciſſim aliqua Chriſtianæ humilitatis, atque modeſtiæ documenta præberet: populareſque ſuos, & verbo, & exemplo ad ſtudium pœnitentiæ ſalutaris accenderet. Deinde vt, quoniam ſocijs aliquæ erant in Hiſpaniâ rei familiaris tricæ, eas eodem itinere, atque operâ ipſe expediret; neque per eam cauſam illi vel auocarentur à ſtudijs, vel recenti etiam nunc vocatione, & expeditionis tam arduæ, tamque laborioſæ conſilio, patriæ dulcedinis, ac domeſticæ tentationis, qua nulla ferè periculoſior eſt, aleam ſubire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hiſpaniâ ſocijs, cogitabat, ſi quem in propoſito conſtantem inueniret, ſecum in eandem expeditionem educere. Cæterum ne quid è ſuo diſceſſu res Pariſienſis caperet detrimenti, primùm commilitones ad perſeuerantiam, ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum & annis, & vocatione antiquiſſimum, illis præpoſuit;

cui

cui interim obtemperarent, quem parentis ducerent loco. Deinde tempus certum edixit, ijſdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus, præter viaticum & neceſſaria ſcripta, ex voto abdicatis, nauigaturi Hyeroſolymas Italiam peterent; ſeque iam antegreſſum Venetias conuenirent. Dicta profectioni dies eſt 8. Kalendas Februarij, anno M.D.XXXVII. ineunte: qua die Apoſtoli Pauli conuerſio beata recolitur. His ita conſtitutis, anno M.D.XXXV. per Autumni tempus ipſe non ſine lacrymis, mutuique amoris magnâ ſignificatione ſingulos in digreſſu complexus, cum vellet de more pedibus, quamquam ægro corpore, proficiſci, coemptо à ſocijs equo vti coactus eſt: breuique, partim ex ipsâ vectatione, locorumque mutatione, partim etiam à ſtudiorum intermiſſione morbo leuatus, Pyrenæo ſuperato, Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerum potiebatur eo tempore, Garzia defuncto, Bertramus ſtirpis maximus. Is de patrui aduentu feſtinè præmonitus ab ijs, qui hominem ad Aquas Auguſtas, quam hodie Baionam appellant, in tranſitu agnouerant, extemplò, quod regni limes latrociniis infeſtus eſſet, armatos homines ad eum excipiendum, tuendumque dimiſerat; atq; hos primùm IGNA-

TIVS in Guipuzcoæ finibus, deinde etiam, quæ iam tum erat fama de ſanctitate viri, clericos omnes agmine compoſito, ad oppidum Aſpeithiam honoris causâ obuios habuit. Cumque ab ijs, & ab ingenti præterea gratulantium turbâ deduceretur ad ædes paternas, ille, vt oſtenderet quantopere ab eiuſmodi faſtu, pompâque abhorreret; vt primùm potuit, ex eo comitatu ſeſe proripiens, ad publicam hoſpitalem domum diuertit, victumque continuò emendicare oſtiatim cœpit; fratris, filio, cognatiſque frementibus, eamque rem (vt ferè deprauata ſunt Chriſtianorum quoque iudicia, & pauci ex animo crucem amplexantur) ſummi dedecoris, atque ignominiæ loco ſibi ducentibus. Deinde, quamquam inuitis ijſdem, inſtitit plebem Chriſtianæ doctrinæ rudimentis imbuere, priuatiſque colloquijs eos, qui ad ſe ventitabant, è peccatorum veterno excitare; feſtis verò diebus etiam conciones habere, tantâ hominum frequentiâ, vt, cum eos templa non caperent, in agrum prodire neceſſariò cogeretur, vulgòque arbores audiendi causâ conſcenderent. Et ſanè operæ fructus egregius Dei beneficio conſtitit. Complures ad virtutem, ac Dei cultum à vitæ prauitate conuerſi, multæ ſublatæ diſcordiæ, & odia in-

inueterata reſtincta, contra aleatores lata publicè lex, pœnæque propoſitæ; inſtitutum præterea, vt preces pro ſalute quotidie funderentur eorum omnium, quibus lethalis noxæ piaculo obſtrictis, in ſingula momenta exitialis exitus immineret; itemque vt ex Eccleſiæ Romanæ conſuetudine, ſalutationis Angelicæ ſignum daretur manè, meridie, & veſpere. Iam verò grauia quædam vitia, quæ non in populum modò, ſed etiam in ſacerdotes irrepſerant, magnâ ex parte correcta. Denique morbo incurabili affectis, & extremâ preſſis inopiâ, ne vel oppido errarent, vel ſtrati paſſim in compitis cœlum miſerabili queſtu complerent, publico ſumptu conſultum. Atque haſce leges, moreſque cuſtodiendi, ne (quod ferè fit) bene cœpta propediem obſoleſcerent, curam, & munus Loioleia familia, placata poſtmodum IGNATIO, ſibi deſumpſit. Qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita verſatus eſſet, vt ſatis appareret ipſum exemplo CHRISTI Domini laboribus, & paupertate multò magis quàm otio, & rerum affluentiâ delectari; ad extremum quotidianis propinquorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil omnino dediſſe, aut etiam inimicitias palàm denuntiaſſe videretur, in paternam domum

ex hoſpitali ſe tranſtulit; ibique aliquot moratus dies, reſtitutâ domeſticâ diſciplinâ, cunctis ad officium ac pietatem animatis; valentior multò, quàm Lutetiâ diſceſſerat, ad ſociorum expedienda negotia proficiſci conſtituit. Atque hîc nouum ecce tibi certamen IGNATIVM inter & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu prorſus, & pedes iter facere deſtinaſſet animo: illi contra, quoniam quidem eum apud ſe diutius retinere non poſſent, certè nonniſi bene comitatum, & pecuniâ inſtructum abire permitterent. Verùm certaminis denique is fuit exitus, vt IGNATIVS, ne fruſtra diutiùs tenderet, ad viæ modicum in ſpeciem deduci ſe paſſus, breui domum, & famulos & cætera cuncta remiſerit, pedibuſque porrò perrexerit; Gallicano equo miniſtris valetudinarij iam ante relicto, quem illi deinde in IGNATIJ memoriam veluti ſacrum, & immunem ab opere, vagari in paſcuis ad extremum vſque ſenium permiſere. IGNATIVS igitur Nauarrâ primùm, deinde Caſtellâ peragratâ, mandatiſque recentium ſociorum exhauſtis, de veterum ſtatu, ac voluntate cognoſcere nequaquam omiſit: verùm illi partim expectationis, ac moræ tædio victi, partim etiam aſpero virtutis

tutis itinere fatigati, in alia ferè omnia dudum abierant. Ioannes tantùm Gallus, ne de animi ſalute periclitaretur, monaſticæ ſe addixerat vitæ. Calliſtus ab animorum curâ, ad pecuniæ lucrum ſtudio repentè conuerſo, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto poſt bene nummatus ingenti omnium admiratione, qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazeres cum Segouiam patriam petijſſet, mollioris vitæ commodis, & domeſticorum conſuetudine delinitus, otio, ac voluptati ſeſe dediderat. Artiaga verò curriculum honoris, & ambitionis ingreſſus, & è Commendatario factus Epiſcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixiſſet, ad extremum ægrotus, epotâ per imprudentiam veneni lagunculâ (cum duæ ſtarent, altera ſalubris aquæ, altera ſublimati, quod appellatur, medicamenti) miſerabili genere lethi defunctus eſt.

Venetias ingenti labore contendit.
Cap. II.

IGNATIVS ergo cum in Italiam properaret, & hoſce, quos dixi, ſocios tam longè, latèque diſperſos in vnum redigendi, atque ad priſtina

reuocandi conſilia ſpes nulla ſe oſtenderet; occulta Dei iudicia ſecum expendens, fuſis pro ipſorum ſalute ad ſuperos precibus, Valentiam venit: vbi videlicet nauem ſtare paratam audierat. Ibi diſſuadentibus multis, ne ſe tali tempore mari committeret, quòd præter cæteras difficultates, etiam nobilis archipirata Aenobarbus loca opportuna, & littorum flexus validâ obſideret claſſe; nullis terroribus de ſententiâ deceſſit IGNATIVS. Et nauis, prædones quidem effugit, veruntamen fœdiſſimâ tempeſtate coortâ, clauo difracto, fuſiſque armamentis, cum iam de ſalute vectores, nautæque omnino deſperaſſent, lacera, & quaſſata fluctibus Genuenſem portum ægerrimè tenuit. Atque hæc tanta maris incommoda, non ſanè leuius terreſtris itineris diſcrimen excepit. Cum enim ſolus, ignaruſque regionum IGNATIVS per Apennini tramites Aemiliam peteret, viam ingreſſus initio ſpatioſam, ſed in arctum deinde magis magiſque coeuntem, ſtudio procedendi, ſenſim in eas penetrauit anguſtias, vnde ſeſe expedire humanâ ope vix poſſet. Primò igitur ſolicitè veſtigium facere; deinde, cum neque progredi, neque iam regredi tutum eſſet, in exilitate ſalebroſâ, & horrenda

cre-

crepidine, torrente rapido minaciter ſubterfluente; hæſit aliquantiſper ſtupenti ſimilis, vbi repentè ſeſe tot periculis einctum animaduertit. Sed ad extremum fidenter implorato diuino auxilio, quod vnum reliquum eſſe videbatur, humi procubuit; & genibus, manibuſque reptando, quadrupedis inſtar, ac prominentia modò ſaxa, modo è ſaxis enata virgulta prenſando, tandem euaſit labore, quos ad eam diem pertuliſſet, omnium maximo. Inde per immenſæ altitudinis inuias rupes, ac ſolitudines diu errabundus, cum ad radices montium denique deueniſſet, omnia rurſus offendit partim niuium tabe, partim etiam hibernis imbribus impedita. Cumque nihilominus vrgeret progrediendi neceſſitas; viâ teterrimâ (& eſt mollis, & cretoſus ager, ac ſemitæ per horum temporum incuriam exiguo munimento, nec vllis vt olim, ſtratæ lapidibus) cum profundo, ac tenaci limo diu, multumque luctatus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit. Atque hic, ne quid deeſſet ad probandam æquitatem, ac patientiam viri; ad cæteras miſerias illud etiam ludibrium acceſſit; vt in ipſo vrbis introitu, è ponticulo in foſſam, limo cænoſo margine lubricante, decideret; emerſuſque luto

deformatus, ac madidus, ab ijs, qui tum aderant, non ſine ioco, & facetijs (vt ſunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidem exerceri ſe à patre cœleſti prudenter intelligens, & in gratiarum actione perſiſtens, ſole ſiccatis vtcumque veſtibus, laſſitudine, ac fame confectus cum vrbis magnam partem fruſtrà emendicando perambulaſſet, in collegium Hiſpanicæ nationis demum exceptus, ibique dies aliquot clementer eſt habitus. Inde cum itinere iam facili, & certo Venetias perueniſſet, exactâ pecuniâ, quam illi per trapezitas eadem Eliſabetha Roſella benignè curauerat; interea dum ſocios è Galliâ præſtolatur, in varia pietatis, opera ex inſtituto cœpit incumbere. Nec ſanè fruſtrà: ſiquidem complures omnium ordinum homines partim Chriſtianæ doctrinæ præceptionibus imbuit, partim ab impurâ, & flagitioſâ vitâ ad caſtum Dei timorem, ſtudiumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibuſdam etiam primarijs viris tum patricijs indidem, tum externis, prauâ animi affectione, ac vitio laborantibus; non ſine copioſo fructu, ſpiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In ijs Didacum

Guiam,

Guiam, & Stephanum germanos fratres è præcipuâ nobilitate Cantabriæ, ſibi quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hieroſolymis redeuntes, earumdem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam, & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuitijs, & honoribus abdicatis, CHRISTI conſilia omnino ſequi decreuerint. Atque hos imitatus eſt poſtmodum Baccalaureus Hozius item Hiſpanus, Theologiæ peritus, qui cum ad eaſdem commentationes peragendas valde propenſus eſſet, veruntamen ex quibuſdam iniquorum ſermonibus haberet ſuſpectam IGNATIJ doctrinam, ac dogmata; demum ſe IGNATIO exercendum, atque colendum ita commiſit, vt multos in cubiculum, quò ſeceſſit, ſecum afferret libros, quibus IGNATIJ dicta, ſcriptaque ad ſanctorum Patrum, & Conciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appoſitas ab IGNATIO epulas deguſtauit; tantum abſuit, vt in ijs veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cœleſtium amore inflammatus, mortalibus commodis nuntium ſponte remiſerit, atque vltro ad IGNATIJ voluntatem, & vitæ rationes adhæſerit. Ex Venetâ verò nobilitate in primis eo

ſeceſſu, ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multò poſt, magnâ cum integritate, ac ſanctimoniæ laude Paphenſem Epiſcopatum adminiſtrauit. Sed & aliorum ex IGNATIJ conſuetudine inſignis vitæ, morumque mutatio eſt conſecuta. Quæ, quoniam nec ab obſcuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebant, breui vt alijs locis antea, ſic tum Venetijs IGNATIJ pietas in crimen, inuidiamque vocari cœpta, non ferente diabolo tantam ſibi prædam è faucibus eripi: ſtatimque vulgatum ab eiuſdem emiſſarijs eſt, IGNATIVM prauitatis hæreticæ ſemel, iterumque conuictum in Hiſpaniâ, elapſum è cuſtodiâ, in Galliam profugiſſe; ac proinde eius effigiem ab Hiſpanis Inquiſitoribus ignominiæ cauſâ publicè concrematam. Eundem Pariſijs nouas res molientem, inficientemque pernicioſæ doctrinæ labe ſcholaſticos; vbi delatum ſuum nomen ad ſacra tribunalia odoratus fuiſſet, fugâ præuertiſſe lictorum manus, & conſilia Magiſtratuum. Quas criminationes IGNATIVS cum non modò in vulgus, iniquorum operâ ſparſas, verùm etiam ad Legatum Apoſtolicum Hieronymum Verallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudiſſet;

diſſet; non tam de ſuâ, quàm de ſociorum exiſtimatione ſolicitus, vltrò ad Legatum adijt, & acriter inſtitit, vt eorum criminum quæſtio exerceretur. Quod ita factum, & veritate compertâ, honorificè à Legato eſt abſolutus, incumbente in eius cauſæ cognitionem Gaſpare Docto, Legati aſſecla; qui ex eo tempore IGNATIVM vnicè dilexit, ac ſacratiſſimæ domui Lauretanæ deinde præpoſitus, in Societatem vniuerſam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. Cap. III.

DUM hæc in Italiâ gerit IGNATIVS interim bello inter Chriſtianos ingraueſcente Reges, cum exercitu formidabili Cæſar per Inſubrum, & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit ſocijs IGNATIJ cauſa, & profectionis maturandæ, & itineris per Thuringiam, ſeu Lotharingiam, atque Germaniam, ſanè incommodo anni tempore faciendi. Igitur pecuniâ, rebuſque omnibus, præter viaticum, & ſcripta, in CHRISTI Domini gratiam diſtributis, menſe Nouembri, anno circiter poſt diſceſſum IGNA-

IGNATII, ſuo quiſque baculo innixi pedites viam capeſſunt, & quidem tantâ cum alacritate, ac feruore Spiritûs, vt ne à Iacobo quidem Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus, & pedibus ambularet, vt reliqui, & inter ambulandum inſuper inualida membra diſcruciaret hiſpido in primis, & horrenti cilicio. Veſtitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modeſtiam ſubmiſſionemque compoſitus. Pendebat è ſcapulis mantica ex corio, in qua ſacra Biblia, & Breuiarium aſſeruabantur, & ſcripta, quæ diximus. Roſaria verò ad Catholicam fidem vel inter ipſos hæreticos profitendam, palàm geſtabant è collo ſuſpenſa. Hoſpitium ingreſſi, primùm omnium ſine vllo adſtantium reſpectu, nixi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in egreſſu pariter ſibi propitium precabantur. Sobria, & frugalis erat menſa; oratio, ac meditatio non ſolùm in diuerſorijs, verùm etiam in ipſo itinere plurima. Sacerdotibus, qui tres erant, ſacrificantibus, cæteri quotidie cœleſti reficiebantur pane. Sermo, niſi de rebus diuinis, aut neceſſarijs, ferè nullus. In decernendo, ſi quid in deliberationem incideret, mira concordia; in-

ſupe-

ſuperandis viarum difficultatibus, periculiſque ſumma conſtantia, & æquitas animi. Autumnales pluuias totâ ferè Galliâ pertulerunt: occurrère mox Alpes pene obſtructæ niuibus: multa fuere ſubinde famis, frigoris, defatigationis incommoda ſubeunda: nihil ſe illis obiecit tam arduum, aut tam extimeſcendum, quod eorum quemquam à conceptâ religione, officioque deduceret. Atque hac diſciplinæ, pacisque cuſtodiâ, cum omnibus, per quorum fines tranſierunt, populis, bonus odor in CHRISTO fuiſſent; cunctis non catholicis modò, ſed etiam hæreticis nouum, ac religioſum agmen magnâ cum approbatione mirantibus, ad tertium Idus Ianuarias anni M.D.XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutuâ gratulatione ſoſpites ad IGNATIVM peruenerunt. Atque vbi paululum è longâ contentione, ac laſſitudine quietis eſt captum; ſtatim Hieroſolymitanæ prouinciæ conſilia renouantur. Primùm omnium, rati gratiora ſuperis fore ſua ſtudia, ſi ad ea ſummi totius Eccleſiæ Paſtoris auctoritas, & conſenſus accederet; ſimul atq; hyems remitteret, tunc vel maximè ſæua, Romam ire conſtituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad ſacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis; tum

tum ad manſionem Hieroſolymitanam, & prædicationem Euangelij, ſine vllo interdicti metu ſuppliciter petere. Interea Venetijs ne ceſſarent, atque adeò, vt quædam quaſi rudimenta futuræ militiæ ponerent, publicis valetudinarijs inter ſe diſtributis, ægrotos, ac pauperes omni ope adiuuare inſtiterunt. Confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta gratis miniſtrare, qui per ſacerdotium poterant: cæteri ſolari iacentes; afflictos mœrenteſque ſpe cœleſtium bonorum erigere; adeſſe animam agentibus; cunctos denique ad patientiam, fidemque adhortari: nec modò ſpiritualibus officijs fungi certatim; ſed ne viliſſima quidem ac ſeruilia, corporibus pauperum curandis, defugere miniſteria: ſternere lectulos, euerrere ſordes; purgare ſchaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdiu pariter, noctuque omnibus præſtò eſſe tantâ cum alacritate, ac diligentiâ, vt cuncti obſtupeſcerent; vulgatoque rumore, principes etiam viri ad ſpectaculum conuenirent. Quibus in officijs cum aliorum omnium, tum Xauerij præcipuè charitas, ac virtus enituit. Is cum in quemdam incidiſſet morbo gallico miſerè deformatum, atque ad eius aſpectum exhorruiſſet; vt eâ re infringi,

gi, ac debilitari ſenſit charitatem in proximum, ita repentè in ſemetipſum excanduit egregius CHRISTI miles, vt manantem ſaniem ex vlceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatæ refugiant) obfirmato animo, ſemel, iterumque non dubitarit exſugere Qua re non modò ſe ipſum in præſentià præclarè vicit, ſed etiam in omne tempus propriam quamdam, atque perpetuam in elephantiacos, atque vlceroſos clementiam, & miſericordiam eſt conſecutus; quam deinde vbicumque terrarum fuit, quotieſcumque ſe dedit occaſio, diligenter exercuit. Quidam etiam è ſociorum numero, pauperem leprâ toto corpore coopertum, cum præfectus noſocomij non admitteret, in ſuum lectum accepit ipſe: cumque manè ſurrexiſſet, cunctis ingemiſcentibus, eâdem ipſe quoque morbi fœditate correptus: poſtridie non ſine miraculo prorſus illæſus, atque intactus apparuit. Hæc & alia eiuſmodi veræ pietatis, & officij documenta cum in eâ vrbe dediſſent (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria viguit) appetente iam vere, vti condixerant, Romam cuncti ferè præter IGNATIVM, diſceſſere. Ipſe tum ad parta in Domino retinenda, tum ad expe-

expedienda, quæ ad nauigationem pertinerent, ibidem interea ſubſtitit. Atque illi quidem eâdem ferè diſciplinâ, quam ſupra diximus, iiſdemque imbrium difficultatibus, iter ingreſſi; ad ſuperiorem parcimoniam, ac frugalitatem illud etiam addidere, vt neque vllo prorſus viatico, diuinæ tantùm prouidentiæ, bonitatiſque fiduciâ, Romam vſque contenderent; &, quia tum Cineralium, ſeu Quadrageſimæ tempus erat, quotidie, quamquam in tantis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec ſanè defuit illis, & exercendæ ſpei, & CHRISTI Domini inopiam, ac perſeuerantiam aliquâ ſaltem ex parte imitandi materies: acciditque aliquando, vt cum panis dumtaxat fruſtulum ſinguli manè ſumpſiſſent, imbre denſiſſimo ſtagnantibus latè campis, vt alicubi pectore tenus aqua pertingeret, nullo præterea cibo, millia paſſuum fermè triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidem incredibili non modò tranquilitate animi, ſed etiam hilaritate pſallentes. Diuerſorijs verò cum propter inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppidò laſſi, tamen ijs, quæ ſupra diximus, charitatis muneribus fungebantur: ſeque ipſi domare, ac vincere

cere magis magiſque nitebantur in dies. Sanè Rauennæ quidam ex iis cum hoſpitalis lectuli ſordes, ac manantia tabe ſtragula nauſeabundus vitaſſet, quæ prima deinde occaſio data eſt ſuimet puniendi, non prætermiſit. In pago neſcio quo pauper phthiriaſi conſumptus è vitâ migrauerat. Cum in eum pagum noſtri veniſſent, diſtributiſque cubilibus nullum iam ſupereſſet, niſi quod phthiriacum fouerat; Pater ille amiſſam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per ſummum animi ardorem eaſdem ſubijt lodices, ibique ſeſe identidem verſans, cum ingentes animalium greges eâ totâ pauiſſet nocte; ad ſudorem vſque defatigatus, non leues ab ſe prioris faſtidij, ac deliciarum pœnas exegit. Deniquè ſanctam Vrbem ingreſſi, vt ſacra Apoſtolorum limina, & præcipua religionis templa caſtè obierunt, à Petro Ortizio, Hiſpano, Cæſaris procuratore, ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farneſiâ, cuius nomini plurimum vtique noſtra Societas debet. Conſueuerat autem ſuper menſam non fabulatores, aut mimos inducere, ſed præſtantes philoſophos, atque Theologos; & ipſemet, veritatis indagandæ, atque illuſtrandæ causâ ponere,

nere, de quo inter ſe diſputarent. Ea erat grauiſſimi ſenis, & prudentiſſimi principis oblectatio. Ad has ergo diſputationes poſt pedum oſcula Patres adhibiti, cum egregium qua Chriſtianæ humilitatis, atque modeſtiæ, qua eruditionis, & ingenij ſpecimen præbuiſſent; non modò quæ volebant de ſacerdotio, deque Hieroſolymitanâ prouinciâ, libenti atque approbante Pontifice impetrarunt, ſed inſuper pecuniâ ab eodem inſtructi, & fauſtâ cum prece dimiſſi ſunt. Ad quam deinde pecuniam cum è nationis maximè Hiſpanicæ collatione acceſſiſſet, quod aureorum amplius ducentorum ſummam expleret; ſocij ne quid ex eo viatico præterquam in vſum votiuæ nauigationis attingerent, apud menſarios pecuniâ omni depoſitâ, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere ſpectaculum ijs, qui coram Pontifice differentes illos audierant, & deinde, quemadmodum venerant, ſic Venetias prorſus egentes, ac vacui reuerterunt.

Sacris

Sacris initiatur Ignatius, & de rebus ab eodem, & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap. IV.

POST hæc, diligenti adhibitâ præparatione, cum ad eiuſdem Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis, & caſtimoniæ nuncupaſſent vota, diuini amoris igne ſuccenſi, mirante, ac maiorem in modum approbante populo; ſeſe denuo ad priſtinos illos labores, & aſſidua pauperum miniſteria retulerunt. Deinde in exitu menſis Iunij Diui Ioannis Baptiſtæ die natali, IGNATIVS, & reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicem ſacerdotij à Vincentio Negoſantio Fanenſi, Arbenſium Epiſcopo euecti ſunt, tantâ non modò ipſorum, ſed etiam Epiſcopi lætitiâ, & animi voluptate, vt ſeſe inter eiuſmodi cæremonias nihil vnquam ſimile ſenſiſſe affirmaret. Interea Patribus neque in eam diem vlla fuerat in Palæſtinam tranſmittendi facultas, & eo ipſo tempore cum graue bellum ex fœdere Chriſtianorum Principum, Venetos inter, & Solymanum Turcam exarſiſſet, ſublato repentè commercio, omnis non modò peregrinorum, ſed etiam inſtitorum nauigatio conquie-

quieuit: vt ſatis appareat, cœleſte numen iratum gentibus ijs, quæ creditum ſibi regnum Dei per ſummum olim ſcelus, negligentiamque amiſere; Apoſtolicum hunc, deuotumque ſibi manipulum, in alias longè nationes, atque prouincias iuſto iam ante iudicio deſtinaſſe. Itaque propter eam, quam dixi, cauſam, ſpe traijciendi ſublatâ, quamquam voti religione ſoluti videri propemodum poterant; tamen, ne quis omnino ſcrupulus animis inſideret, finem anni vertentis, vti Pariſiis ante decreuerant, prorſus expectare, ſeque interim tum ad ſacerdotij primitias diuinæ maieſtati libandas omni diligentiâ comparare, tum etiam poſt multam precationem, & abſtinentiam, proximis operam ex inſtituto nauare conſtituunt; Id quò liberiùs, atque commodiùs facerent, ex tantæ vrbis celebritate, ac frequentiâ, in finitima eiuſdem ditionis oppida aliò, atque aliò recepere ſeſe; vt, ſi fortè (quod tamen in præſentiâ vix fieri poterat) bello ſedato, præter opinionem tranſitus patuiſſet, è propinquo Venetias cuncti ſimul accurrerent. Franciſcus ergo Xauerius, & Salmeron, ad Montem Celſum (id vico nomen ab vrbe Patauio millibus paſ-

ſuum

ſuum fere xv.) receſſere; Ioannes Codurius, & Hoſius, Taruiſium; Claudius Iaius, & Simon Rodericus Baſſanum, oppidum agri Patauini; Paſchaſius, & Bobadilla, Veronam; IGNATIVS verò, Faber, & Laines, cum Vicentiam petijſſent, hanc vitæ rationem iniere. Erat extra vrbem domuncula ruinoſa, & deſerta, nullis foribus, aut feneſtrarum obicibus, vento cuilibet perula. Id ſibi diuerſorium, ne cui moleſtiam exhiberent, atque vt ab vrbano ſtrepitu remoti liberiùs vni Deo vacarent; memores inſuper ſtabuli, quod regem ipſum angelorum noſtrâ causâ naſcentem olim exceperat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter ſe diſtributis, vt vnus ad cuſtodiam diuerſorij, & paucula victûs miniſteria remaneret (qui ferme erat IGNATIVS, quòd propter nimiam lacrymarum copiam grauiter ex oculis laboraret) reliqui duo vrbem ingreſſi, cibum in ſingulos dies emendicarent, quod ab eâ functione ſupereſſet otij, totum id omnes cœleſtium rerum contemplationi, & prædicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori cœleſtium donorum copiâ, & animorum voluptate, quàm corporum vexatione, & carnis incommodo perſtitiſſent, quanto ni-

nimirum ſpatio temporis, CHRISTVM ipſum Dominum ac magiſtrum, antequam turbæ ſeſe committeret, abſtinuiſſe cibo, & in eremo cum beſtijs latitaſſe meminerant, ad eos reuiſendos Taruiſio repentè Codurius affuit. Cuius acceſſu læti, cum ſpiritûs vehementiam ex eâ ſolitudine, aſſiduitate precandi, ieiuniſque conceptam, diutiùs cohibere non poſſent; ad CHRISTI gloriam ex vmbrâ in arenam prodire, & quæ diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare conſtituunt. Nec mora: Vicentiam ingreſſi, deſcriptis inter ſe celeberrimis oppidi partibus, eàdem omnes horâ de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorſus, aut loci apparatu, aut pompâ verborum. In triuijs, plateiſue, prout cuique locus obtigerat, deſumpto ex aliquâ fortè officinâ ſcamno pro ſuggeſtu vtebantur. Populum elatâ voce, & in gyrum acto ſupra verticem pileo, ad concionem inuitabant. Sermo, vt peregrinorum, & hoſpitum, ex varijs linguis ferè miſtus, ac minimè proprius. Veruntamen is erat orationis impetus, adeò graues, ac veræ ſententiæ, tanta in omni geſtu, atque habitu pietas; denique is ardor in oculis emicabat, vt peritiſſimus quiſque rerum æſtimator

hos

hos demum eſſe Chriſtianos concionatores, germanoſque præcones Euangelij dictitaret; multi etiam, qui rei nouitate illecti cum cæteris initio per iocum, laſciuiamque ludibundi confluxerant, prudentiſſimis eorum præceptis, & dicendi grauitate permoti, depoſitâ paulatim petulantiâ longè alij, quam acceſſerant, dimiſsâ concione recederent. Quod ſi quis deinde ſeorſum ad Patres adiret, veritatis, & officij ſtudioſior, hunc verò humaniſſimè acceptum, pro ipſius ingenio priuatis inſtitutionibus ad omnem virtutem, ac religionem informabant. Illud verò præcipuè rem adiuuabat, quod neque inanes plauſus, vt diximus, fucatâ oratione captarent; neque inter ipſam concionem, aut vbi peroratum eſſet, quamquam in ſummâ rerum omnium inopiâ, quidquam à circumfusâ multitudine, vel peterent ipſi, vel etiam vltrò delatum acciperent. Breuique conſtare cœpit, paupere tecto, ciboque contentos, & ab omni auaritiâ, & vanitate abhorrentes, non aures populi ſcalpere, ſed vulneribus omni ratione mederi, nec ſuum potius, quàm Dei, proximorumque negotium agere. Atque haud ſanè diſſimilis fuit cæterorum Patrum in ſuâ cuiuſque prouinciâ probitas, & induſtria, vt

etiam aliqui ex magnis laboribus, & incommodis extremum adierint vitæ diſcrimen. Neque ita multò poſt, cum euocati ab IGNATIO, vt de rebus communibus agerent, cuncti Vicentiam conueniſſent, tanta animorum inclinatio, ac beneuolentia populi Vicentini erga peregrinos apparuit, vt, qua nuper in vrbe tribus dumtaxat, cibarij panis, ac ferè mucidi quotidianâ vix circuitione colligebatur, quod ſatis eſſet ad vitam ægerrimè tolerandam, in eâdem ipſis iam vndecim, ex voluntarijs ciuium eleemoſinis omnia ad victum, cultumque neceſſaria largè, ac benignè ſuppeterent. Ibidem igitur primas diuinæ maieſtati hoſtias immolauere noui ſacerdotes, vno IGNATIO excepto, quippe qui ad ſe comparandum amplius adhuc temporis ſibi ſumpſerat, & Romæ poſtea ſacrificandi fecit initium ad ipſum Præſepe, & incunabula CHRISTI Domini, quæ in æde ſacratiſſima Beatæ MARIÆ ad Niues religiosè coluntur.

Igna-

Ignatio Romam appropinquanti CHRISTVS apparet: & vnde Societati IESV nomen inditum fuerit. *Cap. V.*

ET quoniam expeditioni tranſmarinæ præfinitum anni ſpatium erat in exitu, & infeſtum adhuc claſſibus mare; quid proinde agendum eſſet, Patres inter ſe deliberant: nec dubium fuit, quin, vti Lutetiæ vouerant, cuncti ſeſe ad fidei Catholicæ propagationem, & animarum auxilium, Sedis Apoſtolicæ cultui, & Romani Pontificis obſequio mancipa-rent. Cuius officij procuratio (quoniam ſatis id eſſe videbatur) IGNATIO, & duobus primarijs patribus Fabro, & Laini mandata eſt; Romam adirent, & (quod bene verteret) CHRISTI Vicario hæc ſociorum ſtudia, ac vota quamprimùm exponerent. Interea reliqui, ne conceptus è diuturnâ meditatione, & ſacrificijs feruor, ac Spiritus euaneſceret, non modò ſe ipſi diligentiſſimè cuſtodire, ſed etiam præſidij diuini fiduciâ proximis omni ratione opitulari decernunt. Ac præcipuis vrbibus inter ſe deſcriptis, præſertim in quibus litterarum

ſtudia florere, & frequentiſſimam iuuentutem verſari cognouerat; Codudurius, Hoziuſque Patauium, Rodericus, & Iaius Ferrariam, Xauerius, & Bobadilla Bononiam, Paſchaſius, & Salmeron Senas profecti, eâdem ferme ratione, quam paulò ante Vicentiæ adhibitam diximus, & priuatim, & publicè cum hominibus agere, eoſque è lethali flagitiorum veterno excitare, atque ad contemptum rerum mortalium, & cogitationem futuri ſæculi omni conatu, atque artificio impellere, atque adhortari cœperunt. Cumque ipsâ nouitate rei omnium in ſe oculos, atque ora vertiſſent, paucis menſibus, Deo adſpirante, non modò id effecere, quod maximè optabant, vt magni animorum motus, & inſignes ad CHRISTVM conuerſiones exiſterent; ſed etiam, quod minimè laborabant, vt ipſorum nomen, ac fama Italiam ferè totam ingenti cum admurmuratione perſuaderet. At IGNATIVS Romam duobus, quos dixi, comitibus rectà contendens, & ab eorum altero quotidie corpus CHRISTI religiosè, caſtèque ſuſcipiens, MARIA Virgine potiſſimùm præſide, atque adiutrice, ſeſe ad ſacrum ſuo tempore faciendum, ac multa pro CHRISTI nomine ſubeunda,

dies,

dies, noctesque ſimul intentâ quadam animi curâ, ſimul inæſtimabili Spiritûs dulcedine, & nouâ diuini luminis copiâ præparabat. Etenim ex quo primùm Hieroſolymis rediens ad litterarum ſtudia in CHRISTI gratiam animum adiecerat, de rerum cœleſtium contemplatione, vt diximus, non ſine magnâ difficultate remiſerat multum, ſeque ipſe Domini charitate, ſpirituali conſolationi, delicijſque ſponte ſubduxerat. Sed ſtudiorum exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in Vicentino ſeceſſu, & hoc, de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eâdem ſcilicet Virgine fauente, percepit, vt in antiquum ſtatum illum Minoreſſanum (quem poſtea ob ſingularem & eximiam illius temporis in ſe Dei benignitatem religioſo ioco primitiuam ſuam Eccleſiam appellare conſueuerat) non ſolùm ex integro, ſed etiam cum fœnore ſibi reſtitutus eſſe videretur. Sed præter cætera, quæ, quòd mortalem naturam exſuperant, verbis exſequi difficillimum eſt, quo die Romam acceſſit, res ei contigit vel ad memoriam poſteritatis inſignis, vel ad confirmandum in propoſito IGNATIVM, cæteroſque haud mediocriter efficax. Etenim orandi causâ

non longè ab Vrbe templum ingreſſo, qualia paſſim impoſita militari viæ cernuntur, ſtatimque vt ſæpe ſolebat, abſtracto à ſenſibus, atque altâ quadam animi contemplatione defixo clariſſimâ in luce per ſpeciem illi ſeſe Deus pater oſtendit, IESV filio baiulanti crucem, & crudeliſſimis affecto ſupplicijs præſentem IGNATIVM ſocioſque commendans; quos ille cum in fidem, ac patrocinium libentiſſimè recepiſſet, ad IGNATIVM placido, & ſereno vultu conuerſus, hæc ipſa effari verba dignatus eſt; EGO VOBIS ROMÆ PROPITIVS ERO. Quo tanto, tamque diuino ſolatio mirum in modum erectus, & confirmatus IGNATIVS, ac ſocios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum ſit fratres, in crucem ne, an in rotam agi nos velit Deus, ignoro. Vnum ſcio, quidquid eueniat, Ieſum Criſtum nobis propitium fore; ac ſimul totius viſionis ordinem expoſuit. Quæ res non in præſentiâ tantùm illos inſolitâ quadam lætitiâ, & voluptate perfudit, ſed etiam in poſterum contra omnes difficultates, atque pericula magnopere corroborauit, ac munijt: atque idipſum vel in primis fuit cauſæ cur IGNATIVS confirmatæ poſtmodum Societati ſalutare potiſſimum IESV nomen indiderit. Quam
tamen

tamen deinde de verbo, ſcriptoque minimam vocare ſolitus eſt; quod reliquis religioſorum familijs (quas item Societates IESU, licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de ſplendore, tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati montem animam Hozij cœlum intrantem videt. Cap. VI.

IGitur tam ſecundâ numinis voluntate, tamque liberali promiſſo mirum in modum læti, ſic tamen, vt non ſine myſterio CHRISTVM Dominum crucifixi maximè habitu apparuiſſe apud ſe reputarent, cum gratiarum actione ac prece ſanctam Vrbem ingreſſi, nihil antiquius habuere, quàm vt viatici nomine ſibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis conſilia in irritum cecidiſſent, prorſus ad nummum ijſdem à quibus acceperant, redderent; quæ, vtpote ſacra, in alios pietatis vſus, & opera expenderentur. Deinde quemadmodum ante conuenerat, ſuam, & reliquorum operam Pontifici Maximo in Apoſtolicis præcipuè functionibus, citra honoris ti-

tulos, & dignitatis inſignia, detulere. Neque aſpernatus eſt pia Patrum ſtudia Christi Vicarius: atque in præſentiâ, donec eiuſmodi aliqua ſeſe offerret occaſio, iuſſi Faber, & Laines in almo Sapientiæ Gymnaſio ſacras litteras profiteri. Quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in ſcholaſticâ Theologiâ, vt appellant, pari cum eruditionis, ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam ſæpe coram ipſo Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæſtionibus diſputant; interim IGNATIVS proximorum ſaluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum verò ſpiritualibus præſertim exercitationibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci, virtutiſque iampridem expertæ remedio, quibus ille per eos dies, præter cæteram turbam, inſignes aliquot viros diligenter excoluit. In ijs Gaſparem Contarenum Cardinalem, grauiſſimum Senatorem, eumdemque temporibus illis (quod eius varia monimenta præclarè teſtantur) ingenij, & doctrinæ facilè principem. Is, IGNATIJ prudentiâ, & conſuetudine vſque adeò captus eſt, tantùmque eius præceptis, conſilijſque profecit, vt qualem dudum optauerat animi regendi, moderandique magiſtrum, denique ſeſe Dei beneficio

nactum

nactum eſſe affirmaret. Idemque tradita ſibi Exercitia (quod exemplum apud hæredes hodieque aſſeruari perhibent) ſuâ ipſe manu perquàm accuratè deſcripſit. Hunc imitatus Cæſaris procurator (de quo ſupra dictum eſt) Petrus Ortizius Theologiæ doctor inſignis, eaſdem exercitationes ad CHRISTI Domini gloriam, & ſuam ſalutem omnino experiri conſtituit. Id quo liberiùs ſimul, & fructuoſiùs faceret, procuratione interim vicarijs delegatâ, cum paucis quotidianæ vitæ miniſtris, & IGNATIO præceptore in montem Caſinatem ſeceſſit; quo in monte antiquiſſimum, & nobiliſſimum cernitur ſancti Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maximâ diligentiâ dies ipſos quadraginta piæ meditationi ex IGNATIJ præſcripto vacauit; idque tanto cum animi fructu, tantâque acceſſione virtutis, vt quamquam Chriſtianam philoſophiam multò ante profeſſus, tamen ſe tum demum verè philoſophari cœpiſſe fateretur. Ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo ſeſe ad laborioſum IGNATIJ vitæ genus adiungeret. Sed cum id neque per ætatem liceret, neque per ſuſcepta negotia; certè quod proximum

fuit, egregiè præſtitit, vt & ſanctimoniæ, ac pietatis exemplo in poſterum ſui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde noſtram quibuſcumque poſſet rebus, perquàm ſtudiosè ornaret, atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ IGNATIO in illâ Caſinati commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro ſalute Baccalaurei Hozij, quem grauiter ægrotare cognouerat, Domino ſupplicaret, repentè vidit in ſpiritu (quod ipſum ibidem Diuo Benedicto fertur olim in obitu Germani Epiſcopi contigiſſe) animam ſocij luce clariſſimâ radiantem, deducentibus Angelis in ſublime ferri, atque ipſa demum cæli beatiſſima regna conſcendere. Eidemque IGNATIO, paulò poſt, cum ad aram ſacrificaturus accederet, in ipſo Miſſæ introitu, Sanctis omnibus rite appellandis, lucidiſſimum cœleſtium agmen ſubitò apparuit, ſic, vt in ijs Hozium eximio fulgore micantem ſine vllâ dubitatione dignoſceret. Qua ex vtrâque viſione tanto eſt gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequiuerit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. Vbi dum in officio, ſingulari cum induſtriâ, & fide verſatur, ex ipsâ rei
noui-

nouitate ſuſpectus, & coniectus in carcerem ab Antiſtite Patauino, moxque ab eodem dimiſſus perhonorificè fuerat. Cumque acriùs denuo in proximorum ſalutem incubuiſſet, è magnis diurnis, nocturniſque laboribus lethali morbo correptus, ex hac vitâ migrauerat, cum alijs miræ cuiuſdam ſanctimoniæ relictis indicijs, tum verò quod qui ante obitum ſubniger fuiſſet, ac vultu deformior, in eiuſdem demortui facie tantus repentè nitor, ac venuſtas apparuit, vt eo ſpectaculo Codurius, conſors prouinciæ, animum exſaturare, & præ lætitiâ fletum cohibere non poſſet. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauiſus IGNATIVS, è Caſinate Romam vnà cum Ortizio peractâ commentatione regrediens; obuium habuit in itinere Franciſcum Stratam Hiſpanum, præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea non ignotum: qui cum è cuiuſdam principis viri familiâ, pertæſus aulicæ vitæ, militandi causâ Neapolim peteret, vno IGNATIJ congreſſu, atque ſermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à ſæculi ſtipendijs ad CHRISTI vexilla facili negotio traduci ſe paſſus eſt; ac varijs deinde locis, eiuſdem IGNATIJ miſſu, & Societati noſtræ, & rei Chriſtianæ vniuerſæ concionator egregius haud

mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam IGNATIVS reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alij rebus gerendis idonei diuino impulſu paucis diebus adiuncti ſunt.

Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Eucharistiæ reſtituunt. Cap. VII.

QVÆ dum ardens CHRISTI amore diligenter agit IGNATIVS, interim Patres cæteri, ſuâ quiſque prouinciâ bene geſtâ, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadrageſimam conuenere. Is fuit annus poſt CHRISTVM natum M.D XXXVIII. Tecto recepti ſunt à Quirino Garzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum, cœnobio proximam. Ibi in ſummâ omnes egeſtate precariò victitantes, communi conſilio ad rem Chriſtianam pro viribus adiuuandam aggreſſi, permiſſuq; Antiſtitum varia Vrbis templa ſortiti, concionibus primùm ciuitatem ad omne officium, atque virtutem vehementer accendere: deinde etiam veteri Eccleſiæ inſtituto plebem,

bem, pueroſque Chriſtianâ catecheſi (quæ iamdiu obſoleuerat) vicatim erudire inſtiterunt. Ac licèt pijs eorum ſtudijs dæmon omni conatu ſe opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim aſſiduitate dicendi, hortandique, cum alia multa propediem aſſecuti ſunt, tum verò præcipuè, vt ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ frequens vſus (quo nihil eſt humano generi ſalutarius) diaboli fraude iampridem extinctus, magno vtique Chriſtianæ Reip. commodo in principe, magiſtrâque orbis terrarum Eccleſiâ reuiuiſceret. Ex quo deinde paulatim effectum eſt, ijſdem ſcilicet adiutoribus, non ſolùm vt in Italiâ, Galliâ, Hiſpaniâ, cæteriſque catholicis Europæ regionibus, verùm etiam vt in ipsâ Indiâ; atque adeò in vltimis terris, vbi paulò ante ferales dæmonum dapes, & nefaria ſacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorum gaudio, per pœnitentiæ ſacramentum frequenter elutis animi ſordibus, diuina paſſim conuiuia celebrentur.

Fał-

Falſis criminibus circumuenitur Ignatius, & abſoluitur. *Cap. VIII.*

QVÆ nimirum ſatanas futura præſagiens, ipſis rerum initijs per ſe, ſuoſque ſatellites obuiam ire non diſtulit. Auguſtinus quidam erat ex Eremitanâ familiâ concionator prorſus indignus eo nomine, atque ordine. Is Lutheri impij ſectator occultus, per ambages identidem pernicioſa dogmata ſpargebat è pulpito: ac miris artibus auditores à rectâ in Deum fide, atque à Romani Pontificis auctoritate ſenſim abducere conabatur. Id autem eò fidentiùs, quòd per eos fortè dies Pontifex aberat, maximis de rebus quæ ad ſalutem Eccleſiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonenſis, Nicæam vſque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam: ne ad perniciem animorum latiùs manaret; communi conſilio totam ipſi cognoſcere, atque inueſtigare non dubitant, ad eum concionatorem audiendum cum cæterâ multitudine ſemel, iterumque conueniunt: quæ ratio diſputandi ſit, qui ſcopus totius orationis, diligenter attendunt. Neque verò, peritos

dog-

dogmatum, quæ per id tempus in controuerſiam vocabantur, diabolici miniſtri fefellit aſtus, ac latens lupi ſub ouis pelle rapacitas. Itaque ſatis iam compertâ atque exploratâ re, primùm ex Euangelij præceptis priuatim ad hominem adeunt: quid ad ſe delatum, quid auribus ipſimet ſuis deinde perceperint, ijs potiſſimùm verbis exponunt, quibus non de populi modò ſalute ſeſe, verùm etiam de ipſius, qui populum peſtiferâ contagione inficeret, pro Chriſtianâ charitate ſolicitos eſſe demonſtrent: rogant, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambiguè dicta, quæque ad contemptum Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiaſticarum traditionum, ac rituum facilè trahi poſſint, ad Conciliorum decreta, normamque ſinceræ fidei quamprimùm interpretetur: vtique à deprauandâ Romanâ ciuitate, atque à perturbando ipſo veritatis fonte in poſterum abſtineat. Ille (qui faſtus hæreticorum eſt) homines nimirum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primò eleuare, & eludere: deinde vbi ſe variis vrgeri, ac premi argumentis, & rationibus vidit, verſante animum ſimul irâ, metuque, pauca præfatus, quæ ad occultandam in præſentiâ improbitatem valerent; cum inanibus promiſſis Dei famù-

famulos ab ſe dimiſit. Deinde vt ſe è timore collegit, diabolicis actus furijs, & amicorum opibus fretus, quos ille ſibi multos, potenteſque parauerat, ad inſtitutam agendi conſuetudinem pari ſcelere, atque impudentiâ redijt. Quod vbi ſenſere Patres, in re tam atroci, tamque periculosâ nequaquam lenibus rati opus eſſe remedijs; conſilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ ſtudioſis, dignum ſacræ Theologiæ Doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palàm, & ex ſuperiore loco ſuis ipſi concionibus refutarent. Id ergo cum facere inſtituiſſent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognitâ re, Lutheranus vehementer excanduit; vocatiſque ad ſe confeſtim amicis rabiem, doloremque ſuum impertijt, etiam atque etiam obteſtans; ne tantam, ac tam inſignem iniuriam inultam eſſe paterentur. Illi, & eâdem laborantes opinionum inſaniâ, & magiſtri ignominiâ valde commoti, factâ conſpiratione, IGNATIVM, & ſocios omni dolo per fas, ac nefas euertere, nec modò famâ, ſed etiam, ſi res procedat, vitâ ſpoliare conſtituunt. Primùm igitur totâ Vrbe fictis criminibus diſſipant, IGNATIVM, ſociosque omni ſcelerum genere coopertos, tum in Hiſpaniâ, tum in Galliâ, quin etiam

nuper

nuper Venetijs ſalſæ religionis, & probri, flagitijque damnatos, & elapſos è iudicum manibus, ad corrumpendam iuuentutem ſpecie pietatis Romam ſe contuliſſe; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios criminando, accuſandoque per ſummam iniuriam quærere, vt ſibi apud imperitum vulgus famam ſanctitatis, eruditioniſque concilient. Cum aures nacti ſecundas, hæc, & alia id genus quàm appoſitiſſimè ad veritatis imaginem, & per ſe ipſi, & per emiſſarios oppido fererent; tantam in inuidiam; & odium breui ſeruos Dei adduxerunt, vt eos multi iam quaſi facinoroſos, ac fugitiuos horrerent: ipſorumque congreſſum, & conſuetudinem vulgò refugerent. Cumque iam res è ſententiâ flueret, læti ſucceſſu aduerſarij, præterea promiſſis ingentibus onerant, ſubornantque qui ijſdem ferè nominibus, quæ ſparſa in vulgus fuerant, apud Vrbis Præfectum inſontes accuſet. Has verò partes inexpiabili ſcelere ſibi deſumpſit Michael Hiſpanus quidam, qui iam ante Pariſijs in IGNATIVM debaccatus, ac deinde ſingularibus ab eodem IGNATIO, lucrandi fratris mirabiliter cupido, prouocatus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt ferè fit) minimè vulgari perfidiâ, atque impietate

tate rependit; atque vt IGNATIVM, & ſocios familiariter nouerat, confictis quàm maximè ad ſimilitudinem veri criminibus, apud Præfectum ſanè magnam in ſuſpicionem cunctos adduxit. Omnino res erat inſigni infamiâ; nec modò in Vrbe vulgi ſermonibus terebatur, ſed apud exteras quoque nationes, atque prouincias aduerſariorum nuntijs, ac litteris percrebuerat, IGNATIANOS cum ſuo capite, denique manifeſtorum ſcelerum, hæreſiſque conuictos teneri: videlicet, vt quas noxij variis locis effugiſſent pœnas, eas iuſto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro perſoluerent. Interea IGNATIVS totius machinationis nequaquam ignarus, fretuſque tum præclaro conſcientiæ teſtimonio, tum etiam CHRISTI promiſſis, qui ſe illi Romæ propitium ſpoponderat fore, omnes inimicorum impetus, totamque belli procellam inuicto animo ſuſtinebat; Deumque vnà cum ſocijs pro aduerſariorum ſalute precabatur aſſiduè. Iamque cauſæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epiſtola, quam antea Michael, recentibus quibuſdam IGNATIJ meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientiâ, & charitate flectuntur) ad ami-

cum

cum neſcio quem ſummâ cum IGNATIJ, & ſociorum laude perſcripſerat. Ea videlicet epiſtola delationis cauſam iugulauit. Namque vbi iudicij aduenit dies, citato ad Tribunal IGNATIO, multa in eius vitam, ac mores improbè mentitus eſt Michael. Ad quæ cum IGNATIVS admodum ſedatè reſpondiſſet, prolatâ ad extremum epiſtolâ, ac recitatâ, inſtitit ab aduerſario quærere, nunquid earum rerum meminiſſet? Num chirographum agnoſceret? Tum ille, re inopinatâ perculſus, victuſq; conſcientiâ repentè palleſcere, titubare, frigido ſudore perfluere. Quod vbi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuerſinus, vir prudens, & in cauſis cognoſcendis apprime verſatus) confeſtim ſuſpicatus coitionem, ac dolum, datâ operâ Michaelem diligenter interrogat; cumque non obſcuris veſtigijs ad ipſa fraudis cubilia perueniſſet, ſeuerum calumniæ vindicem ſeſe præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam IGNATIO pro ipſius periculo deprecante) inſuper mulctauit exſilio. Poſt hæc IGNATIVS flagitare, & vrgere, vt duo conſpirationis nefariæ principes, quorum alter Mudarra, alter Barreria vocabatur, Hiſpani ambo, quæ priuatim in circulis, cœ-

tibuſque

tibuſque iactarant, eadem coram Præfecto palàm, ac legitimè exponerent, vt ſibi diluendi crimina, & ſe, ſocioſque purgandi copia fieret. Miſſo igitur viatore, vadimonium obire coguntur. At illi veteratores, & callidi, & cum in foro, iudicijſque diu, multumque verſati, tum etiam recenti Michaelis malo facti cautiores, vbi ad tribunal adfuere per ſummam diſſimulationem ſe de IGNATIO, ac ſocijs, & ſentire quàm optimè, & ad eam diem ſenſiſſe reſpondent: neque vllum eſſe crimen, quod ipſi quidem in eorum vitam, moreſque conijciant. Atque hæc, & alia eiuſmodi coram iudice: rati nimirum fore, vt IGNATIVS præclarè ſecum actum exiſtimans, quòd imminens calumniæ periculum euaſiſſet, tam illuſtri præſertim acceptâ ſatisfactione, proinde quieſceret. At ille multa, ac magna, quæ ad iuuandam Eccleſiam pertinerent, mente, ac cogitatione complexus; verituſque ne ſi quid ſuſpicionis incommodæ, aut ſi qua dedecoris nota naſcenti Societati adhæreſceret, vel omnes in poſterum ipſius conatus irritos redderet, vel certè magnum rebus gerendis impedimentum afferret; à Præfecto etiam atque etiam poſtulare, ne fictæ aduerſariorum palinodiæ fidem haberet, eos quippe

alia

alia tum ſermonibus, tum per epiſtolas longè, latèque vulgaſſe, ac quæ tunc ad tempus accomodata, iudicij metu perteriti dixerint; quæ niſi à magiſtratibus rite cognita, & quæſita publicè coarguantur, malo videlicet publico per ſummum nefas hæſuram in Societate magnam infamiam. Proinde iure ſe poſtulare, vt in ſua dicta, vitamque omnem diligenter inquirat; ſe ſuoſque ad cauſam vſque cognitám in vinculis habeat, ac prout re ipsâ compererit, ita pronunciet. Hæc igitur, & alia id genus, IGNATIVS. Contra aduerſarij, veriti ne ſi quæſtio perageretur, ingenti ſuo periculo, ac damno paterent ipſorum artes, atque mendacia, per ſe, ſuoſque omni ope contendere, ac niti, vt Præfectus ab inſtitutâ cognitione deſiſteret. Iamque, vtpote qui plurimùm opibus, & gratiâ poterant, in ſuam ſententiam non modò Præfectum, ſed Legatum etiam, qui Vrbi, pro Pontifice, ſummo cum imperio præerat, Cardinalem Neapolitanum adduxerant. Quinetiam ex ipſiſmet IGNATIJ ſocijs non deerant, qui, aduerſarijs iam à ſuſceptâ actione deterritis, & ſponte cedentibus, non vltra inſtandum, vitandas lites, paci, & quieti conſulendum eſſe cenſerent. At verò IGNATIVS in poſterum longè

pro-

proſpiciens, eoque iudicio non tam ſuam quàm CHRISTI Domini cauſam agi prudentèr animaduertens, nullis neque minis, neque promiſſis, nec ſuaſionibus de ſententiâ deduci ſe paſſus eſt. Cumque omni ad eam rem conatu non ſemel adhibito, propter aduerſariorum gratiam, atque potentiam nihil planè proficeret; non dubitauit, conſulto per ſacrificia, preceſque Deo, ad ipſiuſmet Pontificis maximi fidem, opemque confugere, qui Nicæâ per eos dies, adulta iam æſtate, redierat, & in Tuſculano ſeceſſu valetudinis cauſâ morabatur. Facili ergo ad Principem aditu, quo die venit, admiſſus IGNATIVS; Latino ſermone (quippe qui nondum ſatis Italicè noſſet) eidem ex fide retulit, quo conſilio à militari vitâ ſeſe ad animorum auxilium, atque ad litterarum ſtudia tranſtuliſſet; ac dum rem Chriſtianam pro virili parte adminiſtrat quoties, quot locis, quibuſue nominibus accuſatus, & abſolutus fuiſſet. Nuper etiam ab Hieroſolymitanâ peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipſe non ignoraret) ſe, cæteroſque eiuſdem inſtituti, laboriſque ſocios, qui ſe, vitamque ſuam ad Chriſtianæ religionis amplificationem Sedi Apoſtolicæ mancipaſſent, cum maximè in

Vrbe

Vrbe Romà populum docere inſiſtunt, paratique in omnem quamuis arduam, atque longinquam expeditionem, eiuſdem Pontificis reditum, nutumque auidè præſtolantur; circumuentos repentè iniquorum inſidijs, & ſummam in inuidiam non modò in vrbe, ſed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magiſtratibus obtinere poſſe, vt, iacta in ſuos mores, vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ vtilitatis, & nominis rationem (quamuis ea per ſe negligenda non ſit) minus antiquam eſſe: ſed quoniam eodem iudicio, & ipſorum exiſtimatio, & animarum ſalus agatur (omnium enim, qui ad rem publicam accedant, rationes, non veritate ſolùm, ſed etiam famà niti) petere ſe, & orare, ne grauetur pro ſuà ſapientià, ac poteſtate perficere, vt Præfectus Vrbis inchoatam quæſtionem primo quoque tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente, contra paucorum factionem, opeſque, nullum inopiæ, ac ſolitudini præſidium fuiſſe videatur. Sub hæc audita Pontifex bono eſſe animo iubet IGNATIVM, & collaudatà (quod antea fecerat) ipſius & ſociorum induſtrià, & pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium vtique reddat

IGNA-

IGNATIO, cauſam rite cognoſcat, feratque pro veritate ſententiam. Equidem hoc loco adeſſe mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cœli cardines otiari, non minus ineptè, quàm impiè fabulantur. Ex ijs quippe quæ conſequuta ſunt, nemo ſanus paternam cœleſtis numinis curam, ac prouidentiam in ſuos, non clarè perſpiciat. Cum enim tota aduerſariorum actio eâ maximè calumniâ niteretur; IGNATIVM, ſocioſque varijs locis iure damnatos, ambuſtoſque iudicij flammâ per dolum effugiſſe; cumque longum, & operoſum eſſet, nemine præſertim neceſſaria in eam rem impendia ſubeunte, ex tam remotis, disiunctiſque prouincijs rei geſtæ ſeriem litteris conſignatam, teſtibuſque firmatam ex forenſi formulâ petere; planè diuinitus factum eſt, vt quotquot in Italiâ, Galliâ, Hiſpaniâ IGNATIJ iudices exſtitiſſent, ſub ipſum ferendæ ſententiæ tempus Romam ferè omnes alius aliâ de cauſâ conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiſcopi Toletani Vicarius, is, qui Compluti primùm de IGNATIJ famâ, capiteque cognorat, grauibus de cauſis Neapolim à Cæſare miſſus, in reditu commodùm Romæ ſubſtiterat. Venerat eòdem è Galliâ

Pari-

Pariſienſis Inquiſitor Matthæus Ori Dominicanus, apud quem IGNATIVS, vt ſupra dictum eſt, ſemel iterumque ab improbis fuerat accuſatus. Denique in tempore Gaſpar etiam Doctus à Venetijs adfuit, qui habitæ in ea vrbe in IGNATIVM quæſtioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduerſariorum commenta detexere, cum ſummâ teſtificatione virtutis, ac pietatis IGNATIJ. Præterea litteræ ciuitatum, apud quas Italiâ totâ Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ magnum pondus ad illuſtranda ipſorum merita, & refellendas iniquorum calumnias attulere. Iam verò Hercules quoque, ſecundus hoc nomine, Dux Ferrarienſium, qui patribus familiariter vſus, ijſdemque peccata ritu Chriſtiano confeſſus, ex eorum etiam manibus corpus Domini ſumpſerat; libentiſſimè fecit non modò, vt per Epiſtolam, ſed etiam vt per legatum perſpectæ ipſorum innocentiæ, ac ſanctitati debitum teſtimonium, laudeſque tribueret. Quibus rebus adductus Vrbis Præfectus, vrgente præſertim Pontificis iuſſu, quamquam aduerſarijs omni ſtudio contra nitentibus, denique ſuâ ſententiâ IGNATIVM, & ſocios omni non modò culpâ, ſed etiam culpæ ſuſpicione liberauit ver-

 bis

bis ampliſſimis, eiuſque ſententiæ, ad vindicandam inſontium famam, varias in prouincias teſtato deſcripta exempla dimiſſa. Quibus ex rebus dici vix poteſt quantum Patribus vbique honoris, & exiſtimationis acceſſerit. Atque hac maximè ratione diu ſuppreſſa atque occultata veritas extulit aliquando ſeſe, ac malitiâ ſuperatâ, proceſſit in medium: quæque machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam, atque adeò præfocandam artificiosè parauerat, ea ipſa, moderante rem numine, in eius maximè decus, & incrementa ceſſere. At verò inſidiatorum longè diſſimilis fuit exitus. Namque adminiſter conſceleratæ calumniæ Michael, fraude patefactâ (quemadmodum dicebamus) in exilium actus eſt: Mudarra verò, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifeſtis hæreticarum opinionum criminibus tenerentur; alter maturè ſibi fugâ conſuluit, effigiemque ſuam pro ſe iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehenſus, & causâ cognitâ, perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente reſipuit; eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremum vſque ſpiritum aſſedit; quæque illi tempori tribui ſolent, pietatis, & cha-

charitatis officia præſtitit. Porrò Lutheranus ille concionator, qui totam conſpirationem, ſceluſque conflarat, intra catholicorum caſtra per fraudem aliquandiu verſatus, cum religionis, ac pudicitiæ ſimulationem vltra ſuſtinere non poſſet, laruâ depoſitâ, palàm fidei, & continentiæ bellum indixit, atque ad optata hæreticorum luſtra, popinaſq; ſe contulit.

Ignatius, & cæteri Patres de conſtituenda Societate deliberant. Cap. IX.

HAC igitur falſæ accuſationis procellâ IGNATIVS ſocijque defuncti, primùm omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuerſi communiter, & ſinguli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias; deinde, partim quòd aliqui ſubinde ad IGNATIJ inſtitutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è ſuo numero varias in vrbes atque prouincias iam tum rogatu Principum à ſummo Pontifice deſtinari; viſum eſt faciendum, vt de ſtabiliendâ quàm maximè ad Dei gloriam, ſalutemque animarum Societate, primo quoque tempore inter ſe conſulerent. Ad eam quippe diem, communi tantum offi-

cio, ac pietate ducti, ſine certis & proprijs legibus, ac magiſtratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiunijs, & ſacrificijs in eam rem quàm accuratiſſimè adhibitis, quotidianæ vitæ munera, laboreſque ita partiti ſunt, vt diurna tempora Dei verbo, conſuetiſque functionibus; nocturna verò priuatis inter ſe colloquijs, & neceſſariæ conſultationi darent. Primâ igitur nocte quæſitum eſt, vtrum Pontificis iuſſu digreſſi, prout ſe daret occaſio, ſuam quiſque ſine aliorum conſenſu, vel reſpectu rem agere; an potius, quamquam corporibus, lociſque diſiuncti, animorum tamen conſpiratione, & meritorum communione, vt adhuc fuerant, ſic in poſterum coniuncti eſſe deberent. Dictiſque ſine variatione ſententijs, nullum fuit dubium, quin tam ſuauis, tamque arcta ſocietas, Dei prorſus munere ex tam diuerſis moribus, linguiſque coalita, omni conatu, ſtudioque retinenda foret; tum ne qua Spiritui Sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam conſenſionem adducti; tum verò, ne concordiæ, atque vnitatis bonum amitteretur, quo nihil eſt ad res magnas, atque arduas moliendas, & obſtantia quæque perrumpenda valentius. Cum hæc, & alia multa in eam ſen-

ten-

tentiam ingenti alacritate, & gaudio ſpirituali pro ſe quiſque dixiſſet, magnopere incenſis ad mutuam charitatem, & beneuolentiam animis, cœtus ille dimittitur. Proximo deinde conſeſſu de religione relatum eſt, placeret ne ad vota duo Paupertatis, Caſtitatiſque rite ſuſcepta, tertium perpetuæ item Obedientiæ adiungere, & è ſuo corpore eligere, qui cæteris amplâ cum poteſtate præeſſet. In eam rem, quod maioris momenti videbatur eſſe, diem proferri placuit, ſpatiumque ſeorſum ſingulis ad deliberandum dari, atque interim inſtauratis precationibus, & ſacrificijs, diuinæ ſapientiæ lumen, opemque diligenter expoſci. Vt igitur eius conſultationis dies aduenit, omnium in vnum congruere ſententiæ, quandoquidem CHRISTVM Dominum, ac magiſtrum ſibi pro viribus imitandum cuncti ſuſceperant; quoniam ille ſeſe perfectum, atque integrum holocauſtum Deo Parenti pro ſalute humani generis obtuliſſet, prorſus oportere, vt ipſi quoque pro ſuo modulo Chriſtum effingerent: ac quemadmodum ſingulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipſum per caſtimoniam Deo immolatum eſſet, ſic animus quoque ante cœleſtes aras, per obedientiam ſpi-

ritualis victima caderet, præſertim cum hoc ſacrificio nullum diuinæ maieſtati gratius, aut ſuauius eſſe conſtaret. Ergo ſine controuerſiâ deligendum videri, cui omnes in terris, tanquam CHRISTO parerent; cuius in verba iurarent; denique cuius ſibi nutum, ac voluntatem inſtar diuini cuiuſdam oraculi ducerent. His ita conſtitutis, deinceps quæſitum de huius ipſius poteſtate, vtrum certo dierum ſpatio definitam, an verò perpetuam eſſe oporteret. Perpetuam eſſe placuit omnibus, idque cum alias ob cauſas, quas commemorare hoc loco neceſſe non eſt; tum verò vt negotia grauiora quæ ad conficiendum non modò plenæ libertatis, verùm etiam longi ferè temporis indigent, leniter, & ex animi ſui ſententiâ poſſet ad exitum ſine vllâ trepidatione perducere. Additum ad hæc, vt Societatis candidati, cum alijs experimentis; tum verò præcipuè ſpiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infimis publici alicuius valetudinarij miniſterijs probarentur. Itemque, vt quicumque Societatis inſtituta profiterentur, ij ad tria ſolemnia vota, quæ nobis cum alijs dicatis Deo familijs ferè communia ſunt, quartum nominatim adiungerent; quaſcumque ad fidelium vel infidelium terras Chri-

ſtianæ

ſtianæ rei cauſâ Pontifici maximo ipſos mittere placuiſſet, eò ſine vlla tergiuerſatione, atque adeò ſine vlla non modò mercede, ſed ne viatici quidem petitione proficiſcendi. Ac ſimul conceptâ verborum formulâ ſeſe obſtringerent, puerili ætati per catecheſim erudiendæ; quòd hoc remedio, nullum fermè efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac prauæ religionis prohibenda contagia. Atque hoc maximè quarto voto à cæteris religioſis minima Societas noſtra diſtinguitur. Hæc igitur, & alia id genus nonnulla per eos dies ab IGNATIO, patribuſque decreta ſunt: eidemque IGNATIO negotium datum, vt ea in ſummam redacta Pontifici maximo primùm Apoſtolicâ auctoritate ſancienda, atque approbanda proponeret; deinde vt eadem ipſe poſtea per otium fuſiùs explicaret, ordinaretque, & quàm accomodatiſſimas ad Societatis vocationem, & ſpiritum leges, canoneſque præſcriberet.

Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt.
Cap. X.

SVB hæc ferme decreta, Pontifex Maximus aliquot operarios ab

IGNATIO in varias agri Eccleſiaſtici vineas poſtulauit. Id noſtræ Societati fuit Apoſtolicæ peregrinationis exordium. Rainutio Farneſio Cardinali, eximiâ ſpe ſummæ virtutis adoleſcenti (qui multò deinde poſt, maturâ virtute vir, Bononienſis Epiſcopus obijt) per eos dies cum ampliſſimâ poteſtate legatio Parmenſis obuenerat. Huic, Pontificis iuſſu, legationis comites, & rerum ſpiritualium adminiſtri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab IGNATIO dati: Senas verò in Etruriam, Paſchaſius ad inſtaurandam ſacri cuiuſdam cœnobij diſciplinam ab eodem Pontifice miſſus eſt. In Aenariam, ſeu Inarimem inſulam, pacificationis gratiâ non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomanos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de cauſis abijt. Ac per idipſum tempus etiam in extremas terras primùm Societati patuit aditus. Braſilicam oram, & præterea quidquid inter inacceſſum olim bonæ ſpei promontorium, vltimoſque Sinas interiacet maritimi tractûs, Indo, & Gange ſuperato, Luſitani, armatis claſſibus, ante annos aliquot, ingenti auſu, & labore, æquè fortiter, ac feliciter, aperuerant. Neque Ioannem hoc nomine tertium Luſitaniæ Regem inſigni virtute,

tute, ac pietate virum, vlla magis angebat cura, quàm vt barbaras illas nationes à miſerâ dæmonum ſeruitute ad vnius veri Dei notitiam, cultumque traduceret. Atque ob idipſum, quos in ea mitteret loca præcones Euangelij, & moribus, & eruditione præſtantes, totâ Europâ impendio conquirebat. Eius rei conſcius Iacobus Gouea, is, qui Pariſijs in ipſo virgarum periculo ſingularem IGNATIJ fidem virtutemque ingenti cum admiratione cognorat, procul dubio ſtatuit, illum, & ſocios ad Indicam expeditionem fore quàm accomodatiſſimos, quoniam quidem ab Hieroſolymæ acceſſu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italiâ ſubſtitiſſent. Neque tamen quidquam eius conſilij ratus impertiendum Regi, antequam ipſius IGNATIJ voluntatem exploraſſet: pro amicitiâ ad illum ſcribit, quàm libente Luſitaniæ Rege, quàm ſpatioſus bonorum induſtriæ, pietatique campus in Indiâ pateat. Sibi quidem, quando illum, & ſocios ab Hieroſolymitanâ curatione arceat bellum, ſanctiſſimis ipſorum ſtudijs prouinciam in primis aptam videri. Si conditio placeat, vltro ſemet apud Regem totius negotij fore interpretem pollicetur. Ad ea, cum gratiarum actione reſcripſit

IGNATIVS, neque ſe, neque ſocios eſſe iam ſui iuris, quippe qui ſummo CHRISTI Vicario ſemetipſi perpetuo nexu Obedientiæ mancipaſſent. Proinde agendum eſſe cum Romano Pontifice. Quidquid ille iuſſiſſet, id verò ſine morâ facturos. Quo accepto reſponſo Gouea, cum facilè ſperaret à Pontifice impetrari poſſe; rem totam Regi ſuo per litteras aperit, ipſumque exemplar epiſtolæ IGNATIJ ad eum mittit cum ſummis illius, & ſociorum laudibus, etiam atq; etiam ſuadens, vt eiuſmodi virorum operâ potiſſimùm vtatur, neu tam præclaram occaſionem elabi patiatur è manibus, cui ſimilem fortaſſe nullam ſit in poſterum habiturus. Haud incaſſum adhibita hortatio. Quippe Rex, & ſuâ ſponte iam incitatus, & Goueæ talis viri monitis, & auctoritate permotus, confeſtim Petro Maſcareniæ, ſuo apud Pontificem Maximum Oratori mandat mox in Luſitaniam redituro, det operam vt quàm plurimos ex IGNATIJ diſciplinâ ſecum deducat, Euangelij causâ mittendos in Indiam, eâque de re cum IGNATIO quamprimùm agat: ſi res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipſo Pontifice tranſigat. Vtique ne ſine tali comitatu reuertatur ad ſe. Hoc tam ſeuero mandato legatus ac-

cepto

cepto ſine cunctatione IGNATIVM conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ beneuolentiæ; mandatum ſui Regis exponit, Patreſque minimùm ſex in miſſionem Indicam poſtulat. Ad quem ille ſubmiſsâ oratione, tam honorifico Regis de ſe iudicio gratias cum egiſſet, eadem ferme, quæ ad Goueam reſpondit: quod ab ſe petatur, totum id è ſummi Pontificis voluntate, imperioque pendere. Qui tamen, ſi, quid ego ſentiam, quæris (inquit IGNATIVS) vnum, aut alterum fortaſſe tibi conceſſerit, plures verò nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem poſtulato perſiſteret, Dei fidem, & hominum teſtans, nuſquam operam collocari fructuoſiùs poſſe; tum IGNATIVS, quaſi futura præſagiens, familiari, ac placido vultu: Deus inquit, meliora, clariſſimè orator, quippe ſi è tam exiguo numero, ſex vnam dumtaxat in prouinciam demas, quantulum, quæſo, reliquo terrarum orbi ſupererit? Neque tamen idcirco ille ab incœpto deſiſtit. Quoniam IGNATIVM flecti poſſe diffidit, ad ipſum adit Pontificem, narrat quid ſibi ab Rege mandatum ſit, ſupplicitet etiam atque etiam obſecrans, ne in tam honeſtâ cauſâ, tamque piâ, fruſtrari ſe. Regemque ſuum conceptâ peroppor-

tuni ſubſidij ſpe patiatur. Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Romà potiſſimùm, vt par erat, peti ſacri Euangelij nuntios, & inſuper, tanto Regi, tamque de Romanâ Eccleſiâ bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet, ſeruis Dei ad omne paratis obſequium abuti pro poteſtate videretur (qua erat lenitate, ac ſapientiâ vir) audito legato, rem ipſam probauit, de numero ad arbitrium reiecit IGNATIJ. Is proinde (ſanè quàm ægrè ferente Maſcareniâ, neque tamen aſpernante quod datum eſt) poſt multas in eam rem fuſas ad ſuperos preces, quemadmodum antea ſignificauerat, duos dumtaxat glorioſo muneri deſtinauit, Simonem Rodericum Luſitanum, & Nicolaum Bobadillam: qui cum idcirco Romam euocatus, grauiter iſchiade laboraret, neque legatus Regius maturo iam reditu expectare diutius poſſet; ægro Bobadillæ, ſibique vicem ereptam dolenti, Franciſcus Xauerius repentè ſufficitur. Erat omnino laborioſa prouincia, iterque longinquum: & cum ferè nullam in ſpem reditûs, tum verò in apertum penè quotidie vitæ diſcrimen. Sed quæ alios ab eiuſmodi conſilio retardaſſent, ea ipſa incitamenta fuere Patribus; cum ſe quiſ-
que

que tali ſorte præ cæteris beatum exiſtimaret. Ac Simon quidem paratâ in Luſitaniam naui celeriter anteceſſit, ac deinde Regis Luſitaniæ iuſſu, procerumque rogatu, quamuis inuitus, in eâdem prouinciâ ſubſtitit. Xauerius autem, vbi delatum ad eum eſt, confeſtim exiluit gaudio, datoque ſibi tempore, vix quod ſatis eſſet ad laceram, attritamque tunicam reſarciendam, & ſalutandos fratres, cum legato poſterà die profectus eſt, immortales agens Domino gratias, quòd ſe denique voti compotem effeciſſet. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in vltimis regionibus, animarum, iam ante miſerari, &, meſſis potiſſimùm Indicæ magnitudinem crebris conſueuerat vſurpare ſermonibus. Quin etiam per quietem non ſemel erat ſibi viſus Aethiopem in humeros ſuſtuliſſe vſque adeò ponderoſum, vt ipsâ oneris magnitudine excitaretur è ſomno mirè defatigatus, membriſque omnibus dolens: continuòque rem omnem Iacobo Laini patefaciebat eiuſdem cubiculi ſocio. Hæc igitur fuere noſtris hominibus Pontificiæ miſſionis initia: Patreſque in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum auctâ Societate, inſtitutiſque, ſupplementi causâ, totâ fermè Europâ collegijs, domibuſue,

res

res eas Deo duce, atque adiutore geſſere; quæ proprio, & quidem iuſto volumine ipſæ per ſe ad enarrandum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap. XI.

NEQVE verò IGNATIO, & cæteris, qui remanſerant Romæ negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M.D.XXXVIII. inſignis annonæ caritate, ac per hyemem precipuè tantâ frugum inopiâ, vt paſſim iacentes in publico pauperes frigore, fameque confecti, miferandum in modum expirarent. Quo ſpectaculo commotus IGNATIVS, tantæ calamitati ſibi omni ope ſubueniendum putauit. Iamque è Garzonij villâ, cum ſuis in Vrbis frequentiora loca migrauerat, laxiore ſibi ab amicis domo conductâ, ad circum Flaminium, in eâ regione, quæ ſancti Angeli ad forum Piſcarium hodie dicitur. In eius igitur domûs amplâ cœnatione fœno, ſtraguliſque diſpoſitis, & in pauperum alimenta eleemoſynis vndique corrogatis, in omnes partes dimiſit, qui in id hoſpitium, vt quemque periclitantem extremâ inopiâ inueniſſent, vel inter

manus,

manus, prout res ferret, vel geſtatoriâ ſellâ deueherent. Cum ſtrenuè curaretur, adhibitis etiam, vbi opus eſſet, adiutoribus, baiuliſque, breui numerus decumbentium ad quadringentos aſcendit. Hic verò, eodem IGNATIO præſide ac duce, Patrum, fratrumque ſeſe charitas, ac virtus exercuit. Diluculò quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præſtò aderant. Inde ad ſua quiſque officia diſcurrere ſine vllâ perturbatione, vel tumultu; alij recèns illatos pauperes clementer exuere, &, calidâ elutis corporum ſordibus, in lectulo collocare; alij aſſidere languentibus, eoſdemque amiciſſimis conſolari verbis. Hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde miſſos inſtruere: illi fercula inferre, & longâ inediâ propemodum enectis pretioſa inſtillare liquamina: hi cubilia ſternere, illi ſcopis pauimenta purgare: denique certatim omnes munere ſuo ita fungi, vt præclarè teſtarentur, in minimis illis agnoſcere ſe Regem regum, & dominum dominantium, neque verò corpora ſolùm egentium, ſed animi quoque eâdem operâ curabantur. Plurimi quippe rudes, Chriſtianæ doctrinæ præceptis probè inſtituti, multi à turpi quæſtu, fraudibuſque deterriti, & quod caput eſt, ſacrâ omnes confeſ-

ſione

ſione expiati, ac pane cœleſti longo interuallo refecti ſunt. Deinde, vt aliqui conualuerant, ſuccedentibus inuicem alijs, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ ſubſidio dimittebantur. Ea res per Vrbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit IGNATIO. Atque ad eam Chriſtianæ humilitatis, charitatiſque officinam viſendam interdiu promiſcua turba, noctu verò etiam viri principes ventitabant; ac tanta fuit exempli vis, vt quidam, cum præſentes non ſuppeterent ſibi nummi, depoſitis illico in vſus pauperum veſtimentis, domum ſeminudi reuerterint. Alij etiam ſanctâ æmulatione incitati, eiuſdem conditionis homines, quorum non deerat paſſim copia, hoſpitio ſuſceptos benignè curarunt. Multi præterea proceres, in glorioſi operis perfectionem, IGNATIO pecuniæ ſummam vltro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Auſtriacæ Caroli V. filię, Octauio Farneſio nuptæ, Placentinorum, & Parmenſium hodie Duci, pietas, ac beneficentia vel in primis enituit. Atque eius pecuniæ, cum IGNATIVS intelligeret, ſe vel maximâ eorum qui contulerant voluntate, partem aliquam in ſuas, & ſuorum neceſſitates erogare poſſe; tamen tantâ fuit religione vir, vt ne

obolum

obolum quidem, niſi in externorum pauperum commoda inſumpſerit, relatis in codicem accuratè nominibus, vt omnium prorſus ratio conſtaret. Atque hunc maximè in modum labor ad exactam vſque hyemem ſecundâ ciuitatis admurmuratione perductus. Ac vere demum ineunte, frumenta partim ab ijs, qui ſuppreſſerant, ſponte prolata, partim à magiſtratibus aliunde conuecta ſunt. Eâ re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad ſolitos quæſtus, & opificia redijt.

Confirmatur à Pontifice Maximo Societas. Cap. XII.

INterea, cum ad IGNATIVM ſtudio religionis aliqui ſubinde ſe adiungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulò ante ſuſcepti, quidquid à publicis occupationibus otij datum eſt, in eam ipſam rem diligentiſſimè contulit. Ac primùm totius inſtituti formulam (fuſiùs poſtea explicandam) ad certa capita dilucidè redegit, ac breuiter. Deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex maximus per autumni ferias è tur-

turbâ, negotiiſque Tibur ſeſe receperat; eam formulam auctoritate Apoſtolicâ ſanciendam eidem Pontifici ſuppliciter obtulit per Gaſparem Contarenum Cardinalem, de quo ſupra dictum eſt, ob egregiam virtutem, ſapientiamque Principi in primis acceptum, noſtrique ordinis amiciſſimum. Quam ille vbi perlegit; confeſtim, Spiritus, inquit, Dei eſt hic. Ac multa præterea in eam ſententiam adiunxit, quare conſideret recentem huiuſce manipuli ardorem tali tempore diuinitus excitatum, afflictis Eccleſiæ rebus non leui tum præſidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in tantâ re, ne minus conſultè quidpiam ſtatuiſſe videretur, totum negotium delegauit tribus viris è ſacro Collegio Cardinalium, apud quos minimum loci fore putauit gratiæ. In iis fuit Bartholomæus Guidicionius Lucenſis, vir diuini, humanique iuris apprime peritus, idemque nouarum religionum adeò non amicus, vt de iis ad certum numerum redigendis librum etiam conſcripſiſſe dicatur. Is, præiudicatâ iam causâ, collegas nequaquam propenſos in IGNATIVM, facilè in ſuam ſententiam adduxit, certamque propemodum, confectamque rem, conſilio, & auctoritate ſuâ pene diſcuſſit.

ſit. Quod vbi ſenſit IGNATIVS, parum præſidij ratus in hominibus eſſe, ad opem diuinam de more confugit. Ac præter ieiunia, ſupplicationes, cæteraque ad numen propitiandum adhiberi ſolita, cœleſtes inſuper hoſtias eo tantum nomine per ſe, & per amicos immolauit ad tria millia. Qua procuratione, intra finem anni vertentis, cum cæterorum, tum præcipuè Guidicionij ita immutatà voluntas eſt, vt cum de multitudine religionum cohibendâ idem quod antea omnino ſentiret, huic tamen refragari ſe vltra negaret poſſe, diuino videlicet monitu, & occultâ ſpiritûs operatione vehementer inſtinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumque ſpem varijs fruſtrationibus propemodum extinxerat, idem vnà cum cæteris collegis repentè placatus, ac fauens, rem, vltro ſuſcepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentiſſimo animo, & Societatem ipſam, & Societati inditum nomen rite, ſanctèque approbauit V. Non. Octobris, anno M.DXL. idque teſtatum voluit eſſe publicis litteris eodem die, locoquè datis; cum eo tamen, vt in vniuerſum ſocij ne plures ſexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quaſi appprobatio.

Si-

Siquidem triennio poſt, cum varijs locis, atque prouincijs Deo adſpirante conſtaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino ſublatus eſt, liberumque IGNATIO, & ſucceſſoribus relictum, cuilibet petenti Societatem dare. Quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias. Anno M.D.XLIII.

Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.

IGitur poſt multas difficultates approbatâ denique Societate; gratiæ primùm (vt æquum erat) actæ ſuperis, quorum benignitate res bene, feliciterque vertiſſet: deinde, quoniam in dies à Pontifice miſſio Patribus imminebat; è ſuo corpore Præpoſitum Generalem (ſic enim qui cunctis præeſſet appellare placuerat) primo quoque tempore deligere viſum eſt. Societatis autem ſtatus per id tempus erat eiuſmodi. Franciſcus Xauerius, & Simon Rodericus in Luſitaniam erant profecti. Petrum Fabrum Cæſaris Legatus Ortizius ad Vormatienſem conuentum Pontificis permiſſu in Germaniam adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius Iaius Brixiæ, Senis Paſchaſius agebant. In

Brutios

Brutios Nicolaus Bobadilla diſceſſerat. Cum IGNATIO Romæ duo dumtaxat è Patribus verſabantur, Salmeron, & Codurius. Tyrones verò, qui nomen dederant Societati, partim apud IGNATIVM erant, partim ſtudiorum causâ ab eodem Pariſios miſſi, neceſſaria ad bellum ſpirituale arma enixè parabant. Quidam etiam ad res domeſticas componendas in Hiſpaniam profecti; & concionibus iam tum, & colloquijs, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longè, latèque vulgauerant. Hoc Societatis ſtatu, cum Præpoſiti eligendi tempus adeſſet, Patres qui quidem in Italiâ erant, per litteras moniti, quod rei Chriſtianæ commodo facere poſſent, creandi Præpoſiti causâ ad Vrbem accederent; ſub initium Quadrageſimæ anni M.D.XLI. conuenere omnes, vno dempto Bobadilla, quem in oppido Biſiniano tum maximè res gerentem, abduci rurſus ab opere Pontifex noluit. Is, & cæteri, qui longiùs aberant, ſuum quiſque in ſchedulâ ſuffragium rite obſignatum, partim in diſceſſu reliquerant Romæ, partim deinde miſere incluſum epiſtolis. Ac primùm tridui ſupplicatio indicta, vetitumque inter ipſos de Præpoſiti electione colloquium eſt. Deinde coniectis in vrnam ſchedulis,

dulis, triduum inſuper continuatæ preces: ac ſeptimo denique die legitimè extractis, recitatiſque ſuffragijs, Præpoſitus declaratur IGNATIVS, nemine præter ipſum IGNATIVM diſcrepante: namque is conſultò, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo cæteros quodammodo notaſſe videretur, in ſchedulâ ſcripſerat, ſe ad eum accedere, in quem plurima ſuffragia conuenirent, vno ſe dumtaxat excepto. Igitur exploratâ iam numinis voluntate, ad IGNATIVM venerabundi accurrunt Patres. At ille, parendi nimirum longè, quam imperandi cupidior, ſeuero vultu iubet eos abſiſtere, negatque ſe munus viribus impar ſuis vllâ ratione ſubiturum; multaque feriò diſputat, cur alium potius quemlibet ſibi ſufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò poſſe transferri, eæ ipſæ vel maximè ſtudia eorum incendebant. Nihil enim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi moderatio atque ſubmiſſio. Quo factum eſt, vt nihil eorum quæ ad munus detrectandum IGNATIVS afferebat, aliquandiu non modò ad animum admitterent, ſed ne ad aures quidem. Sed poſt multam denique altercationem ægrè IGNATIVS tenuit, vt amplius in tertium diem obſe-

obſecratione protractâ, rurſus in ſuffragium iretur. Quo die cum idem prorſus omnium conſenſus extaret, neque iam locus tergiuerſationi videretur eſſe; tum IGNATIVS: *Quandoquidem vos in me potiſſimùm eligendo perſtatis*, inquit, *ego autem, meæ conſcius infirmitatis, veſtro iudicio ſalua religione aſſentiri nequeo; reliquum eſt, vt huiuſce controuerſiæ arbitrum deligamus eum, qui mihi à confeſſionibus eſt; quoque vt ſcitis, vtor diuinæ voluntatis interprete*. (Is erat ante conditam Societatem frater quidam Theodoſius ex ordine Minorum, cœnobij quod ad Sancti Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne fruſtra diutius tenderent Patres, eò faciliùs conceſſere, quòd minimè dubitabant, quin ipſorum ſuffragij prærogatiuam ille quoque ſuâ ſententiâ comprobaturus eſſet. Neque eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eum detuliſſet IGNATIVS, imbecillitatem ſuam corporis, animique commemorans, dein etiam atque etiam obteſtans, vt ſe tanto onere leuatum vellet; ille cognitâ re, tantum abfuit vt precibus IGNATIJ cederet, vt etiam obiurgauerit hominem, quòd tam exploratâ diuinâ voluntate, Spiritui Sancto diutius reſtitiſſet: & ſimul, ne diſſimu-
lationi

lationi eſſet locus, vltro adijt Patres, ac de ſuo reſponſo certiores fecit. Quibus rebus denique victus IGNATIVS omni ſpe in vno Deo rei bene gerendæ repoſitâ, dedit manus, diemque conſtituit x. Kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua ſeptem Vrbis templa ſimul omnes obirent, & in diui Pauli potiſſimùm (quoniam eius maximè Apoſtoli veſtigia ſequerentur) ſolemni profeſſione ſuæ religionis vota ſuſciperet. Vt igitur ea dies adfuit in eo templo ad ſacellum Beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia cuſtodiebatur, quod ſacellum ad imos gradus eſt aræ maximæ, ſub ipſam cœleſtis panis communionem, ipſe primùm qui ſacrificabat IGNATIVS, tum cæteri ſua quiſque vota clarâ voce de ſcripto ex Apoſtolici diplomatis formulâ nuncuparunt. Deinde ſumpto ex IGNATIJ manibus corpore Domini, poſt gratiarum actionem, ſacratiſſima eius ædis loca religioſè cum adijſſent, circa aram maximam ſub qua Petri, & Pauli Apoſtolorum oſſa condita ſunt, cuncti conſiſtunt, flenteſque præ gaudio, & ſuauiſſimè amplexantes inter ſe, gratulantur denuo ſuperis, quòd cœptis adfuerint, ſuamque Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reliqua templa

pari

pari lætitiâ, ac pietate circumeunt. Quibus rebus ingenti omnium conſenſu, & conſpiratione peractis, magiſtratum IGNATIVS inijt, ac primùm omnium, ad conſtituendam domeſticam diſciplinam adiecit animum, quæ digna tali inſtituto, digna Chriſtianæ philoſophiæ profeſſoribus haberetur. Itaque ad cæteros prouocandos, atque ad iacienda in tyronum animis veræ humilitatis fundamenta, in ſordidis culinæ miniſterijs aliquandiu verſatus eſt ipſe, tantâ cum alacritate, ac diligentiâ, quaſi tum primum ad ſuam ipſius emendationem vitæ ſpiritualis curriculum eſſet ingreſſus; neque tamen interea grauioribus negotijs deerat, temporibus ita diſtributis, vt quantum liceret, vtrique muneri ſatisfaceret. Accedebat ad hæc, ſummus paupertatis amor, ſumma in victu, cultuque frugalitas: præterea in ſingulorum officijs exigendis, erratiſque puniendis admirabili miſta lenitate ſeueritas: in ſubleuandis verò omnium, & animi, & corporis neceſſitatibus, cura, & vigilantia pluſquam paterna. Cumque ad ea charitatis officia, prout res poſtulabat, opportunas inſuper adhortationes, & publicè, & priuatim adhiberet; haud ſanè difficile fuit, in animos, recentiſſimo tum Socie-

tatis Spiritu, ſponte incenſos officio, ac religione, eos mores, eamque viuendi rationem inducere; vt (ſi cœleſtibus terrena comparare fas eſt) intra illa tecta, parieteſque, angelorum in humanis corporibus quidam conuictus videretur eſſe. Nullæ tum querimoniæ, nullæ detractiones, nulli ſuſurri, quibus incommodæ ſuſpiciones excitantur, & diſiunguntur animi; ſed acerrimum ſui cuiuſque deprimendi, ſubmittendique certamen; in ſuperiorum iuſſis excipiendis, exſequendiſque alacritas ingens; mirus in communicando, interpretandoque candor, atque ſimplicitas; oculorum, ac ſenſuum intenta cuſtodia; ſtudium precationis, ac ſolidæ virtutis ardens; quæque ex his rebus neceſſariò prouenit, admirabilis in magnâ nationum, ætatum, ingeniorum varietate concordia. Itaque coniectis, vt fit, omnium oculis in ordinem nouum; breui non ad noſtros tantùm, verùm ad exteros etiam, ſalutaris exempli manare vtilitas cœpit. Adoleſcens quidam, egregijs naturæ adiumentis, è Septentrionali plagâ Romam aduenerat, non modò Lutheranâ tabe infectus ipſe, verùm etiam mirè cupidus eiuſdem longè, latèque vulgandæ. Is cum ex occaſione ſeſe in hominum cœtus insereret, verbiſque venena-

tis

tis clericorum vitam, ac mores ſummam in inuidiam vocaret primùm, deinde abductis à ſacerdotum reuerentiâ mentibus, praua dogmata ſenſim inſtillare quotidie pergeret; patefactâ re, iuſſu magiſtratuum comprehenditur. Qui cum & ipſi per ſe, & ſacræ Theologiæ magiſtris adhibitis, illum ab opinionum inſaniâ reuocare fruſtra conati eſſent; ne quid intentatum relinquerent, ætatem, & ingenium miſerati, prius quam in eum lege ageretur, ac cerſito IGNATIO rem totam exponunt. Quoniam ipſorum neque adhortationes, neque minæ proficiant: habeat illum aliquandiu apud ſe, videat etiam atque etiam, vt errantem ouiculam ad Eccleſiæ caulas aliquâ ratione traducat. Ille clementer acceptum hæreticum domum adducit. Neque verò ſapientis iudicis fruſtrata ſpes eſt; ſiquidem adoleſcens ab IGNATIO ſocijſque amiciſſimè habitus, eorum dictis, factis, inſtitutis accuratè obſeruandis paulatim affici, atque immutari Dei beneficio eſt cœptus; & quam antea reſpuerat medicinam, libentiùs in dies accipere: ac demum perſeuerantibus patrum officijs, & diligentiſſimâ curatione, eò proceſſit res, vt euulſis lethalium dogmatum fibris, priorem pertinaciam gemebundus agno-

ſceret: nec ante à ſalutari incœpto deſtitit, quàm voluntariâ abiuratione deteſtatus errores, ingenti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum Eccleſiâ ſanctâ in gratiam redijt. Is deinde, quærentibus viris grauibus, cur, qui anteà tot machinis oppugnatus peruicaciſſimè reſtitiſſet, IGNATIJ denique, & Patrum hoſpitio, & conſuetudine vinci ſe paſſus eſſet; ſine cunctatione reſpondit, ſe illorum non tam diſputationibus, argumentiſque (licèt in eo quoque genere valerent plurimùm) quàm ſpectatæ ſanctitati, virtutique ceſſiſſe: quòd ita apud ſe prope neceſſariò ſtatuiſſet, à tam incorruptis moribus, à tantâ pace, atque concordiâ, à tam bonis operibus rectam in Deum fidem abeſſe nullo modo poſſe. Quæ res documento eſſe poteſt hominibus noſtris; licèt ad conuertendas ad CHRISTVM animas ingenij, ac doctrinæ præſidia requirantur, tamen conſpectâ vitæ, morumque innocentiâ, plus multò, quàm litteris, aut concertationibus profici. Alius quidam filiusfamiliâs, deſertis liberalibus ſtudijs, ac repudiatâ omni diſciplinâ, prorſus indomitus, & effrænis, cum neque à parentibus iam, neque à magiſtris regi vllo modo poſſet, IGNATIO traditur. Cuius lenitate, itemque cæterorum Pa-

Patrum præceptis, atque inſtitutis accuratiſſimè excultus, poſitâ paulatim ferociâ, petulantiâque, cunctis admirantibus, ita pudicos, modeſtoſque induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum, atque ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura, cupiditaſque corruperat, IGNATIJ conſuetudine, exemplisque incitati, collegere ſeſe, atque ad bonam frugem, Deo adiuuante, rediere.

Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur. Cap. XIV.

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificiâ familiâ Petrus Codatius Laudenſis, vir honoratus, & opulento ſacerdotio præditus. Is, diuino prorſus inſtinctu, diuitijs, & commodis omnibus propter CHRISTVM abdicatis, Marthæ munus in Societate ſibi vltro depopoſcit, & egregiè præſtitit, in alimenta Patrum (erat autem vrbe tòtâ notiſſimus, & apud principes gratioſus) eleemoſynis vndique corrogandis. Quæ res IGNATIVM & ſocios magnâ moleſtiâ liberauit; quippe quos in

ſpiritualem proximorum ſalutem omni ſtudio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiuſdem Petri operâ templum etiam proprium Societas nacta eſt Sanctæ Mariæ à Stratâ, non ſatis amplum illud quidem, aut commodum, ſed tamen in celeberrimâ Vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idoneâ: cuius loco, dum hæc ſcriberemus, Alexander Farneſius Cardinalis, Pauli III. Pontificis Maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentiſſimam regio ſumptu extruebat. Ei templo deinde adiuncta domus eſt, quam hoc tempore Patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salaſſiorum Epiſcopi, qui tum Pontificis vices in diœceſi Vrbanâ gerebat, viri de Societate vniuersâ in primis optimè meriti. In eo igitur templo IGNATIVS, profeſſionis lege, ſex & quadraginta diebus Chriſtianæ catecheſi operam dedit è loco ſuperiore, magnâ, & aſſiduâ non modò plebis, verùm etiam præſtantium virorum frequentiâ; prorſus, vt quidam ex optimatibus palàm gloriarentur, beatoſque ſe ferrent, quòd nullam omnino ex IGNATIJ concionibus omiſiſſent. Agendi autem rationem ſequebatur eiuſmodi. Fidei præcepta, & myſteria cognitu neceſſaria, primùm

ad

ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus eſſet, eadem ſæpius: deinde opportunis digreſſionibus certos interim locos tractabat fuſiùs, non tam ad ingenij, vel doctrinæ oſtentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumque permouendum accommodatos. Idque tàm veris, grauibuſque ſententijs, tam ardenti vultu, oculiſque, vt diuini amoris ignem vndique ſpirare videretur; minimè fucatæ eloquentiæ vir, nec in ſingulas voces, numeroſque ſolicitæ, ſed ingenti animo, prout impetus tulerat, ſua ſenſa proſequentis. Itaque perorationem eius, non ineptus populi plauſus, aut ſtulta facundiæ commendatio ſequebatur, ſed alta ſuſpiria, gemituſque, & anteactæ vitæ deteſtatio ſalutaris: vt vel defixis humi oculis triſtes, ac ſibimet irati diſcederent: vel etiam illico ſeſe ad ſacerdotum pedes abijcerent confitendi cauſâ tanto cum fletu atque ſingultibus, vt linguam ſoluere, aut vocem in verba formare vix poſſent.

Societas augetur, diſtribuuntur prouinciæ. Cap. XV.

INTER hæc Societas maiorem in modum creſcere, ſublatiſque Pon-

tificis decreto cancellis, quos initio idem Pontifex (vt dictum eſt) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiam ſpiritualem IGNATIO dare nomina. Cumque noui ordinis fama, bonuſque odor inſtituti operis manaret quotidie latiùs; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaque ab Romanâ domo tanquam à metropoli, diſiunctiſſimas in regiones, ciuitatum, Regumque inuitatu miſſæ coloniæ, domuſque vel collegia ingenti approbatione conſtituta; primùm omnium in Luſitaniâ, atque adeò in ipſâmet Indiâ, ſumptu ac munificentiâ Regum Luſitaniæ; tum aliorum pietate in Hiſpaniâ, Galliâ, Germaniâ, Italiâ. Sed cum aliæ pleræque nationes auidè Societatem amplexæ ſunt, tum verò Sicilia, & inuitauit perhonorificè, & permiſſu Pontificis maximi acceptam, in primis copiosè, ac benignè tractauit: adnitente præſertim Ioanne Verga Hiſpano (qui regnum illud pro Cæſare adminiſtrabat) præſtanti non minùs religione, quàm prudentiâ viro, cuius etiam antea, dum Romæ Legatus Cæſaris ageret, plurima, & maxima in IGNATIVM, & ſocios egregiæ cuiuſdam beneuolentiæ documenta conſtiterant. Itaque tam latè iam fusâ Societate, non modò collegijs, domibuſue

buſue rectores præficere, vt antea, ſed etiam Prouinciales præpoſitos quos appellant, cum amplâ poteſtate in ſingulas nationes deſcribere coactus IGNATIVS eſt. Ac primùm Luſitaniæ præpoſuit Simonem Rodericum, deinde Hiſpaniæ Antonium Araozium Cantabrum, Italiæ Iacobum Lainem, Indiæ Franciſcum Xauerium, Germaniæ Petrum Caniſium, Galliæ Paſchaſium Broetium, alijſque deinceps alios. Nam Vrbanam prouinciam, niſi ſi quando grauiori valetudine premeretur, ad extremum vſque ipſe adminiſtrauit. Interea de Societatis vniuerſæ progreſſu mirè ſolicitus, à ſingulis Prouincialibus per litteras penſum exigere; vnicuique mandare diligentiſſimè, quæ è re communi eſſent; Romæ verò, præter domeſticæ diſciplinæ curam, de qua dictum eſt, cæteraſque functiones, multa, & grauia quæ ad incrementum, ac defenſionem catholicæ fidei pertinerent, partim cum ſummo Pontifice, Cardinalibus, Legatiſque Principum coram, partim etiam cum ipſis Regibus, atque Principibus per epiſtolas, & interpretes agere. Accedebat ad hæc ſolicitudo ingens, atque indefeſſus labor in ſubleuandis pauperum difficultatibus; orborum, orbarumque educatione, ac

pudicitiâ procurandâ, tuendâque; & perditis mulierculis à turpi quæſtu ad frugem, & continentiam traducendis.

Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap. XVI.

QVibus ille rebus dum CHRISTI cauſam agit intrepidè, multorum, vt fit, odia ſimultateſque contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens, & gratioſus, cum abductam à ſe mulierculam, quam miſerè deperibat, & in malè nuptarum, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non poſſet; ſæuiore in dies conceptâ rabie, quam libido, & amor incendebat, ita demum exarſit, vt pene furere videretur. Ac primùm, factâ manu, feneſtras cœnobij lapidibus petere, cuſtodes infeſtare, minari: deinde in IGNATIVM auctorem, & ſocios, in circulis, cœtibuſque omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurſu probris, & contumelijs eoſdem inceſſere; denique ad eos funditus euertendos, improbiſſimas in ipſorum vitam calumnias diſſipare; quæ domos primùm nobilium circumlatæ, celebratæque ſermonibus (quos partim prona in deterius perſuaſio, partim veſani illius

illius artificium, dolorque excitabat) ad Cardinales etiam, atque adeò ad ipſum Pontificem peruenerunt. Igitur vulgus, vt eſt plumâ & folio leuius, quos nuper ſummâ cum approbatione ſuſpexerat, eoſdem repentè contemnere, & acerbiore in dies odio execrari, & ſingulorum caput dirâ imprecatione defigere; prorſus vt iam non modò cum proximis agere, ſed ne pedem quidem ianuâ turò efferre poſſent. Principes verò, licet magnâ ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati ſubeſſe profectò neſcio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutatâ, vel certè labefactatâ in IGNATIVM voluntate videbantur. At IGNATIVS, quamuis à ſuâ, ſuorumque conſuetudine multos abduci non ſine rei Chriſtianæ iacturâ cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam poſſe, primò rem diſſimulare, atque adeò officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum ſerpere quotidie latiùs, & ipsâ patientiâ corroborari audaciam ſenſit; non tam priuato dolore, quàm rei publicæ detrimento permotus, ad Summum Pontificem adijt, ab eoque ſuppliciter impetrauit, vt criminum, quæ ſibi tuiſque denuo obijcerentur, acre iudicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Franciſco Michaelio Vrbis

Præfecto. Ii, citatis omnibus ad quos criminum vel ſuſpicio, vel conſcientia pertinebat, ac per diligentem inquiſitionem calumniatoris fraude compertâ, IGNATIVM & ſocios non modò abſoluerunt latâ ſententiâ, ſed etiam debitis laudibus, & honore verborum extulerunt, increpito valde aduerſario pœnâque propoſitâ non leui, niſi à petulantiâ, maledictiſque deſiſteret. Nam, ne grauius in eum animaduerteretur, IGNATIO in primis deprecatore perfectum eſt. Ita, quod antea ſemper, tum quoque IGNATIJ ſanctitatem illuſtrauit hominum iniuriâ, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, effulſit. Iiſdem ferè inſidijs poſtmodum appetitus IGNATIVS eſt à ſacerdote quodam, qui cum domum cathecumenorum adminiſtraret, ferre non poterat in eâ regendâ familiâ maiorem à loci præſidibus IGNATIJ rationem haberi, quàm ſui. Sed miſer, IGNATIO ſilente, ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit; atrocibus anteactæ vitæ ſceleribus iuſto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam vſque diem aſtutè ſuppreſſerat; ſacerdotio ſpoliatus, & perpetuo carceri addictus eſt.

Regimen fœminarum à Societate depellit Ignatius. *Cap. XVII.*

INterea Eliſabetha Roſella Barcinonenſis, quæ IGNATIJ prima litterarum ſtudia fouerat, Societatis JESU coalitæ, & confirmatæ famâ commota, Romam ex Hiſpaniâ contulit ſeſe, partim vt IGNATIVM longo interuallo reuiſeret; partim etiam, vt vnà cum quibuſdam alijs pijs fœminis ad normam illius, atque præſcriptum ageret vitam. Atque IGNATIVS quidem, ſoſpitem aduentum mulieri de ſe optimè meritæ gratulatus eſt, & omnia officia detulit, quæ, ſaluo religionis inſtituto, præſtare poſſet: curam verò fœminarum ſuſcipere ſeſe negauit poſſe, plurimis, grauiſſimiſque occupationibus impeditum. At illa nihilominus inſtare; ſanctiſſima veteris amicitiæ iura teſtari; poſtulati æquitatem obtendere: denique vbi magis magiſque obfirmatum vidit IGNATIVM, ad aulicas confugit artes. Atque vt erat nobili nata loco, per viros principes facilè tenuit vt Pontifex maximus IGNATIO munus idipſum, quod recuſabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, præ-

ter

ter ſpem; ac noſtros non ſolùm in præſens, verùm etiam in poſterum à tam periculoſâ prouinciâ liberauit. Etenim IGNATIVS, Pontificis iuſſu eâ procuratione ſuſceptâ, paucis diebus tantam difficultatem, ac laborem ſenſit, dum quærimonias mulierum audire, ſuperſtitiones euellere, inanibus, & curioſis quæſtionibus reſpondere identidem cogitur; vt pene plus ei negotij paucæ fœminæ, quàm Societas vniuerſa faceſſeret. Itaque licet Eliſabethæ, pro eius in ſe promeritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans apud ſe, quantum ex huiuſmodi tricis detrimenti reſpublica pateretur, ſimul etiam cogitans fore, vt harum exemplo aliæ deinceps religioſæ mulieres, virgineſue idem à Societate in poſterum expeterent; nequaquam ignarus, quàm periculoſa, & ſuſpicionibus plena ſit ea conſuetudo; priuati officij rationem poſt habere communi vtilitati, ac totum hoc genus adminiſtrationis à Societate prohibere omni ratione conſtituit. Igitur, adhibitâ (quod in omnibus grauioribus cauſis faciebat) præparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces, & hoſtias cœleſti præſidio, ad Pontificem acceſſit, verbiſque ſupplicibus demonſtrauit, ex onere ſibi nuper impoſito, quàm exiguo

cum

cum fructu, quantum laboris, ac moleſtiæ pertuliſſet. Eâ ipsâ re monitum quàm aliena ſit à Societatis inſtituto eiuſmodi præfectura; petere ſe, & orare, vt non ab illis modo, ſed ab omnibus in perpetuum fœminarum collegijs gubernandis immunem Societatem eſſe iubeat; non defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter, & cum fide obeant: ſibi quidem, & ſuis prouinciam videri minimè accommodatam. Neque verò æquum eſſe, qui ſeſe ad omnium gentium auxilium, ſine vllâ regionum, aut locorum exceptione, CHRISTI Vicario mancipauerint, eorum operam & induſtriam, non ſine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus eſt Pontifex, vt ſupplicanti omnia largè, ac prolixè conceſſerit. Itaque Societati ab eiuſmodi munere vacatio in perpetuum data, eiuſque vacationis auctoritas teſtata eſt trinis deinde litteris Apoſtolicis, quæ, tempore procedente, magno vſui fuere noſtris hominibus ad eius generis pericula, & moleſtias abigendas.

Ho-

Honoribus in Societatem noſtram Ignatius aditum obſtruit.
Cap. XVIII.

ATQVE ijs difficultatibus perfunćta Societas, proſperum Dei beneficio curſum tenere videbatur, cum noua rurſus in eam coorta tempeſtas eſt, eò quidem grauior, & periculoſior, quò in ſpeciem lenior, blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus, virtutem, & ſanćtitatem ſuam cum genti vniuerſæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ità probauerat: vt eo Rex nullum prorſus ad curandas animas, atque ad paſtorale munus aptiorem exiſtimaret. Is pro ſuâ ſapientiâ cum præclarè intelligeret, regni cauſam cum causâ religionis ità eſſe coniunćtam, vt quantum de catholicâ religione detraheretur, tantum de obſequio multitudinis, & de imperij maieſtate decederet; contra ſæuientem eo maximè tempore Lutheranam peſtem, velut vnicum remedium, quàm optimos animarum paſtores, & Epiſcopos omni diligentiâ conquirebat. Igitur vitâ funćto per eos dies Tergeſtino-

rum Epiſcopo, quæ ciuitas eſt Iſtriæ, (cui tum prouinciæ, quam dixi, lues, propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circumſpectis diligenter omnibus, & perſonis, & rebus, denique Eccleſiam illam Claudio Iaio perſpectæ ſibi virtutis, & doctrinæ viro tradere, ac demandare conſtituit. Sanè, vt vulgò expetuntur huiuſmodi ſacerdotia, minimè timendum videbatur eſſe, ne delatum vltro præſertim honorem Claudius repudiaret. Siquidem Tergeſtina cathedra, cum in primis eius regionis ampla, & honorifica eſt, tum verò (quod potiſſimùm hodie quæri ſolet) vectigalibus haud ſanè contemnendis inſtructa. Verumtamen Rex, ne quid, inſcio Claudio, cum Pontifice maximo eâ de re tranſigeret; primùm omnium litteras ad ipſum Claudium dat Tridenti tum fortè rei Chriſtianæ cauſâ commorantem, ac nihil cogitantem minùs. Quarum erat ſententia, Tergeſtinum gregem orbum ſpirituali cuſtode, circumquaque frementibus lupis, in maximo verſari diſcrimine; dignam eſſe vigiliam charitate Iaij, ſtudioque hominum ſeruandorum; petere ſe, vt ſi à Pontifice Maximo id ei muneris onerisue imponatur, ne recuſet ſubire; & populo vtilem, & ſibi gratam operam vehementer fore.

ſore. Perculſus inopinatâ re Iaius, primò cohorruit: non quò deteſtandum quid ſibi oblatum putaret, ſed quòd Epiſcopatus, quà curam gerit animarum, diuinam pene virtutem, & omnibus numeris abſolutam poſtulet ſapientiam: quà gradus honoris eſt (& quidem ad continendam in officio multitudinem ferme cum ſplendore, opibuſque coniunctus) à ſpiritu humilitatis, ac paupertatis, quem profitetur Societas JESU, vehementer abhorreat. Deinde, vt ſeſe ex pauore collegit, fuſus in preces, lacrymaſque, etiam atque etiam obteſtatus eſt Deum, vt ab ſe tantum diſcrimen auerteret; neù ſe primum quaſi ianitore, ſpecioſos titulos honoreſue in Societatem ad id tempus intactam inuehi ſineret; tum reſcripſit ad Regem, multis rationibus ei ſuadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longè imparem ſuam imbecillitatem eſſe oneri: ac demum ita concluſit epiſtolam, vt omiſſis ambagibus, quod petebatur, præcisè negaret. Quæ res iam ſatis incenſum ſtudium Regis, multò vehementius inflammauit, quòd ita ſtatueret, tantam in ſummâ virtute, & eruditione modeſtiam, nequaquam in primæ vitæ quaſi tenebris deliteſcere; ſed in editiſſimo faſtigio, vt lu-

luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cum ex litteris Claudij diffideret vllis aut precibus, aut promiſſis flecti eius animum poſſe; per Pontificem ipſum, inconſulto vltra Claudio, rem conficere ſtatuit. Ad eum igitur quàm accuratiſſimè ſcripſit, quanto in periculo Tergeſtina ciuitas verſaretur Epiſcopo deſtituta: ſe quidem pro ſuâ parte diligenter circumſpexiſſe, quem nominaret aptum ei muneri: nec vllum inueniſſe aptiorem Claudio Iaio Societatis JESU præsbytero, cuius innocentiam, doctrinamque exquiſitam plurimis rebus eſſet expertus: ſed fruſtrà per litteras tentaſſe eius animum in ſtudio Chriſtianæ humilitatis ita defixum, & ab honorum inſignibus admittendis vſque adeò alienum, vt niſi pro poteſtate cogatur, nulla ſit ſpes laborantis illius Eccleſiæ tam opportuno præſidio ſubleuandæ. Proinde ſuppliciter ſe etiam atque etiam orare, & obſecrare, vt Claudium pro imperio iubeat, delata ſibi gubernacula, munuſque ſine tergiuerſatione recipere; quoniam, vt quiſque de ſe ipſe minimè alta ſentiat, ac proinde ſtudioſè lateat, ita Eccleſiaſticis functionibus, & ipſo Epiſcopatu digniſſimus ſit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem; & ſimul

Didaco

Didaco Laſſo mandat Oratori ſuo, vt idipſum, & cum Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quàm diligentiſſimè curet, prorſuſque conficiat. Eius rei fama cum per aulicos quoſdam ad IGNATIVM perueniſſet; primò haud ita ſanè commotus eſt. Nam & Claudij conſtantiæ, & Pontificis æquitati, ac ſapientiæ confidebat; & eiuſmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non ſemel eluſerat. Verumtamen vt, quid eſſet rei, clariùs cerneret; continuò Bernardinum Maffeium (qui tum erat Pontifici ab Epiſtolis, ac poſtea in Cardinalium numerum cooptatus eſt) vltro conuenit, ac totâ de re familiariter pro amicitiâ ſciſcitatur. Ille haud ſanè grauatè ipſam Epiſtolam Regis oſtendit, ad Pontificem ſummis cum Claudij laudibus, & vehementi contentione perſcriptam. Qua lectâ, confeſtim IGNATIVS eâdem de causâ ad Regis oratorem Didacum Laſſum adit; qui litteras item ad ſe propriè datas demonſtrat, & quidem magnâ ex parte ipſius Regis chirographo, etiam atque etiam poſtulantis, mandantiſque, det operam, vt Epiſcopatûs ab ſe in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex maximus; eiuſque auctoritatis diploma rite confectum ad ſe tranſmit-

tranſmittat. His cognitis IGNATIVS, vbi tam iniquo loco rem vidit eſſe, pertimuit; ſed ita, vti nequaquam animo caderet, ac licet ſe talibus aduerſarijs longè imparem ſciret eſſe, tamen fiduciâ numinis omni ope ſibi contra nitendum exiſtimauit. Atque in præſentiâ Didaco ſuadere conatur, vt ab actione rationi Societatis tam alienâ deſiſtat ipſe, & ſimul ab eâ mente Regem aliquo pacto deducat. Quibus verbis cum nihil proficeret, quin potiùs ab homine rideretur, domum regreſſus quàm intentiſſimas preces, & ſacrificia de more ſuis indixit: deinde nactus opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonſtrauit quanto res ea damno eſſet futura, & Societati noſtræ priuatim, & Eccleſiæ vniuerſæ communiter. Non quo dignitatis gradus, ac tituli ipſi per ſe mali, atque improbandi ſint, quippe ad Eccleſiam regendam, & ordinum diſcrimina retinenda inducti diuinitus: ſed quòd, & perfectos viros requirant, quales pauci admodum omnibus ſæculis extiterint; & inſuper ab huius minimæ Societatis inſtituto valde alieni eſſe videantur. Etenim quibus artibus, quoue ſpiritu excitata, & conflata ſit, eodem profectò alendam, & conſeruandam eſſe; non amplitudinis, & ſplendoris

nimi-

nimirum, ſed humilitatis, & parcimoniæ. Quòd ſi aditus in Societatem honoribus pateat, multum vtique de verâ charitate imminutum iri, quæ nihil omnino habet in vitâ propoſitum, niſi vnius gloriam Dei. Nam (vt ſunt hominum ingenia) & complures fortaſſe ad hanc religionem acceſſuros opum cupiditate magis, quàm diuini obſequij ſtudio: & qui nuper adſcripti ſint, magnitudine laboris, & diſciplinæ aſperitate defatigatos, vt primùm præſentis præmij commodum affulſerit, mutato repentè curſu, nouæ ſpei velificaturos; atque, vt maximè in officio cuncti perſiſtant, tamen niſi præſenti iacturæ eatur obuiam, ſine dubio Societati exitialem (quod Deus auerteret) exitum imminere. Id adeò, vel inde facilè perſpici poſſe, quòd paucis illis annis, quatuor viris ex eâ familiâ præcipuis totidem Epiſcopatus delati ſint; quos niſi fortiter ab ſeſe Patrum virtus, & conſtantia reieciſſet, videlicet alio deinceps atque alio dilabente, breui miſeram Societatem ipſis luminibus carituram fuiſſe. Atque hæc quòd priuatim ad conſeruationem ipſius religionis attinet. Iam ſi communem ſpectemus vtilitatem, nemini dubium eſſe, quantum ex eâ re detrimenti res publica perceptura ſit.

ſit. Nihil enim omnibus ætatibus æquè deplorandum fuiſſe, atque in tantâ meſſis copiâ tantam operarum inopiam; atque ex eâ ipſâ paucitate, qui vnicuipiam agro addicti, affixique ſint, longè minus vtique proficere, quam qui Apoſtolico ritu ſoluti, ac liberi omnes Eccleſias peruagentur, ad eamque potiſſimùm reipublicæ Chriſtianæ partem ſubleuandam accurrant, quàm maximè laborare cognouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, & animos permouendos, nihil eſſe efficacius vitæ, ac morum exemplo. Itaque adhuc Societatem (abſit verbo inuidia) Eccleſiæ non mediocriter profuiſſe, propterea quòd minimè ab eius dictis facta diſſenſerint. Nunc autem, ſi ad id faſtigium extollantur Patres, quomodo fieri poſſet, vt apud multitudinem inſciam arcanorum, ambitionis, ac leuitatis crimen effugiant? qua porrò fronte, quo vultu, repentè aucti ac decorati ipſi honorum inſignibus, de imitatione CHRISTI, de fugiendâ gloriâ, de voluntario ſui contemptu, ac ſubmiſſione verba facturi ſint? Hiſce, alijſque de cauſis Pontificem Maximum etiam, atque etiam obteſtari, atque obſecrare, vt quam Societatem primus auctoritate, & benignitate ſuâ confirmauerit, ornauerit,

auxe-

auxerit, eamdem ab omni ſuſpicione incommodâ velit eſſe liberam, ſuaque in eam beneficia, tam periculoſo præſertim tempore, tueatur. Audijt IGNATIVM Pontifex perbenignè, vt ſolebat; ſic tamen, vt integritatem hominis admiraretur potius, quàm conſilium approbaret. Itaque collaudatâ initio ipſius fide, ac probitate, ſenſim flexit orationem, & contra ſententiam IGNATIJ cum alia multa diſſeruit, tum verò ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Domini: quaſi diceret, in Claudio eligendo tantam Ferdinandi Regis contentionem planè diuinitus extitiſſe: ac proinde clariorem eſſe numinis voluntatem, quàm vt obſiſti vltra oporteret. Quæ cum IGNATIVS grauiter, ac dolenter accipere videretur: Pontifex, qua erat lenitate, ne Dei famulum triſtem, ac mœrentem ab ſe dimitteret, ad extremum iubet illum ſuper eâ re amplius conſultare, preceſque ad Dominum fundere; ſe quoque idem eſſe facturum. Interea Didacus Orator negotium vrgebat acerrimè. Iamque inſtabat dies, quo die in Senatu de Tergeſtinâ Eccleſiâ referendum erat. Qua re IGNATIVS cognitâ, confeſtim Cardinalium pene omnium domos, quarum erant multæ longis interuallis inter ſe diſiunctæ, ingenti

diur-

diurno, & nocturno labore circumijt, ſingulis eadem illa ferè proponens, quæ paulò ante Pontifici Maximo. Sed videlicet eorum mentes iam ante occupauerat Orator. Itaque mirè obfirmatos offendit in Claudij electione approbandâ; partim quod tanti Regis voluntati fauerent; partim etiam quòd vigiles, & cuſtodes Claudij maximè ſimiles, tam formidoloſo tempore, in Eccleſiæ propugnaculis, atque ſpeculis ipſimet collocandos putarent. Hac quoque ſpe deiectus IGNATIVS, vnum reliquum videbat eſſe remedium, ſi Ferdinandum ipſum Regem à ſuſcepto conſilio per litteras auocaret, quem pro ipſius pietate, virtuteque ita in ſe ſuoſque animatum nouerat, vt minimè dubitaret, quin, cognitâ re, ſalutem Societatis Tergeſtinorum rationibus antelaturus eſſet. Sed ne illa quidem ratio habebat exitum: quippe inſequenti luce de Tergeſtinâ cathedrâ Senatus erat futurus. IGNATIVS igitur excluſus anguſtijs temporis, nunquam intermiſſis ad Deum precibus, quaſi ad extremum in rebus humanis perfugium ſeſe contulit ad Margaritam Auſtriacam Cæſaris filiam, de quâ ſupra dictum eſt, fœminam per id maximè tempus gratiâ, & opibus florentiſſimam. Hanc pro ſpirituali ne-

K ceſſitu-

ceſſitudine (erat enim illi à confeſſionibus) edoctam quanto in periculo Societas eſſet, infimis precibus obſecrat, vti Societatis cauſam in ſe recipiat; & imminentem relationem, auctoritate ſuâ interpoſitâ, tamdiu differat, quoad Regem ipſe per epiſtolam alloquatur, & ab eo reſponſum accipiat. Fecit illa quod rogabatur; & illico, datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem impetrauit. Ea demum res aliquid laxamenti dedit IGNATIO: etenim ſpatium nactus, ad Regem ſcripſit litteras, deprecationis, & querimoniarum plenas; illum etiam atque etiam per CHRISTVM obſecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore conflatam, ſine cauſâ perditum iret: non ita de ipſius maieſtate, regniſque & ſe, & ſocios eſſe meritos, vt ab eo nulla eorum exiſtimationis, famæ, ſalutis denique ratio habenda eſſet. Non defore idoneos viros, qui rem Tergeſtinam capeſſant: ſineret modò ſui ordinis homines, qua cæpiſſent paupertatis, & humilitatis viâ, ad CHRISTI gloriam, & ſalutem animorum ſine offenſione pergere: id ſi (vt ſperabat) permitteret, ſeſe, & ſocios immortali beneficio Regi obſtrictos fore, preceſque pro ipſius maieſtate, ſaluteque nunquam

inter-

intermiſſuros. Hiſce, alijſque id genus incenſis officij religione rationibus, precibuſque minimè reſtitit Rex & quamquam inuitus, tamen ſuis rationibus amicorum vtilitati poſthabitis, quod vix fieri videbatur poſſe, per epiſtolam iuſſit Oratorem ſuum ab inſtitutâ, vel potius pene confectâ actione deſiſtere. Quæ res vulgata, & Pontificem Maximum facilè in IGNATIJ ſententiam adduxit: & IGNATIVM ipſum, ac ſocios affecit ingenti letitiâ. Itaque & in poſterum ſupplicationes decretæ, & in præſentiâ ſolemnis hymnus in gratiarum actionem publicè perſolutus eſt. Ac pari deinde conſtantiâ ſeſe IGNATIVS idem oppoſuit, cum noſtris hominibus pinguia ſacerdotia, quibuſdam verò Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Franciſco Borgiæ Hiſpano dynaſtæ, qui ampliſſimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino inſtinctu poſt vxoris obitum rebus mortalibus valere iuſſis, & ſponte depoſito Gandienſi Ducatu, magnâ hominum admiratione Societati ſe addixerat. Quamquam in Æthiopicâ legatione, quæ poſtmodum Luſitaniæ Regis rogatu à ſummo Pontifice noſtris iniuncta eſt; cum ad eam functionem Eccleſiaſticæ dignitatis inſignia, & honorum tituli neceſſariò

quærerentur, imperanti pro poteſtate Vicario Dei, reſiſti non potuit. Præſertim cum periti rerum æſtimatores argutè conijcerent, nouam hanc manum, non ad opes, & copias, verùm ad labores, & aperta vitæ pericula deſtinari. Neque eos feſellit opinio. Siquidem ex ijs, qui in illam expeditionem abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui ſunt: Andreas verò Ouiedus Æthiopiæ Patriarcha, qui talem titulum reijcere ab ſeſe omni ope contenderat, in ea loca ſummo labore delatus, inter Æthiopica bella captus à Turcis, ac mirè vexatus, Luſitanorum denique benignitate redemptus eſt. Idemque deinde, vt exiguas in ijs regionibus catholicorum reliquias tueretur, in ſummâ rerum omnium egeſtate, paratis bobus, agro ſuis ipſe manibus colendo tolerabat vitam.

Confirmatur à Iulio III. Societas. Cap. XIX.

POST hæc, Paulus III. Pontifex maximus ſenio, curiſque confectus, è vitâ migrauit, comitiaque nouo creando Pontifici, in magnâ ſtudiorum, ac voluntatum varietate in aliquot menſes extracta ſunt. Quo

ipſo tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementiſſimè laboraret, noſtriſque numero in dies auctis extrema fames adeſſe videretur; IGNATIVS cum aliorum, tum præcipuè ſacri Collegij Cardinalium eximiam in ſe, ſuoſque benignitatem expertus eſt. Quippe in ſummis occupationibus Patres auguſtos pia noſtrorum hominum recordatio ſubijt: communique conſilio ad eorum inopiam ſubleuandam non leuis pecuniæ ſumma ex ipſo Conclaui tranſmiſſa eſt; enixè in primis fauente, atque adiuuante Rodulpho Pio Carpenſi, quem IGNATIVS iam ante ſibi ſocijſque patronum, ac protectorem, vt appellant, è ſummi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu, multumque agitatis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apoſtolicos familiariter nouerat, multaque tum ex ijs, tum ex alijs de Societatis inſtituto didicerat, IGNATIO ſupplicanti multa in Societatis incrementum, ac rem admodum liberaliter tribuit. Nec enim ſolùm prioris Pontificis de ordine noſtro iudicia, & acta, firma, rataque voluit eſſe; verùm etiam eundem ordinem nouis

inſuper ipſe teſtimonijs, atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata extant verbis ampliſſimis.

Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.

HISCE rebus ita peractis, cum ſatis in præſentiâ communi rei conſultum eſſe videretur; IGNATIVS, qua erat humilitate, vigiliam ſuam alteri tradere, ſeque Generalatu omnino abdicare conſtituit. Igitur Patribus quotquot communis rei commodo potuit Romam euocatis, cum in conſilium conueniſſent, ne, vt olim, ſibi fortè coram dicenti reclamaretur, per epiſtolam diſertis verbis expoſuit, ſe, qui vitia noſſet ſua, & initio inuitum, atque adeò coactum, Societatis gubernacula recepiſſe; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multò minus idoneum eſſe tanto muneri. Proinde per CHRISTI Domini ſanguinem petere, atque obteſtari ſeſe, vt ſine vllo ſui reſpectu, communi vtilitati proſpiciant, & quamprimùm ſibi ſufficiant virum, & animo, & corpore firmiorem. *Id quò liberiùs faciatis*, inquit, *Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vnius Dei, ac Creatoris mei, depono*

Gene-

Generalatum ſimpliciter, & abſolutè, meque abdico hoc munere, priuoque, & omnibus animæ meæ viribus obſecro tum profeſſos omnes, tum ſi quos profeſſi adhibere ad hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iuſto deſiderio faueant, iamque oblationem libenter admittant. Hac epiſtolâ recitatâ, magnus animorum motus eſt factus, cum partim viri modeſtiam, ac ſubmiſſionem ſatis admirari non poſſent, partim etiam pro ſe ſuiſque metueret, ne quis alius fortaſſis IGNATII voluntati aſſentiretur. Verùm vt ad ſuffragia ventum eſt, idem planè conſenſus omnium in eo retinendo extitit, qui olim fuerat in eligendo, & enixè petenti præcisè negatum. Denique per internuntium iuſſus IGNATIVS alia omnia cogitare. Etenim ſe quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipſo viuente paſſuros. Atque hæc communiter, dimiſſo deinde cœtu, priuatim ſinguli cum eodem expoſtulare, quòd ab incœptis deſiſtere, quòd vixdum conſtitutam Societatem, omnique cuſtodiâ egentem, quaſi durus pater teneram adhuc filiam deſerere conaretur. Pergeret porrò, & publicam rem ordinaret, legeſque perſcriberet: Deum, cuius manus alligata non ſit, in poſterum quoque, ſicut antea, pijs ipſius co-

natibus adiuturum. Itaque IGNATIVS, quamquam inuitus, & religioſæ quietis, vitæque priuatæ auidiſſimus, tamen ne minus dicto audiens videretur eſſe, Patrum auctoritati, ac precibus denique ceſſit; ſeque ad inſtitutum opus legum ſcribendarum quàm diligentiſſimè retulit. Ac primùm, vnius Dei gloriâ, ſaluteque animorum ſibi propoſitâ, Societatem vniuerſam, quò faciliùs adminiſtratio tota conſtaret, certas diuiſit in claſſes: prouiditque quantum ingenio, & cogitatione aſſequi valuit, cum vt cæteris vitijs, tum verò vt ambitioni, & auaritiæ, quæ duæ perniciosiſſimæ ſunt mortalium peſtes, omnino obſtrueretur aditus; veræque humilitati, & paupertati, quam maximus, & maximè diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpoſiti Generalis creandi, nec non priuatam, ac publicam diſciplinam, quæque alia cœtibus hominum regendis vſui ſolent eſſe, præſcripſit. Nec modò maiora, ſed minora quoque miniſteria, curationeſue certis legibus, ac præceptis quàmaccuratiſſimè perſecutus eſt. Has deinde leges, quamquam longo tempore, ſummâque curâ elaboratas, & conditas, non tamen continuò protulit, ſed per idoneos homines totâ Societate

pro-

promulgandas curauit, vt vſu ipſo, & magiſtrâ rerum experientiâ probaretur, ſatis ne ad Societatis propoſitum, atque ad Apoſtolicam inſtituti formulam conuenirent. Neque ante ratas, fixaſque voluit eſſe, quàm in proximo conuentu Patrum totâ re agitatâ, & planè perſpectâ, legitimè ſancirentur. Ijſdemque Patribus deinceps addendi, moderandi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius, ac liberam poteſtatem reliquit.

Societati in Hiſpania valdè laboranti ſuccurrit.
Cap. XXI.

PER idem tempus Societas, videlicet ne lætiore ſucceſſu intumeſceret, vel ad otium, ignauiamque delaberetur, varijs in Europæ regionibus diuino permiſſu vehementer exercebatur. Idque partim ab inuidis, & obtrectatoribus, partim etiam ab ijs, qui temporibus ita periculoſis tam inſolitam concionum frequentiam, tam aſſiduam Sacramentorum adminiſtrationem, & reliqua inſtituti noſtri munera, genuſque doctrinæ ſuſpectum haberent. Quo in numero in alijs Prouincijs alij, ſed in

Hiſpania vel acerrimus noſtrorum inſectator extitit Ioannes Siliceus Archiepiſcopus Toletanus. Is cum à cæteris Societatis noſtræ miniſterijs valde abhorreret; tum Exercitiorum ſpiritualium, quibus noſtri eo tempore vel maximè in erudiendis hominibus vtebantur, nomen ipſum pati non poterat. Compluti verò, in ſuâ diœceſi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis JESU repentè excitatum, quò Academia illa pene tota confluerét, ita ægrè ferebat, vt de noſtris è ſuâ ditione pellendis, toto animo dies, noctéſque cogitaret. Sed cum in ipſos palàm impetum facere vereretur, partim ſpectatâ vitæ innocentiâ, partim etiam virorum principum gratiâ, & ſummi (quod caput eſt) Pontificis auctoritate ſubnixos, iracundiæ ſuæ fulmina in populares ſuos, familiares noſtros, apertè contorquet. Ac primùm, quod è ſuo clero complures noſtrâ diſciplinâ ac meditationibus imbutos eſſe cognouerat; edicto minaci, iuris in Eccleſiâ Toletanâ dicundi poteſtate priuat ſacerdotes eos, qui è noſtrâ formulâ ſpiritualibus exercitationibus operam dediſſent. Deinde præſenti anathematis pœnâ propoſitâ, vetat in Academiâ Complutenſi omnino quemquam à noſtris hominibus Eccleſiæ ſacra-

ſacramenta ſuſcipere. Quæ res, vtpote inſigni infamiâ, varios illico rumores hominum Hiſpaniâ penè totâ commouit: cum alij noſtrorum acta, mores, inſtituta defenderent; alij contra, non ſine graui aliquâ, certâque ratione tantum Antiſtitem ita de Societate ſtatuiſſe diſputarent. Noſtri, quamuis Dei clementiâ, & conſcientiæ teſtimonio freti, re tamen tam atroci, tamque inopinatâ perculſi, angebantur animo: neque tam ignominiâ ſuâ, quàm Eccleſiæ damno permouebantur, quod ex tantâ hominum alienatione, tantiſque calumnis imminere neceſſariò videbatur. Itaque cum obſecrationibus, & ſacrificijs, & voluntariâ corporum caſtigatione cœleſte numen de more propitiaſſent; per communes amicos Archiepiſcopum docent, nihil ab ſe vel contra Eccleſiæ rem, vel contra ipſius Archiepiſcopi dignitatem eſſe commiſſum: cur in rebus diuinis occupati, & nihil niſi Dei gloriam, & proximorum ſalutem ex Apoſtolicâ auctoritate quærentes, tantis iniurijs affici, præſertim indictâ causâ debuerint. Si quid ſecus ab inimicis ad eum delatum ſit, ſe ad purganda crimina, atque ad omnem ſatisfactionem in Domino paratos eſſe: tantùm ab eo ſuppliciter petere, vti conceptam

iram ad cauſam vſque cognitam, prò ſuâ ſapientiâ, ac pietate ſuſtineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, ſatiſque appareret, noſtri nominis odium altiùs in eius animo inſediſſe, quàm vt euelli, aut mitigari vllâ ratione poſſet; IGNATIJ voluntatem, atque conſilium per litteras, quamprimùm exquirunt. Ille, circumſpectis rebus omnibus, Deumq; per ſe, ſuoſque enixè precatus, vt ea res ad ipſius gloriam, ſalutemque animarum bene, ac feliciter eueniret; ſine vllâ dubitatione, ſi Archiepiſcopus in incœpto perſiſtat, iubet noſtros ad conſilium Regium prouocare; litteras Apoſtolicas proferre; Societatis cauſam cum CHRISTI causâ coniunctam æquè moderatè, ac fortiter agere. Ipſe interea ad Pontificem adit ſupplex; Archiepiſcopi factum exponit, ſummi tribunalis opem, & auctoritatem implorat, ſine vllâ tamen grauiore quærimoniâ, vel exaggeratione verborum. Ac noſtri quoque in Hiſpaniâ ex IGNATIJ præcepto rem ad conſilium deferunt; Pontificia diplomata, & iura Societatis legitima oſtendunt; obſeptum ſibi aditum ad proximos adiuuandos expoſtulant. Quæ cum, nullâ ipſorum culpâ, ab Archiepiſcopo acta eſſe conſtaret; eum denique exitum habuit res, vt

&

& Regij conſilij decreto, & acri Pontificis obiurgatione, Archiepiſcopus edicta ſua reuocare, noſtroſque omni moleſtiâ, atque ignominiâ liberare coactus ſit. Quæ res lætitiam bonis omnibus attulit eò maiorem, quò magis ad eum diem de noſtrâ exiſtimatione, ac famâ ſoliciti fuerant. Atque haud ita multo poſt, Archiepiſcopo vitâ functo, noſtri à Toletanâ ciuitate benignè inuitati, & in ijs ipſis ædibus publicè collocati ſunt, quas idem Archiepiſcopus paulò ante clericis quibuſdam ædificauerat. Vt ab ijs, qui diuinam prouidentiam ex rerum humanarum euentis obſeruant, non ſine causâ animaduerſum fuerit, omnes tanti Præſulis in Societatem impetus, & conatus eò denique recidiſſe, vt cum maximè noſtros, opinionis errore deceptus, ex vniuersâ Hiſpaniâ pulſos cuperet, tunc ipſe in ſuâ Toletanâ metropoli domum illis extrueret, ornaretque. Eiuſmodi fuit igitur Hiſpanienſis illius procellæ tranſitus. Ac pari felicitate in alijs quoque prouincijs coortæ in nos tempeſtates; IGNATIJ lenitate, prudentiâque ſedatæ ſunt: ac Dei beneficio vbique ferè Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De

De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium noſtroſque beneuolentia.
Cap. XXII.

INTER hæc Iulius anno Pontificatûs quinto demoritur: cui Marcelius Ceruinus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio ſuffectus eſt. Quidquid enim erat ſpei de publicis rebus, id penè totum eius Pontificatûs annis vulgò deſponderant. Ad hunc IGNATIVS pro veteri familiaritate cum adorandi, & gratulandi causâ veniſſet; arctè amplexus hominem Pontifex, & ſuauiſſimè exoſculatus, multa cum eo inambulans de fidei Chriſtianæ propagatione; deque reſtituendâ Eccleſiaſticâ diſciplinâ ſeriò contulit: atque ob id ipſum nonnullos ab eo petijt viros, quos haberet apud ſe conſilij causâ. Cæterùm in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olauium, quorum videlicet vtriuſque virtutem, ac ſapientiam optimè nouerat. Nam de Franciſco Xauerio, cuius famâ, rebuſque geſtis valde permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omnino Romam ex Indiâ reuocaret: quòd tanti viri videndi, ruendique in eius amplexum

miro

miro quodam deſiderio teneretur; Quin etiam noſtros, quotquot eâ tempeſtate Romæ verſabantur, ad ſe in palatium adduci iuſſerat; quòd haſce copiolas recenſere, & ſingulos coram quaſi bonus Imperator milites vellet inſpicere. Denique multis de noſtrâ Societate verbis vltrò, citroque habitis: Tu bellatores (inquit Pontifex) confice; nos vtemur. Cum ab eo congreſſu, alijſque deinde colloquijs lætus admodum diſceſſiſſet IGNATIVS, & optimâ ſpe Societatem impleſſet; breui eâ lætitia cunctis euanuit. Siquidem Marcellus altero & viceſimo die, quàm Pontifex declaratus fuerat, febri extinctus, ingenti omnium luctu Chriſtianam rempublicam orbam, ac debilitatam reliquit.

Ignatij obitus. Cap. XXIII.

SVcceſſit Marcello Paulus eo nomine quartus, qui, cum propter nonnullas interpoſitas offenſiones acerrimus noſtri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem longè fefellit. Nam & in IGNATIVM ipſum, cunctis admirantibus, perhonorificum ſeſe præbuit; & Societatem multis rebus decorauit, auxitque; & noſtrorum hominum operâ maximis in rebus Eccleſiæ plurimùm vſus eſt; & de fun-

fundando collegio, ſeu Academiâ, quam in Vrbe IGNATIVS magno reipublicæ Chriſtianæ bono inſtituerat, feriò cogitauit. Hunc Pontificem inter, & Philippum Catholicum Regem exorto graui, & periculoſo bello, quod breui deinde compoſitum eſt; cuncta miſceri; compleri armatis Vrbs; tympanorum, ac tormentorum horrifico ſtrepitu omnia perſonare; pacis artibus parum admodum loci eſſe. Quocirca IGNATIVS pertæſus temporum, & Societatis rebus vtcumque compoſitis, contemplandi ſtudio ſeceſſit in villam, quam non longè ab æde ſanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas in vſum præcipuè Romani Collegij, amicorum benignitate nuper exſtruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis malè acceptus, vel vrgente iam ſenio, lethalem in febrem incidit; ſic, vt cum eius intima vrerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore ſigna mortis exiſterent. Tantùm inſolita quædam laſſitudo in membris, ac motu apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. Accerſiti confeſtim medici bono animo iubent noſtros eſſe. At ille cum ſibi vltimum diem inſtare ſentiret, mirantibus cæteris, miſit, qui à ſummo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expia-

tionem,

tionem, & Indulgentiam ritu catholico precaretur. Deinde cum ad multam noctem de more vigilaſſet, quinetiam nonnulla cum domeſticis in rem Collegij tranſegiſſet; ſopori ſe dedit: itemque qui aderant, cubitum diſceſſere, nihil admodum periculi ſuſpicantes. At ecce manè poſtridie, duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ adminiſtri, cubiculum viſendi Patris causâ introeunt; ad lectulum ſenſim accedunt, ac præter omnium opinionem, vitali ſpiritu penè defectum offendunt. Accurritur illico ad Socios: alij ad medicum aduolant, alij interea ad refocillandas vires (vt aſſolet) iuſculum porrigunt: quibus ille cum nihil iam opus eſſe dixiſſet, IESVM intermortuis vocibus identidem appellans, placidiſſimè efflauit animam, horâ poſt ſolis ortum primâ, feriâ ſextâ, pridie Kalendas Auguſti, anno poſt Chriſtum natum M.D.LVI. Qui verò ad Pontificem pridie ſub veſperam fuerat deſtinatus, quòd nihil tale metueret, re in proximam lucem dilatâ, cum quod volebat, ſtatim impetraſſet, libente Pontifice, & verbis amiciſſimis IGNATIVM proſequente; grauiter deinde ſemet incuſans, tempori non occurrit. Defuncti corpus tum inſpiciendi, tum exenterandi causâ diſſectum, ſummam viri abſti-

abſtinentiam, & ſobrietatem liquidò comprobauit: Siquidem & ſtomachus venterque prorſus inanis, & præ ſiccitate diuturnâ mirè contractus apparuit; & iecur eâ ipsâ de causâ ita obduratum, aridumque, vt pene lapideſceret. Sanè Realdus Columbus, egregius eâ tempeſtate Sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis venâ, quæ Porta dicitur, lapides tres, ſeſe inueniſſe teſtatur in ſuo de Anatomiâ libro: vt pro miraculo non leui habitum, ſit, vitalibus adeò affectis, ac propemodum exuſtis, hominem tandiu viuere potuiſſe, præſertim hilari ſemper, eodem vultu exequentem Præpoſiti Generalis officia, & munera. Mortuus eſt autem anno ætatis quinto & ſexageſimo, ſuæ conuerſionis ferme trigeſimo quinto, confirmatæ verò Societatis ſextodecimo: Quam ille tam exiguo temporis interuallo, tam longè lateque propagatam reliquit; vt iam tum ab ipſo conſtitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in ijs varia noſtrorum domicilia ferè centum. Vulgatâ eius morte, ingens confeſtim hominum concurſus viſendi causâ, domum eſt factus, atque hi manus, hi pedes certatim exoſculari: alij roſaria, quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam pilei veſtiumue, quibus vti conſueuerat,

fru-

fruſtulum aliquod enixè rogare: quibus tamen modeſtiæ gratiâ nihil à noſtris eſt datum. Corpus in eodem cubiculo, vbi expirauerat, biduo ferme ſeruatum, Sabbatho ſub veſperam incluſum arcæ, poſt exequias mirâ populi frequentiâ celebratas, in templo noſtro ad dextrum latus aræ maximæ humatum eſt. Ac ſtatim præſentem opem ex IGNATIJ patrocinio noſtri ſenſere. Non enim, vt multi putarant, orba tali parente Societas, mœrori ſe dedit, aut concidit: quin immo ſtetere animis Patres; perque omnes ordines inſolita quædam ſuauitas, ſpiritus, & mentium vigor, ad ſubeundos Chriſti causâ labores, & cæpta ſtrenuè promouenda, peruaſit.

Libri Secundi Finis.

DE IGNATIJ LOIOLÆ

VITA, ET MORIBVS.

LIBER TERTIVS.

HActenus IGNATIJ toto vitæ curſu propoſito: nunc præcipua quædam de ipſius factis, dictis, ac moribus, & quidem quò magis in promptu ſint, per ſpecies exequemur: Ac primùm de Studio precandi meditandique, qua laude in primis IGNATIVS floruit.

De Orandi aſſiduitate, & ſtudio Pietatis. Cap. I.

INITIO conuerſionis, vt ante diximus, precandi contemplandique causâ, magnam ſibi vim intulit, partim in rerum caducarum, quibus aſſueuerat,

rat, vitandâ recordatione; partim etiam in ſcrupulorum moleſtijs abigendis. Procedente deinde tempore, cum magis in dies à contagione corporis, Deo adiutore, ſe abſtraxiſſet; tantam eius generis facultatem adeptus eſt, non modò vt è cœli, ſiderumque aſpectu, quo maximè capiebatur, ſed etiam vt ex intuitu floris, aut herbæ, aut leuiſſimæ cuiuslibet rei, confeſtim in Dei cogitationem amoremque ſuauiſſimè raperetur. Idque noſtris hominibus cupiebat eſſe familiariſſimum, vt in ſingulis creatis rebus. quoad eius fieri poſſet, Creatoris potentiam, ſapientiam, bonitatem agnoſcerent. Eoſdem monebat, vt contra quotidianas Dæmonis, inſidias, ne circumuenti repentè in fraudem inducerentur; vel inſtructo, quod aiunt, agmine ſemper incederent, vel certè diſſipatis in varias curas, & negotia viribus, animi tanquam receptui canerent, ſtatis horis diei; & in ſemetipſi deſcenderent, ſuaque omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quamdiligentiſſimè reputarent, adhibito etiam monitore, ſi opus eſſet, vel memoriæ, vel etiam notitiæ causâ: denique omnia probè contemplati, contra id vitium maximè pugnam capeſſerent, quo vitio ſe præcipuè vrgeri, & laborare ſentirent; nec ante deſiſterent, quàm

Deo duce debellatum eſſet. Sanè ipſe, quamquam ſe habebat ſemper in poteſtate, & ex diui Bernardi præcepto, non ſe rebus tradere, ſed commodare conſueuerat; tamen, qua erat diligentiâ, in ſingulas horas vltro inquirebat in ſe: idque, propter diuturnam exercitationem, nullo negotio; magiſque, ac magis in ſpiritu proficere nitebatur, diem cum die, vt ſupra diximus, hebdomadam cum hebdomadâ conferens; qui curſus ad candorem animi, ac perfectionem certiſſimus eſt: neque id ſolùm; ſed etiam ſtatis quotidie temporibus, erepto ex ſummis occupationibus otio, contemplationi vacabat: quam ad rem aliquoties à domeſticis clam obſeruatus eſt, hoc maximè modo ſe comparans: Vt enim ſuperiorem aſcenderat ædium partem, vnde liber eſſet proſpectus ad ſidera; ſtabat aliquantiſper oculis in cœlum defixis; tum prouolutus in genua, totius huiuſce pulchritudinis Conditorem ſuppliciter adorabat; deinde propter imbecillitatem, humili ſcabello ſimul atque conſediſſet, continuò ex oculis vberes lachrymarum riuuli profluebant; idque nullo prorſus vel ſingultu, vel ſtrepitu. Atque in hunc ferè modum, æquè animo, & corpore immotus excipiebat diuini luminis radios,

dios,

dios, ac Patri cœleſti mirâ quadam ſpiritûs dulcedine iungebatur. Neque verò ad beatos hoſce congreſſus, tantummodo ſub orationis horam componebat ille ſeſe, verùm in perpetuâ quadam erat vigiliâ, contra omnes rerum mortalium illecebras, & otioſam mentis euagationem: nec minus accuratè animum ab omni labe tuebatur, quàm qui pretioſis ornati veſtibus, viâ lutulentâ coguntur incedere. Intenta erat cuſtodia ſenſuum, quotidiana cuiuslibet omiſſionis confeſſio, iugis recordatio beneficiorum Dei, in aliorum factis dictiſque interpretandis nulla temeritas; denique ſummâ obſeruabat curâ, quidquid ad Chriſti gratiam vel tuendam, vel augendam quoquo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac præcipuè quæ ad affines cognatoſue pertinerent omnino refûgit, illud Apoſtoli dictum reputans apud ſe: *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus*. Erat ei Proneptis ex fratre virgo, quæ deinde Ioanni Borgiæ nupſit, hodie Philippi Regis apud Cæſarem Legato, de hac in matrimonio collocandâ cum ad eum ſubinde referretur; totam ille rem ſemper ad cognatos reiecit; nec adduci vnquam potuit, vt vel minimam eius negotij partem attingeret.

geret. Oranti aliquando per hyemem clauſo cubiculo, allatas è Guipuzcoâ litteras Ianitor feſtinè reddidit, ratus gratiſſimas fore, quòd nimirum longo & locorum, & temporum interuallo afferrentur: at ille faſciculum, vt erat ligatus, illico in ignem abiecit; re ipsâ ianitorem admonens, qui ſeſe cœleſti militiæ addixerit, huic eſſe mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem ipſo interprete (quod multùm apud Principes auctoritate valeret) in aulâ quærentibus, negabat ſibi niſi cum ſummi Regis aulâ rem eſſe: ad eam ſi aditum optarent, daturum ſe operam, quantum labore ac precibus aſſequi poſſet, vt eſſent in intimis Regis amicis, ac familiaribus, quo reſponſo vulgato, minùs multi iam in eo genere, moleſtiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vnquam, niſi attentè conſulto, ac propitiato Deo; nec vllum quamuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor ex toto corporis habitu, ac præſertim ex fronte, atque oculis emicaret; ex quo facilè exiſtimari poteſt, qualem ille ſe in horariâ precatione pſalmiſque, & in ſacrificio Miſſæ præſtiterit. Sanè, cum initio ſacerdotij in medio Lateranenſi templo Chriſti natalitia

cele-

celebraret, ad Aram ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquijs inclytam, tantâ eſt repentè ſpiritûs dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nullâ vnquam ratione potuerit. Quo tam inſolito ſpectaculo commotus è circumfusâ multitudine quidam, ac rem longè ſecus interpretatus, Franciſco deinde Stratæ, IGNATIJ adminiſtro, in aurem inſuſurrans; Facinoroſum nempe virum, inquit, ſacerdotem iſtum tuum, & omnibus flagitijs coopertum, qui conſcientiæ ſtimulis agitatus, crimina ſua toto pene ſacro defleuerit. Viſionum præterea extat libellus, ac luminum, quæ illi ferme ſacrificanti obuenere, quo maximè tempore Societatem ordinabat: quas viſiones ipſemet pietatis, & memoriæ causâ in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentiùs legat, clarè perſpiciat, qua præparatione, quo ſpiritu ad Sacramentum altaris accedere conſueuerit. Septem etiam Vrbis templa, & religione, & Pontificum indulgentijs celeberrima, certis anni temporibus diligenter, & caſtè viſebat pedes, & quidem per hyemem lacernatus, aut ſine mantelo; nec vllâ corporis laſſitudine, aut cæteros exemplo ſuo deſtitui, aut ſe tantorum bonorum communione frau-

dari patiebatur. Piacularia verò grana quæ dicuntur, & cereas Agni cœleſtis effigies, pictaſque Sanctorum icunculas, & alia id genus, quæ ab impijs irridentur, ita ſtudiosè tuebatur, & charas habebat, vt in eius ſcrinio poſt mortem nihil ferè aliud apparuerit. Pro Eccleſiâ catholicâ, ac nominatim pro Chriſtianis Regibus, atque Pontificibus, quotidie ardenter orabat; pro ſummo verò Pontifice nunquam ſine vberrimis lachrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In cæteris ornamentis ac beneficijs, donum etiam lachrymarum IGNATIVS à Chriſto Domino acceperat, ſic, vt in ſingulas preces illico fletus erumperet: qua conſuetudine eò denique adductus eſt, vt propter acrimoniam humoris paulatim exeſâ luminis vi, aciem oculorum pene amiſerit, hac ille iacturâ, quòd ad ipſum priuatim attinebat, non ſanè mouebatur, quin immo triumphabat ſe in obſequio Chriſti oculos perdere. Sed quoniam id fieri ſine magno communis rei detrimento non poterat; ſuorum præſertim accedente impulſu precari Dominum inſtitit, vt ſibi liceret interdum à lacrymis temperare; nec fruſtrà, ſi quidem ex eo tempore

pore tantum in lacrymas ius, & arbitrium obtinuit, vt earum quaſi habenas, prout vellet, adduceret idem atque remitteret. Quæ res cuipiam fortaſſe veritatis fidem excedere videatur: ſed nobis, vtique in tam recenti memoriâ, mentiendi cauſa non eſt.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II.

AC licèt precationi vſque adeò deditus eſſet, tamen eo ſtudio, ſe vel à publicâ re adminiſtrandâ, vel à charitatis, cæterarumque virtutum officijs minimè patiebatur abduci; Et quamquàm certum vnicuique ſpatium temporis quotidie neceſſarium eſſe dicebat ad ſe colligendum, vireſque diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine ſolitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam deſcendere, & ſua primùm vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligerent. Quin immo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minùs in eo genere ſibi temperant, eorum pleroſque (niſi periti cuiuſpiam ductum ſequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim Dæmonum illuſionibus obno-

xios eſſe, partim etiam contumaces, & ſibi placentes, & in ſuâ ſententiâ miré obſtinatos ac peruicaces euadere: qua peſte, nulla propemodum eſſet hominum cœtibus capitalior; Itaque ſuorum ille profectum, non tam ex continuatâ precatione, vel diuturno ſeceſſu, quàm è ſolidæ virtutis officijs, ac præſertim ex manſuetudine atque animi æquitate, ſpectabat. Cùm è familiaribus neſcio quis, fratrem præſtanti religione collaudans, ad IGNATIVM cum admiratione dixiſſet: En hominem iugiter precationi vacantem: immo verò, mutatâ voce, en, inquit IGNATIVS, hominem ſibimet acriter imperantem. Alium quempiam, quòd ſtomachoſior eſſet naturâ, & ſubinde in amara verba prorumperet, ſeſe fratrum conſuetudini alienò tempore ſubtrahentem; IGNATIVS blandè compellans: Quin te, inquit, ſtatutis horis in fratrum conſuetudiuem das? cùm ille iracundiam naturæ, bilemque prætenderet; Næ tu vehementer erras, ait IGNATIVS; etenim hæc & huiuſmodi vitia non fugiendo, ſed reſiſtendo vincuntur. Denique licèt piæ precationis laude præcelleret ipſe, vt dictum eſt, ſemper tamen ſpiritum, quem vocant, mortificationis, ſpiritui ſpeculationis antetulit: Nam vt in eloquentiæ

ſtudio,

ſtudio, cum & ars & vſus ipſe ſit neceſſarius, longè plus tamen à ſapientibus viris vſui, quàm præceptioni tribuitur; ſic in parandis virtutibus, cum & commentatio, & actio requirantur; multò plus tamen agendo, & pugnando, quàm ſpeculando, vel cogitando proficitur.

De Charitate ipſius in Deum. *Cap. III.*

CHaritate in Deum fuit, quantâ par eſt eum eſſe, qui ipſius Dei gratiâ, rebus humanis nuntium ſponte remiſerit; neque ſolùm eatenus Dominum amabat, vt præ illo reliqua omnia nihili duceret (quæ virtutis huiuſce præcipua eſt pars) verùm inerat in amore voluptas mira: prorſus vt quantislibet preſſus curis, ac moleſtijs fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quaſi amplexu, per ſummam delectationem acquieſceret. CHRISTVM verò Dominum ac liberatorem videndi ſicuti eſt, tantâ flagrabat cupiditate, vt eam ipſam ob rem, ſolui corporis vinculis vehementiùs in dies optaret. Itaque ſi quando grauiorem incidiſſet in morbum; conceptâ migrandi ſpe, abſtrahebatur illico à ſenſibus, non ſine

magno valetudinis detrimento; quocirca mentem à cœleſtibus rebus interim auocare, etiam atque etiam iubebatur à medicis, & quoniam acerbiſſima Chriſti mors, pro ſalute humani generis obita, IGNATIO ſemper obuerſabatur; viciſſim ille pro CHRISTO per ſummos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties verò ingeſta in illum conuitia, & ludibria reputaret apud ſe; non modò rei atrocitate permouebatur, vt multi, ſed etiam accendebatur generoſo quodam imitandi ſtudio; atque in ſemetipſum quaſi tanti ſceleris auctorem acerrimè exardeſcebat: ac niſi eum cohibuiſſet exiſtimationis ratio propter ſalutem aliorum, ſimulatâ dementiâ, ad plebem in ſe concitandam, nudus, onuſtuſque cornibus, aut alio fœdo corporis habitu prodire non dubitaſſet in publicum; & inceſſentes cæno, vel ſtercore pueros, voceſque improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias libentiſſimè pertuliſſet. Sed quoniam eiuſmodi nulla ſe dabat occaſio; certè quod erat proximorum ſeduló faciebat, vt immortalia Domini beneficia in ſe, memoriâ coleret ſempiternâ; & in eiuſdem vel indagandâ voluntate, vel gloriâ quærendâ, ſuas omnes curas,

cogi-

cogitationeſque conſumeret ; cuius rei vel hoc ſatis magno argumento ſit. Inter ipſam negotiorum molem perditas meretriculas tanto ſtudio conabatur ab impuritate auocare, vt ſiqua ex ijs reſipiſceret, ſeque intra pudicitiæ ſepta recipere vellet, grandis iam natu vir, & Præpoſitus Generalis, antecedere ipſemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, CHRISTI cauſâ non erubeſceret. In quo cum admoneretur à quibuſdam, fruſtrà tempus, ac laborem inſumi, quippe inſanabiles eſſe eiuſmodi fœminas, ac licèt in præſentiâ pœnitentiam oſtenderent, breui tamen ad ingenium redituras; Ego verò, inquit ille, cuiuslibet iſtarum, vnius dumtaxat noctis impediſſe flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantiæ pretium duxerim.

De charitate in Proximos. *Cap. IV.*

EX hoc tam incenſo in Deum amore, egregia nimirum illa charitas in homines redundabat. Quos quoniam pretioſo eiuſdem ſanguine redemptos, ac proinde chariſſimos illi ſciebat eſſe, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id ipſius gratiâ, in proximos confe-

 rebat.

rebat. Vt primum è peccatorum cœno emerſit, confeſtim ad cæteros ex eodem cœno extrahendos incubuit: atque ob id ipſum (vti ſupradictum eſt) ingenti labore, & incommodo litteris operam dedit: & in Societate inſtituendâ nihil ſpectauit aliud, niſi vt errantes animos ad rectum ſalutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cum in grammaticæ ſtudio verſaretur, eodemque tempore, animorum quoque ſalutem acerrimè procuraret; virginum quoddam collegium, cuius nomen conſultò reticeo, ſolutâ admodùm diſciplinâ, corruptiſque moribus, ad veterem ſanctimoniam, ac ſobrietatem omni ſtudio reuocare nitebatur: ſuadebatque illis præcipuè frequentem vſum ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ. Quam ad rem, temporibus illis inſolitam, quò faciliùs eas adduceret, præire ipſemet illis palàm decreuit, adhibito ad id Moyſe Puialto ſacerdote, quo ipſe ad confeſſiones vtebatur, ſpectatæ virtutis, ac ſanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum ſubinde ſumpſiſſet, fœminis ex odæo ſpectantibus; tam præclaro exemplo, & aſſiduis orationibus incitatæ, pleræque ad ſalutarem pœnitentiam officiumque traductæ ſunt. Quod nefarij

farij quidam amatores vbi ſenſere, aditumque ſibi ad optata flagitia magis in dies obſeptum videre; in extremam efferati rabiem, IGNATIVM, & Puialtum ex inſidijs adoriri conſtituunt: ac die quoddam è templo redeuntem vtrumque fuſtibus ita malè acceperunt: vt Puialtus paulò poſt è vulnerum dolore ſit mortuus: IGNATIVS verò dies aliquot in lecto iacuerit. Sed vixdum receptis viribus, nec alterius nece, nec ſuo malo perterritus ad inſtituta charitatis officia redijt alacer. Cumque eum vulgò monerent, ac per Deum obteſtarentur amici, ne denuo in capitis diſcrimen daret ſeſe: Quid mihi optatius, inquit ille, quam pro CHRISTO Domino, meiſque proximis emori? Pariſijs, amicum à turpi cuiuſdam fœminæ conſuetudine fruſtrà ſæpè reuocare conatus, cuius ille flagitij causâ vicum ſubinde petebat, non longè ab Vrbe poſitum; denique egreſſus hominis, & itinera diſſimulanter explorans, deterrendi eius conſilium tale commentus eſt. Stagnum erat propter viam, qua tranſeundum erat illi de more: eò maturè præuertens IGNATIVS, tempeſtate perfrigidâ ſeſe nudus aquis collo tenus immerſit; ibique ſalutares amico tetendit inſidias. Nam, vt appropinquan-

tem aſpexit, Deum precatus, vt ea res vtrique feliciter eueniret, horribili repentè in aduerſum intonuit voce. Quò, quò miſerrimè properas? non intelligis in quanto verſere periculo? nonne intentum in te diuinæ iuſtitiæ gladium vides? Perge porrò, perge nefariam iſtam explere libidinem. Ego me hic tandiu tuâ causâ macerabo, quoad cœleſtes iras meo malo auertam abs te. At ille ſubitâ voce perculſus, atque ad IGNATIJ aſpectum veluti deprehenſus obſtupuit: demiratuſque charitatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem; & in poſterum, Deo adiuuante, ſeſe ab illâ peſtiferâ familiaritate continuit. Alius quidam IGNATIJ alumnus, præſtanti vir ingenio, magnos in virtute proceſſus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas eſt) labore victus, dæmone ſolicitante, circumſpiciebat fugam. Quod vbi ſenſit IGNATIVS, varijs ad eum retinendum hortationibus, monitiſque incaſſum adhibitis, eò denique deſcendit, vt pro diſcipuli ſanitate totum triduum omni cibo, potuque abſtineret, preceſque cum lachrymis ad ſuperos funderet. Qua pœna, tanquam remedio languenti animo applicito, reſipuit ille, ſuumque errorem gemebundus agnouit: ac deinde

in

in ſuſcepto genere vitæ cum laude perſtitit. Pariſijs, vt antea dictum eſt, depoſitâ pecuniâ fraudatus à contubernali, ſic, vt ad ſeſe alendum ſtipem emendicare deinde cogeretur magno ſtudiorum detrimento; non modò iratus amico non eſt, verùm etiam inſigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille poſtea Hiſpaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus Rhotomagi ſubſtitiſſet (quæ vrbs tridui ferme iter diſtat Lutetiâ) ingrauescente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiam eſt redactus; cumque, vt ignotus in alieno ſolo, ſpem nullam ſubſidij cerneret; licèt præterita meminiſſet, ac præclarè ſibi eſſet conſcius, quam malè de IGNATIO meritus fuiſſet; tamen tantam opinionem de eximiâ viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit illum de ſuo caſu per litteras facere certiorem; & aliquid opis ab eo ſuppliciter petere. Tum IGNATIVS, quaſi hæreditas aliqua ſibi obueniſſet, ſic alacer, nullâ interpoſitâ morâ, ſe in viam dat: Deum pro amici ſalute etiam atque etiam obſecrans; quinetiam (quod longè mirabilius eſt) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus, nullo prorſus cibo, potuque, ingenti celeritate confecit. Vrbem ingreſſus,

conquiſitum hominem amiciſſimè inuiſit, affectum, ſemianimemque ſedulo miniſterio recreauit. Atque vbi morbo leuatus eſt, litteras ei commendatitias ad amicos in Hiſpaniam dedit; & mendicato ab ſe viatico inſtructum in nauem impoſuit; cum ille ſimul pudore, gaudioque confuſus, dextram IGNATIJ tenens, Deum, ſuperoſque omnes inuocaret ad gratiam illi pro ſe referendam: ſatiſque mirari non poſſet, ſeneſcente iam mundo, tantum charitatis exemplum in terris exiſtere. Per idem ſtudiorum tempus, tametſi multum de ſpirituali functione rem ſerat, nunquam tamen potuit ſe continere, quominus ereptum ex litterarijs occupationibus quotidie tempus aliquod in proximorum ſalute conſumeret. Itaq; & condiſcipulos ad virtutem, ac pietatem ex occaſione incitabat: & ex collatitiâ pecuniâ multorum ſubleuabat inopiam; & ægrotos viſendo, recreandoque humaniſſimè ſolabatur. In ijs cum ad quendam adijſſet, graui, & contagioſo vlcere laborantem; & miniſtrandi causâ, vt fit, decumbentem ſubinde attrectaſſet; in diſceſſu metus IGNATIVM ſubijt, nec ex eo contactu dextra peſtilentiam contraxiſſet; quæ ſuſpicio cum ſolicitaret hominem vehementiùs, eumque ab

eiuſ-

eiuſmodi charitatis officio in poſterum auocaret: ille, cognitâ fraude, confeſtim in ſemetipſum exarſit, dextramque in os identidem inſerens increpuit vltro: Qui de vnâ manu tam anxius es, quid vniuerſo corpori facies? Atque hac fortitudine, & præſentem depulit metum, & ad eadem porrò exequenda pietatis opera ſeſe vegetum, atque hilarem præſtitit. Atque hanc ægrotos adiuuandi conſuetudinem non modò priuatus, vbicumque terrarum fuit, verùm etiam Societati Præpoſitus diligentiſſimè tenuit. Nam è noſtris, vt quiſque in morbum inciderat, cuiuslibet eſſet ordinis, extemplo acciri medicum imperabat, ac nihil prorſus omitti eorum, quæ is præſcripſiſſet, oppigneratis etiam, diuenditiſque ſi opus eſſet, lancibus, ſtraguliſque, & cæterâ ſupellectili. Sanè, cum ex laicis adiutoribus quidam ſæuâ conflictaretur febri; ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus eſſet, quidquid nummulorum domi erat, denarios tres, eam vnam in rem inſumi iuſſit, ac reſiſtenti paulisper obſonatori, nihilque prætereà pecuniæ ad cæteros alendos ſupereſſe dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti eſſe poterimus. Atque ita languenti coemptum obſonium eſt.

Ipſos

Ipſos verò decumbentes inuiſebat ſubinde ipſemet, confirmans vnumquemque, verbis planè diuinis, atque cœleſtibus; dabatque operam, vt, omni depoſitâ ſolicitudine, ſuperioribus eſſe curæ ſe ſuamque ſalutem, ſine vllâ dubitatione ſentirent. Homines vel de ſe ipſo priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligentiſſimè coluit; nullumque in eos neque viuos, neque mortuos grati, ac memoris animi officium prætermiſit. Quippe non modò pro ipſorum ſalute Dominum per ſe, ſuoſque precabatur aſſiduè; ſed etiam, dum viuerent, ſæpè domum veniebat ſalutandi causâ, eoſdemque adeuntes ad ſe quamquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter: deque Societatis progreſſu, ac rebus præſertim Indicis, quarum ipſa longinquitas habet delectationem, pergebat amiciſſimè facere certiores: atque etiam, cum opus eſſet, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hiſpano doctori (quicum erat ei magna neceſſitudo) non modò grauiter ægrotanti frequens adfuit ipſemet, ſed etiam fidelibus famulis deſtituto, probos, & induſtrios è Societate viros miniſtrandi gratiâ ſubmiſit. Andreas Lipomanus patritius Venetus, quem

Tri-

Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio noſtrorum hominum conſtituendo Patauij, optimum ſacerdotium eiuſdem vrbis addixerat, dimidiâ tantum parte vectigalium ſibi, quoad viueret, reſeruatâ. At verò IGNATIVS, ne ſe vinci pateretur officio; patentibus litteris eum vltro perpetuum ſacerdotij adminiſtratorem declarauit; neque è vectigalibus attigit quidquam, niſi quod ab ipſo Priore quotannis ad paucos è noſtris alendos per eleemoſynam præberetur. Quinetiam eius fratris filio penſionem decreuit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamen bonus ille Prior nequaquam admiſit. Ac cæteros item, quorum beneficijs prouocatus eſſet, eximio quodam ſtudio, & obſeruantiâ proſequutus eſt.

Manſuetudo eiuſdem, & comitas. Cap. V.

AB omni faſtu, & moribus imperioſis vehementer abhorruit. Veſtigium in eo contumaciæ cerneres nullum. Et, quod difficillimum eſt, lenitatem ita cum grauitate miſcebat, vt neque facilitas de auctoritate, neque ſeueritas quidquam de

ſua-

ſuauitate detraheret. Pariſijs per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne trudiculis ludere (quibus in oblongâ menſâ per anguſtum fornicem, eburnea pila traicitur) Ego verò ludam, inquit IGNATIVS. At enim qua ſponſione, ſubijcit ille, qui pecuniâ careas? Tum IGNATIVS: Hac ſponſione, reſpondit, vt certo vtique dierum numero tibi deſeruiam: verumtamen arbitratu tuo, ſi viceris tu; meo, ſi ſuperior ipſe diſceſſero. Cum ea conditio placuiſſet: Age ſanè. In certamen deſcenditur. Cumque nihil minus calleret IGNATIVS, diuinitus factum eſt: vt in ſingulos omnino traiectus victor euaderet; ſubinde exclamante aduerſario, ſe meritò plecti, qui IGNATIVM prouocaſſet: ſeque diuinum iudicium prorſus agnoſcere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis, & occupationibus, in aliquot dies abductum è ſponſione, ſpiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpentemque ſitu, ac delicijs animum ipſius, ad ſalutarem Dei metum, æternæque vitæ cogitationem excitauit. Venetijs Patauium pedibus cum iter haberet, domeſticâ, eâque admodum attritâ lacernâ ob inopiam indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui

qui à viâ non longè armenta paſcebat, conſpectis eminus peregrinis, ad eos repentè propiùs aduolat; habitûſque fortaſſe nouitate permotus, defixis procaciter in IGNATIVM oculis, cachinnos tollere, eidemque licentiùs cœpit illudere. Cumque IGNATIVS vultu placido ſubſtitiſſet, conuerſus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque iſtius pueri petulantiæ ſubtrahis? Immò verò, inquit ille, cur puerum oblatâ ſibi præter ſpem hac tantâ oblectatione fraudemus? Itaque conſultò etiam diutius hæſit in ijſdem veſtigijs, ac ſe curioſiùs intuendum, ridendumque affatim proteruo adoleſcentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque ſui contemptu, ac ludibrio hauriens voluptatis, quàm alij ex vulgi plauſu, fauſtâque acclamatione percipiunt. Atque hunc manſuetudinis tenorem diligenter in omni vitâ ſeruauit: ac ſatis conſtat, annis ipſis triginta, quibus CHRISTVM ſequutus eſt, neminem prorſus ab eo fuiſſe non modò contumelioſè tractatum, ſed ne appellatum quidem acerbiùs. Si quid præciperet; roganti erat propior, quam iubenti. Alloquendi verò eius causâ, nihil erat neceſſe tempus opportunum; aut molles captare aditus: qualibet adijſſes horâ, ſiue cor-

pore

pore meliùs haberet, ſiue deteriùs, proſperis æquè, atque aduerſis in rebus, & accipiebat benignè, & patienter ad finem vſque ſine interpellatione audiebat. Ac nullum quamuis infimæ ſortis hominem ſtare coram ſe, nedum aperto capite patiebatur eſſe. Nec modò ex deſtinato congreſſu, verùm etiam ex occurſu fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, inſitam animo in omnes beneuolentiam ſatis oſtenderet. Amicos præterea, tum domeſticos, tum externos interdum ad prandium, aut cœnam, ſiue vt appellabat ipſe, ad pœnitentiam inuitabat; nec repudiabat ſi quis vltro ſe offerret: quinetiam interuenientes cœnæ, vel in ipſo iam exitu, nihilominus iubebat accumbere; & fruſtula panis ipſe carpendo, & ſimulandâ appetentiâ, conuiuium conſultò extrahebat, quoad nouiſſimus quiſque ſine rubore, aut ſolicitudine, per otium abſolueret. Si quis ab eo quidpiam ſibi alijſue peteret; vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans; vel ſi abnueret, cauſas afferebat eiuſmodi; vt ille ſeſe contemptum nullo modo exiſtimare poſſet. Ac tanta ipſius erat in eo genere vel efficacitas, vel ſuauitas, vt qui ad eum legati à quopiam vene-

venerant, cum id quod volebant, minimè impetraſſent, IGNATIJ rationibus interdum ita victi, pacatique diſcederent, vt vltro ipſi mutatâ ratione, apud eos, à quibus miſſi fuerant, ipſius cauſam pertinaciſſimè tuerentur.

Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. *Cap. VI.*

AB hac porrò comitate, quemadmodum auſteritas, ſic etiam leuitas omnis aberat, & ineptiæ. Ita enim compoſitus fuit moribus, vt neque manum, neque oculum, membrumue aliquod ſine causâ, & ratione moueret; & in ſtatu, inceſſu, accubatione, ſeſſione, decorum teneret. Iam in loquendo fuit adeò conſideratus, & parcus, vt nullum planè verbum niſi conſultò, ac meditatò proferret. Neque figuris vel amplificationibus vtebatur, ſed rei geſtæ ſeriem, & rationum momenta ſine fuco exponebat. Qua ſimplicitate plus valebat in perſuadendo, quàm alij calamiſtis, & lenocinijs. De ſe ipſo, deque ſuis rebus, niſi neceſſitas cogeret, vel Dei gloria poſtularet nihil dicebat vnquam. Ab aliorum verò factis,

factis, dictiſue exquirendis, niſi ad ſuam curam ſpectarent, omnino abſtinebat. Conſueuerat etiam eos reprehendere, qui de ſolutâ Eccleſiæ diſciplinâ, deque emendandis Principum moribus temerè diſputarent: quam tentationem ſe fugaſſe dicebat conſideratione extremi iudicij, & eorum, quæ tali tempore à ſemetipſo propriè exigenda forent. Quæ ſi pro ſe quiſque reputaret, haud ita facilè homines in aliorum vitam inquiſituros. Denique tanta inerat in eius ſermone prouiſio, tarditaſque longo vſu parta, vt cum biliofus, ac præferuidus eſſet naturâ, pituitoſus ob id ipſum, ac lentus haberetur à medicis. Atque hi mores, cum admirabili vitæ ſanctitate coniuncti, incredibile eſt, quantum illi conciliarent venerationis. Nam vt quiſque intimus erat IGNATIO, ita ſuſpiciebat eum maximè. Ludouicum quidem Conſaluum Luſitanum, qui domûs Romanæ miniſter aliquandiu vixit, magno rerum vſu, magnâ prudentiâ virum, dicere ſolitum accepimus: antequam cum IGNATIO coram egiſſet, præclarè ſeſe vtique de illo exiſtimare ſolitum, qui tali Societati præeſſet. At verò, poſtquam ipſo familiariter vſus eſt; Societatem magnifacere cœpiſſe, quam Deus tali præſide, ac moderatore donaſſet.

naſſet. Iacobus verò Laines, qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit, cæterique Patres, quamuis humaniſſimè cum illis IGNATIVS ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel magiſtro diſcipulos, adſtare diceres. Quòd ſi quando (quod tamen perrarò fiebat) rei neceſſitate coactus, vultum indueret ſeueriorem, & aliquem increparet aſperiùs; tanta erat vis, punduſque verborum, vt contra ne hiſcere quidem auderet quiſquam. Idque præſertim in causâ viri cuiuſdam inſignis apparuit; qui cum turbulentior eſſet, quàm vt eum diutiùs ferri oporteret; cumque eius animum IGNATIVS blandis monitis, præceptiſque nequidquam ſanare tentaſſet; ad extremum oratione conuersâ, diuinam teſtatus iuſtitiam, ac cæleſtis iræ minas intentans, tantum ardorem ſpiritûs præ ſe tulit, ipſi vt parietes, tectaque non dubio motu nutare, & concuti viderentur. Quo terrore perculſi qui aderant, illico procumbentes Dei pacem precibus, ac votis expoſcere. Ipſe verò qui accuſabatur, exanimis ad pedes IGNATIJ ſeſe confeſtim abiecit, ac ſupplex confusâ voce, culpæ veniam petijt, ſeque poſthac in officio fore pollicitus eſt.

Con-

Continebat autem in diſciplinâ, cum cæteros omnes, tum eos maximè, qui vel inſigni eruditione, vel generis nobilitate præſtarent: quippe quorum dicta, factaue ad exemplum in omnes partes valeant plurimum. Otium verò, vt omnium vitiorum fomitem, ac ſeminarium, in primis oderat: itaque duos treſue rei familiaris adiutores, cum ad ianuam alieno tempore confabulantes è ſuperiore loco aſpexiſſet, illico iuſſit, aceruum lapidum in proximo ſitum, in ſummam ædium contignationem ſine cunctatione transferre. Eoſdem tertio poſt menſe cum ibidem iterum otiantes animaduertiſſet, illam ipſam lapidum congeriem, vt in eundem locum referrent, vnde aſportauerant, imperauit. Amicè inſuper admonens; nihil in Dei famulatu periculoſius eſſe deſidiâ. Cum quemdam in tradito ſibi munere valdè remiſſum, atque oſcitantem inueniſſet; quæſiuit ex eo, cui nam in tali miniſterio daret operam, Deo, ne, an hominibus? cum ille ſe Deo vtique deſeruire dixiſſet: Plectêris igitur, inquit IGNATIVS; nam in rebus humanis minus accuratè verſanti, iure forſan ignouerit quiſpiam; at immortali Deo miniſtrari negligenter, id verò nullo pacto ferendum eſt. Spectaculis publicis,

quam-

quamuis alioqui licitis, vel etiam ſacris, adeſſe noſtros non ita facilè permittebat. Quod ſi qui, factâ poteſtate, ſe ad ea conferrent; eos etiam atque etiam iubebat, ſine vllo arrogantiæ, ſeu leuitatis, indicio modeſtiam, ac ſubmiſſionem tenere; cedere omnibus; & infimum ſemper locum (niſi aliter à circumſtantibus cogerentur) eligere. Cum è Romano ab ſe nuper inſtituto Collegio, adoleſcentes quoſdam ſolutiùs in publico ambulantes vidiſſet; caſtigandos curauit palàm, hortandoſque graui oratione, vt quem haberent inſitum animis pudorem, ac verecundiam, cum externo item corporis habitu præſeferrent: & quoniam, Apoſtolo teſte, ſpectaculum facti eſſent omnibus, cauerent etiam atque etiam, ne ſuperuacaneâ locutione, curioſo oculorum obtutu, alioue incondito geſtu, motuue corporis quemquam offenderent; præſertim cum eo de genere toto, multâ cum precatione, lachrymiſque conſcripta pulcherrima ipſe præcepta paulò ante edidiſſet. Nihil noui moris in Societatem induci ſe inſcio eſt paſſus; principijſque vigilanter, & acriter obſtitit: quippe qui exempli vim noſſet, & rerum incrementa fallentia. Quoſdam, qui ad vineam iniuſſu luſerant pilâ, lai-

cum

cum etiam ſapone manus lauantem, haud impunè abire permiſit. Seditioſos verò, & alienæ laudis obtrectatores, & rerum nouarum cupidos, non diu tulit: ſed omnia expertus, quæ ad reuocandam dubiam indolem, & peiore loco poſitam facere viderentur; ſi parum proficeret, ad extremum è Societate pellebat. Nec vnquam carcerem, compèdeſue in Societatis mores induci permiſit, negans, qui vinclis conſtringendi forent, eoſdem eſſe ad noſtrum inſtitutum idoneos. Itaque cuſtodiæ loco ianuam oſtentare conſueuerat. Acciditque aliquando, vt iuſtâ de causâ complures adoleſcentes exauctoratos vnà dimiſerit. Atque huiuſmodi ferè (quod ſilentio prætereundum non eſt) è Societate pulſi homines, exitialem exitum ſortiti ſunt, ſatiſque conſtat, alios inter ſymphoniam laſciuè ſaltantes repentè occidiſſe, alios contractâ rixâ interfectos, alios denique alio miſerabilis lethi genere perijſſe. In puniendo autem id ſequebatur in primis, vt noxæ reſponderet animaduerſio, & in ſuo quiſque vitio plecteretur, ſuperuacanea verba ſilentio; ignauiam labore; honoris cupiditatem ignominiâ lueret. Ac ferme animaduerſionum IGNATIJ genus erat illud: circulum humi deſcribere, ex

quo

quo noxij ne iniuſſu excederent: colloquijs certorum hominum nominatim interdicere; verberationes ad præfinitum temporis ſpatium iniungere, & alia eiuſmodi. Noxas autem leuiores, & quotidianas intelligo; cuiuſmodi in homines etiam ſtudioſos perfectionis cadunt: nam grauiores IGNATIVS minimè toleraſſet. Solebat etiam ſontibus, ad humilem menſam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infimæ plerumque conditionis hominem, ſed ingenioſum & acrem; qui cunctis audientibus, vitia reorum increparet, exprobraretque religionis annos, & negligentiam: idemque cæteros carptim, nec opinantes repentè perſtringeret; nimirum edomandæ ſuperbiæ cauſâ, mentiſque è pigritiæ veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priuſquam ex conſuetudine punirentur, quàm leniſſimè operam dabat, vt ſuam ipſi culpam agnoſcerent; atque vltro ſibimet mulctam irrogarent: quæ tamen ſi grauior videretur, confeſſione contentus, ita moderabatur, vt multum ſæpe de acerbitate minueret.

Eiuſdem animi ſubmiſſio, & quid de virtute Obedientiæ ſenſerit. *Cap. VII.*

NEgabat, ſuo quidem iudicio, quemquam probè intelligere quàm vehementer in ſe quiſque diuinæ bonitatis operationem impediat: quantaue illius beneficia, & dona per ſocordiam, ignauiamque corrumpat. Quo crimine ſeſe accuſabat in primis. Atque ita de ſuis rebus demiſsè, & humiliter ſentiebat, vt ſe mortalium omnium infimum, & opis diuinæ maximè egentem putaret: ſibique cæteros omnes ad virtutem, pietatemque & exemplo, & incitamento fateretur eſſe. Priuatæ verò vitæ quanto deſiderio teneretur, & initio declarauit in recuſando magiſtratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinem, aliuſque ſibi ſuccederet, omni ope contendit. Quod tametſi conſequutus non eſt; tamen obedientiæ ſtudium quibuſcumque rebus potuit, ſemper oſtendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba præcipuo ſacramento iurauerat ita erat præſtò, vt ad ipſius nutum ſeſe paratum exhiberet, confectâ iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocumque opus eſſet, peregre proſi-

proficiſci, vel etiam nauigium aſcendere planè exarmatum, ſeque eodem Pontifice iubente, mari, ventiſque ſine vllâ dubitatione committere. Quem ipſius animum vir quidam primarius cum haud ſatis probaret, & in eiuſmodi re conſilium, prudentiamque requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verùm imperantis eſſe reſpondit IGNATIVS. Et ſanè, cum in Societate noſtrâ virtutem hanc cæteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat eſſe, quàm in ſuperiorum iuſſis, & conſilio examinando moram, vel potiùs arrogantiam: negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo ſuperiori non cum voluntate iudicium quoque ſubmitteret. Id enim demum eſſe Deo gratiſſimum holocauſtum cum omnes animi vires, ac præſertim intelligentia, & mens, quæ ſummum in homine obtinent locum, in obſequium Chriſti coguntur. Qui verò inuiti, ac diſſentientes, actu exteriore dumtaxat, iuſſa præpoſitorum exſequerentur; hos inter viliſſima mancipia, vel pecudes potiùs numerandos aiebat. Extat eius epiſtola ad ſocios Luſitanos in hanc ſententiam ſcripta, (quâ nihil ego quidem in eo genere

vidi ſubtilius) quam qui accuratè perlegerit, facilè intelliget, quàm iure IGNATIVS tantum huic vni mentis, & rationis obſequio tribuendum putarit. Quinetiam in ſermone quotidiano ſæpiſſime vſurpare conſueuerat; qui ad ſuperioris nutum, voluntatis propenſionem ſolummodò, non etiam iudicij conſenſionem accommodarent, eos altero tantùm pede intra religionis ſepta verſari. Neque verò eiuſmodi præcepta verbis tantùm explicabat ille; ſed, quantùm ei res, & perſona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita ſe dicto audientem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodò prudentiam penitus exuiſſe, & omnem ſuæ ſalutis curam, & ſolicitudinem in eundem proieciſſe videretur. Cum ſtomacho grauiſſimè laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt ſupra diximus: adhibitus medicus, quo domus eo tempore vtebatur adoleſcente, nec peritiſſimo; frigidæ corporis conſtitutioni cauſam illico tribuit. Nec mora, quidquid excogitare potuit ad corpus, & præcordia calefacienda, præſcripſit. Ac primùm feneſtras, foreſque cubiculi, ne quid afflaret auræ, obſerari diligenter iuſſit; deinde languentem multâ ſub

veſte

veſte continere ſeſe; poſtremò quàm caldiſſimo cibatu, & exiguo mero, ſed quàm auſteriſſimo refici. Quæ omnia IGNATIVS, licèt ſibi non leuibus argumentis minimè accommodata ſentiret, ac medicum ipſum nec litteratiſſimum, neque exercitatiſſimum ſciret eſſe; tamen, ne cum extremo quidem vitæ periculo, contra eius edicta nihil vnquam effatus eſt. Æſtas erat ſumma: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti ſtromatum pondere premebatur IGNATIVS: manabat è membris omnibus tanta ſudoris copia, vt culcitræ, ac veſtes maderent; ac nihilominus ex præcepto ſe intra calida fomenta cohibebat ægrotus. Ardebat ſiti; nihil omnino poſcebat: diſcruciabatur doloribus acerbiſſimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neque tamen ſignificabat: denique peruerſâ curatione eò adductus eſt, vt cum vltimum ſibi diſcrimen adeſſe intelligeret, Societatis adminiſtratione Patribus delegatâ, aditu cubiculi domeſticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atque id demum exſtitit ſignum, deſperatâ iam valetudine; ſe ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam ſubitâ conſilio habito, cum non deeſſent qui medici præſertim iunioris

placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouectâ virum, & medicæ artis laude præſtantem, extemplo acciri iubent. Is vt inſpexit IGNATIVM, genuſque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per ſummam indignationem vociferatur, hominem calore necatum eſſe: pandi confeſtim feneſtras & oſtia; leuari ſtragulis lectum; frigidæ hauſtus affatim dari æſtuanti imperat: quæ res prioris medici inſcitiam planè coarguit; ſiquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quieuere; & obedientiæ meritis Pater auctus, priſtinam inſuper valetudinem breui recepit. Rurſus, cum ieiunia cineralia, ſeu Quadrageſimam, quamuis affecto corpuſculo, perſeueranter nihilominus obſeruaſſet; ipsâ denique feriâ quartâ ſanctioris hebdomadæ, febri correptus eſt; nec dubitauit idem Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimiâ proueniret; quocircà pulli gallinacei eſum ad veſperam illi præſcripſit, abijtque admodum incertus animi, vtrum IGNATIVS tali tempore iuſſa facturus eſſet. Redit deinde poſtridie, quæritque ſolicitus, num ſe refecerit pullo. Cum annuiſſet IGNATIVS: Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res eſt. Complures non cuſtoditâ ſolemni abſtinentiâ,

nentiâ, nihilominus hoc triduo in morbum incidêre. Quibus ego cum accerſitus carnium cibatum indixerim, vix, ægrèque ab ijs impetraui, vt obtemperarent: propterea quòd per hos dies carnibus veſci, nimis graue piaculum ducerent. Tu contra, peracto iam penè curriculo, ad ipſas metas meo monitu non recuſaſti deſiſtere. Hoc ego, Pater, ſatis mirari non poſſum. Ad ea IGNATIVS ſerenâ fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obediendum eſt, inquit. Nec plura in eam ſententiam effatus eſt. Quo reſponſo mirificè delectatus Alexander, & ſanctitatem viri magis, magiſque ſuſpiciens, totam rei geſtæ ſeriem ipſemet mihi deinde narrauit. Atque ad ſapientem hanc, ſanctamque ſtultitiam cæcæ, vt ipſe appellabat, obedientiæ, ſuos, vt eſſent ad ſubita, ac ſeria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam ſigno, paratus ad ſacrificium, & calicem tenens, cum è veſtiario pedem efferret: per nuntium ab IGNATIO, qui totam rem è propinquo obſeruabat, repentè iubetur, ſacro depoſito ornatu, pallium ſumere prodeundi cauſâ. Paruit ille ſine tergiuerſatione, ac palliatus Patri confeſtim apparuit. Tùm IGNATIVS quærit ex homine;

ſit ne ægrè paſſus, in procinctu iam ad immolandum, ſubitò ſe iuberi ſacra deponere veſtimenta, remque diuinam omittere; Cum ille, ſe, ne tantulum quidem eſſe commotum affirmaret; Atqui me, ſcito (inquit IGNATIVS) non quò te in præſentiâ opus habeam, ſed periclitandi tui obſequij gratiâ id feciſſe de induſtriâ; & ſic habeto; plus te ſacrificio deſerendo eſſe meritum, quàm ſi id ipſum, vt deſtinaueras, illico peregiſſes: nam & ſi altaris myſterium tanti apud Deum eſt, quanti profectò eſt; tamen, vt ſcriptum legimus, melior eſt obedientia quàm victimæ. Quemdam etiam, cum maximè confeſſionem nobilis cuiuſdam exciperet, conſultò vocari ad ſe iuſſit, cum ille ſe peracto myſterio mox affuturum dixiſſet; accerſit eum denuo: at ipſe nihilominus confitentis rogatu hæſit paululum: ac venienti demum IGNATIVS; Itane verò; iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis accepit hominem; non quo illius tum quidem operâ egeret: ſed obſeruantiam, & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat: cupere ſe quemadmodum cæteræ Deo dicatæ familiæ, ex inſtituto; aliæ paupertatem; aliæ ſilentium, aliæ pſalmodiam, aliæ denique aliud præcipuo ſtudio colerent;

ſic in Societate, nihil haberi prius, aut potius alacritate, amoreque parendi: & maximè proprium inſigne noſtrorum hominum eſſe Obedientiam; quippe quæ, diuo Gregorio teſte, virtus vna cæteras omnes animo virtutes inſerat, inſertaſque cuſtodiat. Hiſce ergo artibus, & huiuſmodi, ſubinde alumnos exercere conſueuit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut ſignificationem parati, vel inchoatum apicem in ſcribendo relinquerent: ſeque expeditos vbi vbi opus eſſet, illico ſiſterent.

Paupertas eius, & caſtimonia. *Cap. VIII.*

VOluntariam paupertatem (quam ille religionis murum appellabat) ad extremum vſque conſtantiſſimè coluit; nec modò ipſe proprium habuit nihil, ſed ne alios quidem quamuis genere nobiles, ac delicijs olim aſſuetos, quidquam habere permiſit. Quinetiam quemquam è profeſsâ domo apud Germanicum, Romanumue Collegium, niſi admodum rarò, & iuſtâ de causâ prohibuit veſci: quò nimirum, ſi opus eſſet, iurare veriùs poſſet, nihil omnino ad ipſam domum ex Collegiorum fructibus per-

ueniſſe. Pauperem autem ſpiritu eum ſibi denique aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, ſic eſſet affectus animo, vt inſtar ſtatuæ cuiuſdam videretur eſſe, quæ nullo pacto reſiſtit, recuſatue, quominus omni quamuis pretioſo amictu & ornatu confeſtim exuatur. Caſtitatis verò laudem Dei beneficio tantam adeptus eſt, vt ex quo die ſeſe in Beatæ Virginis fidem, ac patrocinium contulit voto, nullam, vt initio dictum eſt, deinde, quamuis præferuidus naturâ carnis tyrannidem ſenſerit. Porrò in Societate nobiliſſimam hanc virtutem tanto ſtudio cuſtodiri volebat, vt nihil omnino neque in dictis, neque in factis laſciuum, aut petulans appareret; ac quoad fieri poſſet, noſtri cœleſtem vitam in terris agerent ab omni corporis contagione ſeiuncti. Quinetiam in ſcholis Terentium explicari (ni perpurgatus eſſet) quàmquam optimum Latinitatis auctorem, & Romanæ comœdiæ principem vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum, ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur eâ lectione puerorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quàm prodeſſet ingenijs. Ex quo facilè exiſtimari poteſt, in cæteris rebus quàm acer, & vigilans cuſtos pudicitiæ fuerit.

Æqui-

Æquitas animi, & conſtantia eiuſdem. Cap. IX.

ADuerſùs ea, quæ videntur acerba, & contra omnes varietates, quæ in vitâ verſantur, animo fuit ſemper ita præſenti, vt nunquam vel à ſtatu naturæ, vel à religioſi dignitate diſcederet. Romæ cum apud nobiles quoſdam, vt ſolebat, de rebus diuinis familiariter ageret, inſtituto iam ſermone, trepidus ab domo nuntius ei repentè in aurem inſuſurrat, lictores in domeſticam ſupellectilem à creditoribus immiſſos, cuncta miſcere, & euertere: vix ab eis impetratum, ſuſtinerent tantiſper, dum ipſe totâ de re certior fieret. His auditis IGNATIVS: Benè habet, inquit: & inchoatam diſputationem admirabili tranquillitate animi abſoluit. Quærentibus dein amicis quid ſubitæ rei accidiſſet: Noſter, inquit, œconomus ad neceſſariam ædificationem ære alieno contracto, in preſentiã ſoluendo non eſt. Impatientes moræ creditores ad auferenda pignora miniſterium forenſe miſerunt. Ii perturbare dicuntur omnia: ſed me res non mouet. Nam ſtrata ſi abſtulerint, humi pro noſtrâ paupertate cubabimus.

 mus.

mus. Vnum vereor, ne inter tumultum, commentarij de religione pereant magnâ curâ, & labore confecti. Hos ego ſanè velim ſaluos: cætera negligo. Tum ij, qui aderant, patris patientiam admirati, facinus indignum exclamant; domum noſtram aduolant; prædeſque pro IGNATIO facti, ſatellitum proteruitatem magno conuicio cohibent. Neque ea res cuiquam amicorum fraudi fuit; ſiquidem aureis ducentis ab Hiſpano Doctore, cuius modò meminimus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidiſſet ignaro, poſterâ die ſubmiſſi, nullo ipſorum incommodo æs alienum eſt perſolutum. Suſcepta negotia in finem vſque perſeueranter vrgebat; neque verò, quos ſibi ſocios expeditionum aſſumpſerat, torpere patiebatur. Vbi neceſſarium iter, vel quid aliud grauioris momenti deſtinaſſet in diem certam, præſertim ſi poſtularet occaſio, nullâ vi tempeſtatis, aut aliâ quauis difficultate deterrebatur, quominùs ad conſtitutum tempus cogitata perficeret. In adeundis principibus viris, quod ille neceſſariò, & ſæpe faciebat; cunctas aulæ moleſtias & indignitatem, & aulicorum contumaciam, deliciaſque vorabat alacritate mirabili. Acciditque aliquando, vt aditu

exclu-

excluſus, commodam admiſſionem horas ipſas quatuordecim ieiunus obſederit. Si quid, re benè perſpectâ, conſiliarijs etiam adhibitis, decreuiſſet; haud ita facilè ſe ab eo deduci patiebatur. Ad Eccleſiaſticam diſciplinam pro ſuâ parte adiuuandam, ſtatuerat ne quis ex alijs Ordinibus transfuga, quamuis eruditione, aut eloquentiâ, aut aliâ qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur. Obtulere ſe multi, nec prece, nec gratiâ vnquam adductus eſt, vt quemquam reciperet. Quinetiam ſi quis per noſtrorum imprudentiam irrepſerat, qui vel diem vnum in alienis caſtris fuiſſet, contra nitentibus interdum aduenæ propinquis, amiciſque gratioſis, remittebat ad priſtina ſigna, vel ſi minus pareret, certè è Societate pellebat; ne cæteri nimirum Ordines de nobis conqueri poſſent; aut Societas quaſi quoddam perfugium deſertoribus eſſe putaretur. Neque minorem animi fortitudinem præſtitit in ijs tuendis, quos, probato ipſorum ſpiritu, & vocatione, in Societatem adſcripſiſſet. Quorum conſtantia cum à parentibus (vt fit) per ampliſſimos etiam viros acerrimè interdum oppugnaretur; IGNATIVS, vbi opus fuit, coram ſummo ipſo Pontifice, ſuorum cauſam contra opes

&

& gratiam, diuino fretus auxilio, ſine vllâ dubitatione metuue, non ſolùm defendit, ſed etiam obtinuit. Itaque Principes etiam viros Iulius III. Pontifex maximus feſtiuè admonebat, ne cum IGNATIO contenderent; vtique ni vellent è certamine victi diſcedere. Cum lege cauiſſet, ne quis è noſtris vel exſequiarum, vel ſacrificij, vel cuiuſpiam omnino miniſterij nomine pecuniam aut eleemoſynam vllam acciperet, nedum cogeret; eam ipſe legem diligenter, ſanctèque in omni vitâ ſeruauit; neque commiſit vnquam, vt fidem ſuam, in rebus præſertim ſacris, temerè obligaret; vel (quod vitandum eſt maximè) ſpecie pietatis quæſtum facere videretur, quo in genere illud inſigne memorant. Grauiter ægrotabat ætate iam deuexâ, idem Hieronymus Arzius, ad hunc, viſendi causâ (fuit enim in colendis amicitijs diligentiſſimus) cum veniſſet IGNATIVS, hominemque benigno, & ſpirituali alloquio recreare conatus eſſet; ille, de futura vitâ ſolicitus, aureos ducentos ad piacularia ſacra pro ſe facienda ſudario inuolutos inſtitit IGNATIO obtrudere. Quos cum obfirmato animo reieciſſet Pater, quòd diceret ſe alieno periculo doctum, ab huiuſmodi conuentis iampridem abſtinere,

neque

neque plus oneris velle ſuſcipere, quàm quantum præſtare cum fide poſſet; admiratus ille ſanctimoniam, & integritatem viri, eam ipſam ſummam paulò poſt ad eumdem ſine vllâ conditione tranſmiſit. Tum IGNATIVS ſponte complures hoſtias ad expianda amici peccata decreuit: neque in officij, & charitatis certamine vinci ſe ab laico paſſus eſt. Pacem, & concordiam (quoad officium, & Dei gloria pateretur) non modò cum ſuis, verùm etiam cum alienis omni curâ, ſtudioque retinuit ſemper; & cauit, ne, aut per ſe, aut per ſuos factò, dictoue quemquam offenderet. Cum Martinus Olauius, qui Collegio Romano annos aliquot magnâ cum laude præfuit, excellenti vir ingenio, doctrinâque, theſes aliquot de more propoſuiſſet, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu B. Virginis; licèt eâ de re IGNATIVS pro ſuâ egregiâ in Deum, & Virginem pietate minimè dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad diſputationem inuitabantur, id ægre ferrent, ſeque nominatim prouocari putarent, (contrariam enim ſententiam auctore D. Thoma tuentur eorum plerique) eam theſem, quamquam ingemiſcente Olauio, induci, tollique omnino imperauit

Anno

Anno CHRISTI nati M.DLIII. cum Societas in Hiſpaniâ, Deo adiuuante, maiorem in modum creſceret; grauia in noſtros crimina repentè conficta ab iniquis, & Exercitiorum ſpiritualium præcipuè liber in ſuſpicionem apud ſacros Inquiſitores magno apparatu, artificioque vocatus eſt. Quo nuntio Romam allato, multi auctores IGNATIO fuere, vt ſe, ſuoſque omni ope tueretur; accuſatorum calumnias, & improbitatem in tanto præſertim ſuæ exiſtimationis, ac famæ periculo redargueret. At ille conſcientiæ teſtimonio, ac Dei bonitate ſubnixus, nihil extimuit, remque totam ſine vllo tumultu Magiſtratibus cognoſcendam reliquit. Quorum operâ, & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tempore Societas in iiſdem prouincijs feliciores in dies habuit progreſſus. Nec minor anno inſequente in noſtros qui in Galliâ verſabantur, procella deſæuijt. Siquidem graui ab aliquot illuſtribus Theologiæ doctoribus decreto propoſito, vſque adeò lacerata, ac tantam in inuidiam adducta Societas eſt, vt eam non modò profanum vulgus, verùm etiam concionatores ipſi quotidianis probris, & conuicijs è ſuperiori loco proſcinderent. Ei decreto, criminibuſque ſcripto refutandis

tandis cum ſe aliquot è noſtris IGNATIO paratos offerrent; ac res indigna, minimèque toleranda cunctis videretur eſſe; verbis ex Euangelio deſumptis IGNATIVS: Pacem, inquit, do vobis, pacem meam relinquo vobis: neque certamen cum aduerſarijs vllo pacto ſuſcipi eſt paſſus; quod diceret, procul dubio fore, vt ipſa dies & noſtrorum innocentiam ſatis probaret, & inimicorum cogitationes, & conſilia frangeret. Id quod non ita multò poſt, Dei beneficio, eſt factum; nam & accuſatio tota breui conſenuit, & ipſis criminationibus illuſtrata Societas radices in ijs regionibus egit altiores. Admirabilem verò facilitatem, vel potius animi altitudinem Romæ oſtendit Pater in acerbiſſimis vicini cuiuſdam iniurijs perferendis. Namque is, vt noſtros in proximam ſibi domum, quæ Petri Codatij fuerat, immigraſſe cognouit; cum IGNATIVM, ſociosque vt alij multi, ſine causâ peſſimè odiſſet, vnâ re valdè lætatus eſt; quòd vendendi ſuas ædes, quippe noſtris valdè opportunas, & conficiendæ pecuniæ præclaram ſibi occaſionem oblatam putaret. Ergo, vt peregrinum ad conditiones quàmlibet iniquas cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere conſtituit. Ac primùm in atrij cuiuſdam
inter-

interiacentis, quod finibus noſtris contineri conſtabat, poſſeſſionem impudenter inuaſit: neque tamen IGNATIVS, eam rem iudicio perſecutus eſt. In id atrium deinde pauones, & alia demiſit altilia, quæ obuerſis in eam partem cubiculis noſtris moleſtiſſimo clangore diu, noctuque obſtreperent: nequaquam expoſtulauit IGNATIVS. Eidem triclinij parietes in eam partem luminis causâ perforare volenti, per ſummam contumeliam reſtitit ille: nihilominus quieuit Pater, atque ob id ipſum cæco aliquot annos triclinio eſt vſus. Cum hæc maximè ageret vicinus, vltro IGNATIVM, ac ſocios totâ Vrbe inſtitit criminari; bipedumque nequiſſimos, & cupidiſſimos dicere; qui in alieno ſolo, non contenti malè partâ ingenti pecuniâ, domibuſque per falſam religionem occupatis, poſſeſſiones in dies continuare, ſeque ipſum patrijs ædibus pene per vim exturbare contenderent. Quæ res cum delatæ ad IGNATIVM eſſent non modò ſedato animo tulit, vt cætera, ſed etiam ex eo die Dominum deprecari pro aduerſario cœpit ardentiùs. Denique cum ille diuturnâ importunitate noſtros, ad quàmlibet iniquum pretium perduxiſſet, & piorum ſubſidijs domus tandem eſſet coempta; ita ex eâ migrauit, vt, quaſi

mox

mox æquanda ſolo eſſet, ſic omnia inde ferramenta, fores, feneſtrarum obices, atque adeò elaborati lapidis quidquid potuit ſecum aſportauerit. Neque tamen grauiùs eâ de re queſtus IGNATIVS eſt. Neque tali homini, aut vlli omnino mortalium vllo vnquam nomine litem intendit. Neque verò ab hominibus tantùm, ſed etiam ab ipſis pene temporibus, inuictum animum præſtitit. Siquidem nullâ vnquam vel domeſticâ inopiâ, vel publicâ annonæ caritate adduci potuit, vt contra Chriſti conſilium de craſtino ſolicitus eſſet; aut, qui nomen Societati profiterentur, modò ad inſtitutum idonei forent, eos, quamquàm ingenti preſſus familiâ, repudiaret. Atque id, eò magis homines mirabantur, quòd eo ipſo tempore viri locupletes, ac principes, inopiæ metu, multos è domeſticis conuictoribus non ſine rubore dimitterent. Itaque cum ex IGNATIO quidam è familiaribus pro amicitiâ ſciſcitaretur, quid ita alij diuites, & pecunioſi, in tantis annonæ difficultatibus familiam, ſumptuſque minuerent; contra ipſe nullis vectigalibus, nullo certo reditu fultus, eamdem augeret? Non ſatis attendis, inquit ille, quæ ſit vis, ac natura virtutis illius, quam in Theologicis virtutibus ſecundam

Apo-

Apoſtolus numerat; cui, certis & exploratis in rebus locus eſſe qui poteſt? Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non eſt ſpes, nam quod quis videt, quid ſperat? Neque verò timendum eſſe, ne qui aues cœli paſcit, & agri lilia ſplendidiſſimo veſtit ornatu, quæ neque ſerunt, neque nent, neque in horrea congregant; idem ſuis operarijs in Eccleſiæ vineâ nullo ſtipendio laborantibus, neceſſaria ad exigendam vitam alimenta deeſſe patiatur. Quod ille videlicet, cum iam indè ab ipſâ conuerſione multis documentis præclarè didiciſſet; tum verò poſt ſuſcepta Societatis gubernacula, magis, magiſque experiebatur in dies. Quo in genere, ne ſim longior, nonnulla ſubnectam. Cum in ſumptus quotidianos aliquando eſſet opus præſenti pecuniâ; atque ad neſcio quid coemendum Ioannes Cruceius rei domeſticæ curator exiſſet, incertâ etiam tum luce quidam ei repentè ſacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico ſeſe è conſpectu proripuit. Ioannes verò, qua erat ſimplicitate, vt auri ſpeciem vidit, illuſionem, ac præſtigias diaboli ſuſpicatus, in proximam ædem Beatæ Mariæ ſupra Mineruam ſeſe recipiens, diuinam opem ſuppliciter implorauit. Domum deinde regreſſus, pecu-

niam

niam inſpectam, & formâ, & materiâ probam reperit: Deique clementiam, ac benignitatem admirans, in ea quæ deſtinauerat, ſine cuiuſquam damno, vel moleſtiâ inſumpſit. Idem, cum in magnis rei familiaris anguſtijs Deo, ſuperiſque in Laterano ſupplicaſſet; in reditu ad Coloſſeum theatrum illi ſubitò vir quidam ignotus aureos centum in manum dedit, ac ſtatim apparere deſijt. Quare Ioannes non tam lætitiâ, quàm horrore perfuſus, pecuniam domum attulit. IGNATIVS verò gratias quidem egit Domino, ſed talibus iampridem aſſuetus, nihil rei nouitate commotus eſt. Rurſus noſtris pecuniæ inopiâ laborantibus, quidam è Patribus dum neſcio quid exquirit in arculâ tomento, ſcrutiſque viliſſimis plenâ; nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis refertum ita nitidis, atque micantibus, ac ſi tum primùm ex officina prodirent: quo tam inſperato ſubſidio præſenti egeſtati peropportunè ſubuentum eſt. Quodam die ſub veſperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defeciſſent; poſtridiè manè, præter omnium expectationem, à nobili matronâ vehes lignis onuſta ſubmittitur. Ea ligna dum in cellâ vinariâ, vt fit, condit ianitor, ianuam domûs in Capito-

pitolium eo tempore obuerſam, patentem reliquit imprudens: recordatus deinde, cum ad occludendum accurriſſet, repentè modios aliquot frumenti, & vini cados in ipſo veſtibulo reperit: neque adhibitâ quantâuis diligentiâ vnquam reſcire potuit, quis ea dona miſiſſet. Hæc igitur, & alia eiuſmodi ſubinde accidebant, quæ politico ſupercilio rem æſtimanti friuola cuipiam fortaſſe videantur: ſed certè, & paternam in famulos Dei prouidentiam ſatis declarant; & IGNATIJ ſecuritatem, atque fiduciam ab omni ſtultitiæ, vel temeritatis infamiâ vindicant.

Eiuſdem ratio gubernandi.
Cap. X.

IN conſilio capiendo, & rebus gerendis, cum Deum ſemper, vt dictum eſt, accuratâ ſupplicatione conſuleret, tum verò (quod mirum fortaſſe cuipiam videatur) non pietatis guſtum, ſed rationis dictum præcipuè ſequebatur: vt non rationem ſpiritûs dulcedo præiret, ſed dulcedinem ratio. Hoc enim aiebat vno maximè belluis homines antecellere, quòd hi ratione vtantur, illæ nequaquam. Idem ad exſequenda conſilia,

quoad

quoad fas eſſet, omnes artes, & humana præſidia ſic adhibebat, quaſi omnem ſpem in ijs repoſitam haberet; rurſus ita Deum orabat, & ex eo pendebat vno, ac ſi nihil omnino in rebus humanis opis, aut perfugij collocaret. Atque hoc pacto (quod longè optimum, ac perfectiſſimum eſt) prudentiam cum pietate iungebat, ipſaque negotia tamquam onera paribus examinata ponderibus, quamuis difficili, ac lubrico itinere ad optatos plerumque exitus perducebat. Ad conſultandum autem, illud, obſeruabat in primis, vt in quaque re ſemper eius rei peritiſſimos adhiberet; qua communicatione, ac lenitate nimirum aſſequebatur, vt & rationes iniret optimas, neque in arte ſuà ſe quiſquam ab eo vel præteritum, vel contemptum, iure conqueri poſſet. Ac cæteris etiam in rebus videbat etiam atque etiam, vt vniuſcuiuſque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Piſaurenſis, qui ante aliquot annos mortuus eſt, egregià pietate & virtute presbyter. Is, cum tres minores natu germanos fratres ad Societatem ſuis adhortationibus perduxiſſet; eum ſemper IGNATIVS adoleſcentulis loco parentis, ac præſidis voluit eſſe, neq; de ijs grauius quidquam, niſi ex illius

aucto-

auctoritate, ac ſententiâ ſtatui paſſus eſt. Ad officia vel negotia, quæ per ſe obire non poſſet, cum viris principibus tranſigenda, viros eligebat, rerum vſu, ac dicendi copiâ præditos, atque ijs ita vel ſcripto, vel verbis mandata dabat, vt liberum ijs omnino relinqueret, cum in rem præſentem veniſſent, ſine vllo ipſius reſpectu omnia ex re, & ex tempore moderari. Idemque ſub veſperam ad ſe redeunti cuipiam ex ijs, cum rei geſtæ rationem ab eo repoſceret, primùm omnium: Satin (aiebat) ex animi tui ſententia? quæ liberalitas hominis, & ipſi cauſæ multum proderat: & ſuorum illi mirè deuinciebat animos; & eoſdem ad exſequenda negotia perquàm alacres, promptoſque reddebat. Anno poſt Chriſtum natum M.D.LIII. cum ad res in Luſitaniâ componendas Michaelem Turrianum legaret; haud ita pridem in Societatem admiſſum; licèt ei varias præceptiones ac monita ediderit conſignata litteris; tamen cum probè noſſet fidem, ac prudentiam viri, non modò permiſit, vt cum in prouinciam perueniſſet, ſuo arbitratu conſilia rebus aptaret; ſed etiam per multa ei dedit folia pura, ſuo munita chirographo, quibus ille, prout opus eſſet, quidquid videretur, inſcriberet, ac deinde

de obſignatas epiſtolas cuicumque expediret, ipſius nomine redderet. Atque hanc conſuetudinem laxè cum procuratoribus, ac nuntijs agendi, ſemper magno cum emolumento retinuit. Quinetiam præfectis inferioribus minimè malignè ſuum cuique ius, ac poteſtatem impertire conſueuerat: cauebatque diligenter, ne, quæ per eos agenda forent, vſurparet ipſe; vel eâ re quidquam omnino apud ſubiectos de illorum auctoritate, vel exiſtimatione minueret. Verumtamen ijs ita laxabat habenas, vt eaſdem adduceret, quoties vellet; nec non in eorum inſtituta, moreſque, & adminiſtrandi genus diſſimulanter inquireret. Extat Epiſtola ipſius ad Præpoſitum prouinciæ Luſitaniæ, in hanc ſententiam ſcripta, cuius mihi partem hoc loco inſerere viſum eſt: *Neque verò Prouincialis aut Generalis Præpoſiti officium eſt*, inquit, *minuta quæque, ac temporaria præſertim, in adminiſtrando ſectari, ſed cum ad perſonæ dignitatem honeſtius, tum ad tranquillitatem animi tutius eſt, ea præfectis inferioribus delegare, & rei confectæ rationem ab eis deinde repetere. Equidem in meo fungendo munere id ipſum ſequor; atque huiuſce conſilij maiorem in dies fructum capio, quippe cum & labore, & ſolicitudine leuari*

 me

me magnopere ſentiam. Ac tibi quoque valde ſum auctor, vt curas, & cogitationes tuas defigas in commodis, & ſalute potiſſimùm vniuerſæ prouinciæ: & in rebus quidem ſingulis ordinandis, ac diſponendis, cùm opus eſt, & ipſe verſere, & hominum tuo iudicio peritorum ſententiam exquiras; cæterum ab iiſdem rebus per te curandis, tranſigendiſque vt plurimum abſtineas: ſed inſtar excelſi cuiuſdam motoris, orbes tibi ſubiectos æquabiliter, & cum grauitate ciere pergas; à quibus deinde, vt à proximis cauſis, propria cuiuſque effecta proueniant: quod ſi feceris, & plura, & magis tuo muneri conuenientia, ſine tumultu, ac trepidatione confeceris. Præterea illud eſt in hac ratione commodi, quòd, ſi quid in agendo peccetur, eius peccati præſtat in tuis adminiſtris, quàm in te reſidere culpam; ac multò magis decet, quidquid ipſi deliquerint, corrigi abs te, quàm ſi tu erraueris (quod perfacile eſt ſingula curioſius perſequenti) te ab infeferioribus emendari. Quod reliquum eſt, nobis Dominus IESVS CHRISTVS, ad ipſius voluntatem, & clarè intelligendam, & ritè exſequendam pro ſua benignitate lumen, ac vires impertiat. Romæ XI. Kal. Ianuarias M. D. LII. Hanc igitur Societatis gubernandæ regulam inſtinctu planè diuino tenebat IGNATIVS;

TIVS; eamque in omnes partes plurimùm aiebat valere. Primùm, quod inferiores præfecti, quò plus credi ſibi, & quò liberaliùs tractari ſe vident, eò libentiùs, ne videlicet humanitate vincantur, vltro ipſi cum ſuperiore communicent. Deinde, quòd multò acriùs, ac ſtudioſiùs verſentur in opere: nam vt quiſque maximè ſuum habet negotium, ita ſummam in eius procuratione vigilantiam præſtat. Accedit, vt maior ſit in diſpiciendo, ac ſtatuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe ſicut in rebus communibus, cum vniuerſali Præpoſito numen cœleſte præcipuo fauore conſpirat; ſic idem proprijs cuiuſque præfecti muneribus, ſuo quodam, ac peculiari munere aſſiſtit. Quorum ſi facultas, & auctoritas à ſuperioribus nimis arctè circumſcribatur, & quæ per hoſce tractanda ſunt, illi ſuſcipiant; primùm ipſa diffidentia odioſa eſt, &, vt in alienis quodammodo rebus, continuò languescit induſtria. Deinde per eam cupiditatem, & ambitionem, peculiaris ille, de quo dictum eſt, diuinæ gratiæ quaſi concurſus amittitur. Præterea, cum ad rem benè gerendam, & facultas, & ſcientia neceſſariò requirantur; ſcientia plerumque ineſt ei, qui rem ipſam ex officio tractat, ha-

betque ſubiectam oculis. Huic ſi minuatur ius, & ſuperior ipſe, cauſâ non æquè bene cognitâ, rei tranſigendæ ſe immiſceat; ingenti prorſus malo poteſtas à cognitione ſeiungitur; atque hinc nimirum in omni cœtu ſuſpiciones, diſcordiæ, rixæ, cum rectores, & curatores non contenti ſuo munere alter in alterius partes inuadunt: perque ſummam confuſionem tollitur diſcrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil eſt in hac rerum vniuerſitate præſtantius. Ad hæc, vbi is, qui deſtinatus eſt quòpiam, certis alligatur præceptis, rarum eſt, vt quidquam è ſententiâ poſſit efficere. Magna enim conſilij pars eſt in tempore, & nouis quotidie caſibus interdum ipſa negotiorum ſpecies immutatur: quibus in rebus dum religione occupatus animus hæret, dum fluctuat apud ſe, dum cogitur ad abſentes referre; interim, irreparabili ſæpe damno videlicet, occaſionis præteruolat opportunitas. Quæ cum præclarè IGNATIVS noſſet, cum ſuis adiutoribus, procuratoribuſue, niſi res aliter poſtularet, eâ, quam dixi, facilitate vtebatur. Itaque & in magnis, & arduis plerumque actionibus voto reſpondebat euentus; & tanta erat, ipſo regente, concordia, is ordi-

num

num conſenſus: vt Societas tota vno eodemque ſpiritu, ductuque agi videretur. Beneuolentiam, & charitatem ſuorum erga ſe, non solùm affabilitate, manſuetudine, cæteriſq; virtutibus, verùm etiam induſtriâ quadam alebat: cauebatque diligentiſſimè, ne quid admitteret, cur eorum quiſpiam ab illo ſe minus vel diligi, vel probari putaret. Quod & in creando primùm Generali Præpoſito ſeruauit, vt dictum eſt; ac deinde retinuit in ſufficiendo ſibi, cum ægrotaret, Vicario Generali; nec non in eligendis, qui Marcello Pontifici maximo, vt item ſupra dictum eſt, Pontificis ipſius iuſſu, in Palatio adſiſterent. Quam nominationem ad ipſorum Patrum conſilium reiecit; ne certos ipſe appellando, cæteros ad eiuſmodi munera minus idoneos iudicaſſe videretur. Præterea, ſi quid pro imperio aſperius exſequendum eſſet; eius inuidiam ad inferiores adminiſtros reijcere ſolitus eſt, ipſis videlicet non inuitis, communemque parentem piè, ac religiosè tuentibus. Qui hominibus cum poteſtate præſunt, hos cum aliæ fraudes, & mala circumſtant, tum illud in primis, de quo ſanctus Bernardus ad Eugenium: *Eſt item vitium*, inquit, *cuius ſi te immunem ſentis, inter omnes, qui Ca-*

thedras aſcenderunt, ſedebis, me iudice, ſolitarius, quia veraciter, ſingulariterque leuaſti te ſupra te, iuxta Prophetam. Facilitas credulitatis hæc eſt; cuius callidiſſimæ vulpeculæ, magnorum neminem comperi ſatis cauiſſe verſutias. Ab hoc igitur ſcopulo, ſicut à cæteris, magnopere IGNATIVS declinabat; quippe ſatis ad omnem animaduerſionem ipsâ varietate ſuorum temporum eruditus, ac delatoribus ita vnam aurem præbere conſueuerat, vt ſemper alteram reo reſeruaret abſenti. Quinetiam accuſatoris ipſius, inter dicendum, geſtus, oculos, vultuſque omnes attentè obſeruabat: crebriſque, ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratiâ fatigabat hominem: totam deinde rem, ſi opus eſſet, per ſe & per idoneos viros omnibus veſtigijs indagabat leniter, ac ſine tumultu. Cauebatque non modò ne quemquam damnaret indictâ causâ, verùm etiam vt ne quid omnino præiudicati ad cauſæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præſertim grauioribus, obſeruabat interdum; vt accuſatorem iuberet ſuâ manu ſcribere, quæ deferret: primùm, quòd hominum naturam pronam eſſe ad maledicendum intelligeret, & ſtylum, quàm linguam longè faciliùs contineri: tum etiam, vt ſi quod mendacium,

cium, vt fit, tempore procedente extitiſſet, id, ipſo delatoris chirographo teneri, & coargui poſſet. Atque hoc temperamento fiebat, vt neque, ſi quid grauius accidiſſet, ignoraret IGNATIVS; neque innocentes per calumniam, aut per factionem circumueniri, vel opprimi ſineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilanter curabat; neque committebat (in quo grauiter à magiſtratibus ferè peccatur) vt dum vnam amplecteretur, deſereret alteram. Verumtamen præcipuâ quadam fuit obſeruatione in hominibus ad Societatem adſcribendis, quam ille rem tanti momenti ducebat eſſe, vt cum alioquin è cuſtodiâ corporis euolare quamprimùm optaret, hanc vnam ob cauſam in aliquot annos propagari ſibi vitæ ſpatia cuperet; quoad nimirum tyrocinij formula, ac diſciplina, ad Societatis vſum, & inſtitutum probè conſtituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate, ſed à vigore magis ingenij, & rerum gerendarum adiumentis, legebat; negabatque, qui ad populi negotia factus non eſſet, eundem eſſe ad miniſteria Societatis idoneum. Quòd ſi quis bardum quempiam eo nomine obtruderet, quòd ipſum vtique è ſeculi naufragio diceret euaſurũ, nihilominus recuſabat IGNA-

TIVS, neminem affirmans è Societate JESU dicendum eſſe, qui ad ſuam vnius, non etiam ad aliorum ſalutem, & acriter, & ſcienter poſſet incumbere. Quos autem ad probationem admiſerat, eorum ſpiritum dabat operam vt quàm plurimis experimentis cognoſceret penitus: neque illos tantum ad ſuauem quemdam ſenſum pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) ſed ad veras ac ſolidas virtutes erudiebat; ac præſertim (quod ſæpe iam diximus) vt ad nullius rei, quamuis cæteroqui laudabilis, amorem tanquam ad ſcopulum adhæreſcerent: ſed ab omni aliâ cupiditate, vel etiam propenſione ſoluti ac liberi, ex vno tantum ſuperiorum nutu, ac voluntate penderent; neque aſſueſcerent abditos eorum ſenſus exquirere, vel imperia ſciſcitari; vel quem, quibuſue de cauſis, ijſdem aut ſupra cæteros tollerent, aut etiam infra, ſuo arbitratu deprimerent; ſed illis omne iudicium, & conſilium à ſuperis datum; ſibi ſimplicitatis, & obſequij gloriam eſſe relictam putarent, eſſentque proinde ad omnia quamuis ardua, & abſurda, & ſubita paratiſſimi. Omnes omnium querimonias perbenignè audiebat: ac ſolabatur verbis humaniſſimis. Atque etiam diligenter curabat, vt ſaluâ religionis diſciplinâ,

&

& Præfectorum dignitate, vnicuique ſatisfieret. Neque verò minori vigilantiâ, & ſeueritate Præfectos ipſos, quàm reliquos omnes in officio continebat; quinetiam tantò plura, maioraque ab illis, quàm ab his exigere ſolitus eſt; quantò ſuperiores inferioribus, gradus, & virtutum inſignibus antecellunt. Idem in reſpondendo, agendoque ſimplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt ſatis appareret, alteram alteri non modò impedimento non eſſe, verùm etiam ornamento, atque præſidio. Suſpenſa, vel ambigua, vel obſcura verba, perplexum de induſtriâ, incertumque ſermonem, vti barbaras artes, & ſubdola mendacij tegumenta, fideique ac ſocietatis humanæ perniciem, ſemper eſt deteſtatus: ac ſuo monſtrauit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam, & calliditatem interſit.

Eiuſdem ratio proximos adiuuandi. Cap XI.

MIræ fuit ſolertiæ in ſolicitandis mortalibus, & à diaboli ſeruitute ad CHRISTI Domini obſequium traducendis. Ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem

vtitur, eaſdem ipſe (quoad liceret, ac fas eſſet) ad hominum ſalutem, ac beneficium transferebat. Voluntates, ac naturas eorum quibus cum ageret, feſtinè odorari; ambitioſis ſplendida, auaris vtilia, voluptuoſis iucunda proponere; & ſuo, quod aiunt, hamo vel eſcâ quemque piſcari. Iam in congreſſu, maximè Principum, id obſeruabat in primis, vt ſermonis initia illis daret, extrema reſeruaret ſibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis ineptè, vel ad ſatietatem, ac faſtidium ageret. Triſtem verò, & horridam ſapientiam (vtique poſtquam in lucem hominum prodijt) ſemper vitauit: cumque Philoſophiæ nomen ipſum intelligeret, etiam ſi modeſtè tractetur, tamen ſatis odioſum eſſe per ſe; nihil in habitu ſuo, vel in genere vitæ, rarum aut notabile conſpici voluit: ac ſemper ſeſe, quibus rebus honeſtè, ac religioſè potuit, ad communem conſuetudinem accommodauit: neque commiſit, vt quod ipſe non faceret, id in alijs reprehendere putaretur: prorſus, vt eius mores primâ fronte, vel eminus intuenti, vnus aliquis è populo videretur eſſe: verùm quò propiùs illum inſpiceres, quò diutiùs, ac familiariùs vtere, eò magis præſtantiam, virtuteſque viri tamquam odorem ex affrictu, ſenti-

ſentires. Atque id ipſum eſt cauſæ, cur noſtris nullam in veſtitu ornatuue religionis iniunxerit notam: ſed quo faciliùs in hominum cœtus, & conſuetudinem irreperent, ac tempeſtiuis colloquijs vnumquemque adiuuarent; vbicumque gentium verſarentur, quàm modeſtiſſimo eius gentis habitu iuſſit incedere: neque vllum dare ſignum animi à ſenſu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarum eos, qui vel vnâ, eâdemque viâ, ac ferme quam ipſi tenuiſſent, cæteros etiam ad ſtudium virtutis conarentur adducere; vel, dumtaxat ſi quis ad pietatem eſſet ſuâ ſponte propenſus, formandum, regendumque ſuſciperent: ſed ipſe nimirum vel feros, & barbaros homines non dubitabat aggredi, ſic, vt à ſingulis quod dabatur acciperet; & quos ad conſilia CHRISTI prouehere non poſſet, certè ad præcepta ſenſim allicere nitebatur. Atque vt bonus agricola non tantùm rectas, & fructuoſas arbores, ſed etiam deprauatas, neque ita fertiles colit; easque vel adminiculis erigit, vel circumcidendo caſtigat, vel ſub alienâ latentibus vmbrâ cœlum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; ſic ille, rerum difficultate nequaquam exterri-

 tus,

tus, diſpiciebat in primis quod ingenium qua ratione tractandum eſſet: iiſdemque ſæpe morbis, pro varietate naturæ, non diuerſas modò, ſed etiam contrarias inter ſe medicinas adhibere conſueuerat. Quòd ſi quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuiſſet; non ideo contrahebat animum, vel ſe angori dabat, quaſi oleum, & operam perdidiſſet; ſed conſcientiæ, & officij fructu contentus, acquieſcebat in alto Prouidentiæ diuinæ conſilio. De ſpirituum diſcretione (quam ille ſcientiam habuit maximam) deque moderândis affectibus, multa præcepit egregiè: quæ quoniam extant ſcripta (quemadmodum initio diximus) nihil eſt quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vita eius quotidiana, & domeſtica. Cap. XII.

SOcietati Præpoſitus, deuexâ iam ætate, viuendi priuatim hanc fermè normam tenebat. Manè, vt primùm euigilaſſet certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cœleſtium; deinde, ſi ſacrificandum illi eſſet, (quod munus propter ſummam animi attentionem,

&

& corporis imbecillitatem, ſæpe intermittere cogebatur) ſacro, ſub veſperam pridie, ad Vrbis conſuetudinem ordinato, & accuratè præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato ſacello, nemine præter adminiſtrum adſtante, contra morem Hiſpanienſem elata pronuntians voce. Vſque adeò Eccleſiæ Romanæ ritus omnes, & cæremonias adamauerat. A pſallendo quamquam inuitus abſtinebat, quòd ei propter vim lachrymarum, & frequentem ecſtaſim, qua corpus mirè affligebatur, eiuſmodi officio ſummus Pontifex nominatim interdixerat. A ſacro, ſi cuius negotij causâ prodeundum eſſet, comite vno prodibat; ſi minùs, admittendis, audiendiſque vel domeſticis, vel externis operam dabat, ſerenâ parique ſemper, vt diximus, fronte: minimè ſuſpicioſus ille quidem, aut timidus; attamen apprime circumſpectus, ac prouidus: vt illi non facilè quiſquam poſſet imponere. Actiones autem omnes, è D. Baſilij præcepto, condiebat tacitæ precationis ſale: ſequè ipſum, vt dictum eſt, excutiebat ſubinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vſu contraheret. A prandio, poſt gratiarum actionem, remiſſionis causâ, de rebus haud ita ſerijs, moleſtiſue ſermones habe-

habebat iucundos: qui tamen vt plurimum ad agendi, & gubernandi ſcientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel ſubſcriptioni, lectionique epiſtolarum, tempus dabat, ac multa etiam, prout res exigeret, ſuâ manu exarabat ipſe. Tum ſi hora ſuppeteret, ſuorum acta recognoſcebat. A cœnâ vero, inſequentis diei negotia diſponebat: acceſſitiſque adminiſtris, vel procuratoribus, ſua cuique ſeparatim dabat mandata; deinde cum eo, quem ſibi à ſecretis elegerat, per otium agebat: eo dimiſſo, ad multam noctem ſolus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus, meditanſque apud ſe: poſtremò quod ſupererat temporis, neceſſariæ tribuebat quieti: id erat ſpatium horarum circiter quatuor. Cubiculo vſus eſt peranguſto, ac tenebricoſo; cuius formam ne ſucceſſores quidem adhuc, religionis, vt puto, causâ mutarunt. Cibi, potûſque fuit adeò parcus, vt guſtatum funditus perdidiſſe videretur; niſi ſi quando pauculis veſceretur caſtaneis; quibus patrio more puer olim aſſueuerat. Nulli vnquam ferculo, quamuis famelicus, ac ieiunus, arriſit; nullum edulij, vel condimenti genus cuiquam indixit; nihil vnquam inter edendum eſt queſtus; licet per adiutorum

torum inſcitiam, incuriamue cibaria malè cocta, conditaque, vinum etiam fugiens, aut acidum præberetur. Nihil denique ſibi propriè apponi vnquam eſt paſſus: & grauiter adminiſtrum aliquando punijt, quòd vuæ racemum vni ſibi præter cæteros attuliſſet. Quæ ſanè peritus rerum æſtimator haud ita leuia duxerit, ſi hominis vel ætatem ipſam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel denique ſummam inter ſuos poteſtatem, & licentiam, vt ita dicam, ſuo arbitratu viuendi conſideret. Munditias in victu, cultuque dilexit, ſed faciles, & nequaquam exquiſitas: cuiuſmodi, & viatorem, & Chriſti famulum decent; placuitque ei ſemper, ad alliciendos præſertim homines, vt dictum eſt, non incompta frugalitas. Ac de IGNATIO quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narrantur: verum ſingula perſequi neceſſe non eſt. Tantùm ad viri mores, virtutemque intelligendam, hæc pauca libauimus.

Pietatis opera publicè per eum inſtituta. Cap XIII.

INTER ipſam Societatis adminiſtrationem, cui potiſſimum ſeruiebat

uiebat non exiguam partem curarum alijs quoque rebus impertijt; atque ijs maximè, quæ ad ſalutem, & commodum populi, atque ad ſplendorem, ac dignitatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinerent. De curandis ægrotis, & pœnitentiæ Sacramento, Innocentij Tertij Papæ lex eſt: Ægrotos niſi peccata ritè confeſſos à primâ inſpectione medici neue adeunto, neue curanto. Ea lex cum ipſâ deſuetudine propemodum antiquata eſſet, perfecit IGNATIVS, vt ſalutaris illa conſuetudo longo interuallo reuocaretur; viſendi tamen ſpatio in alteram vſque vicem extracto: qua moderatione videlicet, ſimul, & publicæ exiſtimationi, & ſingulorum animis, corporibuſque conſultum eſt. Mulierculas à maritis cum pudicitiæ, capitiſue periculo diſſidentes matronis ditioribus in officio continendas, ac ſuſtentandas diuidere conſueuerat: ſed cum creſceret numerus; ne cui grauior eſſet impenſa, locum ijſdem recipiendis, alendiſque publicè parare conſtituit; ſuumque conſilium impertijt primoribus ciuitatis. Quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen ſe profiteri vellet tam glorioſi operis principem, hanc rationem IGNATIVS inijt rei ad exitum perducendæ. Ex areâ templi noſtri Petrus

Coda-

Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiuſmodi multi ruinis veteribus continentur. Hos igitur lapides in magna rei familiaris inopia vendi, & ſummam ex ijs confici aureorum centum IGNATIVS imperauit; eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio poſuiſſet, tantum reliquis ardorem iniecit (inſitâ mortalibus naturâ properè ſequendi, quæ inchoare piguit) vt ex voluntariâ collatione inſtitutum ſit cœnobium, quo eius generis fœminæ ſeſe reciperent, ibique ſecurè tandiù deliteſcerent, quoad compoſitis controuerſijs in gratiam cum maritis redirent: atque idcircò cœnobium (vt ſupra diximus) Male nuptarum vulgò appellatum eſt. Ad eius autem loci cuſtodiam, atque adminiſtrationem IGNATIVS piorum hominum ſodalitatem adhibuit, prudenti ſanè conſilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne vno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodque opus abſoluerat, confeſtim eius operis procuratione certis, atque idoneis hominibus demandatâ, ipſe animum, & cogitationem ad alia deinceps, atque alia transferebat. Parthenonem etiam Sanctæ Catherinæ, cui à Funarijs, vel à Roſâ cognomen eſt, IGNATIVS idem inſtituit. Quo in Parthenone

puellæ

puellæ formâ eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob anguſtias rei familiaris, magnâ præfectorum diligentiâ conquiſitæ, interdum etiam pro poteſtate, ſi res exigat, è complexu parentum abreptæ, hodie ad centum, & quinquaginta ſub clauſtris, & ſanctimonialium fœminarum diſciplinâ, magno labore, & impensâ educantur: eædemque, ſimul atque maturum eſt, vel perpetuæ religioni, & caſtitati ſponte ſe conſecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præſidibus perſolutâ. Non minùs laudabile quod ſequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri, & puellæ, vt in Vrbe plenâ peregrinis, & aduenis, deſtituti vel orbi, parentibus, miſerandum in modum per plateas, & compita ſeminudi, & egentes errarent; vtriuſque ſexus, & commodis, & ſaluti eodem IGNATIO ſuadente, prouiſum eſt. Itaque ex eo tempore duabus in ædibus, hoc eſt ſanctæ Mariæ in Aquiro, & ſanctorum quatuor Coronatorum maſculi ſeorſum, ac fœminæ & gratis aluntur, & rudimentis Chriſtianæ fidei, partim litteris, partim etiam neceſſarijs ad vſum reipublicæ artibus, atque opificijs imbuuntur. Vtriuſque autem ſexus eſt hac tempeſtate numerus capitum amplius ducentorum, quorum illi

illi præter domeſticas exercitationes, ad funera quoque proſequenda pſalentes, & candidati procedunt; hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in ſacratarum virginum collegia ſeſe conferunt. Quinetiam, quod olim in patria ſua perfecerat, idipſum Romæ quoque molitus eſt; vt vlceroſi, ac mendici per compita miſerè quæritantes, vnum in locum coacti, publicâ impensâ ex cenſu, & collationibus alerentur. Eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxiſſet, ni pauci potentes, neſcio quo ſpiritu impulſi, huic tàm præclaræ actioni obſtitiſſent. Ad hæc, è quiſquilijs Hebræorum ſi cuipiam Euangelij lumen affulſerat, hunc hoſpitio confeſtim acceptum IGNATIVS pro ſua tenuitate liberaliter, ac benignè tractabat, quoad Chriſtianis præceptionibus eruditus baptiſmatis fonte renaſceretur. Neque à procurandis neophytorum commodis ante deſtitit, quàm ex auctoritate ſummi Pontificis ædes paratæ ſunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie maſculos ſeorſum, ac fœminas, cum aliorum, tum præcipuè Gregorij XIII. Pontificis maximi munificentiâ largè ſuſtentat. Atque etiam (quod expreſſius charitatis argumentum eſt) baptizati ex eo loco non ante mittun-

tur,

tur, quàm aut litterarum præſidio, quas interim edocentur, aut artis cuiuſpiam, neceſſaria ſibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. Quo pietatis officio multi ex eâdem ſectâ permoti, magno bonorum gaudio, ſeſe quotannis ad Chriſtum adiungunt. Illud verò optimum, quod ad Catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plagâ fouendas, augendaſque, auctore, atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali ampliſſimo, Seminarium Clericorum in Vrbe condidit, dato negotio noſtris hominibus, qui conquiſitos bonæ indolis adoleſcentes Romam ex iiſdem regionibus mitterent. Atque id Seminarium, ſiue Collegium Germanicum, vt appellant, acerbiſſimis deinde tempeſtatibus, ingenti labore, ac perſeuerantiâ tutatus IGNATIVS eſt; præſtantiſſimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem, & litteris, & moribus inſtruendam adhibitis. Quod opus & Eccleſiæ Romanæ ornamento, & Germaniæ magno adiumento & fuiſſe, & eſſe hodie vel maximè conſtat, cum in eius penè collapſi inſtaurationem, & amplificationem, idem Gregorius XIII. pro ſuâ præcipuâ in eas nationes clementiâ, & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modò, ſed cæterarum quoque gen-

gentium pueros,& adoleſcentes IGNATIVS, pijs, ac liberalibus diſciplinis imbuendos (quam vnam expeditiſſimam emendandi generis humani rationem ducebat eſſe) per ſe, ſuoſque admonitu planè diuino ſuſcepit. Atque ob id ipſum, gymnaſia, quibus æquè infimi, ac ſummi gratis erudirentur, non Romæ ſolùm, ſed etiam toto penè terrarum orbe conſtituit, ſummâ adhibitâ curâ, ne quid profeſſores noſtri, quamuis acutum, & plauſibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxâ fide abhorrentis; verùm in ſingulis quæſtionibus celeberrima quæque, & probatiſſima doctorum placita ſequerentur.

Quædam de Ignatio mira. *Cap. XIV.*

PRæter ea, quæ ſuperioribus libris IGNATIO diuinitùs accidiſſe retulimus, non pauca de eodem admirabilia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere viſum eſt. Recenti conuerſione, Hieroſolymam petens, dum Barcinone tranſmiſſionem exſpectat, intereà diuinam rem, ſacras conciones, & alia religionis offi-

officia, quàm accuratiſſimè obire non deſtitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret; conſpicata hominem fœmina princeps, peregrini habitu fæci plebis immiſſum; videre ſibi viſa ſit eius caput, ac faciem eximio quodam fulgore ſplendentem, idque tantâ ſuâ cum animi voluptate, vt quamquàm inuita, ac repugnans modeſtiæ causâ, tamen ab eo aſpectu oculos nullâ ratione poſſet auertere. Igitur concione dimiſsâ, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permiſſu, peregrinum per idoneos homines oppido conquiſitum hoſpitio acciperet. Qui domum ingreſſus, percunctantibus illis, quis aut cuias eſſet; peregrinari ſe Hieroſolymam dixit, neq; de ſe ipſo verbum vltra addidit: verùm enim verò ſermonem de rebus diuinis inſtituens, omnes qui aderant, cœleſti quodam ſolatio lætitiâque perfudit. Qua re vehementiùs etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipſorum propinquus, in Italiam traiecturus, vnà cum IGNATIO conſcenderet, rati, nauigium vtique tali vectore perire non poſſe. Neque eos fefellit opinio: ſiquidem alia nauis cum eodem ferè tempore vela feciſſet, non longè à portu vi tempeſtatis abſorpta eſt: at verò qua IGNATIVS
vehe-

vehebatur, celerrimo curſu Caietam incolumis tenuit. Poſt reuerſionem verò, dum Barcinone, vt initio dictum eſt, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri ſanctitatem illuſtrandam haud leuis momenti. In parœciâ Beatæ Mariæ, cui à Mari cognomen eſt, ad plateam Lullianam, Lyſſani duo fratres de patrimonio diutiùs litigauerant. Ac denique à iudicibus latâ ſententiâ, is qui causâ ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam deſperationem redactus, impulſu dæmonis è cubiculi trabe laqueo ſe ſuſpendit: eâ re cognitâ vicini ad tetrum illud ſpectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miſerantes inſaniam. Id ſimul atque IGNATIVS audiuit, confeſtim aduolat, pendentem ex infelici tigillo reſtem præcîdit; hominem, vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. Deinde ſeorſum nixus genibus pro ſalute ipſius Deum orare non ſine lachrymis inſtitit. Res mira! Deprecante IGNATIO, cunctis qui aderant in lectulum obuerſis, & exſpectatione ſuſpenſis, miſer ille repentè ſuſtulit oculos, vocisque vſum eatenus dumtaxat recepit, quoad vocato celeriter in id ſacerdoti peccata ritè confeſſus eſt, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptam Domino reddidit. Cuius

rei ſama totam vrbem, fineſque illos magnâ cum omnium admiratione peruaſit: & ſuperſunt hodie, qui meminerint: à quibus ego id ipſum Barcinone diligenter quæſiui. Ac multò poſt, Romæ, conſtitutâ iam Societate, aliud non minùs mirum IGNATIO contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico, & Philoſopho inſigni magnum vſum amicitiamque contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando viciſſim ipſe, viſendi causâ, cum adijſſet, quàmquam alieno tum tempore, tamen pro familiaritate à domeſticis introductus, occluſis feneſtris in lectulo quieſcentem inuenit, & ex tenebris ratus hominem ſopori ſeſe dediſſe, ſuſpenſo veſtigio tacitus adrepens, puluino ſenſim aſſedit. Ac nihilominus Alexander è ſommo excitatus, & repentè Felicitatem vxorem inclamans; Quis nouus hic ſplendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum complet? At illa ſimpliciter, id quod erat, vnum IGNATIVM introiſſe reſpondit. Tum Alexander, homo grauis, & prudens, non dubio argumento viri ſanctitatem interpretatus, ex eo die IGNATIVM, tamquam humano faſtigio celſiorem, magis, magiſque ſuſpexit: totamque deinde rem ipſe mihi alijſque ſeriò expoſuit.
Pari-

Pariſijs, Michael quidam Hiſpanus, quem Romæ deinde falſæ criminationis miniſtrum in Patres fuiſſe diximus, impatienter ferens patronum ſuum Franciſcum Xauerium è medio honorum curſu ad ſtudium humilitatis Chriſtianæ traductum fuiſſe, irâ percitus, IGNATIVM, vtpotè eius rei auctorem, interficere omnino conſtituit: cumque in hoſpitium ipſius vltro inuaſiſſet, ſtrictoque iam gladio ſcalas furibundus aſcenderet, diuinâ repentè voce perterritus. *Quò tendis infelix?* retulit gradum, totamque rem conſcientiâ victus poſtmodum ipſe confeſſus eſt. Anno à Virginis partu M.D.LIV. Rodulphi Pij Cardinalis operâ, Societatis collegium ad Lauretanam ædem inſtitutum eſt: acciditque, vt domus noſtris ad habitandum attributa, lemurum terroribus, & faunorum ludibrijs admodum eſſet infeſta. Cumque, noctu præſertim, modò hi, modò illi detractis è cubili ſtragulis, vel inſolito quodam cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent: ad eam peſtem auertendam multa nequidquam experti, denique per epiſtolam ad ſacrificia, & preces IGNATIJ, tanquam ad ſacram anchoram communi conſenſu confugiunt. Ille, re cognitâ, Deum attentè precatus, reſcripſit

ſocijs, bono eſſent animo, ac diuino præſidio freti (quod in tali re fecerat ipſe non ſemel) dæmonum terriculamenta nihili ducerent. Mirum dictu. Recitatis litteris, omnes confeſtim eâ moleſtiâ, ſpectriſque non modò in præſens, verùm etiam in poſterum liberati ſunt. Cum IGNATIJ defuncti corpus exſequiarum cauſâ iaceret in feretro, Bernardina quædam Romana, filiam diuturno morbo laborantem, quam arte nullâ medici ſanare valuerant, ad oſculandas mortui manus admouere vehementer optabat; certam ex eo contactu, filiæ valetudinem ſibi pollicita: ſed cum præ turbâ, impetu ſæpe capto, puella nunquam ad feretrum accedere potuiſſet, denique mater, quippe quam filiæ charitas valentiorem, audacioremque reddebat, non ante deſtitit, quàm ex IGNATIJ veſtimentis fruſtulum abſcidit. Id fruſtulum virginis collo ſimul atque alligatum eſt, tanquam præſenti numinis ope morbus euanuit; cuius miraculi rumor, cunctis, vt par eſt, admirantibus, longè, latèque manauit. Ac ne prophetiæ quidem inſigni dono caruiſſe putandus IGNATIVS eſt; ſiquidem aliqua partim abdita aperuit, partim longè à conſpectu

remota

remota monſtrauit, partim etiam multò poſt futura ſine vllo errore prædixit. In ijs qui Barcinone IGNATIVM maximè coluere, ac præcipuum ex eius conſuetudine, & monitis fructum, vtilitatemque cepere; vidua quædam fuit nomine Agnes, è Paſchalâ familiâ. Hæc cum cæterâ charitate IGNATIVM adiuuit, eiuſque ſuſtentauit inopiam, tum Pariſios proficiſcentem, ad vſque templum S. Andreæ tria millia ab vrbe paſſuum, officij causâ, proſecuta eſt vnà cum Ioanne filio, optimâ ſpe ſummæ virtutis, ac pietatis adoleſcentulo. Hunc in digreſſu cum oſcularetur IGNATIVS, eique præcepta in reliquam vitam paterna daret: Cur, inquit ille, cum alij abs te exculti, tuiſque monitis incitati, vel CHRISTI conſilia ſint ſequuti, vel certè in virtute magnos progreſſus effecerint, me vnum, parens optime, rudem, informemque deſtituis? Quid miſero mihi te abſente futurum eſt? Atqui bono animo eſto fili, reſpondit IGNATIVS, nequaquam tibi deerit exercendæ patientiæ, deque Deo bene merendi materies. Namque vbi adoleueris, vxorem duces, multiſque incommodis affligaberis, quæ te ſolui delicijs, & in auxilio diuino

implorando torpere minimè patientur. Neque abſuit dicto fides: ſiquidem poſt aliquot annos ille, contracto matrimonio, multos ſuſcepit liberos; cumque haud ita dîues eſſet, debitorum fraude, quibus non exiguam pecuniæ ſummam crediderat, rei familiaris naufragium fecit, hodieque confecta iam ætate ſenex, ſeque, familiamque ſuam quotidianis laboribus ægrè ſuſtentat. Eius deinde Agnetis mortem Barcinone ſanctiſſimè obitam, Romæ Dei monitu præſenſit IGNATIVS, vt litteræ Antonij Araozij, qui morienti viduæ affuerat, nihil ei ſuper illâ re noui poſtmodum attulerint. Petro Fabro defuncto, quem ſibi propter egregias viri virtutes ſucceſſorem, animo, & ſpe deſtinauerat, apertè vaticinatus eſt, ſe decem ipſos annos ei ſuperſtitem fore; neque fefellit euentus; quippe Faber ſæculi huius anno ſexto, & quadrageſimo, Kalendis Sextilibus; IGNATIVS (vt dictum eſt) ipſo quinquageſimo ſexto pridie Kalen. deceſſit. Quidam haud ita pridem in Societate verſatus, cum ex impoſito ſibi munere tantâ moleſtiâ afficeretur, vt ſomnum capere vix poſſet, ac de repetendo ſæculo cogitaret; IGNATIVS rem diuini-

tus

tus odoratus adoleſcentem nocte intempeſtâ è lectulo vocari ad ſe iuſſit, alioqui fratrum neceſſitatibus mirum in modum parcere ſolitus. Is cum animo valde perturbato veniſſet; fictâ perſonâ, quæſiuit ex eodem IGNATIVS, ſi quis hac, vel illâ tentatione ſolicitaretur, quidnam ei conſilij daturus eſſet? ac per eam ſermocinationem omnes illi obſtupeſcenti ſenſim eius animi receſſus, ac latebras patefecit ſimul, & perturbationes admirabili dexteritate ſedauit. Eodemque charitatis officio erga alios quoque multos pari perſpicacitate perfunctus eſt; qui cum ſuos morbos propter inſcitiam aperire non poſſent, vltro ijs ipſemet ante medicinam, & genus ægritudinis, & cauſas detegebat. Vicentiæ, Fabro & Laine comitibus, dum ex voto finem anni vertentis expectat, cæteris item Patribus ob id ipſum Venetâ ditione diſperſis, repentè affertur, Simonem Rodericum, Baſſani grauiſſimâ febri correptum, in extremo verſari vitæ diſcrimine. Quo nuntio perculſus IGNATIVS, licèt ipſe quoque febriculâ teneretur, tamen illico ſurgit, ac Iacobi Lainis, qui grauius laborabat, curâ pijs hominibus demandatâ, ſequente Fabro, ſe pedes

in viam dat, eodemque die paſſuum octodecim ferè millia confecit, eâ quidem celeritate, vt præcedentem vix Faber conſequi poſſet. Cumque ex itinere de Simone ſolicitus, orandi causâ paululùm è ſemitâ diuertiſſet, ſupplicatione peractâ, ſenſit auditas preces; atque ad Fabrum rediens, pro certo affirmauit, Simonem è morbo euaſurum. Ad quem vt venit, arctè complexus hominem, læta omnia ſperare, & certam ſanitatem expectare iuſſit. Nec ſanè fruſtrà; quandoquidem Simon paulò poſt, contra omnium opinionem, priſtinæ valetudini redditus eſt; atque id beneficium hodieque ſecundum Deum IGNATIO ſeſe acceptum referre teſtatur. Haud longè à Baſſani mœnibus loco edito templum cernitur beati martyris Viti, ex quo in ſubiectam conuallem deſpectus eſt, cùm cætero cultu viſendam, tum crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id templum eo tempore tuebatur ſolitarius quidam, Antonius nomine, vir doctrinarum expers, & idiota quidem ille, verumtamen ſeuerus, & grauis, & ipſo totius corporis, atque oris habitu venerabilis; ac proinde apud illas gentes magnâ virtutis, & ſanctitatis opinione. Is

IGNA-

IGNATIVM nihil inſigne præſeferentem, elato ſupercilio (vt ipſe poſtea fatebatur) contemnere apud ſe cœpit, ac parui facere; quoad intentiùs aliquando ſupplicanti demonſtrare dignatus eſt Dominus, qui vir, & quantus eſſet IGNATIVS, quamque multorum adiumento, & ſaluti diuinâ prouidentiâ deſtinatus. Ex quo ſuam ille temeritatem dolenter accuſans, IGNATIVM ſtuſtiosè dein colere, atque obſeruare inſtituit. Per eoſdem fortè dies quidam ex IGNATIJ ſocijs, partim anachoretæ conſuetudine, partim etiam ipſius loci amœnitate captus, ita cogitare cæpit apud ſe: Hem IGNATIJ comites, vexatis tanto labore, tantâ rerum omnium difficultate corporibus, de animorum inſuper ſalute periclitamur. Raró, quam extulimus domo, mentem, ſpiritumque referimus: nimium pulueris, ſordiumque campeſtri hoc opere, & exercitatione colligimus. Ac cæteris quidem maior forſan gratiæ diuinæ fiducia, plus virium fuerit ad obuia quæque ſuperanda; mihi verò meæ infirmitatis præclarè conſcio, nonne conducat, procul negotijs, tumultibuſque cæleſtem in terris vitam vna cum hoc ſancto eremi cultore tranſigere?

& abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare ? Hæc apud ſe identidem reputanti, occurſabant ex altera parte, IGNATIJ charitas, dulcedo ſociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deſerendi nefas. Eiuſmodi cogitationum æſtibus cum aliquandiù fluctuaſſet, denique conſultandi causâ ad anachoretam ipſum adire conſtituit. Sed nequaquam ceſſit illi res è ſententiâ. Quippe vixdum extra oppidum extulerat pedem, cum ei vni ſpectrum eſt obiectum, armatus vir, trucibus oculis ſtricto gladio minitans. Exterruit primò ea ſpecies hominem; dein impetu capto cum nihilominus pergeret; iratus ille, ac furens in obuium irruere viſus. Tum verò peregrinus haud dubiè terga dat, ac ſine reſpectu in oppidum auolat, mirantibus incolis, quod tam effusè fugientem aſpicerent, nemine perſequente. At ille à præcipiti curſu non ante deſtitit, quàm in ipſius IGNATIJ diuerſorium ſeſe cum inſanâ trepidatione coniecit. Cui ſubridens Pater (totam quippe rem Deo reuelante cognorat) Siccine titubas ? inquit. Modicæ fidei, quare dubitaſti ? Quâ ille interrogatione, & in præſentiâ valdè compunctus, & in poſterum, ne ab inſtituto deficeret,

céret, magnopere confirmatus eſt. Cum Ioannes Codurius, é primis Patribus vnus, é graui morbo in vltimum vitæ periculum eſſet adductus: ad rem diuinam pro ſocij ſalute faciendam IGNATIVS ædem ſancti Petri in Monte aureo petijt: cuius & loci, & Apoſtoli, vt ſupra diximus, præcipuâ quadam religione tenebatur. Cum ad medium ferè perueniſſet pontem Ianiculenſem, qui Sixti pons hodie dicitur, ſublatis, intentiſque repentè in cœlum oculis, retulit pedem attonito ſimilis: ac deinde conuerſus ad comitem (is erat Baptiſta Viola Parmenſis, ex quo hæc ipſa cognoui) Domum redeamus, inquit, Codurius noſter migrauit è corpore. Creditus eſt IGNATIVS ex illo ſtupore, & ſiderum intuitu, & repentinâ reuerſione, vt olim Hozij, ſic tum Codurij animam vidiſſe cœlum intrantem; licet iuſtis fortaſſe de cauſis de hoc celauerit, quod iuſtas item ob cauſas de illo non reticuerat. Nam & idipſum alius aſpexiſſe ferebatur, & ex horarum ratione compertum eſt, eo ipſo temporis momento Codurium expiraſſe: & alioqui non fuit, cur amiciſſimi viri cognito exceſſu, domum extemplò reuerteretur, vel ad piaculare

ſacrum eius cauſâ de more faciendum, rectâ pergere omitteret. Id autem, accidit anno poſt Virginis partum M. D. XLI. quarto Kal. Septembris. Eodem ferè loco deinde quiddam aliud accidit non abſimile. Cum Stephanus Baroelius Nouocomenſis, qui viuit adhuc, periculoſo morbo implicitus teneretur, & cunctis de illius vitâ ſolicitis, IGNATIVS pro viri valetudine in eâdem illâ, quam diximus, æde Sancti Petri in Monte aureo perlitaſſet; in reditu comitem læto vultu compellans (is fuit Petrus Ribadeneira Toletanus, qui hæc ipſa, mandauit litteris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanum conſtanter aſſeuerauit. Nec vana fuit prædictio: ſiquidem haud ita multò poſt ægrotus, non ſine magnâ omnium admiratione conualuit. Cum Patauij, noſtris ad gymnaſium, & reliqua Societatis munera, Sanctæ Mariæ Magdalenæ templum, & eius templi vectigalia tribuiſſet Andreas Lipomanus egregiâ pietate vir, cuius mentionem antea fecimus; de adeundâ loci poſſeſſione graue certamen à nobiliſſimis viris iniectum eſt. Venetijs tum Laines, & Salmeron Societatis cauſam agebant. Ij ad rem perficiendam omni

conatu

conatu nequidquam adhibito, cum aduerſariorum potentiâ valdè premerentur, ac penè ab incœpto deſiſtere decreuiſſent; poſtremò (quod vnum reliquum videbatur eſſe perfugium) per litteras totam rem IGNATIO commendant. Ille, cum quintâ circiter feriâ litteras accepiſſet, poſtridie (qui dies erat natalis Deiparæ Virginis) re diuinâ peractâ, reſpondit CHRISTI cauſam ne desererent; eodem adiuuante, voti compotes fore. Nec vana fuere promiſſa: quippe, re in Senatu diu, multumque agitatâ, denique poſſeſſio noſtris adiudicata eſt cunctis ferme ſuffragijs: atque à peritis rerum æſtimatoribus non leue miraculum eſt habitum, in eiuſmodi ciuitate, à duobus ignotis, & peregrinis homininibus, clariſſimorum ciuium opes, & gratiam ſuperatam fuiſſe. Paulo IV. Pontifice Maximo, cum inter bellicos tumultus vir quidam Princeps, qui nuper eſt mortuus, Collegij Germanici tutelam, ac patrocinium, oneris, & impendij grauitate defatigatus, abijcere cogitaret; idemque auctor eſſet IGNATIO; vt, ne in re iam deſperatâ, ac pene collapsâ, diutiùs operam, & oleum perderet; ſanè fortiter IGNATIVS illi reſpondit, faceret ipſe

quod vellet; ſe quidem, quoad viueret, eam procurationem nunquam eſſe depoſiturum; neque verò dubitare ſe, quin tam præclarè inchoatum opus diuina prouidentia conſeruatura eſſet: ac datura aliquando Paſtòrem, qui non modò neceſſarijs, verùm etiam copioſis ad victum, cultumque vectigalibus id Collegium inſtrueret. Per eadem ferè tempora vir quidam pecunioſus, templi noſtri miſeratus anguſtias, ædem nobis ædificare voluit laxiorem: ſed cum is deſcriptionem quamdam ſuam ſequeretur, cum dignitate quidem illam, & elegantiâ, verumtamen ad religionis noſtræ vſus parum idoneam; IGNATIVS piam viri voluntatem vtique accepit, egitque, vt debuit, gratias; rem verò ipſam animo fidenti reiecit: quòd ſibi compertum eſſe diceret, non defuturum olim, qui templum noſtris muneribus accomodatum extrueret. Quarum duarum præſenſionum alteram Gregorij XIII. Pontificis Maximi ſumma, vt dictum eſt, pietas, atque benignitas: alteram Alexandri Farneſij Cardinalis ampliſſimi eximia religio, & regia planè magnificentia comprobauit. Alia item de IGNATIO miranda narrantur; quæ, quia

mihi

mihi haud ſatis explorata ſunt, neceſſe non habui adſcribere, præſertim quòd clarorum hominum ſanctitas, non tam ſignis, atque miraculis, quàm charitate in Deum, & vitæ innocentiâ continetur.

Eiuſdem forma, & ſtatura corporis. Cap. XV.

STaturâ fuit modicâ, grato & pleno dignitatis aſpectu; colore inter album, & aquilum: exporrectâ, latâque fronte, viuacibus oculis; oblongo, & incuruo naſo, quam vel in primis certam prudentiæ notam Metopoſcopi exiſtimant. Claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonenſis arcis accepto; ſed citra vllam deformitatem; vt nemo ferè niſi curioſus animaduerteret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares affirmant; ſiquidem ex mortui demum facie, gypſo imaginem expreſſere plaſtæ; quoniam ipſe, dum viueret, quamquàm multorum precibus fatigatus, neque pingi, neque fingi ſe paſſus eſt, omnibus in rebus humanæ gloriæ contemptor egregius; ac dignus profectò cuius vitæ ſanctimoniam

monian, præſtantiſſimaſque virtutes, pia poſteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imitetur, & celebret.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

CAPITVM OPERIS.

LIBRI PRIMI.

ORtus Ignatij, & educatio. Cap. 1. pag. 5

Conuerſio eius ad Chriſtum. Cap. 2. 9

Ad Montem ſerratum religionis cauſa proficiſcitur. Cap. 3. pag. 20

Acta eius in Monte ſerrato. Cap. 4. 26

Ardores eiuſdem in ſtudio pœniten-

nitentiæ. Cap. 5. 28
Moleſtiæ ſcrupulorum, & tentationum eiuſdem. Cap. 6. 32
Ignatij profectus in ſpiritu. Cap. 7. 40
De ſtudio collato ad proximos adiuuandos. Cap. 8. 45
E graui morbo periclitatur. Cap. 9. 48
De inanis gloriæ vitio ſuperato. Cap. 10. 49
De profectione Hieroſolymitana. Cap. 11. 51
Nauigat in Italiam. Cap. 12. 53
Nauigat in Palæſtinam. Cap. 13. pag. 60
Palæſtinæ loca ſancta perluſtrat. Cap. 14. 63
In Hiſpaniam redit. Cap. 15. 68
Barcinone ad ſtudia litterarum aggreditur. Cap. 16. 76
Eiuſdem commoratio Complutenſis. Cap. 17. 82

Lutetiam proficiſcitur. Cap. 18. *pag.* 98

Extremæ inopiæ incommoda ſuperat. Cap. 19. 101

Variè propter Chriſtum exercetur. Cap. 20. 105

De ſociјs ad Ignatium adiunctis. Cap. 21. 112

LIBRI SECVNDI.

Æ*Ger Hiſpaniam repetit. Cap.* 1. 121

Venetias ingenti labore contendit. Cap. 2. 127

Venetias ad Ignatium ſocij veniunt. Cap. 3. 133

Sacris initiatur Ignatius, & de rebus ab eodem, & ſocijs in Veneta ditione geſtis. Cap. 4. *pag.* 141

Ignatio Romam appropinquanti Chriſtus apparet: & vnde Societati

cietati IESV nomen inditum fuerit. Cap. 5. 147

Ignatius Romæ Chriſtianæ rei dat operam: in Caſinati monte animam Hozij cœlum intrantem videt. Cap. 6. 151

Romam Patres vniuerſi conueniunt: veterem plebis erudiendæ morem, & frequentem vſum Confeſſionis, & Euchariſtiæ reſtituunt. Cap. 7. 156

Falſis criminibus circumuenitur Ignatius, & abſoluitur. Cap. 8. 158

Ignatius, & cæteri Patres de conſtituenda Societate deliberant. Cap. 9. 171

Patres in varia loca Pontificis iuſſu diſcedunt. Cap. 10. 175

Ignatius plebi fame periclitanti ſuccurrit. Cap. 11. 182

Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap. 12. 185

Præpo-

INDEX.

Præpoſitus Generalis creatur Ignatius. Cap. 13. 188
Generalis Ignatius denuo Catechiſtæ munere fungitur. Cap. 14. pag. 197
Societas augetur, diſtribuuntur prouinciæ. Cap. 15. 199
Variæ in Ignatium tempeſtates excitantur. Cap. 16. 202
Regimen fœminarum à Societate depellit Ignatius. Cap. 17. pag. 205
Honoribus in Societatem noſtram Ignatius aditum obſtruit. Cap. 18. 208
Confirmatur à Iulio III. Societas. Cap. 19. 220
Magiſtratu ſeſe abdicare conatur Ignatius. Cap. 20. 222
Societati in Hiſpania valdè laboranti ſuccurrit. Cap. 21. pag. 225
De Iulij III. obitu, & de Marcelli II.

II. in Ignatium noſtroſque beneuolentia. Cap. 22. 230
Ignatij obitus. Cap. 23. 231

LIBRI TERTIJ.

De orandi aſſiduitate, & ſtudio pietatis. Cap. 1. 236
Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. 2. 243
De charitate ipſius in Deum. Cap. 3. 245
De charitate in proximos. Cap. 4. 247
Manſuetudo eiuſdem & comitas. Cap. 5. 255
Grauitas eiuſdem, & in cuſtodia diſciplinæ ſeueritas. Cap. 6. 259
Eiuſdem animi ſubmiſſio, & quid de virtute Obedientiæ ſenſerit. Cap. 7. 266

Pau-

Paupertas eius, & caſtimonia. Cap. 8. 273
Æquitas animi, & conſtantia eiuſdem. Cap. 9. 275
Eiuſdem ratio gubernandi. Cap. 10. 286
Eiuſdem ratio proximos adiuuandi. Cap. 11. 297
Vita eius quotidiana, & domeſtica. Cap. 12. 300
Pietatis opera publicè per eum inſtituta. Cap. 13. 303
Quædam de Ignatio mira. Cap. 14. 309
Eiuſdem forma, & ſtatura corporis. Cap. 15. 324

FINIS INDICIS.

by Google

Digitized by Google

Digitized by Google